

ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม
ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเย้ยฟ้าทำดิน

THE ANALYTICAL STUDY OF THE CONCEPT AND THE PATTERN OF
THE LAWS OF KAMMA APPEARING ON TV: A CASE STUDY OF THE
DRAMA ENTITLED “YUEY FAH TAH DIN”

พระฤกษ์ดำรงค์ ปญฺญาโร (จันทร์แสง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาธรรมนิเทศ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม
ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเหย้าฟ้าทำดิน

พระฤกษ์ดำรงค์ ปณฺธโร (จันทร์แสง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาธรรมนิเทศ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

THE ANALYTICAL STUDY OF THE CONCEPT AND THE PATTERN OF
THE LAWS OF KAMMA APPEARING ON TV: A CASE STUDY OF THE
DRAMA ENTITLED “YUEY FAH TAH DIN”

PHRA RUEKDUMRONG PUNYATARO (JANSANG)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Dhamma Communication)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาธรรมนิเทศ

.....

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร.)

.....กรรมการ

(พระมหาภุชณะ ตรุโณ, ผศ. ดร.)

.....กรรมการ

(พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสฺสี)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. ชวนะ ภวกานันท์)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. มนตรี สืบค้วง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาภุชณะ ตรุโณ, ผศ. ดร. ประธานกรรมการ

พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสฺสี กรรมการ

ผศ. ดร. ชวนะ ภวกานันท์ กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอ เรื่องกฎแห่งกรรม ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเหย้าฟ้าทำดิน
ผู้วิจัย	: พระฤกษ์ดำรงค์ ปญฺญาโร (จันทร์แสง)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ธรรมนิเทศ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : พระมหาฤกษ์ณะ ตรีโณ,ผศ,ดร., ป.ธ.๓, พธ.บ., พธ.ม.(ปรัชญา),
Ph.D. (Philosophy), B.H.U.,India
- : พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสฺสี, ป.ธ.๘, พธ.บ., (การสอนสังคมศึกษา),
พธ.ม. (ธรรมนิเทศ)
- : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชวนะ ภวานันท์, ศศ.บ. (รัฐศาสตร์เกียรติ
นิยม), รอ.ม. (การจัดการภาครัฐและเอกชน), Ph.D. (Information
Technology and Strategic Management), Ph.D. (Management
Science) U.S.A. (GPPA4)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธรศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาแนวคิด และรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เหย้าฟ้าทำดิน” ๓) เพื่อศึกษาทัศนคติ และความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรม ของผู้เกี่ยวข้องและผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง “เหย้าฟ้าทำดิน”

วิธีดำเนินการวิจัยมี ๒ วิธีคือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาภาคสนาม การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารเผยแผ่ และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่ว่าด้วยเรื่องของกฎแห่งกรรมในพระพุทธรศาสนาเถรวาท และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏใน ละครโทรทัศน์ เรื่อง “เหย้าฟ้าทำดิน” โดยศึกษาจากเนื้อหาบทละคร เอกสาร หนังสือ สิ่งตีพิมพ์ นิตยสาร ของผู้ประพันธ์ และผู้เขียนบท การศึกษาภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับละครโทรทัศน์เรื่อง “เหย้าฟ้าทำดิน” ได้แก่ ผู้ประพันธ์ ผู้กำกับ ผู้รับชม จำนวน ๑๐ คน รวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ เพื่อทำการวิเคราะห์ ประมวลเป็นองค์ความรู้ สรุป อภิปรายผล และพร้อมเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัย เรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับ “กฎแห่งกรรม” กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาจึงเป็นคำกลางๆ ที่ไม่ได้มีความหมายว่าเป็นความชั่วหรือเป็นคำกล่าวที่ไม่ดี หากแต่กฎแห่งกรรมที่กระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือทำด้วยความตั้งใจ หรือตั้งใจทำ ไม่ว่าจะเป็นการทำดีหรือทำชั่วก็ตาม แต่เมื่อเป็นการกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” การกระทำที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” แต่กฎแห่งกรรมที่สะท้อนในละครโทรทัศน์นั้นเป็นกฎแห่งกรรมที่ต้องการสื่อให้เห็นถึง กรรมดีหรือกรรมฝ่ายกุศลย่อมชนะฝ่ายอกุศลหรือธรรมะย่อมชนะอธรรม กฎแห่งกรรมที่บุคคลกระทำลงไปไม่ว่าจะเป็นความดีหรือความชั่วก็ตาม ตัวของบุคคลแต่ละคนจะต้องเป็นผู้รับผลแห่งการกระทำนั้นด้วยตนเอง หากแต่ กฎแห่งกรรมบางอย่างการให้ผลช้าหรือเร็วเท่านั้น แต่กฎแห่งกรรมนั้นจะส่งผลติดตามเป็นวิบากที่จะส่งผลกระทบตลอดเวลา กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งในเรื่องอินโดยที่บุคคลไม่ควรคิดหรือกล่าวถึงเพราะไม่ใช่วิสัยของบุคคลทั่วไปหากแต่เป็นวิสัยของพระพุทธเจ้าเท่านั้น

สำหรับแนวคิด และรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ เรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” พบว่า ละครยังเป็นที่นิยมที่มีผู้ชมเป็นกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ ผู้ผลิตส่วนใหญ่ต่างต้องประสบกับปัญหาที่ว่า จะผลิตละครโทรทัศน์ออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมส่วนใหญ่ภายใต้ภาวะการแข่งขัน และเงื่อนไขของเวลา จึงต้องมีการอิงอาศัยเทคนิค การสร้างฉาก การมีดารานำที่เป็นที่นิยม ทั้งฝ่ายชายและหญิง พร้อมกับการสะท้อนอัตลักษณ์ของตัวละคร ทั้งฝ่ายดี และฝ่ายไม่ดี เนื้อหาละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ได้สื่อให้เห็นกฎแห่งกรรม ได้แก่ ภวินทร์ เป็นผู้แทนฝ่ายกรรมดี (กุศลกรรม) มากกว่าฝ่ายกรรมไม่ดี เมฆา เป็นผู้แทนฝ่ายกรรมไม่ดี (อกุศลกรรม) มากกว่าฝ่ายกรรมดี

ส่วนทัศนคติ และความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรม ของผู้เกี่ยวข้องและผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” พบว่า ส่วนใหญ่เชื่อว่ากฎแห่งกรรมจะติดตามตัวบุคคลและส่งผลตลอดเวลา ผู้ที่ทำความดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน หากทำความชั่วย่อมได้รับสิ่งที่ชั่วตอบแทน หากบุคคลใดยึดมั่นในความดีไม่ว่าจะประสบความทุกข์ยากลำบากเพียงใดก็ตาม สิ่งที่ดีย่อมจะปรากฏผลอย่างแน่นอน

Thesis Title : The Analytical Study of the Concept and the Pattern of Proposing the Laws of Kamma Appearing in the Drama on TV : - A Case Study of the Drama Emtitled “Yuey Fah Tah din”

Researcher : Phra Ruekdumrong Puññadharo (Jansang)

Degree : Master of Arts (Dhamma Communication)

Thesis Advisory Committee

: Phramahā Grissana Taruno (Buchagul) Pali iii.,B.A.,M.A. (Phil.) Ph.D. (Phil.).

: Phramahā Bunlert Dhammatassi Pali viii,B.A.,(Teaching of Social Studies), M.A. (Dhamma Communication)

: Asst.Prof. Dr. Chavana Pavaganun BL.A. (Political Scienc with honors), M. P. P.M. (Management of Public and Private), Ph.D. (Information Technology and Strategic Management), Ph.D. (Management Science) U.S.A. (GPPA4)

Date of Graduation : 31 January , 2011

Abstract

This Thesis is of 3 objectives:- 1. to study the the law of action in Kamma Vinutti Theravada Buddhism. 2. to study the concept and the pattern of proposing the laws of kamma and in law of action appearing in TV drama emtitled “Yuey Fah Tahdin” 3. to study the attitude and the knowledge of action and the law of action possessed by the person concerned and the person who saw the TV drama “Yuey Fah Thadin”

There are 2 ways of run the research are quality research and outdoor studying Presentation the lecture by study from The Ṭripitaka Atthakathā book, thesis, documents that concern, propagation documents and the other painted matters that cite about lawof action in Buddha and study theory and presentation about law of action that appear in “Yery Fa Tha Din” from the book of a play, documents, book, painted matters, magazine of the author and

people who write dialog. Outdoor studying from interviews person who concern with TV drama “Yery Fa Tha Din” story is author, director, 10 viewers, muster the documents for analyze synopsis the knowledge and summarize a debate and suggest.

The result of research about law of action in Buddha show that Buddha is stress the importance with law of action. Action in Buddha accordingly is medium word that is not mean badness or bad saying but for action that is doing which is composed with intention is doing with intentionally, whatever doing good or bad. But for good faith is call “goodness” and bad faith is call badness. But the action that reflects in TV drama is action that wants to communicate to good action or good deed will win bad deed or fair have to win unfair. Action that person is doing both goodness and badness. That person will receive that retribution by themselves. But for any action will send the retribution slow or fast but that action will follow and appear all the time. Action in Buddha is the part of Ajentri the person should not think or saying to because it is not the limit of general person but for the limit of Buddha only.

For thinking and presentation in law of action that appear in TV drama “Yery Fa Tha Din’ show that it depend on social in different time but TV drama is still famous for viewers. Most producers have to meet problem that how can produce TV drama for viewers’s need under the competition and times. So they have to use technical in built a screening. They take famous actor and actress with performer reflection both good and bad. The gist of TV drama “Yuey Fah Thadin” is communicated to action and law of action, namely Phuwin is goodness (good faith) more than badness. Meca is badness (bad faith) more than goodness.

Part of attitude and knowledge law of action in Buddha of person who concern and person who see TV drama “Yery Fa Tha Din” show that law of action will follow person and appear all the time. Person who make goodness will give reward if make badness will give reward too. If we hold on goodness although they get sadness goodness will appear.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงด้วยดีตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่าน คือ พระมหาสุทิตย์ อาภาโกโร ประธานคณะกรรมการ และขออนุโมทนาแด่ ศศ.ดร. มนต์รี สืบด้วง กรรมการ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหากฤษณะ ตรุโณ,ดร. ศศ. พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสุลี กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และขออนุโมทนาแด่ ศศ.ดร. ชวนะ ภวานันท์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ทั้ง ๓ ท่าน ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำด้วยดี กระทั่งวิทยานิพนธ์เสร็จสิ้นลงอย่างเรียบร้อยสมบูรณ์

ขออนุโมทนาเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียน เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกท่านที่อำนวยความสะดวก ตลอดจนบรรดาเจ้าของงานวิจัยวิทยานิพนธ์ ตำราทางวิชาการและเอกสารบทความต่างๆ ที่ได้นำมาอ้างอิงในงานวิจัยนี้ขอขอบคุณน้ำใจของกัลยาณมิตรทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นอย่างดี ขออนุโมทนาโยมสายบิณฑบาตบริเวณรอบวัดมะเกลือที่อุปถัมภ์ และขออนุโมทนาระลึกนึกถึงญาติผู้ใหญ่ตระกูล “จันทร์แสง” ที่ได้อุปการะตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณงามความดี อันจะพึงมีพึงเกิดจากงานวิจัยนี้ ขอกราบน้อมถวายบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย คุณหลวงพ่อสัทธัตถะ คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ปู่ย่าตายาย ญาติมิตรทั้งหลายและบุคคลสำคัญยิ่ง คือ โยมมารดานิสารัตน์ จันทร์แสง โยมบิดาจำลอง จันทร์แสง ขอเป็นบุญกุศลส่งเสริมให้โยมมารดาและโยมบิดา จงมีความสุข มีความเจริญยิ่งในธรรม มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง

พระฤกษ์ดำรงค์ ปญฺญาโร (จันทร์แสง)

๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ณ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๘
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๘
บทที่ ๒ กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๐
๒.๑ ความหมายและความสำคัญของกฎแห่งกรรม	๑๑
๒.๑.๑ ความหมายของกฎแห่งกรรม	๑๑
๒.๑.๒ ความสำคัญของกฎแห่งกรรม	๑๔
๒.๒ ประเภทของกรรม	๑๕
๒.๒.๑ จำแนกตามธรรมชาติที่เป็นมูลเหตุ	๑๕
๒.๒.๒ จำแนกตามทางที่แสดงออกของกรรม	๑๖
๒.๒.๓ จำแนกตามสภาพที่สัมพันธ์กับการให้ผล	๑๗
๒.๒.๔ กรรม ๑๒	๑๗
๒.๓ กฎแห่งกรรมในพระไตรปิฎก	๒๓
๒.๔ กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติ	๒๔
๒.๕ กฎแห่งกรรมกับสังสารวัฏ	๒๖
๒.๖ เกณฑ์วินิจฉัย กรรมดี กรรมชั่ว และการให้ผลของกรรมดี กรรมชั่ว	๓๔

๒.๖.๑ เกณฑ์วินิจฉัย กรรมดี กรรมชั่ว	๓๕
๒.๖.๒ การให้ผลของกรรมดี กรรมชั่ว	๓๕
บทที่ ๓ แนวคิดทฤษฎี และรูปแบบการนำเสนอ เรื่องกฎแห่งกรรม	๕๒
ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”	
๓.๑ แนวคิดและทฤษฎีในการนำเสนอ	๕๒
๓.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์	๕๒
๓.๑.๒ แนวคิดเรื่องละครโทรทัศน์กับวัยรุ่น	๕๕
๓.๑.๓ แนวคิดกระบวนการผลิตรายการละครโทรทัศน์	๖๑
๓.๑.๔ แนวคิดการโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์	๖๓
๓.๑.๖ อิทธิพลของละครโทรทัศน์	๖๘
๓.๒ เนื้อหาละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”	๗๑
๓.๒ กฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”	๗๒
บทที่ ๔ ทศนคติ ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมของผู้เกี่ยวข้องและผู้ชม	๗๘
๔.๑ ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท	๗๘
๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”	๘๒
๔.๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”	
การนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมของละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”	๘๕
๔.๔ การประยุกต์เรื่องกฎแห่งกรรม	
ของละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”	๘๕
๔.๔.๑ การสร้างทศนคติที่ถูกต้องเรื่องกฎแห่งกรรมโดยผ่านสื่อโทรทัศน์	๘๕
๔.๔.๒ การสร้างแรงจูงใจในการสร้างกรรมดีโดยผ่านละคร	
เรื่องเขี้ยวฟ้าทำดิน	๘๖
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๐๒
๕.๑ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	๑๐๒
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๐๘

บรรณานุกรม	๑๐๕
ภาคผนวก	๑๑๖
ภาพละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”	๑๑๖
เนื้อหาของละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”	๑๒๑
ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์	๑๒๕
บทสัมภาษณ์	๑๓๐
เอกสารขอสัมภาษณ์	๑๔๘
ประวัติผู้ทำวิจัย	๑๕๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ การใช้เลขหมายรหัสย่อ จะระบุเล่ม / ข้อที่ / หน้า ดังนี้คือ ตัวอย่าง : ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๒/๒๕๒. หมายถึง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย) เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๓๑๒ หน้า ๒๕๒.

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคฺคปาฬิ	(ภาษาบาลี)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวคฺคปาฬิ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มุลปฺณณาสกปาฬิ	(ภาษาบาลี)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มูลปณณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มชฺฉิมปฺณณาสกปาฬิ	(ภาษาบาลี)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มชฺฉิมปณณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	อุปริปฺณณาสกปาฬิ	(ภาษาบาลี)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	อุปริปณณาสก	(ภาษาไทย)
สํ.ส.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	สํยุตฺตนิคาย	สคาวคฺคปาฬิ	(ภาษาบาลี)
สํ.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.นิ.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	สํยุตฺตนิคาย	นิทานวคฺคปาฬิ	(ภาษาบาลี)
สํ.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.นกก.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	องคุตรนิกาย	นกกนิปาตปาฬิ	(ภาษาบาลี)
อง.นกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย	นกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อญฺจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย	อญฺจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	ขุทฺทกนิคาย	ขุทฺทกปาจปาฬิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ขุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุทฺทกนิคาย	ขุทฺทกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(บาลี)	=	สุตฺตฺนฺตปิฎก	ขุทฺทกนิคาย	ธมฺมปทปาฬิ	(ภาษาบาลี)

ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฏิสัมภิทามรรค	(ภาษาไทย)
ขุ.อุ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อุทานปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อุทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตันิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
ขุ.สุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตันิปาต	(ภาษาไทย)

ปกรณ์วิเสส

วิสุทฺธิ.	(ไทย)	=	วิสุทฺธิมรรคปกรณ์	(ภาษาไทย)
-----------	-------	---	-------------------	-----------

คำชี้แจงการใช้หมายเลขย่อในพระไตรปิฎก

การใช้เลขหมายรหัสย่อ จะระบุเล่ม / ข้อที่ / หน้า ดังนี้ ตัวอย่าง : ที.ปา. (ไทย) ๑๑/ ๓๑๒/๒๕๒. หมายถึง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย) เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๓๑๒ หน้า ๒๕๒.ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.ม.อ.	(บาลี)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี สীগุณนรชคคอกุจกถา	(ภาษาบาลี)
---------	--------	---	--	------------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎแห่งกรรมเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างใกล้ชิดมากที่สุด แต่ก็มีคนเป็นจำนวนมาก ที่อาจมีความเข้าใจ ในเรื่องของกฎแห่งกรรมคลาดเคลื่อนไป บ้างก็มีความสงสัยข้องใจในคำสอนที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นั้น จะให้ผลตรงตามคำสอนนี้หรือไม่ เพราะสิ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้ก็คือ บางคนที่ทำ ความชั่วมากมาย แต่กลับฐานะร่ำรวย มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับนับหน้าถือตาในสังคม แต่บางคน ที่ กระทำแต่ความดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน กลับต้องประสบกับ ความลำบากยากจน ถูกทะเลาะจากสังคม ถึงกับมีคำกล่าวไปในทางที่ตรงกันข้ามว่า “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป” เป็นต้น

จากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”^๑ ความคิดคนดีทำง่าย ความไม่คิดคนดีทำยาก ความไม่คิดคนไม่ดีทำง่าย ความคิดคนไม่ดีทำยาก”^๒ เห็นได้ ว่า การให้ผลของกฎแห่งกรรมมีต่างๆ กัน กฎแห่งกรรมบางอย่างให้ผลเร็วทันตาเห็น กฎแห่งกรรม บางอย่างให้ผลช้า หรือกฎแห่งกรรมดีให้ผลดีเป็นบุญ กฎแห่งกรรมชั่วให้ผลเป็นบาป เพราะเหตุที่ กฎแห่งกรรมให้ผลเร็วบ้างช้าบ้างนี้เอง บางคนจึงเข้าใจผิดว่า ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว คนยอม สำคัญผิดตราบเท่าที่กฎแห่งกรรมนั้นๆ ยังไม่ให้ผล” กฎแห่งกรรมดียอมให้ผลดี กฎแห่งกรรมชั่ว ย่อมให้ผลชั่ว แต่เพราะกฎแห่งกรรมจะให้ผลก็ต่อเมื่อสุกเต็มที่แล้ว (Maturation)^๔ เมื่อผลของกฎ แห่งกรรมยังไม่ปรากฏ การมองบุคคลผู้ทำกรรม มองได้หลายแง่มุม

นอกจากนั้น การเข้าใจความหมายของกฎแห่งกรรม ไปในแง่มุมมองก็ต่างกัน เช่น บางพวกมองกฎแห่งกรรมว่าเป็นผลของการกระทำ จึงมักได้ยินสำนวนภาษาไทยหลายสำนวน เป็น ต้นว่า “เป็นกรรมของสัตว์” “สุดแท้แต่บุญกรรมก็แล้วกัน” หรือ “จงก้มหน้ารับกรรมไปเถิด” และ

^๑ ศ.ส.(ไทย) ๑๕/๒๕๕๖/๓๓๔.

^๒ พ.อ.(ไทย) ๒๕/๔๘/๒๓๖.

^๓ คูณละเอียดใน ศ.ส.(ไทย) ๑๕/๑๒๖/๑๔๕, พ.อ.(ไทย) ๒๕/๖๕/๔๘.

^๔ วศิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔.

บางพวกก็เข้าใจว่ากฎแห่งกรรมนั้น เป็นเรื่องของความชั่วร้าย ความทุกข์โศก หรือภัยพิบัติต่างๆ อันเป็นเรื่องในทางลบทั้งสิ้น แต่กฎแห่งกรรมในพุทธศาสนานั้นที่เจตนา ดังมีพุทธพจน์ซึ่งกล่าวถึงความหมายของกฎแห่งกรรมไว้ว่า “เจตนาทำ ภิกขเว กัมมํ วทามิ” แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย เจตนา นั่นเอง เราเรียกว่ากฎแห่งกรรม บุคคลลงใจแล้ว จึงกระทำด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ^๕

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ได้อธิบายความหมายของกฎแห่งกรรมไว้ในหนังสือเรื่อง “กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่” ไว้ว่า “... กฎแห่งกรรมก็หมายถึงการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา จะแสดงออกทางกายก็ตามวาจาก็ตาม หรืออยู่ในใจก็ตาม เป็นอดีตก็ตาม ปัจจุบันก็ตาม อนาคตก็ตาม ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เป็นกรรมทั้งนั้น”^๖ ดังนั้น กฎแห่งกรรมก็คือตัวการกระทำอันเป็นเหตุ โดยมนุษย์เป็นผู้กระทำเอง มิใช่มีใครหรือสิ่งใดมาเป็นเจ้ากรรมนายเวรทำให้การกระทำดีก็คือกรรมดี การกระทำชั่วก็คือกรรมชั่ว ผลอันเกิดจากการกระทำนั้นเรียกว่า “วิบาก”

เหตุที่คนบางกลุ่มไม่มีความเชื่อ ในเรื่องของกฎแห่งกรรม เพราะอาจมีความเห็นว่าผลของกรรมไม่มี บุญไม่มี บาปไม่มี บางกลุ่มก็มีความลังเลสงสัยไม่แน่ใจ บางกลุ่มก็มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนไขว้เขว กระทั่งมองเห็นว่าการกระทำชั่วเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ให้การยอมรับว่าเป็นความถูกต้อง ส่วนการกระทำดีกลับมองเห็นว่าเป็นเรื่องคร่ำครึ ล้าสมัย มีความอายที่จะทำนั้นจึงเป็นผลให้เกิดค่านิยมที่ผิดๆ จนกลายเป็นปัญหาต่างๆ ตามมามากมายในสังคม ทั้งนี้เพราะผู้คนไม่มีความละอายใจในการทำความชั่ว ไม่รู้สึกเกรงกลัวในการกระทำบาป แม้ว่ารัฐจะมีมาตรการในการแก้ปัญหาอย่างเข้มงวดกวัดกันเพียงใดก็ตาม แต่ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันก็มิได้ลดลง มีแต่จะเพิ่มมากขึ้น กระทั่งอาชญากรรมที่คึกคัก รัฐต้องสิ้นเปลืองเงินงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการนี้ปีหนึ่งๆ มีใช้น้อย ซึ่งสิ่งเหล่านั้นเป็นการแก้ที่ปลายเหตุแทบทั้งสิ้น

จึงสรุปได้ว่า การกระทำที่ดีย่อมเกิดจากเหตุดี คือมีจิตใจดีการกระทำที่ชั่วก็ย่อมเกิดจากเหตุชั่ว คือมีจิตใจชั่ว ดังนั้นการจะแก้ปัญหาให้ได้ผลก็ต้องแก้ที่เหตุ คือแก้ที่จิตใจนั่นเอง ด้วยการปลูกฝัง เพาะเลี้ยงคุณธรรมให้เกิดมีขึ้นในจิตใจคน โดยให้การศึกษาให้ความรู้ความเข้าใจชี้แนะแนวทาง ที่ว่าด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

ในปัจจุบัน หลายหน่วยงานและหลายองค์กรทั้งของรัฐและเอกชน ได้ให้ความสนใจปัญหาของสังคม และร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหา เพราะยุคโลกาภิวัตน์ ถือว่าเป็นยุคแห่งข่าวสารข้อมูล (Information Age) ที่สื่อมวลชนจัดว่าเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญ ในการให้

^๕ อย. จกท. (บาลี) ๒๒/๓๓๔/๔๖๔, อย. จกท. (ไทย) ๒๒/๓๓๔/๔๒๒.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๕.

ความรู้ เผยแพร่ความรู้ ช่วยปลูกฝัง โน้มน้าวและชี้นำจิตใจคนได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษ

โทรทัศน์หรือทีวี ในปัจจุบัน ถือว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญ มีอิทธิพลมากที่สุด อีกสื่อหนึ่ง เพราะให้ทั้งภาพและเสียง ในการให้สาระและบันเทิงได้อย่างกว้างไกล และใกล้ชิดเข้าไปจนถึงภายในที่อยู่อาศัยของทุกครัวเรือน โทรทัศน์จึงกลายเป็นปัจจัยหนึ่งในชีวิตประจำวัน ของครอบครัวไทย โดยเฉพาะละครทางโทรทัศน์ ก็จัดได้ว่าเป็นสื่อสนทนาการ ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด จากคนทุกเพศทุกวัย โทรทัศน์จึงกลายเป็นสื่อที่มีบทบาทสูงในการเป็นแบบอย่าง ชี้นำ ชักจูงให้ผู้ชมมีความรู้สึกนึกคิดคล้อยตามไปโดยไม่รู้ตัว

ละครโทรทัศน์ในปัจจุบันจึงมีการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ไม่เพียงแต่การให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังนำเสนอแนวคิดบางประการเพื่อให้ผู้ชมได้เกิดความคิดตระหนักและคิดตาม เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน อย่างเช่นละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน”^๓ ที่มีแนวความคิดที่สอดแทรกไปด้วยกฎแห่งกรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึง การต่อสู้กันระหว่างความดีและความชั่ว หากแต่ท้ายที่สุดแล้ว “ความดีก็ย่อมชนะความชั่ว” เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสัจธรรมที่ว่า “ธรรมะย่อมชนะอธรรม”

โดยภาพรวมแล้วเนื้อหาสาระของละครทางโทรทัศน์ จึงไม่เพียงการสะท้อนภาพของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเท่านั้น หากพยายามสอดแทรกเนื้อหาบางประการเพื่อให้ผู้ชม ได้เกิดแรงบันดาลใจ ผ่านตัวละคร หรือคาราบาวคนที่เขาชื่นชอบ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าวนี้ด้วย ถึงแม้ละครซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในด้านการให้ความสนุกสนานบันเทิงใจ เมื่อมาถึงยุคที่สังคมเต็มไปด้วยปัญหาสลับซับซ้อนมากมาย ดังเช่นในปัจจุบัน อันเป็นผลเนื่องมาจากคุณธรรมและศีลธรรมลดลงไปจากจิตใจของผู้คน จะด้วยสาเหตุใดก็ตาม ละครทางโทรทัศน์ในหลายๆ เรื่อง ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแนวการแสดงและเนื้อหาสาระเสียใหม่นอกเหนือจากการให้ความสนุกสนานบันเทิงใจแล้ว ก็ยังให้ความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นแกน (Theme) ของเรื่อง เพื่อช่วยเสริมสร้างคุณธรรมให้เกิดมีขึ้นในจิตใจคน แต่ในขณะเดียวกันบางส่วนหรือบางตอนของละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้สะท้อนให้เห็นถึงการต่อกรร้องขอชีวิตเพื่อกลับมาทำความดีเพิ่ม ของพระเอก ซึ่งการต่อกรในประเด็นดังกล่าวนี้ ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้ปรากฏไว้ และเรื่องราวเกี่ยวกับภพภูมิของนรก ที่ละครได้นำเสนอนั้น ก็ยังเป็นโต้แย้งกันว่าเป็น

^๓ ละครโทรทัศน์เรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” เป็นบทประพันธ์ของ บริษัท “กันดา” บทโทรทัศน์โดย “โพธิญา” ผลิตโดยบริษัท “กันดนา วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด” กำกับการแสดงโดย “เอกภพ ดันหยงมาสกุล” ซึ่งออกอากาศ “ทุกวันศุกร์ – วันอาทิตย์ ทางช่อง ๗ เวลา ๒๐.๓๐ น.

เช่นนั้นจริงหรือไม่ เพราะการพิสูจน์ด้วยประสบการณ์ไม่สามารถพิสูจน์ให้ได้ แต่การนำเสนอละครเรื่องเหยียฟ้าทำดิน ดังกล่าวนี้นักวิจัยเห็นว่าละครต้องการนำเสนอเรื่องการทำดียอมได้ดี หากแต่การนำเสนอเช่นนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ทั้งเรื่องของคำไร และขาดทุน ฉาก ดารา เพื่อเป็นแรงจูงใจในการรับชมด้วย ฉะนั้นการนำเสนอของละครจึงต้องมีทั้งข้อเท็จจริงบางประการเพื่อความสนุกสนานหากแต่ยังสอดแทรกแก่นคำสอนของพระพุทธศาสนาให้กับผู้รับชมพร้อมกันไปด้วย

จากบทละครเรื่องดังกล่าวนี้ นักวิจัย จึงได้เสนอการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่องเหยียฟ้าทำดิน” เพื่อต้องการทำความเข้าใจว่า กฎแห่งกรรมที่นำเสนอผ่านละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” นั้นสอดคล้องกับหลักกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาหรือไม่ ทั้งอาศัยข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ประกอบเพื่อให้กระจ่างมากขึ้น และเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการนำเสนอ หรือการสื่อสารธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ที่ถูกต้องแก่สังคมในวงกว้างสืบต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิด และรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน”

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาทัศนคติ และความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรม ของผู้เกี่ยวข้องและผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน”

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ เรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความเป็นมาอย่างไร

๑.๓.๒ แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมมีปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” อย่างไรบ้าง

๑.๓.๓ ผู้เกี่ยวข้องและผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” มีทัศนคติและความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมอย่างไรบ้าง

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

กฎแห่งกรรม หมายถึง การกระทำที่ได้รับผลแห่งการกระทำทำ ทำอย่างไรได้อย่างนั้น เรียกว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

วิบาก หมายถึง ผลแห่งกรรมที่ทำไว้แต่ปางก่อน

โลกาภิวัตน์ (Globalization) หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้น เป็นไปหรือแผ่ขยายกระจายไปทั่วโลก

สาระ หมายถึง หลักกรรมที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ กรรมและกฎแห่งกรรม

สื่อมวลชน หมายถึง สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ และสื่ออื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน

ละครโทรทัศน์ หมายถึง การมหรสพอย่างหนึ่ง ที่เล่นเป็นเรื่องเป็นราวต่างๆทางโทรทัศน์

เขี่ยฟ้าทำดิน หมายถึง ชื่อของละครโทรทัศน์ ที่ออกอากาศ ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ ทุกวันศุกร์-วันอาทิตย์ เวลา ๒๐.๓๐ – ๒๒.๓๐ น. ตั้งแต่เดือน กันยายน ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

แนวคิด หมายถึง ความคิดที่มีแนวทางปฏิบัติ ในที่นี้หมายถึง แนวทางปฏิบัติเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม

รูปแบบ หมายถึง ตัวอย่างหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นต้นแบบ ในที่นี้หมายถึง รูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่มีปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี่ยฟ้าทำดิน”

ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็น การแสดงออกด้วยวาจา หรือการเขียน

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโญ ศึกษาวิเคราะห์นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท^๔ โดยรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์โลกศาสตร์ และวรรณกรรมพุทธศาสนายุคปัจจุบันบางส่วน เพื่อนำเสนอทฤษฎีอันเป็นการยืนยันว่า นรกและสวรรค์มีอยู่จริงทั้งที่เป็นสถานที่ (รูปธรรม) และภาวะทางจิตใจ (นามธรรม) ซึ่งในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงนรกและสวรรค์อยู่หลายที่ มักเป็นการกล่าวสรุปถึงคติ (ที่ไป) ที่บุคคลผู้ทำความชั่วและความดีจะต้องไปเกิดหลังการตาย แม้ว่านรกและสวรรค์ที่เป็นสถานที่อยู่อาศัยจะ

^๔ พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโญ, “นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๔)

ไม่สามารถนำมาพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ชัดได้ แต่เมื่อนำทฤษฎีโลก ๓ ทฤษฎีปรโลก ทฤษฎีกำเนิด ๔ ทฤษฎีเทพ ๓ ทฤษฎีอภิญญา ๖ มาศึกษาประกอบแล้ว ทำให้สามารถยืนยันได้อย่างสมเหตุสมผลว่า นรกและสวรรค์ที่เป็นสถานที่ในชาติหน้ามีอยู่จริงในฐานะเป็นองค์ประกอบของสังสารวัฏ

๑.๕.๒ พระมหาสมชัย สิริวฑฺฒโน (ศรีนอ)^๕ ได้กล่าวถึงความเชื่อในเรื่องกรรมเก่ากรรมใหม่ของคนไทยที่นับถือพุทธศาสนา ไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย” สรุปได้ว่า คนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาส่วนมากมีความเชื่อเรื่องกรรมเก่ากรรมใหม่ โดยมีความเชื่อว่า เป็นเพราะกรรมเป็นตัวผลักดัน จึงทำให้มีชีวิตในชาตินี้มีความแตกต่างกัน และมีไม่น้อยที่พยายามยกเอาเรื่องกรรมเวร ไปสอดคล้องกับเรื่องของความรัก และยังนำไปตัดสินเรื่องของความจน รวย โดยเชื่อว่าคนที่ร่ำรวยในชาตินี้เป็นเพราะกรรมดีที่สร้างไว้ในชาติปางก่อน แม้กระทั้งการพลัดพรากจากกัน ก็ยังมีความเชื่อว่าเป็นเพราะกรรมเวร

๑.๕.๓ พระอุทัย จิรฆโม (เอกสะพัง)^๖ ได้เสนอวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน” สรุปได้ว่า พุทธถึงความแน่นอนของกรรมแล้ว นักศึกษาธรรมะที่กล่าวว่าเป็นกฎธรรมชาติ นั้น มักนำไปเทียบกับความแน่นอนของพืช กล่าวคือ พืชพันธุ์ใดก็ตามเมื่อปลูกลงไปในดินแล้ว ก็จะผลิดอกออกผลมาเป็นพันธุ์เดิมของตน โดยสิ่งแวดล้อมไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นพันธุ์อื่นไปได้กรรมก็เช่นเดียวกัน เมื่อทำไปแล้วทั้งดีและชั่ว สิ่งแวดล้อมหรือกาลเวลา ไม่สามารถเปลี่ยนกรรมดีให้เป็นกรรมชั่ว และกรรมชั่วให้เป็นกรรมดีได้

^๕ พระมหาสมชัย สิริวฑฺฒโน (ศรีนอ), “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗)

^๖ พระอุทัย จิรฆโม (เอกสะพัง), “ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓)

๑.๕.๔ นางนัฏกร อาชะวะบูล^{๑๑} ได้เสนอวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะกรณีเรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร” โดยงานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ เฉพาะกรณีเรื่องเจ้ากรรมนายเวร ที่ออกอากาศระหว่างวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ถึง ๒ มกราคม ๒๕๔๔ เพื่อวิเคราะห์ว่าการนำเสนอเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ถูกต้องตรงตามหลักพระพุทธศาสนาหรือไม่ ละครช่วยให้ผู้ชมเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักกรรม และมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตหรือไม่ เพียงใด

๑.๕.๕ นางสาวสุจิต พรศิริประสาธ^{๑๒} ได้เสนอวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กฎแห่งกรรม : ศึกษาเฉพาะงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์” สรุปได้ว่า เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นแล้วทำให้ทราบว่ากฎแห่งกรรม เป็นกฎสากล เป็นกฎธรรมชาติ เป็นหลักแห่งความจริง เป็นสิ่งสลับซับซ้อน แต่เพราะกรรมอันเป็นการกระทำของมนุษย์ที่ประกอบด้วยเจตนาเป็นเหตุเป็นปัจจัยทำให้เกิดผลของการกระทำ เรียกว่า กฎแห่งกรรม มนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกทำกรรมตามความพอใจ แล้วกรรมนั้นจะเป็นผู้ลิขิตอนาคตของมนุษย์ ผู้กระทำกรรมต้องเป็นผู้รับผิดชอบการกระทำของตนเอง

๑.๕.๖ พระมหาไพศาล วิสาโล (คิฐัพันธ์)^{๑๓} ได้เสนอวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หลักกรรมในหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น เรื่อง “คนจริงจอมกะล่อน คุณิมิตซี” สรุปได้ว่า ประเทศไทยมีความเสื่อมโทรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม จึงทำให้การดำเนินชีวิตอย่างผาสุกจะเป็นไปไม่ได้ ยาก ดังนั้นการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมให้มีความสุข ควรยึดหลักพุทธธรรมสำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ที่เรียกว่า ฆราวาสธรรม ๔ ประการ ได้แก่ ๑. สัจจะ ๒. ทมะ ๓. ฝักคณ ๔.

^{๑๑} นางนัฏกร อาชะวะบูล, “ศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะกรณีเรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕)

^{๑๒} นางสาวสุจิต พรศิริประสาธ, “การศึกษาวิเคราะห์กฎแห่งกรรม : ศึกษาเฉพาะงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖)

^{๑๓} พระมหาไพศาล วิสาโล (คิฐัพันธ์), “หลักกรรมในหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น เรื่อง “คนจริงจอมกะล่อน คุณิมิตซี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐)

ขั้นตอนที่ ๔. จาคะ เสียสละ เพราะหากบุคคลใดมีคุณธรรมทั้ง ๔ ประการแล้ว จะไม่เสียใจ ไม่เศร้าโศกไม่อาลัย และไม่อาวรณ์ในชีวิต

ผู้วิจัยเห็นว่า จากแนวคิดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น เป็นการสะท้อนแนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาที่เป็นการวิเคราะห์เชิงวรรณกรรม หรือคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา มิได้สะท้อนให้ถึงการนำเอาแนวคิดว่าด้วยหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาว่ามีการนำไปใช้ในช่องทางอื่นอย่างสื่อโทรทัศน์อันเป็นการสื่อสารที่ให้ทั้งภาพและเสียง ที่สื่อให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามและมีความสอดคล้องกับข้อเท็จจริงของหลักกรรมทางพระพุทธมากน้อยเพียงใด ในที่นี้ผู้วิจัยเห็นว่า ละครโทรทัศน์เรื่อง เขี่ยฟ้าทำดิน เป็นบทละครที่ได้สะท้อนหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาในบางประเด็น ดังนั้นการนำเสนอการวิเคราะห์หลักกฎแห่งกรรมในทางพระพุทธศาสนาโดยผ่านบทละครว่าเป็นอย่างไรนั้น จะเป็นการนำเสนอแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น พร้อมกับการสะท้อนให้เห็นถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับละครโทรทัศน์เรื่องเขี่ยฟ้าทำดิน ว่ามีความเข้าใจในหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาว่าเป็นอย่างไร

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพ และการศึกษาภาคสนาม โดยมีวิธีการ ดังนี้

๑.๖.๑ เชิงคุณภาพ (Qualitative) นำเสนอแบบบรรยาย (Descriptive Research) โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารเผยแพร่ และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่ว่าด้วยเรื่องของกรรมและกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครเรื่อง “เขี่ยฟ้าทำดิน” จากเนื้อหาบทละคร เอกสาร หนังสือ สิ่งที่ดีพิมพ์ นิตยสาร ของผู้ประพันธ์ และผู้เขียนบท

๑.๖.๒ ศึกษาภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์ บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี่ยฟ้าทำดิน” ได้แก่ ผู้ประพันธ์ ผู้กำกับ ผู้รับชม จำนวน ๑๐ คน

๑.๖.๓ รวบรวมข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ประมวลเป็นองค์ความรู้ แล้วสรุปอภิปรายผล และพร้อมเสนอแนะ

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบและเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๗.๒ ทำให้ทราบแนวคิด และรูปแบบการนำเสนอเรื่อง กฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เหยียฟ้าท้าดิน”

๑.๗.๓ ทำให้ทราบทัศนคติและความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมของผู้เกี่ยวข้องและผู้ชมละครเรื่อง “เหยียฟ้าท้าดิน”

บทที่ ๒

กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นชื่อเรียกแตกต่างกันอย่างไรก็ล้วนสัมพันธ์กันทั้งสิ้น ด้วยสืบเนื่องมาจากสัจธรรมเดียวกัน และเป็นไปเพื่อจุดหมายเดียวกัน คือความหลุดพ้น ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนานั้นถือหลักการให้ ที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งก็คือ “ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย” และหลักของเหตุปัจจัยในพระพุทธศาสนานั้นได้แก่ “หลักปฏิจจสมุปบาท”

ปฏิจจสมุปบาทเป็นหลักใหญ่ที่ครอบคลุมธรรมได้ทั้งหมด ด้วยแสดงให้เห็นอาการที่สิ่งทั้งหลายสัมพันธ์เนื่องอาศัยเป็นเหตุปัจจัยต่อกัน หากจำแนกแยกแยะปฏิจจสมุปบาท จะเห็นได้ว่าองค์ ๑๒ ของปฏิจจสมุปบาท หรือปัจจัยการนั้น จัดแบ่งตามหน้าที่ของมันจะได้เป็น ๓ กลุ่ม ที่เรียกว่า วัฏฏะ ๓ หรือไตรวัฏฏ์ (วน ๓) ได้แก่

๑) อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เป็น กิเลส คือตัวสาเหตุผลักดันให้คิดปรุงแต่งกระทำการต่างๆ เรียกว่า กิเลสวัฏฏ์

๒) สังขาร (กรรม) ภพ เป็น กรรม คือกระบวนการกระทำ หรือกรรมทั้งหลายที่ปรุงแต่งชีวิตให้เป็นไปต่างๆ เรียกว่า กรรมวัฏฏ์

๓) วิญญูณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา เป็น วิบาก คือสภาพชีวิตที่เป็นผลแห่งการปรุงแต่งของกรรม และกลับเป็นปัจจัยเสริมสร้างกิเลสต่อไปได้อีก เรียกว่าวิปากวัฏฏ์

วัฏฏะทั้ง ๓ นี้ หมุนเวียนต่อเนื่องเป็นปัจจัยอุดหนุนแก่กัน ทำให้วงจรแห่งชีวิตดำเนินไปไม่ขาดสาย*

กรรม เป็นส่วนหนึ่งในหลักปฏิจจสมุปบาท ที่สำคัญในสำคัญในคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธศาสนาปฏิเสธคำสอนดั้งเดิมของศาสนาพราหมณ์ที่การกระทำนั้นสามารถล้างบาป คือความชั่วให้หมดหรือหายไปได้ แต่พระพุทธศาสนานั้น กรรมทั้งที่เป็นความดีหรือความชั่วนั้น เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลไม่สามารถรับแทนหรือทำให้หมดหรือหายไปได้ เพราะเรื่องกรรมเป็นเรื่อง “อจินไตย”^๒

* พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๔.

^๒ อจินไตย นี้บุคคลไม่ควรคิด ใครคิดเพียงมีส่วนแห่งความเป็นบ้า ความเดือดร้อนมี ๔ ประการ คือ ๑. พุทธวิสัยของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ๒. ฌานวิสัยของผู้ได้ฌาน ๓. วิบากแห่งกรรม ๔. ความคิดเรื่องโลก อภ.จตุก.(ไทย) ๒๑/๗๗/๑๒๒.

๒.๑ ความหมายและความสำคัญของกฎแห่งกรรม

๒.๑.๑ ความหมายของกฎแห่งกรรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า “กฎแห่งกรรม” ไว้ว่า คือ การกระทำ, การงาน, กิจ, เป็นการดีก็ได้ ชั่วก็ได้^๓

ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของคำว่า “กฎแห่งกรรม” หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาคือทำด้วยความตั้งใจ หรือจงใจทำ ไม่ว่าจะเป็น การทำดีหรือทำชั่วก็ตาม การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” การกระทำที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” ดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสถึงเรื่องของกฎแห่งกรรมไว้ว่า

“เจตนาหิ ภิกขเว กัมมํ วทามิ ภิกขุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม”^๔

คำว่ากฎแห่งกรรมนี้ ถือเอาตัวเจตนาเป็นใหญ่ จึงจะจัดว่าเป็น “กฎแห่งกรรม” แต่ถ้าเป็นการกระทำหรือการเคลื่อนไหวที่ไม่มีเจตนา ภาษาธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็น “กิริยา” เช่น

“ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ให้ตกลงไปตาย เป็นกรรม แต่ขุดบ่อน้ำไว้กินใช้ สัตว์ตกลงไปตายเอง ไม่เป็นกรรม แต่ถ้ารู้ว่ายว่อน้ำที่ตนขุดไว้อยู่ในที่ซึ่งคนจะพลัดตกได้ง่าย แล้วปล่อยปละละเลย มีคนตกลงไปตาย ก็ไม่พ้นเป็นกรรม”^๕ แต่ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่เจตนาเช่น เผลอโยนหินไปเหยียบเอาสัตว์เล็กๆ ที่อยู่ใต้ดินบาดเจ็บหรือตาย โดยมีได้มีเจตนาที่จะฆ่าสัตว์นั้น ก็ไม่จัดว่าเป็นกรรม

พระอรหันต์แม้เป็นผู้หมดกิเลสแล้ว แต่ยังมี การกระทำ ที่ไม่ประกอบด้วยกิเลสตัณหา การกระทำที่จัดเป็นกิริยา กิริยาไม่มีเจตนา ผลที่เกิดขึ้นก็เรียกเพียงปฏิกิริยา ส่วนการกระทำกรรมที่ประกอบด้วยเจตนา นั้น ผลเกิดขึ้นเรียกว่าผลกรรม หรือวิบาก ถ้าเรียกให้ถูกต้องก็คือวิบากของกรรม รวมความว่า กิริยาให้ผลเป็นปฏิกิริยา กรรมให้ผลเป็นวิบาก^๖

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๖๖), หน้า ๑๘.

^๔ อัง. ฉก. (บาลี) ๒๒/๓๓๔/๔๖๔, อัง. ฉก. (ไทย) ๒๒/๓๓๔/๔๒๒.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔.

^๖ พุทธทาสภิกขุ, (นามแฝง), กฎแห่งกรรมตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, มปป.), หน้า ๗.

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จึงกล่าวได้ว่า กฎแห่งกรรม หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วย เจตนา หรือความตั้งใจ ส่วนความหมายของกฎแห่งกรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของสังขาร คือหลักความจริงตามธรรมชาติที่ว่า สิ่งทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ วัตถุ ทั้งที่เป็นรูปธรรมมองเห็นได้ สัมผัสได้ หรือเป็นนามธรรม เช่นเรื่องของจิตใจ อันเป็นธรรมที่ถูกปัจจัยปรุงแต่งขึ้น (สังขตธรรม) สรรพสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ล้วนเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย เป็นเรื่องของปัจจัยสัมพันธ์

ธรรมดาที่ว่านี้ เป็นการมองด้วยสายตาของมนุษย์ เรียกว่า “กฎธรรมชาติ” เรียกในภาษาบาลีว่า “นิยาม” แปลว่ากำหนดอันแน่นอน แนวทางหรือวิธีอันแน่นอน หรือความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอน

กรรม ก็จัดว่าเป็นกฎอย่างหนึ่ง เรามักจะเรียกว่า “กฎแห่งกรรม” หากเรียกเป็นวิชาการก็เรียกว่า “กรรมนิยาม” กรรมนิยามแปลว่ากฎแห่งกรรม เป็นกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผลเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์

ตามหลักพระพุทธศาสนา พระอรหันตเจ้าได้แสดงกฎธรรมชาติหรือนิยามไว้ ๕ ประการ ซึ่งกฎแห่งกรรมหรือกรรมนิยามก็เป็นนิยามหนึ่งเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ของธรรมชาติ แวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ ในนิยาม ๕ คือ

อุตุนิยาม กฎธรรมชาติฟ้าอากาศ ฤดูกาลต่างๆ อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์ โดยมุ่งเอาความผันแปรที่เนื่องด้วยความร้อนหรืออุณหภูมิ เช่น ฝนตกฟ้าร้อง อากาศร้อน หนาว ดอกไม้ใบไม้บางชนิดกลางวันบานกลางคืนหุบ หรือการที่สรรพสิ่งทั้งหลายผุพังเน่าเปื่อยลงไป เป็นต้น

พีชนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพืชพันธุ์หรือที่เรียกว่าพันธุกรรม เช่นหลักความจริงที่ว่า พืชชนิดใดก็ให้ผลชนิดนั้น ปลูกมะนาวก็เกิดเป็นต้นมะนาว ปลูกมะม่วงก็เป็นต้นมะม่วง ปลูกพืชชนิดใดก็ออกผล ออกต้น เป็นพืชชนิดนั้น

จิตตนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต เช่น เมื่อมีสิ่งเร้า (อารมณ์) มากระทบประสาท จะเกิดการรับรู้ขึ้น คือจิตออกมารับอารมณ์ จิตจะทำงานอย่างไร และดำเนินไปเป็นขั้นตอนเช่นไร ตามกฎแห่งการทำงานของจิต

กรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ อันเป็นกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผล ได้แก่กระบวนการก่อการกระทำ หรือเรียกให้ชัดลงไปว่า กระบวนการแห่งเจตจำนงหรือความคิดปรุงแต่งสร้างสรรค์ต่างๆ และการให้ผลของการกระทำ หรือผลที่สืบเนื่องจากการกระทำ อันสมพร้อมสอดคล้องกันเช่น ทำกรรมดีย่อมมีผลดี ทำกรรมชั่วย่อมมีผลชั่ว หรือที่เรียกกันติดปากทั่วไปว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

ธรรมเนียม กฎธรรมชาติดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย อันเป็นกำหนดแห่งธรรมดา หรือความเป็นไปอันแน่นอนโดยธรรมดาเช่น สิ่งทั้งหลายเมื่อมีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วย่อมดับไปเป็นธรรมดา^๑

จากการที่ได้กล่าวถึงนิยามทั้ง ๕ ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ธรรมเนียมคือกฎแห่งกรรม เพราะเป็นความจริงที่มีอยู่ในธรรมชาติเป็นสัจธรรมที่มีอยู่ในตัวมันเอง มีเพียงพระพุทธองค์เท่านั้นที่ทรงค้นพบและนำมาเปิดเผยแสดงให้ทราบ ธรรมเนียมจึงเป็นหนึ่งในเรื่อง “อจินไตย” คือเป็นเรื่องที่วิสัยของปุถุชนไม่สามารถพิสูจน์ กล่าวถึง ให้ปรากฏชัดเจนได้ ดังนั้น การเข้าใจเรื่อง ธรรมเนียม ในฐานะที่เป็นกฎแห่งกรรมจึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยการใช้ประสบการณ์ หรือเหตุผลใดๆ มารองรับได้ เพราะเป็นสิ่งที่อยู่เหนือประสบการณ์ทั่วไปของมนุษย์ หรือที่เรียกว่าเหนือสมมุติบัญญัติเป็นเรื่องของปรมัตถ์บัญญัติ

สังขารคือสังขตธรรมทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ทั้งสังขตธรรมและอสังขตธรรมคือสังขารและวิสังขารทั้งปวง ไม่ใช่ตัวตน (ไม่เป็นอัตตา) หลักธรรมนี้เรียกว่าสามัญญลักษณะหรือไตรลักษณ์พระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นมาในโลกนี้หรือไม่ หลักธรรมทั้ง ๓ ประการนี้ก็มิได้อยู่แล้วเป็นธรรมดาพระพุทธเจ้าเพียงแต่ทรงค้นพบ แล้วนำมาเปิดเผย แสดงแก่เวไนยสัตว์เท่านั้น^๒

จะเห็นได้ว่าธรรมเนียมมีความหมายครอบคลุมกฎธรรมชาติดังทั้ง ๕ ข้อ หรือกฎทั้ง ๔ ข้อย่อรวมลงในธรรมเนียมทั้งหมด พุคต่างๆ ว่าจำแนกออกไปจากธรรมนิยามนั่นเอง

ในบรรดากฎธรรมชาติทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว มีกรรมนิยาม หรือกฎแห่งกรรมรวมอยู่ข้อหนึ่งด้วย หากมองในแง่ของมนุษย์ กรรมนิยามจะเป็นกฎสำคัญที่สุด เพราะเป็นเรื่องของมนุษย์โดยตรง มนุษย์เป็นผู้สรรสร้างปรุงแต่งกรรม และกรรมก็เป็นเครื่องปรุงแต่งวิถีชีวิตของมนุษย์ หากจำแนกประเภทของนิยามทั้งหมดออกไปเป็นเขตแดน จะเห็นได้ชัดเจนว่า กรรมนิยามเป็นเขตแดนของมนุษย์ ส่วนนิยามข้ออื่นๆ ทั้งหมดเป็นเขตแดนของธรรมชาติ

เมื่อมนุษย์ก็เกิดจากธรรมชาติ และเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แต่ว่ามนุษย์ก็มีลักษณะพิเศษส่วนหนึ่งที่เป็นของตนเอง นั่นคือกรรมนิยาม ซึ่งมนุษย์ได้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ รวมทั้งสร้างสังคมของตนเองประดุจเป็นโลกหนึ่งต่างหากจากโลกของธรรมชาติ และในเขตแดนแห่งกรรมนิยามนี้ สารที่แท้จริงของกรรมก็คือ “เจตนา” หรือเจตจำนง ดังนั้น กรรมนิยามจึงเป็นกฎที่ครอบคลุมโลกแห่งเจตจำนง หรือโลกแห่งความคิดปรุงแต่งสร้างสรรค์ทั้งหมด รวมทั้งความคิดปรุง

^๑ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๖๖.,ดูเพิ่มเติมใน ที.อ.๒/๓๔.,สงคณ.อ.๔๐๘.

^๒ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๘๕.

แต่งในการทำลายด้วย ไม่ว่ามนุษย์จะไปเกี่ยวข้องกับนิยามอื่นหรือไม่ก็ตาม ก็จะต้องมีกรรมนิยาม เป็นกฎยืนพื้นโดยตลอด

จากที่กล่าวถึงกฎแห่งกรรมมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า หลักกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นสัจธรรมความจริงสูงสุด ซึ่งมีเพียงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพียงพระองค์เดียวที่ทรง ค้นพบสัจธรรมความจริงแล้วทรงนำมาแสดงเปิดเผยให้แก่เวไนยสัตว์ กฎแห่งกรรมจึงเป็นกฎที่ไม่มี ผู้ใดสามารถตัด หรือแก้ไขได้ ตัวของผู้กระทำเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้นด้วยตนเอง ซึ่งกฎแห่งกรรม นั้นยังให้ผลที่ซ้ำเร็วแตกต่างกัน ซึ่งประการสำคัญที่สะท้อนให้เห็นได้เป็นอย่างดีก็คือ เจตนาหรือ ความตั้งใจของผู้กระทำเป็นเหตุผลการกระทำที่จะให้ผลแก่ตัวเขาอย่างไร กรรมบางอย่างให้ผล ทันทีทันใด บางอย่างก็ให้ผลที่ยาวนานออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ด้วย การตัดสินใจ ใดๆเป็นกรรมจึงต้องพิจารณาปัจจัยแวดล้อมอื่นพร้อมกันไปด้วยที่เรียกว่า “นิยาม ๕”

สรุปว่า กฎแห่งกรรม หมายถึงการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา กฎแห่งกรรม หมายถึง กระบวนการให้ผลของกรรมกระทำหรือ ผลที่เกิดจากการกระทำ ดังนั้น กฎแห่งกรรมจึงไม่สามารถ แยกออกจากกันได้ เพราะเมื่อมีการกระทำคือกรรม ย่อมมีผลแห่งการกระทำด้วย

๒.๑.๒ ความสำคัญของกฎแห่งกรรม

กรรมนิยามเป็นเรื่องของมนุษย์โดยตรง เจตนาหรือเจตจำนงของมนุษย์จึงเป็นตัวปรุง แต่งสร้างสรรค์ชีวิตและบุคลิกภาพของตัวมนุษย์เอง เป็นเครื่องกำหนดการปฏิบัติต่อกันระหว่าง มนุษย์ และเป็นเครื่องกำหนดชี้แนวทางของสังคม พร้อมๆ กับที่มนุษย์ปฏิบัติต่อสิ่งอื่น จนเกิดเป็น คำกล่าวที่ว่า มนุษย์สามารถเอาชนะธรรมชาติ หรือบังคับควบคุมธรรมชาติได้ ทั้งนี้ก็ด้วยอาศัยกรรม นิยามนั่นเอง

ด้วยผลอันเกิดจากการสร้างสรรค์และทำลาย ที่ก้าวเข้าไปเกี่ยวข้องกับนิยามอื่นๆ เพื่อบังคับควบคุม และปรุงแต่งโลกของธรรมชาติดังกล่าวมาข้างต้น ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึง ได้สอนเน้นถึงความสำคัญของกรรมเป็นอย่างมาก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสกับ วาเสฏฐมานพ ผู้เป็น พราหมณ์ ที่ว่าด้วยเรื่องของกรรมว่า

“กมฺมุนา วตฺตติ โลโก” แปลว่า โลกเป็นไปตามกรรม หรือโลกย่อมเป็นไปตาม เพราะ กรรม^๕

กรรมจึงเป็นหลักธรรมคำสอนอันสำคัญยิ่งประการหนึ่งของพระพุทธศาสนา เนื่องจาก นิยามหรือกฎธรรมชาตินั้น มีอยู่ถึง ๕ กฎ กรรมนิยามเป็นเพียงหนึ่งใน ๕ กฎ เท่านั้น ดังนั้นหาก ยึดถือมันอยู่เพียงว่า สิ่งทั้งหลายย่อมเป็นไปตามเพราะกรรม ก็อาจจะไม่ถูกต้องนักเพราะสิ่งที่เกิดขึ้น แม้

^๕ ม.ม. (บาลี) ๑๓/๓๐๓/๖๔๘, ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๐๓/๕๕๐.

จะเป็นปรากฏการณ์อย่างเดียวกัน แต่ก็อาจจะเกิดมาจากเหตุคนละอย่างกัน ดังนั้นในการพิจารณาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ควรนำเอานิยามทั้ง ๕ มาเป็นเครื่องวัดวินิจฉัยว่าเกิดจากสาเหตุอะไร ควรจะอยู่ในนิยามไหน มิใช่ตัดสินว่าเป็นเพราะกรรมทั้งสิ้น การตัดสินว่าอย่างไรเป็นกรรมดีหรือไม่ดี จึงต้องพิจารณาถึงปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน โดยไม่ได้ยึดว่ากรรมนั้นหมายถึงกรรมที่ไม่ดีเพียงประการเดียว เพราะความหมายที่แท้จริงของคำว่า “กรรม” เป็นคำกลางไม่ดีไม่ชั่ว แต่เมื่อไหร่ก็ตามหากบุคคลกระทำ(กรรม) ไม่ฝ่ายไม่ดีทั้งทางกาย วาจา หรือใจ ที่เป็นไปในฝ่ายอกุศล เมื่อนั้นการกระทำนั้นถือว่าเป็นการกระทำฝ่ายไม่ดี หรือชั่ว จึงเรียกว่าเป็นกรรมฝ่ายอกุศล ซึ่งตรงกับกรรมฝ่ายกุศลที่เป็นการกระทำด้านฝ่ายดี

คำว่า “กฎแห่งกรรม” จึงเป็นคำกลาง ที่ไม่ดีหรือชั่วในตัวเอง หากแต่เมื่อไหร่ที่ปรากฏให้ออกมาจะเป็นการแสดงให้เห็นได้อย่างแจ่มชัดว่าเป็น กรรมดีหรือไม่อย่างไร ซึ่งคำว่า “กฎแห่งกรรม” จึงเป็นคำที่แตกต่างไปจากความเข้าใจดั้งเดิมของคนทั่วไปที่เข้าใจว่าคำว่า “กฎแห่งกรรม” คือว่าชั่วหรือเลวร้ายไปทั้งหมด แท้ที่จริงแล้ว คำว่า “กฎแห่งกรรม” นั้นเป็นเพียงชื่อ เป็นคำกลางๆ ไม่ปรากฏว่าดีหรือชั่วอย่างไร

๒.๒ ประเภทของกรรม

จำแนกกรรมออกไปเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

๒.๒.๑ จำแนกตามธรรมชาติที่เป็นมูลเหตุ อันเป็นการจำแนกตามคุณภาพ มี ๒ ประการ คือ

ก. อกุศลกรรม (Bad Deed) คือกรรมหรือการกระทำที่เป็นอกุศล กรรมชั่ว การกระทำที่ไม่ดี ไม่ฉลาด ไม่เกิดจากปัญญา ทำให้เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต เป็นการกระทำที่เกิดจากอกุศลมูล (รากเหง้าหรือต้นเหตุของความชั่ว)^{๙๙} ซึ่งมี ๓ ประการ ได้แก่

- โลภะ ความอยากได้
- โทสะ ความคิดประทุษร้าย
- โมหะ ความหลง ความไม่รู้ตามเป็นจริง อวิชชา

ข. กุศลกรรม (Good Deed) คือกรรมหรือการกระทำที่เป็นกุศล กรรมดี การกระทำที่ดีฉลาด เกิดจากปัญญา ส่งเสริมคุณภาพของชีวิตจิตใจ เป็นการกระทำที่เกิดจากกุศลมูล (รากเหง้าหรือต้นตอของความดี)^{๑๐๐} ซึ่งมี ๓ ประการ ได้แก่

^{๙๙} วิ.ปริ. (ไทย) ๘/๓๒๓/๔๔๕.

^{๑๐๐} วิ.ปริ. (ไทย) ๘/๓๒๓/๔๔๕.

อโลภะ ความไม่โลภ เป็นธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับโลภะ ได้แก่ จาคะ การให้ปัน การเสียสละ สละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ คือการสละกิเลส

อโทสะ ความไม่คิดประทุษร้าย เป็นธรรมที่เป็นปฏิปักษ์โทสะ ได้แก่ เมตตา มีความรัก ความปรารถนาให้เขามีความสุข แผ่ไมตรีจิตให้

อโมหะ ความไม่หลง เป็นธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับความหลง ได้แก่ ปัญญา ความรู้จริง

๒.๒.๒ จำแนกตามทางที่แสดงออกของกรรม คือจำแนกตามทวารที่ทำการกรรม มี ๓ ทาง คือ

ก. กายกรรม (Bodily action) กรรมทำด้วยกาย หรือการกระทำทางกาย

ข. วาจากรรม (Verbal action) กรรมทำด้วยวาจา หรือการกระทำทางวาจา

ค. มโนกรรม (Mental action) กรรมทำด้วยใจ หรือการกระทำทางใจ

จากที่กล่าวถึงการจำแนกกรรมข้างต้นมาอาจสรุปได้ว่า มีกรรมรวมทั้งหมด ๖ ประการ จัดเป็น ๒ ฝ่าย คือ (๑) กายกรรม (๒) วาจากรรม (๓) มโนกรรม ทั้ง ๓ นี้จัดเป็นฝ่ายอกุศล (๔) กายกรรม (๕) วาจากรรม และ (๖) มโนกรรม อีก ๓ ข้อนี้ จัดเป็นฝ่ายกุศล

ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงเรื่องกรรม ๖ ประการนี้ว่า “ภิกษุผู้ประกอบด้วยกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรมฝ่ายอกุศล เป็นคนพาล ต้องตกนรก เหมือนกับถูกนำไปฝังไว้ ส่วนผู้ที่ประกอบด้วยกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรมฝ่ายกุศล เป็นบัณฑิต ต้องได้ขึ้นสวรรค์ เหมือนกับเชิญไปดำรงไว้”^{๑๒}

ในกรรมทั้ง ๒ ฝ่าย มโนกรรมพระพุทธองค์จัดว่า เป็นกรรมสำคัญที่สุด มีผลรุนแรงกว้างขวางที่สุด ดังที่ตรัสกับนิครนถ์ ชื่อทิมคปัสสีว่า^{๑๓}

“ดูกรทิม คปัสสี บรรดากรรมทั้ง ๓ ประการ ที่จำแนกออกแล้วเป็นส่วนละอย่างต่างกันเหล่านี้ เราบัญญัติมโนกรรมว่ามีโทษมากกว่า ในการทำบาปกรรม ในการเป็นไปแห่งบาปกรรม เราจะบัญญัติกายกรรม วาจากรรม ว่ามีโทษมากเหนือมโนกรรม หามิได้”

เหตุที่มโนกรรมสำคัญที่สุด เพราะคนต้องคิดก่อนแล้วจึงจะแสดงออกทาง, วาจา ดังนั้นกายกรรมและวาจากรรม จึงออกมาจากมโนกรรมนั่นเอง ที่ว่ามีผลรุนแรงกว้างขวางที่สุดก็เพราะว่า มโนกรรมนั้น รวมไปถึงความคิด ความเห็น ความเชื่อ ทฤษฎีและค่านิยมต่างๆ ที่เรียกว่า “ทิฏฐิ” ทิฏฐินี้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ตลอดจนความเป็นไปในชีวิตของบุคคลและคติ

^{๑๒} ดูรายละเอียดใน อัง.ติก (บาลี) ๒๐/๔๔๕/๑๓๑, ๕๘๖/๓๗๖, อัง.ติก (ไทย) ๒๐/๔๔๕/๑๒๒-๑๒๓, ๕๘๖/๓๕๘.

^{๑๓} ม.ม. (บาลี) ๑๓/๖๔/๕๖, ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๔/๕๔.

ของสังคมทั้งหมด เมื่อมีความคิด ความเห็น ความเชื่อหรือความนิยมอย่างไร ก็จะกระทำการไปตามความคิด ความเชื่อและความนิยมอย่างนั้น ถ้าเป็นสัมมาทิฐิ การคิด การพูด และการกระทำก็จะไปในทางที่ตรงถูกต้อง แต่ถ้าเป็นมิฉฐาทิฐิ การคิด การพูดและการกระทำต่างๆ ก็จะดำเนินไปในทางที่ผิด เป็นมิฉฐาไปด้วย

๒.๒.๓ จำแนกตามสภาพที่สัมพันธ์กับการให้ผล คือการจำแนกกรรมตามสภาพที่สัมพันธ์กับวิบาก จัดเป็น ๔ อย่าง ในเรื่องนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ในหน้าที่ ๑๖๐ ของหนังสือพุทธธรรม ดังนี้^{๑๔}

๒.๒.๓.๑ กรรมดำ มีวิบากดำ ได้แก่ กายสังขาร วีสังขาร และมนัสสังขาร ที่มีการเบียดเบียนตัวอย่างง่ายๆ เช่น ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร มุสาวาท และคัมภีระเมรัย

๒.๒.๓.๒. กรรมขาว มีวิบากขาว ได้แก่ กายสังขาร วีสังขาร และมนัสสังขาร ที่ไม่มีการเบียดเบียน ตัวอย่างคือ การประพฤติตามกุศลกรรมบถ ๑๐

๒.๒.๓.๓. กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว ได้แก่ กายสังขาร วีสังขาร และมนัสสังขารที่มีการเบียดเบียนบ้าง ไม่มีการเบียดเบียนบ้าง เช่น การกระทำของมนุษย์ทั้งหลายไป

๒.๒.๓.๔. กรรมไม่มีดำไม่มีขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม ได้แก่ เจตนาเพื่อละกรรมทั้ง ๓ อย่างข้างต้น หรือว่าโดยองค์ธรรมได้แก่ โพชฌงค์ ๗ หรือมรรคมีองค์ ๘^{๑๕}

กรรมทั้ง ๔ อย่างนี้พระพุทธรเจ้าทรงแสดงความหมายไว้ว่าโดยปริยายต่างๆ หลายนัยด้วยกัน มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหลายแห่ง^{๑๖}

๒.๒.๔ กรรม ๑๒ คือกรรมประเภทต่างๆ พร้อมทั้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผลของกรรมเหล่านั้น มี ๑๒ ประการ หรือเรียกว่า กรรมสี่ ๓ หมวด ด้วยจัดแบ่งออกเป็น ๓ หมวด แต่ละหมวดมี ๔ ประเภทด้วยกัน เขียนเป็นแผนภูมิดังนี้

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม, หน้า ๑๖๐.

^{๑๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕/๒๕๑.

^{๑๖} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๕๖/๒๕๒. ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๖/๒๕๓.

กรรม ๑๒^{๑๑}

๑. จำแนกตามเวลาที่ให้ผล

(ว่าโดยปากกาล)

- ๑.๑ ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม-ให้ผลในปัจจุบัน
- ๑.๒ อุปปัชชเวทนียกรรม-ให้ผลในภพต่อไป
- ๑.๓ อปราคปริยเวทนียกรรม-ให้ผลในภพต่อจากภพหน้า
- ๑.๔ อโหสิกรรม-เลิกให้ผล

๒. จำแนกตามหน้าที่

(ว่าโดยกิจ)

- ๒.๑ ชนกกรรม-กรรมที่นำไปเกิด
- ๒.๒ อุปัตถัมภกรรม-กรรมสนับสนุน (กรรมพี่เลี้ยง)
- ๒.๓ อุปปีฬกรรม-กรรมเบียดเบียน (กรรมบีบคั้น)
- ๒.๔ อุปฆาตกรรม-กรรมตัดรอน

๓. จำแนกตามความหนัก-เบาในการให้ผล

(ว่าโดยปากทานปริยาย)

- ๓.๑ ตรุกกรรม-กรรมหนัก
- ๓.๒ พหุลกรรม (อาจิณณกรรม)-กรรมสะสม
- ๓.๓ อาสันนกรรม-กรรมเมื่อใกล้ตาย
- ๓.๔ กัตตดากรรม-กรรมสัปดาห์

^{๑๑} พุทธนามิกา (นามแฝง), กรรมและผลแห่งกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๗ (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

กรรม ๑๒ หรือกรรม ๔ ๓ หมวดนี้ มิได้มีในพระไตรปิฎกเช่นนี้โดยตรง แต่พระอรรถกถาจารย์ในสมัยต่อมา เช่น พระพุทธโฆษาจารย์ เป็นต้น ได้รวบรวมมาจัดเรียงเป็นแบบไว้ในภายหลัง^{๑๒} ซึ่งความหมายตามที่ทำแสดงไว้ในอรรถกถาและฎีกาทั้งหลาย ดังนี้^{๑๓}

หมวดที่ ๑ จำแนกตามเวลาที่ให้ผล (ว่าโดยปากกาล)

๑) ทัฏฐธรรมเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันคือในภพนี้ ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ที่กระทำในขณะที่แห่งขวนจิตดวงแรกในบรรดาขวนจิตทั้ง ๑ แห่งขวนวิถีหนึ่งๆ ด้วยเป็นผลเฉพาะในชาตินี้เท่านั้น เพราะไม่ได้การเสพคุ้นผลจึงเล็กน้อย ถ้าไม่มีโอกาสให้ผลในชาตินี้ ก็กลายเป็นอโหสิกรรม ไม่มีผลในชาติต่อไปอีก ท่านอรรถกถาจารย์ได้เปรียบไว้ว่า เหมือนนายพรานมองเห็นเนื้อแล้วหยิบลูกศรยิงไปทันที ถ้าถูกเนื้อก็จะล้มลงที่นั่น แต่ถ้าพลาดเนื้อก็รูดไปเลย

๒) อุปัชชเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในภพหน้า คือในภพที่ถัดไปจากภพนี้ ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม ที่กระทำในขณะที่แห่งขวนจิตดวงสุดท้ายในบรรดาขวนจิตทั้ง ๑ แห่งขวนวิถีหนึ่งๆ เป็นขวนเจตนาที่ ๑ อันเป็นเจตนาสุดท้ายของขวนวิถี เป็นตัวให้สำเร็จความประสงค์ และได้รับความเสพคุ้นจากขวนเจตนาที่ก่อนๆ มาแล้ว แต่ในเวลาเดียวกัน ก็มีกำลังจำกัด เพราะเป็นขวนจิตที่กำลังสิ้นสุดขวนวิถี กรรมนี้จึงให้ผลเฉพาะในชาติที่ถัดจากชาตินี้ไปเท่านั้น ถ้าไม่มีโอกาสให้ผลในชาติหน้า ก็กลายเป็นอโหสิกรรม

๓) อปรายเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในภพต่อไปจากภพหน้า ได้แก่กรรมดี หรือกรรมชั่วก็ตาม ที่กระทำในขณะที่แห่งขวนจิตทั้ง ๕ คือในระหว่างขวนจิตที่ ๒-๖ แห่งขวนวิถีหนึ่งๆ เป็นขวนเจตนาที่ ๒ ถึง ๖ กรรมนี้จะให้ผลเมื่อเลยจากภพหน้าไปแล้ว และให้ผลได้เรื่อยไปในอนาคต คือได้โอกาสเมื่อใด ก็ให้ผลเมื่อนั้น ไม่เป็นอโหสิกรรม トラบเท่าที่ยังอยู่ในสังสารวัฏ ท่านเปรียบไว้ว่า เหมือนสุนัขไล่เนื้อ ตามทันเมื่อใดก็กัดเอาเมื่อนั้น

๔) อโหสิกรรม กรรมเลิกให้ผล ได้แก่กรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม เมื่อไม่มีโอกาสที่จะให้ผล ในเวลาที่จะเกิดผลได้ ครั้นเมื่อผ่านล่วงพ้นเวลานั้นไปแล้ว ก็จะไม่ได้ให้ผลอีกต่อไป

ในวิสุทธิมรรคกล่าวว่า “อันอโหสิกรรมย่อมเป็นด้วยอำนาจจิตกะ (คือไม่มีผลทั้ง ๓ กาล ดังกล่าวในบาลี) นี้ว่า “วิบากของกรรมไม่ได้มีแล้ว วิบากของกรรมจักไม่มี วิบากของกรรมไม่มีอยู่”^{๑๔}

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๘.

^{๑๓} วิสุทธิ. (ไทย) ๓/๒๒๓.

หมวดที่ ๒ จำแนกตามหน้าที่ (ว่าโดยกิจ)

๑) ชนกกรรม กรรมที่ก่อให้เกิด หรือกรรมแต่งให้เกิด ได้แก่กรรม คือเจตนาดีหรือชั่วก็ตาม ที่เป็นตัวทำให้เกิดขั้นที่เป็นวิบาก ทั้งในขณะที่ปฏิสนธิ และในเวลาที่ยังดำรงดำเนินต่อไปจากปฏิสนธิกาล (ปวัตติกาล)

ชนกกรรมนี้ เป็นกรรมที่ทำให้กำเนิดอุปปิฎคามารดา คือให้ผลในการปฏิสนธิ กรรมข้อนี้มีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดซึ่งภพและชาติของคน ทั้งนี้สุดแต่ว่าผู้ใดจะตายจิตจะปรารถนาละกัณณะใด ก็จะเป็นชนกกรรมนำไปปฏิสนธิในภพภูมินั้น^{๑๕}

๒) อุปัตถัมภกกรรม กรรมสนับสนุน หรือกรรมที่เลี้ยง ไม่สามารถจะให้วิบากเอง แต่จะเข้าช่วยสนับสนุนหรือซ้ำเติม ต่อจากชนกกรรม ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกุศลหรือฝ่ายอกุศล ตอนเมื่อยังไม่มีโอกาสจะทำหน้าที่ของตน ก็รอโอกาสอยู่ ครั้นเมื่อชนกกรรมทำหน้าที่เสร็จแล้ว ย่อมเลิกให้ผล เมื่อนั้นอุปัตถัมภกกรรมก็จะเข้ามาทำหน้าที่ให้ผลแทนต่อไป

๓) อุปปีฬกกรรม กรรมเบียดเบียน หรือกรรมบีบคั้น จะคอยขัดคอ เบียดเบียนหรือบีบคั้น กรรมที่ให้ผลอยู่ก่อนให้เพลาลง หรือเสียหายไปบ้างแต่ไม่นาน เช่น ผู้ที่ชนกกรรมนำไปเกิดในครอบครัวที่ร่ำรวย แต่ค้าขายหรือเบียดเบียนสัตว์ ครั้นเมื่อชนกกรรมหมดหน้าที่เลิกให้ผล อกุศลที่รอโอกาสอยู่ก็จะเข้ามาเบียดเบียนทันที โดยอาจจะเป็นคนมีสุขภาพไม่ดี โรคภัยเบียดเบียนอยู่ตลอดเวลา

กรรมเบียดเบียนนี้ ยังเบียดเบียนทั้งความชั่วด้วย เช่น ผู้ที่เกิดมาสุขภาพไม่ดี มีโรคภัยเบียดเบียน แต่เคยทำกุศลสะสมไว้ ครั้นเมื่อชนกกรรมหมดหน้าที่เลิกให้ผล กรรมเบียดเบียนก็จะเข้ามาทำหน้าที่แทนต่อไป ทำให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้

๔) อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน เป็นกรรมที่ให้ผลรุนแรง จะเข้าตัดรอน ขจัด หรือทำลายกรรมอื่นที่ให้ผลอยู่ก่อนแล้ว หมดอำนาจลงไปได้ แล้วกรรมตัดรอนนี้ก็จะเข้ามาแทนที่ต่อไป กรรมตัดรอนนี้มีทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว เช่น^{๑๖}

เกิดมาเป็นมหาเศรษฐี มีความสุขสบายอยู่บนกองเงินกองทองได้ไม่นานก็ถูกฆ่าตามจัดเป็นกรรมตัดรอนฝ่ายชั่ว

^{๑๕} มหามกุฏราชวิทยาลัย, วิสุทธิธรรมรคแปล ภาค ๓ ตอนจบ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๐-๓๑.

^{๑๖} พุทธามิก (นามแฝง), กรรมและผลแห่งกรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖-๑๗.

เกิดมาคอยหากหากจน แต่มีลาภใหญ่ได้เป็นเศรษฐีมั่งมีเงินทองขึ้นมา จัดเป็นกรรมตัดรอนฝ่ายดี

หมวดที่ ๓ จำแนกตามความหนัก-เบาของการให้ผล (ว่าโดยปากทานปริยาย) คือ จำแนกตามลำดับความแรงในการให้ผล

๑) คุรุกรรม (คุรุกรรม) กรรมหนัก ได้แก่กรรมที่มีผลแรงมาก ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว ย่อมจะให้ผลก่อนและครอบงำกรรมอื่นๆ เสียทั้งหมด เปรียบประดุจห้วงน้ำใหญ่ที่ไหลบ่ามาท่วม น้ำน้อย หรือประดุจคนยืนอยู่บนที่สูง แล้วเอาวัตถุต่างๆ ทั้งลงมา อย่างไหนหนักที่สุด อย่างนั้นย่อมตกลงถึงพื้นก่อน

กรรมหนักฝ่ายกุศล หรือฝ่ายดี ได้แก่ ผู้ที่ได้ฉันทสมาบัติ (สมาบัติ ๘ คือ รูปฌาน ๔ + อรูปฌาน ๔) ย่อมพ้นจากอบายภูมิ ๔ แม้จะมีกรรมชั่วใดๆ ที่เคยกระทำไว้ก่อนก็ตาม ย่อมหมดอำนาจลง และหากฉันทสมาบัติไม่เสื่อมและจุติในขณะที่อยู่ในฉันทสมาบัติ ย่อมจะไปเกิดในพรหมโลก อกุศลใดๆ ก็ไม่มีอำนาจมาขัดขวางได้

กรรมหนักฝ่ายอกุศล หรือฝ่ายชั่ว ได้แก่ อนันตริยกรรม คือฆ่ามารดา บิดา ฆ่าพระอรหันต์ ประทุษร้ายพระพุทธเจ้าแม้เพียงห้อยพระโลหิต ทำสงฆ์ให้แตกกันที่เรียกว่า สังฆเภท ผู้ใดกระทำแม้เพียงประการหนึ่งประการใด แม้จะเป็นผู้มีฉันทสมาบัติอยู่ก่อน ก็จะเสื่อมจากฉันทสมาบัติทันที ผู้ที่ยังไม่ได้ฉันทสมาบัติ ก็ไม่สามารถจะยังฉันทสมาบัติและโลกุตตรมรรคผลในชาตินั้นให้เกิดขึ้นได้ และเป็นคนต้องห้ามบรรพชาอุปสมบทไม่ได้ ผู้ทำกรรมหนักฝ่ายอกุศลนี้เมื่อสิ้นชีวิตลง ในภพแรกย่อมจะไปสู่มหานรกทันที ไม่มีกุศลใดๆ จะมาช่วยได้

คุรุกรรม จึงเป็นกรรมที่มีอิทธิพลสูงสุด ในการสร้างภพสร้างชาติใหม่

๒) พหุกรรม หรืออาจิณณกรรม เป็นกรรมที่ได้กระทำสะสมไว้เสมอๆ ทั้งฝ่ายกุศลและอกุศล โดยสั่งสมไว้จนเคยชินเป็นนิสัย กรรมไหนทำบ่อยทำมากจนเคยชินกว่า ก็มีกำลังกว่า และให้ผลก่อน เช่น

กรรมสะสมฝ่ายกุศล ได้แก่ การทำบุญรักษาศีล เจริญภาวนา การให้ทาน และทำความดีทั้งหลาย แม้จะทำทีละเล็กละน้อย แต่หากทำอยู่เสมอๆ นานเข้าพลังกุศลก็จะพอกพูนมากขึ้น ดุจเดียวกับการฝากเงินออมทรัพย์

กรรมสะสมฝ่ายอกุศล ได้แก่ การทำชั่วทั้งปวง แม้จะทำเล็กลง น้อยๆ แต่เมื่อทำบ่อยๆ นานเข้าพลังของอกุศลก็จะพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน

กรรมสะสมนี้จะให้ผลเมื่อไม่มีคุรุกรรม และมีอิทธิพลรองลงไปจากชนกรรมหรืออาสันนกรรม แต่หากมีคุรุกรรม กรรมสะสมนี้จะมีอิทธิพลเป็นอันดับที่ ๓

๓) อาสันนกรรม กรรมเมื่อใกล้ตาย คือกรรมที่กระทำหรือระลึกได้ในเวลาใกล้ตาย มีอิทธิพลในการสร้างภพสร้างชาติใหม่เป็นอันดับที่ ๒ รองลงมาจากกรุกกรรมและให้ผลก่อนอาจิณณกรรม กรรมเมื่อใกล้ตายนี้มีอิทธิพลในการสร้างภพสร้างชาติใหม่ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่วสุดแต่ว่าจิตจะปรารถนาสิ่งใด หากจิตปรารถนาสิ่งที่เป็นกุศล แม้จะทำอกุศลอยู่เป็นนิจก็ตามแต่อาสันนกรรมก็จะทำหน้าที่เป็นชนกกรรมนำไปสู่ภพภูมิที่ดีก่อน ส่วนอกุศลก็จะรอโอกาสอยู่ เมื่ออาสันนกรรม หหมดหน้าที่แล้ว ก็จะเข้ามาทำหน้าที่ให้ผลต่อไป สำหรับอาสันนกรรมฝ่ายอกุศลก็เช่นเดียวกัน

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อุปมาเรื่องของอาสันนกรรมไว้ในหนังสือพุทธธรรม ดังนี้^{๑๓} “เปรียบเทียบเหมือนโคแออัดอยู่ในคอก พอนายโคบาลเปิดประตูออก โคโคอยู่ริมประตูคอกแม้เป็นโคแก่อ่อนแอ ก็ออกไปได้ก่อน”

๔) กตัตตากรรม หรือกตัตตาวาปนกรรม^{๑๔} กรรมสักว่าทำ กรรมที่เป็นกุศลก็ตาม อกุศลก็ตาม สักแต่ว่าทำ คือไม่ได้ตั้งใจจะเป็นอย่างนั้นโดยตรง หรือมีเจตนาอ่อนไม่ชัดเจน ย่อมให้ผลต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่น ท่านเปรียบเสมือนคนบ้ายิงลูกศร ย่อมไม่มีความหมายจะให้ถูกใคร ทำไปโดยไม่ตั้งใจชัดเจน^{๑๕} กตัตตากรรมเป็นกรรมที่เบา มีอิทธิพลในการให้ผลน้อยที่สุด เมื่อไม่มีกรรมทั้ง ๓ ข้างข้างต้น หรือกรรมอื่นๆ ให้ผลหมดแล้ว กรรมนี้จึงจะให้ผล

จากความหมายของกรรมประเภทต่างๆ ผู้วิจัยเห็นว่า กรรมแต่ละประเภทส่งผลที่แตกต่างกันออกไปกรรมบางอย่างให้ผลในปัจจุบัน บางอย่างรอให้ผลเมื่อมีเหตุปัจจัยที่เพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามวิธีการแก้กรรมที่ไม่ให้ส่งผลนั้นเป็นไปได้ แต่อาจจะสามารถทำให้กรรมนั้นส่งผลที่ยาวนานออกไปได้เท่านั้น เช่นการอุปมาเปรียบด้วยการที่นำเอาเกลือใส่ลงในแก้วน้ำ กับการที่นำเอาเกลือใส่ลงในตุ่มในปริมาณที่เท่ากัน อาจจะให้รสเค็มของน้ำที่แตกต่างกันแต่เกลือที่ใส่ลงไปนั้นก็ยังคงเจือปนอยู่นั่นเอง ฉะนั้นใด กรรมที่บุคคลได้กระทำลงไปแล้วก็ย่อมให้ผลแต่ขึ้นอยู่กับเจตนา และกรรมที่กระทำลงไปนั้นเป็นกรรมชนิดใด หนักหรือเบา แต่ห้ามไม่ให้ส่งผลนั้นเป็นไปได้

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม, หน้า ๒๒๐.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๐.

^{๑๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๓.

๒.๓ กฎแห่งกรรมในพระไตรปิฎก

ในจุฬกัมมวิกังคสูตรที่ว่าด้วยกฎแห่งกรรม พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่สุภมาณพโคเทยยบุตรว่า “สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้ทราบและประณีต”^{๒๐} และมีพุทธพจน์ที่ว่าด้วยผลแห่งกรรมอีกหลายแห่งในพระไตรปิฎก ดังนี้

“บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำดี ย่อมได้ดี ผู้ทำชั่ว ย่อมได้ชั่ว”^{๒๑}

“บุคคลทำกรรมใดแล้ว ย่อมเดือดร้อนในภายหลัง กรรมนั้นทำแล้วไม่ดี บุคคลมีหน้าชุ่มด้วยน้ำตา ร้องไห้อยู่ ย่อมเสพผลของกรรมใด กรรมนั้นทำแล้วไม่ดี บุคคลทำกรรมใดแล้ว ย่อมไม่เดือดร้อนในภายหลัง กรรมนั้นแลทำแล้วเป็นดี”^{๒๒} และ “บุคคลทำกรรมใดแล้วไม่เดือดร้อนในภายหลัง เสวยผลแห่งกรรมใดด้วยหัวใจเข้มแข็งเบิกบาน กรรมนั้นทำแล้วเป็นการดี บุคคลรู้กรรมใดว่าเป็นประโยชน์แก่ตน ควรรีบลงมือกระทำการนั้นเทียว”^{๒๓} กฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาจึงเป็นกรรมที่เมื่อบุคคลกระทำลงไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเช่นไร ดีหรือชั่วก็ตามบุคคลนั้นย่อมเป็นผู้รับผลแห่งการกระทำนั้นแต่เพียงผู้เดียว ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความดีทางใดก็ตาม ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า

“บุคคลทำกรรมใดด้วยกาย ด้วยวาจา หรือด้วยใจ กรรมนั้นแหละเป็นของๆ เขาและเขา ย่อมพาเอากรรมนั้นไป อนึ่งกรรมนั้นย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตนฉะนั้น บุคคลควรทำกรรมดี สังสมสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ภายหลัง กรรมดีทั้งหลายย่อมเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า”^{๒๔} ดังนั้นกรรมไม่ว่าเป็นความดีหรือชั่วบุคคลที่กระทำย่อมเป็นผู้รับผลแห่งกรรมนั้น ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงตรัสแนะนำแก่บุคคลผู้ที่ปรารถนาความสุข หรือความสวัสดิ์แห่งชีวิตนี้ ไว้ว่า “ถ้าท่านทั้งหลายกลัวทุกข์ ก็อย่าทำกรรมชั่วทั้งในที่ลับที่แจ้ง ถ้าท่านจักทำหรือทำอยู่ซึ่งกรรมชั่ว ถึงแม้จะเหาะหนีไป ก็ย่อมไม่พ้นจากความทุกข์ได้เลย”^{๒๕} ฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือชั่วบุคคลจะต้องได้รับผลแห่งกรรมนั้นด้วยตนเอง ไม่สามารถหลบหนีไปจากกรรมนั้นได้

กรรมจึงมีสาเหตุแห่งการกระทำ ๓ ประการคือ ในนิทานสูตร พระพุทธองค์ได้ตรัสแก่พระภิกษุทั้งหลาย ว่าด้วยเหตุเกิดของกรรม และที่ที่กรรมให้ผล ดังนี้

^{๒๐}ม.อุ. (บาลี) ๑๔/๕๘๑/๓๓๖. ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๕๘๑/๓๒๓.

^{๒๑}ถ.ส. (บาลี) ๑๕/๕๐๓/๓๓๓. ถ.ส. (ไทย) ๑๕/๕๐๓/๓๑๖-๓๑๗.

^{๒๒}พ.ฐ. (บาลี) ๒๕/๑๕/๒๓. พ.ฐ. (ไทย) ๒๕/๑๕/๒๐.

^{๒๓}ถ.ส. (บาลี) ๑๕/๒๘๑/๘๑. ถ.ส. (ไทย) ๑๕/๒๘๑/๘๓.

^{๒๔}ถ.ส. (บาลี) ๑๕/๓๕๒/๑๓๔. ถ.ส. (ไทย) ๑๕/๓๕๒/๑๓๐.

^{๒๕}พ.อุ. (บาลี) ๒๕/๑๑๕/๑๕๐. พ.อุ. (ไทย) ๒๕/๑๑๕/๑๓๐.

“ภิกษุทั้งหลาย เหตุให้เกิดกรรม ๓ ประการเป็นไฉน? ได้แก่ โลภะ ๑ โทสะ ๑ โมหะ ๑ เป็นเหตุเพื่อความเกิดขึ้นแห่งกรรมทั้งหลาย” กรรมที่ถูกโลภะครอบงำ เกิดแต่โลภะ มีโลภะเป็นเหตุ มีโลภะเป็นแดนเกิด...กรรมที่ถูกโทสะครอบงำ เกิดแต่โทสะ มีโทสะเป็นเหตุ มีโทสะเป็นแดนเกิด...กรรมที่ถูกโมหะครอบงำ เกิดแต่โมหะ มีโมหะเป็นเหตุ มีโมหะเป็นแดนเกิด ย่อมให้ผลในที่สุดตภาพของเขาบังเกิด, กรรมนั้นให้ผล ณ ที่ใด เขาย่อมเสวยวิบากของกรรมนั้น ณ ที่นั้น ในปัจจุบัน (ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม) หรือในที่ที่เกิด (อุปปชฺเซ วา) หรือในลำดับต่อไป (อปรปรียายเวทนียกรรม)^{๒๖}

กรรมจึงเป็นการกระทำของบุคคล ซึ่งไม่เกี่ยวกับกำเนิด หรือชนชาติ หรือวรรณะใด หากแต่เป็นการกระทำที่เกิดแต่ตัวของบุคคลแต่ละคน ในวสสสูตรที่ ๗ ว่าด้วยคนถ้อย ๒๐ จำพวก ตอนหนึ่งตรัสแก่พราหมณ์ว่า “บุคคลไม่เป็นคนถ้อยเพราะชาติ ไม่เป็นพราหมณ์เพราะชาติ แต่เป็นคนถ้อยเพราะกรรม เป็นพราหมณ์เพราะกรรม”^{๒๗} ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้น “กรรม” ไม่ใช่ลิขิตของสวรรค์หรือพระเจ้าผู้เป็นเจ้าดลบันดาล หากแต่เป็นการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น ทำดีมนุษย์ก็เป็นผู้รับผลแห่งการกระทำนั้น หากทำไม่ดีตัวของเขาก็ย่อมเป็นผู้ที่จะต้องรับผลแห่งการกระทำนั้น เช่นเดียวกัน ผู้อื่นหรือ ใครก็ย่อมไม่สามารถช่วยเหลือหรือแทรกแซงกฎแห่งกรรม หรือกรรมนี้ได้

พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่มีลักษณะเป็น “กรรมวาที” คือสอนในเรื่องของกรรม กฎแห่งกรรมอันเป็นกฎของธรรมชาติ ซึ่งมีอยู่แต่เดิม พระพุทธเจ้าจะทรงอุบัติขึ้นหรือไม่อุบัติขึ้นก็ตาม กฎอันนี้ก็มีอยู่แล้ว แต่ไม่มีใครชี้แจงแสดงให้เห็นได้ชัดเท่าพระพุทธเจ้า ซึ่งทรงเป็นผู้ค้นพบแล้วนำมาชี้แจงแสดงบอกให้ผู้อื่นได้ทราบถึงกฎธรรมชาติอันนี้ ไม่ใช่ว่ามีใครเป็นผู้ดลบันดาล หรือพระเจ้าองค์ใดเป็นผู้สร้างขึ้น

นอกจากคำสอนในเรื่องผลของกรรมจากการกระทำ (กรรม) ในปัจจุบันแล้วยังมีผลของกรรมที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน อันสืบเนื่องมาจากกรรมในอดีตชาติด้วย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตอบคำถามของ สุภมาณพ โตทยบุตร ที่ทูลถามปัญหาที่เกี่ยวกับกฎแห่งกรรม ๗ คู่ รวมเป็น ๑๔ ข้อ ดังนี้^{๒๘}

คู่ที่ ๑ ทำไมคนบางคนเกิดมาอายุสั้น บางคนอายุยืน?

คู่ที่ ๒ ทำไมคนบางคนมีโรคภัยไข้เจ็บมาก บางคนไม่ค่อยมีโรคภัยไข้เจ็บ?

คู่ที่ ๓ ทำไมคนบางคนรูปไม่สวย ผิวพรรณทราม แต่บางคนเกิดมามีรูปสวย?

^{๒๖} อ.อุ.ติก.(บาลี) ๒๐/๔๗๓/๑๗๑, อ.อุ.ติก.(ไทย) ๒๐/๔๗๓/๑๖๐.

^{๒๗} จ.สุ. (บาลี) ๒๕/๓๐๖/๓๕๒, จ.สุ. (ไทย) ๒๕/๓๐๖/๓๒๒.

^{๒๘} ม.อุ.(บาลี) ๑๔/๕๘๒-๕๙๕/๓๖๖-๓๘๑, ม.อุ.(ไทย) ๑๔/๕๘๒-๕๙๕/๓๒๓-๓๒๘.

คู่ที่ ๔ ทำไมคนบางคนมีศักดิ์ต่ำ หรือไม่มียศถาบรรดาศักดิ์ แต่บางคนเกิดมามีศักดิ์สูง มียศตำแหน่งสูง?

คู่ที่ ๕ ทำไมคนบางคนยากจน บางคนร่ำรวย?

คู่ที่ ๖ ทำไมคนบางคนเกิดในสกุลต่ำ บางคนเกิดในสกุลสูง?

คู่ที่ ๗ ทำไมคนบางคนเกิดมาโง่ บางคนเกิดมาฉลาด?

สรุปคำตอบที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบสุกมาณพ โตทยขบุตร ตามที่ปรากฏอยู่ในจุฬกัมมวิภังคสูตร ได้ดังต่อไปนี้

คู่ที่ ๑ บางคนเกิดมามีอายุสั้น เพราะในอดีตชาติฆ่าสัตว์ ทำชีวิตสัตว์ให้ตกล่วงกรรมนั้นเมื่อตายไปจะตกนรก อบายภูมิ หากมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะเป็นคนมีอายุสั้น บางคนอายุยืน เพราะในอดีตชาติ เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต คือไม่ฆ่าสัตว์ เมื่อตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ หากมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีอายุยืน

คู่ที่ ๒ บางคนเกิดมามีโรคภัยไข้เจ็บมาก เพราะในอดีตชาติ ชอบเบียดเบียนสัตว์ กักขังทำ ร้ายทรมาณให้เดือดร้อนเจ็บป่วย กรรมนั้นเมื่อตายไปจะตกนรก อบายภูมิหากมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะเป็นคนมีโรครุม

คู่ที่ ๓ บางคนเกิดมารูปไม่สวย ผิวพรรณทราม เนื่องจากอดีตชาติเป็นคนขี้โกรธ พยาบาทเมื่อตายไปจะตกนรก อบายภูมิ หากมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นคนไม่สวย ผิวพรรณทราม บางคนมีรูปสวย เพราะในอดีตชาติเป็นคนมีเมตตากรุณา ไม่มักโกรธ ไม่พยาบาทเมื่อตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ หากมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีรูปสวย หน้าตาสวยงาม

คู่ที่ ๔ บางคนมีศักดิ์ต่ำ เป็นคนต่ำต้อย ไม่มียศ ไม่มีตำแหน่ง เนื่องจากในอดีตชาติมีใจ อิจฉาริษยาผู้อื่น ขาดความเคารพนับถือ การไหว้และบูชาของคนอื่นด้วยอิจฉาในลาภสักการะของเขา เมื่อตายไปจะตกนรก อบายภูมิ หากเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้มีศักดิ์ต่ำ บางคนมีศักดิ์สูง เพราะในอดีตชาติไม่ริษยา ไม่มุ่งร้าย ไม่อิจฉาในลาภสักการะของผู้อื่น เมื่อตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ หากมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้มีศักดิ์สูง

คู่ที่ ๕ บางคนเกิดมายากจน เนื่องจากอดีตชาติเป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น ไม่รู้จักการให้หรือบริจาคทาน เมื่อตายไปจะเข้าถึงอบายภูมิ ทุกติ เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นคนยากจน บางคนร่ำรวย เพราะในอดีตชาติเป็นคนไม่ตระหนี่ ยินดีในการบริจาคทาน เมื่อตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ หากมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นคนร่ำรวย

คู่ที่ ๖ บางคนเกิดในสกุลต่ำ เนื่องจากในอดีตชาติเป็นคนเย่อหยิ่ง แข็งกระด้าง ไม่อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ และต่อผู้ที่เขารับกราบไหว้ ไม่บูชาคนที่ควรบูชา เมื่อตายไปจะเข้าถึงอบายภูมิ ทุกติ หากมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเกิดในสกุลต่ำ บางคนเกิดในสกุลสูง เพราะในอดีตชาติเป็น

คนอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ เคารพนับถือ สักการบูชาคนที่ควรเคารพนับถือ ควรสักการบูชา เมื่อตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเกิดในสกุลสูง

คู่ที่ ๗ บางคนเกิดมาโง่ เนื่องจากในอดีตชาติ ไม่เข้าไปใ้ถามหาความรู้ต่อผู้รู้ ผู้ประพฤดีดี สอบถามว่าสิ่งใดเป็นกุศล ไม่เป็นกุศล สิ่งใดมีโทษ ไม่มีโทษ ฯลฯ เมื่อตายไปจะเข้าถึงอบายภูมิ ทุกคติ หากเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นคนโง่ปัญญาทึบ บางคนฉลาด เพราะในอดีตชาติสนใจเข้าไปใ้ถามหาความรู้จากผู้รู้ ผู้ประพฤดีดีว่าอะไรเป็นบาป บุญ คุณ โทษ ฯลฯ เป็นต้น เมื่อตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ หากเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นผู้มีปัญญามาก

ปัญหาทั้ง ๗ คู่ ๑๔ ข้อนี้ เมื่อสุกมาพบ โศกเทยบุตร ได้ฟังแล้วก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธาประกาศตนนับถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต

จากพระสูตรข้างต้นกฎแห่งกรรมในพระไตรปิฎก มีความหมายและนัยยะที่บ่งชี้ให้เห็นว่ากฎแห่งกรรมนั้นไม่ว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดนั้นก็ส่งผลให้แก่บุคคลนั้นพร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงเศษแห่งกรรมที่สามารถแสดงและชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เพราะเหตุใดแต่ละบุคคลจึงมีความแตกต่างกันออกไปมากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งก็ล้วนมาจากเป็นผลแห่งกรรมของตน ดังที่ปรากฏในรูปร่าง หน้าตา หรือแม้แต่กำเนิดที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งล้วนเป็นการแสดงตัวของกฎแห่งกรรมทั้งหมด

๒.๔ กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติ

นิยาม ๕ คือ กำหนดอันแน่นอน, ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ, กฎธรรมชาติ มี ๕ คือ

๑. อุตุนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิจึงหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆ โดยเฉพาะ ดิน น้ำ อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์

๒. พินนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุกรรม เป็นต้น

๓. จิตตนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต

๔. กรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ

๕. ธรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย^{๒๕}

นิยามมี ๕ แต่ล้วนสรุปลงในธรรมนิยาม ฉะนั้นกรรมนิยามก็ย่อมสรุปลงในธรรมนิยามด้วย กรรมนิยามเป็นนิยามที่สำคัญมากสำหรับมนุษย์เพราะเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง มนุษย์

^{๒๕}ที่.ม.อ. (บาลี) ๒/๑๗/๒๖.

มีสิทธิที่จะเลือกทำกรรมตามความพอใจ แล้วกรรมนั้นจะเป็นผู้ลิขิตอนาคตของมนุษย์ สุขทุกข์ของมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับกรรมนิยามเป็นสำคัญ^{๓๐}

หลักกรรมเป็นกฎธรรมชาติ เป็นหลักแห่งความจริง มันไม่ใช่เรื่องที่ทำอย่างไรจะเชื่อ แต่เป็นเรื่องที่ว่าทำอย่างไรจึงจะรู้จะเข้าใจ เราจะเชื่อหรือไม่เชื่อ ไม่มีผลต่อหลักกรรม หลักกรรมเป็นความจริง มันคงอยู่อย่างนั้น เราจะเชื่อหรือไม่เชื่อ มันก็เป็นความจริงของมันอยู่ พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องธรรมเนียมว่า อุปปาทา วา ภิกขเว ตถาคตาณํ อนุปปาทา วา ตถาคตาณํ ตถาคตทั้งหลายจะอุบัติหรือไม่อุบัติก็ตาม หลักความจริงนั้นมันก็ต้องเป็นความจริงอยู่อย่างนั้น แม้พระพุทธเจ้าไม่อุบัติ มันก็เป็นความจริงของมัน^{๓๑}

กรรมนี้เราถือว่าเป็นกฎอย่างหนึ่ง เรามักจะเรียกว่า กฎแห่งกรรม หรือกรรมนิยาม กรรมนิยามแปลว่ากฎแห่งกรรม เป็นกฎเกณฑ์แห่งเหตุและผลอย่างหนึ่ง เช่นที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว กรรมนิยามเป็นเพียงกฎหนึ่งใน ๕ กฎ การที่เราจะวิเคราะห์พิจารณาสิ่งทั้งหลายนั้น อย่าไปยึดถือว่าทุกอย่างต้องเป็นกรรมทั้งนั้น เพราะพระพุทธศาสนาสอนไว้ว่ากฎธรรมชาติมี ๕ อย่าง หรือนิยาม ๕ กรรมนิยามเป็นเพียงกฎหนึ่งเมื่ออะไรเกิดขึ้นอย่าไปบอกว่าเป็นกรรมเสมอไป ถ้าเข้าใจเรื่องนิยาม ๕ จะช่วยได้มากในการอธิบายเรื่องกรรม

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ใครก็ตามที่ยึดถือว่าจะอะไรๆ ทุกอย่างล้วนเป็นผลเกิดจากกรรม ทั้งสิ้นนั้นเป็นคนที่ยึดผิด เช่น ในเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ พระองค์ตรัสไว้ มีพุทธพจน์แห่งหนึ่งว่า โรคบางอย่างเกิดจากการบริหารกายไม่สม่ำเสมอก็มี เกิดจากอุตุ คือ สภาพแวดล้อมเป็นสมุฏฐานก็มี เกิดจากเสมหะเป็นสมุฏฐานก็มี เกิดจากดีเป็นสมุฏฐานก็มี เกิดจากสมุฏฐานต่างๆ ประกอบกันก็มี เกิดจากกรรมก็มี แล้วบางอย่างก็เกิดจากนิยามต่างๆ หลายนิยามมาประกอบกัน^{๓๒}

กฎแห่งกรรมตามทฤษฎีของพุทธปรัชญา คือ กฎแห่งเหตุและผล เป็นกฎธรรมชาติ เป็นเรื่องของธรรมชาติล้วนๆ ไม่มีพระเป็นเจ้าสูงสุดองค์ใดเข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะผู้สร้าง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมีเหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้น เมื่อแตกดับก็มีเหตุปัจจัยทำให้แตกดับ ไม่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ เปลี่ยนแปรและแตกดับโดยปราศจากเหตุปัจจัย ทฤษฎีนี้รู้จักกันทั่วไปว่า ปฏิจจสมุปบาท

การเรียงหัวข้อปฏิจจสมุปบาท เริ่มจากอวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรา มรณะ โสกปริเทวทุกขโทมนัสสุปายาสนั้น เป็นเพียง

^{๓๐}ธัมมวัชโร โภทฺธิ, **กรรมลิขิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซเวน พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑-๒.

^{๓๑}พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่**, พิมพ์รวมเล่มครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๒๔.

^{๓๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐-๕๔.

แม่แบบเท่านั้น แต่โดยทางปฏิบัติ พระพุทธองค์จะทรงเริ่มตรงหัวข้อไหนก่อน แล้วจะสาวขึ้นไปหาต้นหรือจะสาวลงมาหาปลายก็ได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมเฉพาะกรณี อย่างเช่นในจุฬาสีหนาทสูตร^{๓๓} ทรงแสดงปฏิจจสมุปบาทโดยเริ่มที่อุปาทานแล้วสาวขึ้นไปหาต้นจนถึงอวิชชา

อวิชชาสำคัญที่สุด อวิชชาเป็นเหตุแห่งทุกข์ เป็นเหตุแห่งสังสารวัฏ เพราะมีอวิชชาข้อเดียว ก็เป็นเหตุให้มีข้ออื่นๆ ตามมาเป็นขบวน และก็มีอวิชชาเป็นต้นเหตุ จึงทำให้สัตว์ต้องเวียนว่ายตายเกิด เมื่อผู้ใดละอวิชชาเสียได้แล้ว วิชชาก็เกิดขึ้น เป็นเหตุแห่งสุข เป็นเหตุแห่งวิมุตติ ความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ ย่อมสำเร็จอวิชชาเสีย ย่อมไม่ถ้อยมั่นในอุปาทานทั้ง ๔ ไม่สะดุ้งกลัวก็ย่อมปรินิพพาน ท่านผู้นั้นย่อมรู้ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้ไม่มี

พระพุทธเจ้าทรงแสดงมหาตณหาสังขยสูตร^{๓๔} โดยทรงสาวไปหาปลาย เริ่มที่มีเวทนาไปจนถึงเกิดขรรณโสภปริเทวทุกขโหมนัสสุปปายาส แสดงให้เห็นว่า ปฏิจจสมุปบาทแต่ละข้อมีความสัมพันธ์กันหมด และมีความสัมพันธ์แบบอนุโลมละปฏิโลม เป็นห่วงลูกโซ่คล้องกันเป็นวงกลมเหมือนวงล้อ การสืบสาวไปหาต้นเหตุแห่งปฏิจจสมุปบาท สืบสาวไปถึงอวิชาก็พอแล้ว ไม่จำเป็นต้องสืบค้นต่อไปอีก เพราะฉะนั้น อวิชชาจึงไม่ใช่ปฐมเหตุจริงๆ เป็นแต่เพียงทรงถือเอาแค่นั้นเท่านั้น ปฏิจจสมุปบาทเป็นกระบวนการที่ทำให้สัตว์ต้องเวียนว่ายตายเกิด เพราะฉะนั้นปฏิจจสมุปบาทกับไตรวัฏ จึงเป็นอย่างเดียวกัน เพียงแต่ไตรวัฏเป็นกรอบ ส่วนปฏิจจสมุปบาทเป็นเนื้อหา หรือ กิเลส กรรม วิบาก

จากประเด็นในเรื่องกฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติผู้วิจัยเห็นว่า กฎแห่งกรรมสามารถอธิบายได้หลายแนวทางเพื่อพิจารณาว่ากรรมนั้นเกิดเพราะกรรมชนิด หรือประเภทใด หรือเกิดเพราะความประมาทหรือไม่ ซึ่งเกณฑ์ในการวินิจฉัยนั้น นิยามมี ๕ ถือว่าเป็นเกณฑ์ในการตัดสินได้เป็นอย่างดีว่า กรรมนั้นไม่เพียงคิดเอาไว้เกิดเพราะกรรมแต่สามารถสืบสาวหาเหตุ บ่อเกิดได้ว่าเป็นอย่างไร อย่างเช่น การที่มีครอบครัวหนึ่งพ่อประกอบอาชีพฆ่าสัตว์ อยู่มาวันหนึ่งผู้เป็นพ่อได้ให้ลูกช้อนท้ายรถมอเตอร์ไซด์เพื่อกลับบ้าน ระหว่างทางฝนตกถนนลื่น ทำให้ลูกที่ช้อนท้ายตกลงจากรถเสียชีวิต เป็นต้น จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้จะสามารถพิจารณาได้อย่างไรว่าเกิดเพราะกรรมของผู้เป็นพ่อแล้วตกมาสู่ลูก หรือหากพิจารณาจากนิยาม ๕ ก็สามารถพิจารณาได้ว่าเกิดจากอุตุนิยาม คือดิน ฟ้า อากาสนั่นเอง ดังนั้นการพิจารณาว่าอย่างไรเป็นกรรมจึงต้องสืบสาวหาเหตุปัจจัยอย่างรอบด้าน ไม่ด่วนตัดสินจึงเป็นแนวทางในการพิจารณากฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา

^{๓๓}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๔๕/๑๓๕-๑๔๑.

^{๓๔}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๖/๔๒๗-๔๒๘.

ที่ไม่เพียงแต่เชื่อหรือศรัทธาเท่านั้น แต่ต้องประกอบด้วยปัญญาหรือโยนิโสมนสิการในการพิจารณาตัดสินใจ

๒.๕ กฎแห่งกรรมกับสังสารวัฏ

หลักกรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเรื่องสังสารวัฏ เพราะชีวิตเดียวสั้นเกินไปไม่พอพิสูจน์กรรมให้หมดสิ้นได้ สังสารวัฏเป็นเรื่องลึกลับมองไม่เห็นสัมผัสไม่ได้ มีปัญหาหลายอย่างที่น่าสงสัย เช่น ทำไม คนดีบางคนจึงมีความเป็นอยู่อย่างด้อยต่ำลำบาก สุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์ ร่างกายอ่อนแอ ส่วนคนที่ใครๆ เห็นว่าชั่ว บางคนกลับมีความเป็นอยู่อย่างสุขสำราญ มีร่างกายแข็งแรงเราไม่อาจคลายสงสัยได้ ถ้าพิจารณาชีวิตกันเพียงชาติเดียว หลักกรรม การเกิดใหม่และเรื่องอดีตชาติจะบอกเราว่า คนที่เราเห็นว่าชั่วนั้นเขาย่อมต้องเคยทำกรรมดีมาบ้างในอดีต และคนที่เราเห็นว่าดีอยู่ในเวลานี้ย่อมต้องเคยทำกรรมชั่วมาบ้างเหมือนกัน เพราะแต่ละชาติของแต่ละคนได้ทำกรรมต่างๆ ไว้ การให้ผลของกรรมจึงสลับซับซ้อนยิ่งนัก เพราะฉะนั้น คนดีจึงอาจได้รับผลของกรรมชั่วในอดีตชาติก็ได้ และเมื่อชาตินี้ยังไม่ได้รับผลของกรรมดี ชาติต่อไปเขาก็จะได้รับผลของกรรมดีแน่นอน ในทำนองเดียวกันคนชั่วที่เสวยสุขสบายก็เพราะดียังให้ผล แต่เมื่อผลกรรมดีหมดกรรมจะให้ผลไม่ชาตินี้ก็ชาติน้ำ กรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่วตามอิทธิพลของมันเที่ยงตรงที่สุด ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง^๕

ในมิลินทปัญหา พระเจ้ามิลินท์ตรัสถามพระนาคเสนเถระเกี่ยวกับความหมายของคำว่าสังสารวัฏ พระนาคเสนเถระถวายวิสัชนาว่า บุคคลเกิดในโลกนี้แล้วก็ตายในโลกนี้ ตายในโลกนี้แล้วก็เกิดขึ้นในโลกอื่น เกิดขึ้นในโลกนั้นแล้วก็ตายในโลกนั้นนั่นแหละ ตายในโลกนั้นแล้วก็เกิดขึ้นในโลกอื่น อุปมาว่า บุรุษผู้เคี้ยวกินผลมะม่วงสุกแล้วเพาะเมล็ดไว้ เมื่อต้นมะม่วงโตก็พึงให้ผลบุรุษนั้นก็ย่อมได้กินมะม่วงจากต้นที่ ๒ แล้วก็เพาะเมล็ดไว้ ก็ย่อมได้กินมะม่วงจากต้นที่ ๓ ต้นแรกๆ ก็ตายไป ไม่ปรากฏ กิเลสและกรรมที่สัตว์สั่งสมไว้ในชาติก่อนๆ เปรียบเหมือนเมล็ดมะม่วงจากต้นมะม่วงต้นก่อนๆ สัตว์หรือบุคคลที่เกิดขึ้นในชาติปัจจุบันเพราะกิเลสและกรรมที่สั่งสมไว้ในชาติก่อนๆ นั้น เปรียบเหมือนต้นมะม่วงต้นใหม่ที่เกิดขึ้นเพราะเมล็ดมะม่วงจากมะม่วงต้นก่อนๆ ที่บุรุษผู้นั้นเพาะไว้ สุขและทุกข์ที่สัตว์พึงเสวยในชาติปัจจุบันเปรียบเหมือนผลมะม่วงสุกที่บุรุษพึงกิน กิเลสและกรรมที่สัตว์สั่งสมไว้ในชาติปัจจุบันเปรียบเหมือนเมล็ดมะม่วงที่บุรุษเพาะขึ้นมาใหม่สัตว์หรือบุคคลที่จักเกิดอีกในชาติต่อไป เพราะกิเลสและกรรมที่สั่งสมไว้ในชาติปัจจุบันเปรียบเหมือนต้นมะม่วงที่จะงอกขึ้นมาอีกเพราะเมล็ดที่เพาะไว้

^๕ วคิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๖๓.

ในคัมภีร์คตสูตร^{๓๖} มีเนื้อความเกี่ยวกับชาติอดีตว่า ภิกษุทั้งหลาย สังสารวัฏนี้มีเบื้องต้น และเบื้องปลายรู้ไม่ได้ ที่สุดเบื้องต้น ที่สุดเบื้องปลายไม่ปรากฏแก่สัตว์ทั้งหลายผู้มีวิชาเป็นเครื่อง กัน มีต้นหาเป็นเครื่องผูก ผู้เล่นไป ท่องเที่ยวไปอยู่ ย่อมไม่ปรากฏที่ สุดเบื้องต้น

ในมคฺคสูตร^{๓๗} กล่าวว่า ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ผู้ไม่เคยเป็นมารดา ไม่เคยเป็นบิดา ไม่เคย เป็นพี่ชาย ไม่เคยเป็นพี่น้องหญิง ไม่เคยเป็นบุตร ไม่เคยเป็นธิดา ตลอดกาลอันยาวนานนี้ มิใช่จะหา ได้ง่ายเลย เนื่องจากสังสารวัฏนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้

คนเราเคยเกิดมาแล้วมากมายหลายอัตภาพ ท่องเที่ยวมาแล้วนานนักหนา จนไม่สามารถจะตายรู้ได้ว่า ชาติแรกมีมาแต่ครั้งไหน และเพราะความที่เคยเกิดแล้วมากมายหลายครั้ง หลายหนจนไม่สามารถจะนับได้อย่างนี้นั่นเอง โอกาสที่จะเกี่ยวข้องกับผู้อื่นแทบทุกคนทีเดียว

ในภยเกรวสูตร^{๓๘} กล่าวถึงตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ทรงบรรลुวิชา ๓ ในยามทั้ง ๓ แห่ง ราตรี ในยามแรก ทรงบรรลुวิชาที่เรียกว่า บุพเพนิวาสานุสติญาณ แปลว่า พระญาณตามระลึกถึง จันท์ที่เคยอยู่อาศัยในภพก่อน (ระลึกชาติได้) ตรัสถึงการเกิดอีกครั้งแล้วครั้งเล่า หลังจากที่ได้ตายไป แล้วในชาตินั้นๆ ซึ่งล้วนเป็นชาติอดีต แสดงให้ทราบว่ามิใช่ชาติอดีต ในยามที่ ๒ ทรงบรรลुวิชาที่ เรียกว่า จุจฺปปาตญาณ แปลว่า พระญาณที่รู้การจุติและปฏิสนธิของสัตว์ทั้งหลาย ผู้เป็นไปตามกรรม ผู้ทำกรรมชั่วด้วยมิจฉาทิฏฐิ หลังจากตายแล้วย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ส่วนผู้ทำกรรมดี เป็นสัมมาทิฏฐิ หลังจากตายแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ แสดงว่ามีชาติอนาคต ในยามที่ ๓ ทรง บรรลुวิชาที่เรียกว่า อาสวักขยญาณ แปลว่า พระญาณที่กระทำความสิ้นไปแห่งอาสวะกิเลส ทั้งหมด มีนิพพานเป็นอารมณ์ บรรลุเป็นพระอรหันต์^{๓๙}

พระพุทธเจ้าตรัสเนื้อความเกี่ยวกับสังสารวัฏไว้พาดพิงถึงภพภูมิอื่นที่สัตว์ทั้งหลายจะ พึ่งไปหลังจากตายแล้ว ที่นอกเหนือไปจากมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน มีนรก สวรรค์ เป็นต้น มี ปรากฏในปิฎกทั้ง ๓ หลายแห่งหลายสูตร เช่น มนุสสจุตินิรยสูตร^{๔๐} ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ ทั้งหลายผู้เคลื่อน (ตาย) จากมนุษย์และกลับมาเกิดเป็นมนุษย์มีจำนวนน้อย แต่ทว่าสัตว์ทั้งหลายผู้ เคลื่อนจากมนุษย์แล้วกลับมาเกิดในนรกมีมากกว่าแล”

ในอภุสฺสสูตร^{๔๑} ตรัสถึงบุคคลผู้ไปนรกเพราะได้ทำความชั่ว

^{๓๖} ส.นิ. (บาลี) ๑๖/๑๓๖/๑๘๐-๑๘๑, ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๓๖/๒๒๖-๒๒๗.

^{๓๗} ส.นิ. (บาลี) ๑๖/๑๓๗/๑๘๑, ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๓๗/๒๒๗.

^{๓๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๔/๓๓-๓๔.

^{๓๙} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๕๒-๕๔/๔๑-๔๓.

^{๔๐} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๑๒/๖๕๓.

^{๔๑} อ.จ.ก. (ไทย) ๒๐/๑๔๗/๓๕๕.

มีพระสูตรหลายพระสูตรที่มีเนื้อความแสดงว่า มีภพภูมิอื่นมากมายที่สัตว์พึงไปเกิด หลังจากตายแล้ว คือ มี นรก สัตว์เดรัจฉาน เปเรต อสุรกาย มนุษย์ สวรรค์ ๖ ชั้น รูปพรหม ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น รวมภูมิที่เกิดของสัตว์ได้ถึง ๓๑ ภูมิ ในบรรดาภูมิที่เกิดของสัตว์เหล่านั้น ภูมิที่สัตว์ทั้งหลายรวมทั้งพระองค์เองไม่เคยไปเกิดเลยนั้นหาได้ยาก เพราะสังสารวัฏของสัตว์นี้มียาวนานนักหนา ในมหาสิหนาทสูตร^{๔๒} ตรัสกับพระสาริบุตรว่า สังสารวัฏที่เราไม่เคยท่องเที่ยวไปตลอดกาลนานนี้หาได้ยาก ยกเว้นเทวโลกชั้นสุทธาวาสเท่านั้นที่ไม่เคยเสด็จ เนื่องจากบุคคลที่จะไปเกิดที่เทวโลกชั้นสุทธาวาสจะต้องเป็นพระอนาคามีและได้จุตุดฉิน เมื่อไปบังเกิดแล้วจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ปรินิพพานบนภูมินั้นไม่เกิดอีก ส่วนบุคคลผู้เกิดในภูมิอื่น หากว่าสำเร็จเป็นพระอรหันต์ก็จะปรินิพพานไปในภูมินั้นไม่เกิดในภูมิอื่นอีก หากว่าไม่สำเร็จตายไปในภูมินั้นแล้วจะท่องเที่ยวไปเกิดในภูมิอื่นอีกในบรรดา ๓๑ ภูมิ ตามสมควรแก่กรรมที่นำเกิด

วิญญะ ๓ หรือ ไตรวิญญ์ คือ วน, วงเวียน, องค์ประกอบที่หมุนเวียนต่อเนื่องกันของภวัฏจักรหรือสังสารจักร

๑. กิเลสวัฏ คือ วงจรกิเลส ประกอบด้วยอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน

๒. กรรมวัฏ คือ วงจรกรรม ประกอบด้วยสังขารและกรรมภพ

๓. วิปากวัฏ คือ วงจรวิปาก ประกอบด้วย วิญญาน นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ซึ่งแสดงออกในรูปปรากฏที่เรียกว่า อุปัตติภพ ชาติ ชรา มรณะ เป็นต้น

สามอย่างนี้ ประกอบเข้าเป็นวงจรใหญ่แห่งปัจจุการ เรียกว่า ภวัฏจักร หรือ สังสารจักร ตามหลักปฏิจสมุปบาท^{๔๓}

กิเลส ได้แก่ ธรรมชาติที่ทำให้สัตว์เดือดร้อนลำบาก โดยการทำให้ถึงทุกข์มีทุกข์ในอบายแม้ว่ามีหลายอย่างนั้นก็ทรงถือเอากิเลส ๒ อย่าง คือ อวิชชา (ความไม่รู้ร้อยยี่สิบ ๔ หรือความไม่รู้อันเป็นเหตุให้วนเวียนอยู่ในสังสารทุกข์ เป็นชื่อของ โมหะ) และตัณหา (ความอยาก, เป็นชื่อของ โลภะ) ว่าเป็นใหญ่เป็นประธานในอันทำสังสารวัฏให้เป็นไป

กรรม ได้แก่ กรรมดี มีการให้ทาน รักษาศีล เป็นต้น และกรรมชั่ว มีการฆ่าสัตว์ เป็นต้น ที่สัตว์ได้ทำไว้ ได้สั่งสมไว้

วิปาก ได้แก่ ผลแห่งกรรม วิปากนี้มีหลายอย่าง ในเรื่องสังสารวัฏนี้ ประสงค์เอาความเกิด ความอุบัติ ความบังเกิด การได้ปฏิสนธิในภูมิทั้งหลายนั่นเอง

ทางพระพุทธศาสนาถือว่าสังสารวัฏหรือการเวียนว่ายตายเกิดมีจริง เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดวนเวียนอยู่เรื่อยไป ธรรมทั้ง ๓ มีความสัมพันธ์กัน คือ วิปากย่อมมีได้เพราะกิเลสทำให้

^{๔๒} ม.ม. (บาลี) ๑๒/๑๖๐/๑๒๓-๑๒๔, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๖๐/๑๖๓.

^{๔๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๑๘.

กระทำความดีและกรรมชั่วที่สัตว์ได้ทำไว้ เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ไปเกิดในภูมิต่างๆ ที่สมควร ถ้ายังมีกิเลสและกรรมเป็นปัจจัยอยู่ วิชาาก็เกิดซ้ำซาก ถ้าหากว่าได้เจริญภาวนาจนสามารถทำเหตุปัจจัยคือกิเลสและกรรมให้สิ้นไปได้ ตายแล้วก็ไม่เกิดอีก

สำหรับปุณชนผู้มีกิเลสหนาแน่น ยังไม่สิ้นกิเลสละกรรมอย่างพระอรหันต์ ย่อมมีคติที่ไปเบื้องหน้าหลังจากตายไปแล้วไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับบุญหรือบาปที่ได้ทำไว้ว่าอย่างไรหนจะได้โอกาส ทำให้ไปเกิดในภพใหม่ หากบุญได้โอกาสดังนั้นก็ทำให้ได้เกิดในสุคติ หากบาปได้โอกาสดังนั้นก็ทำให้ไปเกิดในทุคติ เพราะฉะนั้น พึงเปิดโอกาสแก่บุญเพราะกรรมดีเป็นเครื่องชำระจิตใจให้สะอาด เป็นสิ่งควรทำให้บริบูรณ์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กุศล เพราะเกิดแต่ความฉลาด^{๔๔}

บุคคลใดยังมีกิเลสอยู่ยังพอใจอยู่ในกามย่อมเกิดอีกในกามภพ บุคคลใดเลิกละกามแล้ว ยังเฝ้าอยู่อยู่ในรูปฌานสมาบัติย่อมเกิดอีกในรูปภพ บุคคลใดมีความพอใจในรูปฌานย่อมเกิดอีกในรูปภพ บุคคลใดละกิเลสได้หมดเข้าถึงพระนิพพาน ไม่ต้องเกิดอีก สิ้นสุดการเวียนว่ายตายเกิด^{๔๕}

คำว่าเกิด อะไรไปเกิด ทางพระพุทธศาสนา กล่าวว่า วิญญาณไปเกิด ไม่ใช่ร่างกายไปเกิดเพราะร่างกายไปเกิดอีกไม่ได้ มีแต่เน่าเปื่อยแตกสลายไป วิญญาณจึงไปเกิดเพราะวิญญาณมีกิเลสตัณหา อุปาทาน ในภพสูตรพระพุทธเจ้าตรัสว่า “อานนทฺ กรรมเหมือนที่นา วิญญาณเหมือนเมล็ดพืช ตัณหาเหมือนยางเหนียวในเมล็ดพืช การเกิดจึงมีขึ้นได้ด้วยประการฉะนี้แล”^{๔๖} วิญญาณเมื่อมีกิเลสหรือตัณหา ก็จะไปเกิดอีกดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ตณฺหา โปโนพภวิกา” ตัณหาพาไปเกิดอีก โดยจะไปเกิดในกำเนิดใดกำเนิดหนึ่งในสี่กำเนิดตามกรรมที่ทำไว้ เรียกว่า “กำเนิด ๔” คือ

๑. ชลาพุชะ เกิดในครรภ์ เช่น คน สัตว์ เป็นต้น
๒. อัมพาชะ เกิดในไข่ เช่น นก ไก่ ปลา เป็นต้น
๓. สัมเสทชะ เกิดในสิ่งปฏิภูลเน่าเหม็น เช่น เชื้อโรค หนอง เป็นต้น
๔. โอปปาติกะ เกิดอุบัติขึ้นเอง ไม่ต้องอาศัยท้องมารดาอย่างมนุษย์ มีเทวดา และสัตว์ นรก เป็นต้น^{๔๗}

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะกำเนิดคนเท่านั้น ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า การตั้งครรภ์จะเกิดขึ้นได้ เพราะการประชุมขององค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ ๑. มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน ๒. มารดามี

^{๔๔}ไชยวัฒน์ กปิลกาญจน์, *หยั่งลงสู่พระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๑๑-๑๑๐.

^{๔๕}วสิน อินทสระ, *หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด*, หน้า ๖๓.

^{๔๖}อง.ดิก. (ไทย) ๒๐/๗๓/๓๐๐.

^{๔๗}ม.ม. (บาลี) ๑๒/๑๕๒/๑๑๓, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๕๒/๑๕๑.

ประจำเดือน ๓. มีวิญญาณมาปฏิสนธิในครรภ์ ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งการตั้งครรภ์ก็ไม่อาจเกิดขึ้น เมื่อคนเกิดมาแล้ว จิตใจหรือวิญญาณ จะเป็นคนดี คนชั่ว หรือเลือกเป็นคนแบบไหนก็เพราะวิญญาณ เพราะฉะนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างจึงสำเร็จมาจากวิญญาณ เห็นได้จากพุทธภาษิตที่ว่า “มโนปุพฺผิ คมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา ธรรมํทํหยา มิจฺเชิงฺหา มโนหํ นํ” มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ”

พระพุทธเจ้านอกจากทรงสอนให้คนเชื่อเรื่องสังสารวัฏ เพราะเป็นความจริงตามธรรมชาติแล้ว ยังเพื่อให้คนได้กลัวบาปกรรมด้วย เพราะตราบใดที่ยังเวียนว่ายตายเกิดก็ต้องมีทุกข์อยู่ร่ำไป ส่วนจะทุกข์มากทุกข์น้อยก็ขึ้นอยู่กับว่าไปเกิดในภพภูมิอะไร ถ้าไปเกิดในสวรรค์ก็มีความสุขมากกว่าความทุกข์ ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีทั้งสุขทั้งทุกข์ แต่ถ้าไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน อสุรกาย เปตและสัตว์นรก ก็มีความทุกข์มากขึ้นไปตามลำดับจนมีแต่ความทุกข์โดยสิ้นเชิง ไม่มีความสุขเลย และความทุกข์ในนรก ก็ทุกข์ขนาดหนักจนไม่อาจนำมาเปรียบกับความทุกข์ในโลกมนุษย์ได้ ทุกชีวิตย่อมกลัวความทุกข์ และเมื่อทราบว่ตราบเท่าที่ยังมีกิเลสจะต้องเวียนว่ายตายเกิดก็ จะไม่กล้าทำความชั่ว เพราะฉะนั้นการเชื่อเรื่องสังสารวัฏจึงเป็นบ่อเกิดแห่งศีลแห่งศีลธรรม ส่วน ศีลธรรมที่เกิดจากการสั่งสอนหรือใช้อำนาจสังคมบังคับ เป็นศีลธรรมที่เกิดจากภายนอก เกิดเพียงชั่วคราแล้วก็หมดไป พระพุทธเจ้าทรงเห็นสังสารวัฏว่า เป็นภัยอันใหญ่หลวง จึงทรง ตรากตรำเสร็จไปตามคามนิคมชนบท เพื่อแสดงธรรมให้คนพ้นจากสังสารวัฏ ผลของการสั่งสอน ของพระองค์ ทำให้เกิดมีคน ๔ ประเภท คือ บางประเภทสิ้นกิเลสก็จะนิพพาน บางประเภทมีจิตใจ พัฒนา สูงขึ้นมาด้วยคุณธรรม เมื่อตายแล้วก็จักไปสู่สวรรค์ บางประเภทจิตใจยังไม่พัฒนาทีเดียว แต่ก็ไม่ตกต่ำ ก็จะไปเกิดในครรภ์ และบางประเภทใจต่ำตามเดิม เมื่อตายไปก็จะไปนรก

ในปัจจุบันมีการค้นพบว่า เมื่อคนตายแล้วจะมีร่างทิพย์ออกมาจากร่างผู้ตายนั้น เป็นร่าง ที่เหมือนร่างเดิมทุกประการ ต่างกันตรงที่ไม่เจ็บป่วยพิกลพิการ มีความสดใสกระฉับกระเฉงว่องไว เหาะได้ มีความสามารถมาก เห็นอะไรได้ไกลๆ ได้ยินเสียงได้ไกลๆ คิดจะไปไหนก็ไปถึงทันที เรื่องนี้จะเห็นได้จากคนที่ระลึกชาติ และคนที่ถอดกายทิพย์ได้ ร่างทิพย์ของคนที่ยาแล้วใหม่ๆ จะสวมเสื้อผ้าเหมือนชุดที่สวมตอนตาย ไม่มีใครเห็นร่างใหม่ ร่างใหม่ไม่ได้เสวราโศกอะไรมีความรู้สึก ว่ายังไม่ตายตามร่างเก่าเลย จะวนเวียนอยู่แถวร่างที่ตายนั้นระยะหนึ่งอาจเป็นเวลาสั้นๆ หรือนาน ก็ได้ตามเหตุปัจจัยแล้วก็จากไป ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ในเวลาไม่นานนัก เมื่อเกิดใหม่จะมีผลเป็น ของชาติที่แล้วติดตัวมาด้วยในตำแหน่งเดียวกันพอดี ตลอดทั้งมีอุปนิสัยและความถนัดในด้านต่างๆ ติดตามมาด้วย กล่าวคือ ธรรมชาติของสิ่งที่มีอยู่ในโลก มี ๔ อย่าง คือ

๑. บางอย่างเห็นได้ สัมผัสได้ เช่น คน สัตว์
๒. บางอย่างเห็นได้แต่สัมผัส ไม่ได้ เช่น เสง
๓. บางอย่างเห็นไม่ได้แต่สัมผัสได้ เช่น ลม

๔. บางอย่างเห็นไม่ได้ สัมผัสไม่ได้ เช่น กรรม วิญญาณ

ความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางกายและทางใจ ทางร่างกายแต่ละคนต่างกัน บางคนไม่สมประกอบ บางคนสวย บางคนอายุยืน บางคนมีโรครุนแรง บางคนฉลาด บางคนเกิดในตระกูลสูง บางคนร่ำรวย บางคนใจดี บางคนใจบุญ บางคนใจเย็น บางคนชอบเรียน พระพุทธเจ้าตรัสว่า อายุ วรรณะ สุข ยศ และสวรรค์ ธรรมทั้ง ๕ นี้ เราไม่กล่าวว่าจะพึงได้มาด้วยการอ่อนน้อมหรือตั้งความปรารถนา” ความแตกต่างต่างๆ ไม่ได้เกิดจากเรื่องพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเสมอไป ลูกคนดีไม่จำเป็นต้องเป็นคนดี ลูกโจรไม่จำเป็นต้องเป็นโจร แสดงว่าต้องมีเหตุที่อยู่หลังพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมอีกทอดหนึ่ง นั่นคือ กรรมที่เคยสั่งสมไว้ในอดีตชาติ เพราะฉะนั้นกรรมในอดีตชาติไม่ว่าบุญหรือบาปตลอดถึงความถนัดและการฝึกหัดต่างๆ ในอดีตชาติ จะติดตัวมาในชาติปัจจุบัน ส่วนกรรมที่ทำในปัจจุบัน นอกจากจะส่งผลในชาติปัจจุบันแล้ว จะกลายเป็นอดีตกรรมส่งผลต่อไปในชาติหน้าอีกด้วย

ในโลกตะวันตกได้มีการศึกษาค้นคว้ากันมาก ในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด โดยเฉพาะนายแพทย์เอียน สตีเวนสัน ศาสตราจารย์ทางจิตเวทวิทยาและประสาทวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยเวอร์จิเนีย สหรัฐอเมริกา ได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องสังสารวัฏอย่างจริงจัง ทั้งได้เดินทางไปยังประเทศต่างๆ เกือบทั่วโลก เพื่อค้นคว้าเรื่องนี้ จึงทำให้ได้เรื่องราวของคนระลึกชาติได้ชนิดที่มีหลักฐานเชื่อได้แน่มาก^{๔๘}

ผู้วิจัยเห็นว่า จากประเด็นเรื่องกฎแห่งกรรมกับสังสารวัฏ กรรมนั้นส่งผลไม่เพียงการปรากฏให้เห็นเพียงแค่ชาตินี้เท่านั้นแต่ยังมีการส่งผลอย่างต่อเนื่องยาวนานสุดคณานับได้ แต่อย่างไรแล้วกฎแห่งกรรมในทางพระพุทธศาสนาสามารถสงบระงับและดับได้โดยการฝึกฝนอบรมตนในแนวทางไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา เพราะการเกิดมาในกำเนิดมนุษย์เป็นสิ่งที่ยากยิ่ง และเป็นการยากยิ่งไปกว่าอีกในการดำรงชีวิตที่ประเสริฐที่ประกอบไปในแนวทางแห่งอริยมรรค เพื่อดำเนินไปสู่การดับภพดับชาติ

๒.๖ เกณฑ์วินิจฉัย กรรมดี กรรมชั่ว และการให้ผลของกรรมดี กรรมชั่ว

ในการวินิจฉัยว่า อะไรเป็นความดี อะไรเป็นความชั่ว หรืออะไรคือกรรมชั่วนี้ ในทางปฏิบัติเพื่อคนทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ในทุกระดับ พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้ถือข้อพิจารณาเกี่ยวกับกุศลและอกุศลเป็นหลักเกณฑ์กลาง แล้วให้ถ้อยคำของผู้รู้เป็นหลักอ้างอิง ซึ่ง ๒ อย่างนี้เป็นฐานของ

^{๔๘} พิน ดอกบัว, รายงานการวิจัยเรื่อง แนวความคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ : การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๒-๒๖๘.

หิริโอตตปเปะ จากนั้นก็ให้พิจารณาผลของการกระทำอันจะพึงเกิดแก่ตนเอง แก่ผู้อื่น แก่บุคคล และสังคมด้วย

การที่ตรัสสอนไว้เช่นนี้ คงจะทรงเห็นว่า บางคนอาจจะมีปัญญาไม่กว้างขวางลึกซึ้งพอ ย่อมมองเห็นภาวะที่เป็นกุศลและอกุศลได้ไม่ชัดเจน จึงให้ถือเอามติของผู้รู้เป็นประกอบด้วยและหาก ๒ ประการนี้ยังไม่ชัดพอ ก็ใช้วิธีง่ายๆ โดยมองดูจากผลของการกระทำของตนเอง การพิจารณาด้วยหลักทั้งสามนี้ จัดได้ว่าเป็นวิธีการตรวจสอบหลายชั้น เพื่อให้การวินิจฉัยเป็นไปด้วยความรอบคอบ

ตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา การที่จะตัดสินว่าสิ่งนี้เป็นกรรมหรือไม่ ให้ถือเอาเจตนาเป็นหลัก ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้ในแง่ของกรรม

๒.๖.๑ เกณฑ์วินิจฉัย กรรมดี กรรมชั่ว

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้หลักเกณฑ์สำหรับพิจารณา อันเป็นการจัดหมวดหมู่อธิบายความตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนี้^{๔๕}

ก. เกณฑ์หลัก

๑. ตัดสินด้วยความเป็นกุศล หรือเป็นอกุศล โดย

- พิจารณามูลเหตุว่า เป็นเจตนาที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ หรือเกิดจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ
- พิจารณาตามสภาวะว่า เป็นสภาพเกี่ยวเนื่องแก่ชีวิตจิตใจหรือไม่ ทำให้จิตสบาย ไร้โรค ปลอดโปร่ง ผ่องใส สมบูรณ์ หรือไม่ ส่งเสริมหรือบั่นรอน คุณภาพ และและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้อกุศลธรรม (สภาพที่เกี่ยวเนื่อง)ทั้งหลาย เจริญงอกงามขึ้น อกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง หรือทำให้อกุศลธรรมลดน้อยลง อกุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น ตลอดจนมีผลต่อบุคลิกภาพอย่างไร

ข. เกณฑ์ร่วม

๒. ใช้มนโธธรรม คือความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเองพิจารณาว่า การที่กระทำนั้นตนเองติเตียนตนเองได้หรือไม่ เสียความเคารพตนหรือไม่
๓. พิจารณาความยอมรับของวิญญู หรือนักปราชญ์ หรือบัณฑิตชน ว่าเป็นสิ่งที่วิญญูยอมรับหรือไม่ ชื่นชมสรรเสริญ หรือตำหนิติเตียน
๔. พิจารณาลักษณะและผลของการกระทำ

^{๔๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, หน้า ๑๗๕.

- ต่อดตนเอง

- ต่อดผู้อื่น

ก) เป็นการเบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น ทำตนเองหรือผู้อื่นให้เดือดร้อนหรือไม่

ข) เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข หรือเป็นไปเพื่อโทษทุกข์ ทั้งแก่ตนและผู้อื่น

จากเกณฑ์วินิจัย กรรมดี กรรมชั่ว ผู้วิจยเห็นว่า การตัดสินใจที่ชี้ชัดเจกลงไปนั้น พระพุทธศาสนามีแนวทางให้พิจารณาในแต่ละเรื่องหรือประเด็นว่าเป็นอย่างไรมากกว่า การชี้ให้ชัดว่าเป็นอย่างไรหรือเป็นกฎที่แน่นอนตายตัว การตัดสินใจหรือการนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาจึงสามารถครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับการเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ไม่จำกัดกาลของพุทธธรรม

มาตรฐานเครื่องตัดสินกรรมดีกรรมชั่วอีกอย่างหนึ่งตามแง่ของพระพุทธเจ้า คือ กรรมใดทำแล้วทำให้กิเลสพอกพูนขึ้น กรรมนั้นเป็นกรรมชั่ว ส่วนกรรมใดทำแล้วเป็นไปเพื่อความขัดเกลากิเลสทำให้กิเลสเบาบางลง กรรมนั้นเป็นกรรมดี

การกระทำที่มีเหตุมาจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ การกระทำนั้นเป็นกรรมดีถ้ามีเหตุมาจากอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ การกระทำนั้นเป็นกรรมชั่ว

การกระทำที่ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนใครๆ มีสุขเป็นผล ไม่ทำให้ร้อนใจภายหลัง การกระทำนั้นเป็นกรรมดี ถ้าเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนหรือผู้อื่น มีทุกข์เป็นผลหรือทำให้ร้อนใจภายหลัง การกระทำนั้นเป็นกรรมชั่ว

การกระทำที่ทำให้กุศลธรรมเจริญขึ้น อกุศลธรรมเสื่อมไป การกระทำนั้นเป็นกรรมดี ถ้าทำให้กุศลธรรมเสื่อมไป อกุศลธรรมเจริญขึ้น การกระทำนั้นเป็นกรรมชั่ว

กรรมดีกรรมชั่ว ควรพิจารณาสิ่งต่างๆ ดังนี้

๑. กฎหมาย ไม่เป็นสิ่งที่ขัดต่อกฎหมาย

๒. ศีล ควรรักษาศีล ๕ เป็นอย่างน้อย บางอย่างถูกกฎหมายแต่ผิดศีลก็ไม่ควรทำ

๓. ฐานะ กระทำให้เหมาะกับเพศ วัย ความรู้ กำลัง ยศ ฐานะในสังคม การกระทำที่ไม่สมควร เช่น มีรายได้ไม่น้อยแต่ชอบใช้ของแพง

๔. คำดำหนิ การกระทำใดที่ตนเองหรือผู้รู้ดำหนิ ไม่ควรทำ

๕. กาลเวลา การกระทำที่ไม่เหมาะสมกับเวลา มี ๔ ลักษณะคือ

๕.๑ ควรรีบแต่กลับเลื่อย เช่น การปฐมพยาบาลผู้ได้รับบาดเจ็บสาหัส

๕.๒ ควรช้าแต่กลับเร็ว เช่น การรีบกลืนอาหารโดยไม่เคี้ยวให้ละเอียด

๕.๓ ผิดเวลา พุคไม่ถูกเวลา เช่น ไปพุดกับคนกำลังโกรธ หรือทำผิดเวลา เช่น ไปซื้อควายหรือน้ำ ซื่อผ้าหน้าหนาว ย่อมได้ของแพง เพราะไม่วางแผนล่วงหน้า

๕.๔ ผิดลำดับ เช่น ไปทำสิ่งที่ควรทำก่อนแต่กลับไปทำทีหลัง ควรทำทีหลังกลับมาก่อน^{๕๐}

๖. สถานที่ การกระทำที่ไม่เหมาะสมกับสถานที่ มี ๒ ลักษณะ คือ

๖.๑ ขัดกับประเพณีอันดีงาม เช่น สถานที่นั้นนิยมแต่งชุดดำไปงานศพ ไม่ควรแต่งกายด้วยสีสดฉูดฉาด

๖.๒ ขัดกับสภาพแวดล้อม เช่น การสวมเสื้อผ้าสีดำนในขณะที่อากาศร้อนทำให้ร่างกายร้อนมาก

๗. ความพอดี การกระทำที่ไม่พอดี คือ ทำยังไม่ถึงดีหรือทำเลยดี ทำให้ผลที่ออกมาไม่ดี เช่น การหุงข้าวนานเกินพอดี ทำให้ข้าวไหม้ ถ้าหุงข้าวไม่พอดี ข้าวก็ไม่สุก^{๕๑}

มาตรฐานแห่งความดีของพระพุทธองค์นั้นอยู่ที่การลดโลก โกรธ หลง ทรงแสดงลักษณะตตสันธรรมวินัย ๘ ประการ แก่พระนางมหาปชาบดีภิษุณีไว้ ดังนี้^{๕๒}

ธรรมใดเป็นไปเพื่อ ความคลายกำหนัด (วิราคะ) การไม่ประกอบตนไว้ในกองกิเลส (วิสัง โยคะ) การไม่สะสมกองกิเลส (อปจยะ) ความปรารภน้อย (อัปปิจจตา) ความสันโดษ (สันตุกฺขิตา) การไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ (อสังคณิกา) ความไม่เกียจคร้าน คือ ความเพียรติดต่อสม่ำเสมอ (วิริยารัมภะ) ความเลี้ยงง่าย (สุภรตา)

มาตรฐานแห่งกรรมดีของพระพุทธองค์นั้นอยู่ในระดับสูง เป็นความดีเพื่อพ้นจากความวนเวียนในสังสารวัฏ เพราะถือว่า การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏนั้น แม้จะเกิดดีเพียงไรก็ยังเจืออยู่ด้วยทุกข์^{๕๓}

ในมหากรรมวิภังคสูตร^{๕๔} กล่าวถึงข้อความที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเรื่องกรรมและผลของกรรมแก่พระอานนท์ ว่า

มีบุคคลอยู่ ๔ จำพวก คือ

^{๕๐} ธรรมวิภาติ ภิกขุ, กรรมลิขิต, หน้า ๓.

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓-๕.

^{๕๒} อ.อุ.อุ. (ไทย) ๒๓/๕๑/๓๓๑.

^{๕๓} วาทีน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๒๘-๓๒.

^{๕๔} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๓๐๓/๓๖๖-๓๖๗.

๑. ผู้ทำชั่วทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นมิจาติฐิในโลกนี้ตายไปแล้วไปตกนรกก็มี ทั้งนี้ เพราะบุคคลพวกนี้ได้ทำกรรมชั่วต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบันชาติ

๒. ผู้ทำชั่วทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นมิจาติฐิ

๓. ผู้ทำสุจริตทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นสัมมาทิฐิในโลกนี้เมื่อสิ้นชีพแล้วไปสวรรค์ก็มี เพราะคนพวกนี้ทำความดีติดต่อกันมาตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบัน

๔. ผู้ทำความดีทางกาย วาจา ใจ เป็นสัมมาทิฐิในโลกนี้ตายไปแล้วไปนรกก็มี เพราะคนพวกนี้ทำความชั่วไว้มากในชาติก่อนๆ อกุศลกรรมนั้นยังมีแรงให้ผลอยู่ กุศลกรรมที่เขาทำใหม่ ยังไม่มีโอกาสให้ผล

กรรมไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วมีอยู่ ๔ ประเภท คือ ๑. กรรมที่ทำในชาตินี้ ๒. กรรมที่ทำในชาติที่แล้ว ๓. กรรมที่ทำก่อนจากชาติที่แล้วเป็นต้นไปอีก ๔. กรรมที่ทำเมื่อใกล้จะตาย กรรมทั้ง ๔ ประเภทนี้ สามารถจะให้ผลนำไปเกิดในชาติหน้าได้ทั้งสิ้น ส่วนจะนำไปเกิดในที่ดีหรือชั่ว และเมื่อเกิดมาแล้วจะเสวยสุขหรือทุกข์ก็แล้วแต่ประเภทของกรรมที่ทำไว้ เพราะฉะนั้นในขณะที่กำลังได้รับผลของกรรมใดกรรมหนึ่งอยู่ ได้รับความทุกข์หรือความสุขก็ตาม ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าเป็นผลของกรรมที่ทำไว้ในชาตินี้เท่านั้น อาจเป็นผลของกรรมใดกรรมหนึ่งใน ๔ ก็ได้^{๕๕}

อนึ่ง นอกจากนี้ ขณะจิตที่จวนตาย ยังมีส่วนประกอบอีก คือในขณะที่จวนจะตาย ถ้าจิตยึดมั่นอยู่ในกุศลกรรมผู้นั้นย่อมไปสู่สุคติสวรรค์ก่อน ถ้าจิตไปยึดมั่นอยู่ในอกุศลกรรมผู้นั้นย่อมไปนรกก่อนตามอิทธิพลของอาสันนกรรม

ข้อความในวัฏฏปมสูตร^{๕๖} ยืนยันความสำคัญของจิตเมื่อจวนตายอีกเหมือนกันว่า

“จิตฺเต สงฺกิลฺกฺเข ทุกฺคํ ปาณิกฺขมา, จิตฺเต อสงฺกิลฺกฺเข สุคฺคํ ปาณิกฺขมา” เมื่อจิตเศร้าหมองเป็นอันหวังทุกข์ได้ เมื่อจิตไม่เศร้าหมองเป็นอันหวังสุคติได้

ทักษิณาวินิจสูตร^{๕๗} พระพุทธเจ้าตรัสถึงผลการให้ทานว่า

๑. ให้ทานในสัตว์เดรัจฉานแล้ว พึงหวังทักษิณานิสงส์ ๑๐๐ อัฒภา

๒. ให้ทานในปुरुชนผู้ทุศีลแล้ว พึงหวังทักษิณานิสงส์ ๑,๐๐๐ อัฒภา

๓. ให้ทานในปुरुชนผู้มีศีลแล้ว พึงหวังทักษิณานิสงส์ ๑๐๐,๐๐๐ อัฒภา

๔. ให้ทานในบุคคลภายนอกผู้ปราศจากความกำหนัดในกามทั้งหลายแล้ว พึงหวังทักษิณานิสงส์ แสนโกฏิอัฒภา

^{๕๕} คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๒๕-๓๐.

^{๕๖} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๐/๖๒.

^{๕๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๓๕/๔๒๘-๔๒๙.

๕. ให้ทานในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อให้แจ้งโศคาปตติผลแล้ว ฟังหวังทักษิณานันมี
อานิสงส์นับไม่ได้ ประมาณไม่ได้
๖. ถ้าให้ทานในพระโศคาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ พระปัจเจก
พุทธะ และพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผลยังไม่อาจนับประมาณได้เลย

๒.๖.๒ การให้ผลของกรรมดี กรรมชั่ว

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้จัดแบ่งระดับการให้ผลของกรรมออกเป็น ๔ ระดับ
ซึ่งประมวลความได้ดังนี้^{๔๘}

ระดับที่ ๑ ระดับภายในจิตใจ กรรมทำให้เกิดผลภายในจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือ
กรรมชั่ว จิตใจย่อมสั่งสมเข้าไว้ทั้งกุศลธรรมและอกุศลธรรม คุณภาพและสมรรถภาพของจิตมี
อิทธิพลปรุงแต่ง ความรู้สึกนึกคิด ความโน้มเอียง ความนิยมชมชอบ ความสุขความทุกข์ ความเข้ม
แข็ง อ่อนแอ ของจิตใจ ผลในระดับที่ ๑ นี้ เป็นผลเฉพาะในแง่จิตใจของบุคคลนั้นๆ เอง ผลในระดับ
ที่ ๑ จะสืบเนื่องไปให้ผลในระดับที่ ๒ และมีขอบเขตคาบเกี่ยวกัน

ระดับที่ ๒ ระดับบุคลิกภาพ จากผลในระดับที่ ๑ อันเป็นผลภายในจิตใจ จะส่งผล
ทางด้านบุคลิกภาพเช่น ด้านการสร้างเสริมลักษณะนิสัย การปรุงแต่ง ความประพฤติ ท่าทีการ
แสดงออก การวางตนปรับตัว การตอบสนอง ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ต่อสถานการณ์
หรือสภาพแวดล้อมทั่วไป

จะเห็นได้ชัดว่า ผลในระดับที่ ๑ และ ๒ คือผลภายในจิตใจและบุคลิกภาพนี้เป็น
ขอบเขตที่กรรมนิยามเป็นใหญ่ ผลทั้ง ๒ ระดับนี้ นอกเหนือจากมีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่
เฉพาะตัวบุคคลแล้ว ก็ยังมีความสำคัญในแง่ที่เป็นที่มาของวิถีชีวิตของบุคคล อันเป็นระดับที่ ๓ อีก
ด้วย ดังนี้

ระดับที่ ๓ ระดับวิถีชีวิตของบุคคล กรรมชักนำความเป็นไปในชีวิตของบุคคล ส่วนที่
เป็นขอบเขตของกรรมนิยาม ก็ต่อเนื่องมาจากผลในระดับที่ ๑ และ ๒ นั่นเอง เช่นการแสวงหา
ความสุขหรือระบายทุกข์ภายในของบุคคล ก็จะชักนำให้เขาเข้าไปหาสถานการณ์นั้นๆ ทำการ
ตอบสนองเช่นนั้น หรือวางท่าทีเช่นไรต่อสิ่งที่ประสบ ฯลฯ เป็นต้น เหล่านี้ทำให้เขาได้รับ
ประสบการณ์ต่างๆ ทั้งที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา ได้ประสบผลตอบสนองจากภายนอก
ประสบการณ์ความเจริญ ความเสื่อม ความสำเร็จ ความล้มเหลว ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และความสูญเสีย
อันตรงกันข้ามที่เรียกว่า “โลกธรรม” ซึ่งเป็นการดำเนินตามวิถีชีวิตของบุคคล ผลระดับนี้อาจแยก
มองได้ ๒ ด้าน คือ

^{๔๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) , พุทธธรรม, หน้า ๑๘๗-๑๘๐.

- ผลสนองจากปัจจัยด้านบุคคลอื่นและสังคม

- ผลสนองจากปัจจัยด้านอื่นๆ ของสภาพแวดล้อม ที่นอกจากคน

ผลกระทบในระดับที่ ๓ คือความเป็นไปแห่งวิถีชีวิต พร้อมด้วยผลตอบแทนต่างๆ นั้น เป็นเรื่องของกรรมนิยามที่ส่วนมากสืบเนื่องมาจากผลในระดับที่ ๑ และ ๒ แต่มีสังคมนิยมเข้ามา สัมพันธ์ด้วย ดังนั้นจึงทำให้เกิดความสับสน แล้วก่อให้เกิดปัญหาขึ้น ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย คนทั่วไปเมื่อมองดูผลของกรรมที่เกิดแก่ตน หรือติดตามดูผู้อื่นว่า ใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จริงหรือไม่ เพียงไรนั้น มักจะมองดูเพียงแก่ผลในระดับที่ ๓ คือความเป็นไปในชีวิตส่วนที่ ได้รับ ผลตอบแทนจากภายนอกเท่านั้น โดยมองข้ามผลในระดับที่ ๑ และ ๒ ไปเสีย ทั้งๆ ที่ผลในสอง ระดับต้นนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งต่อตัวของมันเอง และต่อผลในระดับต่อไป

ระดับที่ ๔ ระดับสังคม กรรมที่บุคคลและคนทั้งหลายกระทำ ย่อมมีผลต่อความเป็นไป ของสังคม เช่น ทำให้เกิดความเจริญ ความเสื่อม ความรุ่มเย็นเป็นสุข ความทุกข์ยากเดือดร้อน ร่วมกันของมวลมนุษย์ ตัวอย่างเช่นการตัดไม้ทำลายป่า การทำลายสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นต้น ในที่สุดผลจากการกระทำเหล่านั้น ก็จะย้อนกลับมาหาตัวมนุษย์เอง

ผลกระทบในระดับที่ ๔ แม้จะเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็อยู่นอกขอบเขตการพิจารณาใน ๓ ระดับข้างต้น

สรุปแล้ว ผลของกรรมในระดับที่ ๓ มิใช่เกิดจากกรรมนิยามอย่างเดียวทั้งหมด หากแต่ มีปัจจัยด้านนิยามและนิยมอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสังคมนิยมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย หากมองดูแต่ ด้านกรรมนิยามอย่างเดียว ไม่มองปัจจัยด้านอื่นให้ครบถ้วน และไม่รู้จักแยกแยะขอบเขต ความสัมพันธ์ระหว่างนิยาม นิยามต่างๆ ก็จะทำให้เกิดความสับสน กระทั่งมีคำกล่าวที่ว่า ทำดีได้ดี มีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป หรือทำชั่วได้ดี ทำดีได้ชั่วเกิดตามมา

จะอย่างไรก็ตาม สำหรับมนุษย์แล้ว กรรมนิยามก็ยังคงเป็นแกนกลางที่ชี้นำวิถีชีวิตหรือ เป็นปัจจัยอันสำคัญที่เป็นตัวกำหนดให้ได้รับผลสนองดีหรือร้ายในชีวิตอยู่อย่างแน่นอน สำหรับผู้ที่ ประสบความล้มเหลว หรือมองเห็นผู้อื่นว่าทำดีแล้วไม่ได้ดีนั้น แม้ว่าจะยังไม่ได้ตรวจสอบถึงเหตุ ปัจจัยในด้านต่างๆ ให้ชัดเจนเลยก็ตาม แต่หากจะคิดอย่างง่ายๆ ว่า ถ้าคนไม่ได้ทำกรรมดีไว้ก็อาจจะ แย่ยิ่งกว่านี้ หรือมองผู้อื่นว่า ถ้าเขาไม่ได้ทำกรรมดีไว้บ้าง เขาก็คงจะลำบากยิ่งกว่านั้นอีกเป็นแน่ หากคิดได้ดังกล่าวนี้นี้ ย่อมจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ และมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ชัดเจนมากขึ้นเป็น ลำดับ แม้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม กรรมที่ทำได้ก็มิใช่จะไร้ผลเสียเลย โดยเฉพาะผลในระดับที่ ๑ และ ๒ คือผลภายในจิตใจและผลต่อบุคลิกภาพ ดังที่กล่าวมาข้างต้นย่อมเกิดขึ้นแน่นอน

กรรมจึงเป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้งและซับซ้อนเกินกว่าวิสัยของผู้ที่ไม่มีญาณอภิญญาจะหยั่งรู้ได้ ถึงแม้ผู้มีญาณอภิญญาที่มีใช้พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าก็ไม่อาจรู้กรรมได้อย่างถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงรอบรู้กรรมได้ถูกต้อง^{๕๕}

คนส่วนมากมองการกระทำของคนหรือของผู้อื่นกันเพียงชาตินี้ชาติเดียว ไม่ได้มองให้ลึกไปถึงกรรมในอดีตชาติที่แต่ละคนได้ทำกันมาแล้ว อีกทั้งนึกกันไม่ออกว่าทำอะไรไว้บ้าง แต่ถ้าเชื่อว่าชาติก่อนมี ก็ต้องเชื่อว่ากรรมในชาติก่อนมีด้วย ถ้ากรรมในชาติก่อนไม่มีแล้วก็คงไม่ต้องมาเกิดในชาตินี้ก็อีก กรรมที่ทำไปแล้วนั้นมิได้ให้ผลในชาติใดชาติเดียว แต่ให้ผลในชาตินี้ก็ได้ ให้ผลในชาติหน้าก็ได้ ให้ผลในชาติต่อๆ ไปก็ได้ เพราะฉะนั้นกรรมที่เราทำไว้ในอดีตชาตินั้น บางอย่างอาจให้ผลในชาตินี้มา แล้ว บางอย่างอาจให้ผลในชาติหน้าหรือชาติต่อๆ ไป เมื่อมีเหตุปัจจัยพอด้วยเหตุนี้ ผลแห่งกรรมที่เราได้รับในชาตินี้จึงอาจเป็นผลที่เกิดผลที่เกิดจากการกระทำในชาตินี้ก็ได้ในชาติที่แล้วก็ได้ในชาติก่อนๆ จากชาตินี้ก็ได้

หลักกรรม หรือกฎแห่งกรรมมีอยู่ว่า “บุคคลทำกรรมใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เขาย่อมต้องรับผลแห่งกรรมนี้” กรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่ว แต่กรรมมีความสลับซับซ้อนมากกรรมบางอย่างไม่ปรากฏผลในทันที มันมีระยะพักตัวตามสมควร เหมือนการสุกของผลไม้ ย่อมต้องอาศัยเวลา จะให้ผลเมื่อสุกเต็มที่แล้ว การรอคอยผลแห่งกรรมอาจใช้เวลาเป็นร้อยปี พันปี หรือหมื่นปีก็ได้ แต่กรรมก็สามารถหาตัวผู้ทำได้ถูกต้องเสมอ เป็นไปตามพระบาลี ที่ว่า “กัลยาณการี กัลยาณํ ทำติได้ดี ปาปการี จ ปาปํ ทำชั่วได้ชั่ว”^{๕๖}

ผลแห่งกรรม มี ๒ อย่าง คือ

๑. ผลภายใน คือ ผลที่เกิดขึ้นแก่จิตใจของผู้ทำ เป็นผลที่แน่นอน คือ คนทำความดี รู้สึกลึกซึ้งว่าได้ทำความดี จิตใจย่อมผ่องใสขึ้น ส่วนคนทำความชั่ว รู้สึกลึกซึ้งว่าเป็นคนชั่ว จิตย่อมเศร้าหมอง อาการที่จิตผ่องใสหรือเศร้าหมองนั้นเป็นผลโดยตรงของกรรมดี กรรมชั่ว ความสุขหรือความทุกข์ของบุคคลอยู่ที่อาการของจิตนี้ว่าผ่องใสหรือเศร้าหมองมากกว่าทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียงเกียรติยศ ถ้าใจเศร้าหมอง ทรัพย์สมบัติมากมายก็ไม่สามารถให้ความสุขแก่เจ้าของได้เท่าที่ควรบางครั้งอาจเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดทุกข์เดือดร้อนมากขึ้นก็ได้ ผู้ที่มีใจผ่องแผ้วเต็มที่ เช่น พระอรหันต์ แม้ไม่มีทรัพย์สมบัติภายนอกใดๆ เลย แต่ท่านมีความสุขมากกว่าปุถุชนทั่วไป

๒. ผลภายนอก คือ ผลที่มองเห็นได้ง่าย เป็นวัตถุของหรือสิ่งสมมติ เช่น ลาภ ยศ สรรเสริญ หรือทางตรงกันข้าม คือ เสื่อมทรัพย์ ถูกนิทา ดิเคียน เจ็บป่วย ต้องพลัดพรากจากกันไป ผลภายนอกเป็นของไม่แน่นอน บางคราวผลที่เกิดขึ้นสมแก่กรรม แต่บางคราวไม่สมแก่กรรม เช่น

^{๕๕} คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๑.

^{๕๖} ส.ส.(ไทย) ๑๕/๒๕๖/๓๓๔.

คนทำความดีอาจถูกถอดยศก็ได้ถ้าทำให้ผู้มีอำนาจให้ยศ เกิดความไม่พอใจ มีใจไม่เป็นธรรม หรือมีอคติจึงใจใส่ร้าย

คนที่บ่นว่าทำดีไม่ได้ดีนั้น อาจเป็นเพราะ โยง เหตุ-ผล ผิดคู่ เพราะรู้ไม่จริงหรือขาดข้อมูลความเห็นผิดอาจมีสาเหตุมาจาก

๑. เป็นพวกค้ำกำไรเกินควร ทำดีนิดเดียวแต่หวังได้ดีมากๆ เมื่อไม่สมหวังก็บ่นว่า ทำดีไม่ได้ดี

๒. ทำยังไม่ถึงดี ก็เลิกเสียก่อน

๓. ทำเลยความพอดี

๔. ทำไม่ถูกต้อง ทำดีไม่ถูกต้อง ทำดีไม่เป็น สร้างเหตุไม่ตรงกับผลที่ต้องการ เช่น อยากรวยด้วยการซื้อหวยเลขจน

๕. ไม่เห็นตอนคนอื่นทำดี เห็นแต่เวลาเขาได้ดี ก็เลยบ่นว่าเขาไม่ทำแต่ได้ดี

๖. เข้าใจไปว่าดีคือรวยเพียงอย่างเดียว เมื่อทำดีแล้วไม่รวย ได้ดีอย่างอื่นแล้วแต่ไม่รู้ จึงบ่นว่า ทำดีได้ดี

๗. ใจร้อนเกินไป อยากได้ผลเร็วๆ ในขณะที่ความดียังไม่ให้ผล ทำให้ไม่เห็นผลสนอง

๘. ความลำเอียงเข้ากับตนเอง หรือถือเอาแต่ใจตน คือ มุ่งประโยชน์ตนหรือมุ่งจะได้เพื่อตนเท่านั้น ไม่คำนึงถึงความเสียหายทุกข์ยากของผู้อื่น เช่น เมื่อโกรธขึ้นมาก็ทำร้ายเขา เมื่ออยากได้ขึ้นมาก็ลักของเขา เมื่อทำได้สำเร็จก็มีความยินดีและเข้าใจว่าทำดี ในขณะที่เดียวกันก็ไม่อยากให้ใครมาทำร้ายตัวเรา มาลักของเรา ถ้าใครมาทำเข้า เราก็คิดว่าเขาไม่ดี อีกทั้งถ้าเราไปช่วยเขาโกรธแล้วมาทำร้ายเรา เราก็ยังว่าเขาไม่ใช่นั่นเอง เช่นนี้เป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง^{๖๑}

ในเรื่องของวัตถุ พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธคุณค่าของวัตถุ วัตถุเป็นสิ่งที่จำเป็น เป็นปัจจัย ๔ ที่อุดหนุนให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ สัพเพ สัตตา อาหารัญญิติกา สัตว์ทั้งปวงต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยอาหาร^{๖๒} พระสงฆ์เองซึ่งต้องการวัตถุน้อยที่สุดก็ยังต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้ ขาดไม่ได้ แต่ความสำคัญของวัตถุมียอบเขตของมัน คุณค่าของวัตถุแยกออกได้ ๒ ส่วน คือ คุณค่าแท้กับคุณค่ารองคุณค่าแท้คือประโยชน์ใช้สอยของวัตถุ คุณค่ารองคือความหรูหรา สวยงาม คุณค่ารองนี้ทำให้เกิดปัญหาแก่มนุษย์มากที่สุด วัตถุเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้ คุณค่าของมันก็ไม่เที่ยงเหมือนกัน^{๖๓} ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า

^{๖๑} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **กรรมและความเข้าใจเรื่องกรรม**, หน้า ๓๐-๓๓.

^{๖๒} บุ.บุ. (บาลี) ๒๕/๑/๓, บุ.บุ. (ไทย) ๒๕/๑/๕.

^{๖๓} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), **กรรม นรก สวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่**, หน้า ๓๓๑-๓๓๓.

ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคน ทำบาปกรรมเพียงเล็กน้อย บาปกรรมนั้นนำเขาไปสู่นรก บางคนทำบาปเพียงเล็กน้อยเช่นนั้นเหมือนกัน แต่บาปนั้นให้ผลเพียงในปัจจุบันชาติเท่านั้น (ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม) ไม่ปรากฏผลอีกต่อไป

บุคคลเช่นไร ทำบาปเพียงเล็กน้อย แล้วไปนรก? คือบุคคลผู้มีได้อบรมกาย มีได้อบรมศีล มีได้อบรมจิต มีได้อบรมปัญญา มีคุณธรรมน้อย ใจต่ำ บุคคลเช่นนี้แหละ ทำบาปเพียงเล็กน้อย แล้วไปนรก

บุคคลเช่นไร ทำบาปเพียงเล็กน้อย แต่บาปนั้นให้ผลอันแสนเผ็ดเพียงในชาติปัจจุบัน แล้วไม่ให้ผลอีกต่อไป? คือบุคคลผู้มีได้อบรมกายแล้ว อบรมศีล อบรมจิต อบรมปัญญา มีคุณธรรมมาก มีใจใหญ่อยู่ด้วยคุณ มีเมตตา เป็นต้น อันหาประมาณมิได้

เปรียบเหมือนบุคคลใส่ก้อนเกลือลงในจอกน้ำเล็กๆ น้ำนั้นย่อมเค็มเพราะน้ำน้อย แต่ถ้าใส่ก้อนเกลื่อนั้นลงในแม่น้ำคงคา น้ำในแม่น้ำคงคาจะไม่เค็มเพราะก้อนเกลื่อนั้นน้อย เพราะน้ำมีมาก ฉะนั้นใด ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนทำบาปเล็กน้อย บาปนั้นนำเขาไปสู่นรก (เพราะเขามีคุณน้อย) บางคนทำบาปเล็กน้อย บาปนั้นให้ผลเพียงในปัจจุบัน ไม่ให้ผลในชาติต่อไป (เพราะเขามีคุณมาก) ฉะนั้น^{๖๔}

กรรมชั่ว ผลก็ชั่ว กรรมดี ผลก็ดี ไม่เคยปะปนกันเลย เวลาที่กรรมชั่วให้ผล กรรมดีก็หลบหน้าไป เวลากรรมดีให้ผล กรรมชั่วก็หลบหน้าไป ไม่เคยให้ผลพร้อมๆ กัน^{๖๕}

คนที่มีคุณธรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงเพียงเล็กน้อยเหมือนน้ำในถ้วยเล็กๆ เมื่อทำบาป บาปย่อมให้ผลมาก ส่วนคนมีคุณมากเหมือนน้ำในแม่น้ำ เมื่อทำบาป บาปให้ผลเพียงเล็กน้อย หรืออาจไม่ให้ผลเลยก็ได้ คุณธรรมหรือความดีจึงมีอำนาจทำลายบาป ล้างบาปไปในตัว

บุคคลยังมีคุณธรรมสูงมากขึ้นเพียงใด โอกาสที่จะล้างบาปหรือละลายบาปก็ยิ่งมากขึ้นเพียงนั้น เพราะคุณความดี หรือความบริสุทธิ์ของใจนั้น มีคุณสมบัติ มีอำนาจในการทำลายบาป ดังพระพุทธภาษิตว่า

“หม้อที่ล้นว่า ย่อมคายน้ำออก ไม่ทำให้น้ำไหลเข้าไปข้างใน ฉะนั้น ผู้อบรมแล้ว ทำให้มากแล้วซึ่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ก็ย่อมคายบาปคายอกุศลธรรมออก ไม่ให้บาปอกุศลธรรมเข้าไปข้างใน ฉะนั้น”^{๖๖}

^{๖๔} อภ.ติก.(ไทย) ๒๐/๑๐๑/๓๓๖.

^{๖๕} คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๑๑๕.

^{๖๖} ส.ม.(ไทย) ๑๕/๑๕๓/๘๓.

อีกตอนหนึ่ง พระพุทธเจ้าทรงปรารภพระองค์ผู้มีคุณแล้วตรัสว่า “บาปกรรมที่บุคคลทำแล้ว ย่อมปิดไว้ได้ด้วยกุศลกรรม บุคคลเช่นนั้นย่อมยังโลกให้สว่างเหมือนดวงจันทร์ที่พ้นจากเมฆหมอกฉะนั้น”^{๖๗}

นี้แสดงว่า บุคคลสามารถละลายหรือล้างบาปกรรมด้วยกุศลกรรมได้ ผู้ที่เคยทำชั่วถ้ารู้สึกตัวแล้วพยายามทำความดี อาจทำความดีได้มากกว่าและเป็นคนดีได้มากกว่าผู้ที่ไม่เคยทำชั่วมาเสียอีก

ตามหลักพระพุทธศาสนานั้น บาปย่อมล้างได้ด้วยบุญ กรรมชั่วล้างได้หรือละลายได้ด้วยกรรมดี แต่ต้องใช้เวลานาน กุศลกรรมที่แรงๆ เช่น อรหัตตมรรค สามารถลบล้างความชั่วในใจได้หมด และมีอานุภาพห้ามผลแห่งกรรมชั่วเก่าๆ ที่เคยทำมาแล้วได้หมดสิ้น จะให้ผลอยู่บ้างก็เฉพาะเวลาที่ผ่านมีชีวิตอยู่เท่านั้น พอท่านนิพพานแล้วผลกรรมต่างๆ ก็เป็นอโหสิกรรมไปหมดสิ้น

บุญหรือบาปที่บุคคลทำแล้ว มันติดตามผู้ทำเหมือนเงาตามตัว มองไม่เห็น เมื่อกรรมจะให้ผล บางครั้งกรรมนั้นมาปรากฏในความฝันก่อนก็มี เรียกว่า กรรมนิมิต เป็นหนึ่งในสาเหตุของความฝัน ๔ ประการ (๑. กรรมนิมิต-กรรมดีหรือกรรมชั่วในอดีตมาให้ผล ๒. จิตนิเวศน์หรือจิตอาวรณ์-จิตไปผูกพันอยู่กับสิ่งใดมาๆ ก็อาจฝันถึงสิ่งนั้นได้ ๓. เทพสังหรณ์-เทวดานำข่าวมาบอก อาจเป็นข่าวดีหรือข่าวร้ายก็ได้ ๔. ธาตุกำเริบ-ร่างกายไม่ปกติ อาจทำให้ฝันไปได้แปลกๆ) เช่น คนที่จะตายด้วยอุบัติเหตุมักฝันอะไรบางอย่างที่ทำให้เจ้าตัวไม่สบายใจ หรือมีความสังหรณ์ใจแปลกๆ นั้นแสดงถึงอิทธิพลแห่งกรรมซึ่งเตือนบุคคลผู้นั้นล่วงหน้าก่อน^{๖๘}

ในโลกนี้ตายไปแล้วไปสวรรค์ก็มี เพราะบุคคลพวกนี้ทำกุศลกรรมไว้มากในชาติก่อนๆ กุศลกรรมนั้นยังมีแรงให้ผลอยู่ ส่วนกรรมชั่วที่เขาทำใหม่ ยังไม่ทันให้ผลมาตรฐานความดีความชั่ว

พระพุทธเจ้าทรงให้แนวคิดไว้ว่า กรรมใดทำแล้วไม่เดือดร้อนภายหลัง กรรมนั้นดี บุคคลทำกรรมใดแล้วเดือดร้อนภายหลังกรรมนั้นไม่ดี^{๖๙}

เมื่อกรรมชั่วยังไม่ให้ผล คนชั่วอาจเห็นกรรมชั่วเป็นกรรมดี แต่เมื่อกรรมชั่วให้ผล เขาย่อมเห็นกรรมชั่วว่าเป็นกรรมชั่ว ส่วนคนดีอาจเห็นกรรมดีเป็นกรรมชั่วเมื่อกรรมดียังไม่ให้ผล แต่เมื่อใดกรรมดีให้ผลเมื่อนั้นเขาย่อมเห็นกรรมดีเป็นกรรมดี^{๗๐}

^{๖๗} อัง.ติก.(ไทย) ๒๐/๑๒๒/๓๖๘.

^{๖๘} วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๔-๑๘.

^{๖๙} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๖๓/๔๘.

^{๗๐} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๑๕-๑๒๐/๖๘.

เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรจะดูถูกกรรมแม้เพียงเล็กน้อยว่าจะไม่ให้ผล หรือไม่ควรจะเห็นว่ากรรมนี้เป็นเพียงกรรมดีเล็กน้อยไม่ทำก็ได้ ทำแต่กรรมใหญ่ๆ สำคัญๆ เนื่องจากกรรมดีทุกอย่างสมควรจะกระทำทั้งสิ้นไม่มียกเว้น โดยเฉพาะกรรมดีนั้นถ้าได้หว่านลงในเนื้อนาที่ดีเลิศ^{๓๑}

พระสารีบุตร แสดงกรรมไว้ ๑๒ อย่าง^{๓๒} คือ

๑. อโหสิ กัมม อโหสิ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมได้มีแล้ว หมายความว่า กรรมที่ทำแล้วในอดีตภพก็ให้วิบากแล้วในอดีตภพที่ตนเอง

๒. อโหสิ กัมม นาโหสิ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมไม่ได้มีแล้ว หมายความว่า กรรมที่ทำแล้วในอดีตแต่ไม่ได้ให้ผลในอดีต

๓. อโหสิ กัมม อตุถิ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมมีอยู่ คือ กรรมได้ทำแล้วในอดีตยอมให้ผลในปัจจุบัน (ชาตินี้)

๔. อโหสิ กัมม กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมไม่มีอยู่ คือ กรรมที่ทำแล้วในอดีตแต่ไม่ได้โอกาสให้ผลในปัจจุบันเพราะปัจจัยบกพร่องหรือปรีนิพพานไปแล้วในอดีต

๕. อโหสิ กัมม ภวิสฺสติ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมมี หมายถึงกรรมที่ทำแล้วในอดีต จักให้ผลในอนาคต

๖. อโหสิ กัมม น ภวิสฺสติ กัมมวิปาโก กรรมได้มีแล้ว วิบากของกรรมจักไม่มี หมายถึง กรรมที่ทำแล้วในอดีต อันจักให้วิบากในอนาคตแต่เลยเวลาให้วิบากของตนไปแล้วจึงหมดโอกาสให้ผลที่ดี กรรมอดีตที่จะให้ผลในอนาคตไกลแต่ผู้ทำบรรลุเป็นพระอรหันต์ ปรีนิพพานไปแล้วเสียก่อนที่จะถึงเวลานั้นก็ดี นี่ชื่อว่ากรรมได้มีแล้ววิบากของกรรมจักไม่มี

พระสารีบุตรท่านแสดงกรรมอดีต ๖ อย่างข้างต้นที่ให้วิบากในอดีตได้ ๑ ไม่ได้ ๑ ให้วิบากในปัจจุบันได้ ๑ ไม่ได้ ๑ ให้วิบากในอนาคตได้ ๑ ไม่ได้ ๑

๗. อตุถิ กัมม อตุถิ กัมมวิปาโก กรรมมีอยู่ วิบากของกรรมมีอยู่ หมายถึงกรรมที่ทำในปัจจุบันแล้วให้ผลในปัจจุบันนั่นเอง

๘. อตุถิ กัมม นตฺถิ กัมมวิปาโก กรรมมีอยู่ วิบากของกรรมไม่มีอยู่ หมายถึงกรรมที่ทำในปัจจุบันแต่ไม่ให้ผลในปัจจุบัน เพราะปัจจัยบกพร่องจึงหมดโอกาสที่จะให้ผลที่ดี หรือกรรมที่ทำในปัจจุบันนี้จะให้ผลในปัจจุบันเช่นกัน แต่ผู้ทำบรรลุเป็นพระอรหันต์ ปรีนิพพานไปแล้วเสียก่อนก็ดี

๙. อตุถิ กัมม ภวิสฺสติ กัมมวิปาโก กรรมมีอยู่ วิบากของกรรมจักมี หมายถึงกรรมที่ทำในปัจจุบันที่เป็นอุปัชฌายะกรรมและอปราปริยเวทนิยกรรมที่จะให้วิบากในอนาคต

^{๓๑}คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๕๔.

^{๓๒}จุ.ป. (ไทย) ๓๑/๒๓๔-๒๓๕/๓๕๓-๓๕๔.

๑๐. อตฺถิ กมฺมํ น ภวิสฺสตี กมฺมวิปาโก กรรมมียอยู่ วิบากของกรรมจักไม่มี หมายถึง กรรมที่ทำในปัจจุบันที่เป็นอุปัทวเนยกรรมที่จะให้วิบากในภพถัดไปแต่ปัจจัยบกพร่องจึงไม่อาจให้วิบากได้ดี กรรมที่ทำในปัจจุบันที่เป็นอุปปราปรียเนยกรรมอันจักให้วิบากในอนาคตไกล แต่ผู้ทำบรรลุเป็นพระอรหันต์ ปริณิพพานเสียก่อนที่จะถึงเวลานั้นก็ดี

พระสารีบุตรแสดงกรรมปัจจุบัน ๔ อย่าง ที่ให้วิบากในปัจจุบันได้ ๑ ไม่ได้ ๑ ที่ให้วิบากในอนาคตได้ ๑ ไม่ได้ ๑

๑๑. ภวิสฺสตี กมฺมํ ภวิสฺสตี กมฺมวิปาโก กรรมจักมี วิบากของกรรมจักมี หมายถึง กรรมที่ทำในอนาคตแล้วให้วิบากในอนาคต

๑๒. ภิสฺสตี กมฺมํ น ภวิสฺสตี กมฺมวิปาโก กรรมจักมี วิบากของกรรมจักไม่มี หมายถึง กรรมที่ทำในอนาคตอันจะให้ผลในอนาคต แต่ปัจจัยบกพร่อง

พระสารีบุตรแสดงกรรมในอนาคต ๒ อย่าง ที่จักให้วิบากในอนาคตได้ ๑ ไม่ได้ ๑^{๓๓} และในสัปปริสฺสธรรม ๗ ธรรมของคนดี เป็นทรัพย์ภายใน ได้แก่

๑. เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ (ศรัทธา)
๒. รักษาภาษาจาให้เรียบร้อย (ศีล)
๓. ละอายต่อบาปทุจริต (หิริ)
๔. เกรงกลัวต่อบาปทุจริต (โอตตัปปะ)
๕. สดับตรับฟังหรือเล่าเรียนมาก (พาหุสัจจะ)
๖. รู้จักเสียสละ (จาคะ)
๗. มีปัญญารอบรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ (ปัญญา)

ถ้ามีทรัพย์ภายในหรือทรัพย์ประเสริฐที่เรียกว่าอริยทรัพย์นี้แล้ว ทรัพย์ภายนอกย่อมจะหลั่งไหลมาเอง^{๓๔}

สมเด็จพระญาณสังวรฯ ตรัสว่า การพิสูจน์เรื่องกรรมต้องพิสูจน์หลักเหตุผล อันเป็นเหตุผลอย่างธรรมดาสามัญที่สามารถจะเข้าใจได้ด้วยสามัญสำนึกของทุกๆ คน เช่น สิ่งที่ทำให้เป็นสุขหรือเป็นทุกข์เรียกว่าเหตุ ความสุขหรือทุกข์ที่ได้รับเรียกว่าผล ถ้าเป็นเหตุผลในทางทำให้เกิดสุขก็เรียกว่าดี ถ้าเป็นเหตุผลในทางให้เกิดทุกข์ก็เรียกว่าชั่วร้าย เหตุผลที่เกิดจากการทำของบุคคลเนื่องจากสามัญสำนึกของตนบอกตนว่าความดีและความชั่วมีจริง เพราะเรารู้สึกของเราเองว่าใครทำ

^{๓๓} คณะสงฆ์ธรรม, กรรม, หน้า ๒๑๒-๒๑๓.

^{๓๔} สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๘-๑๑๙.

ดีกับเรา ใครทำร้ายกับเรา ย่อมแสดงว่าตัวเราเองก็มีความรู้สึกเหมือนกันว่า ตัวเราเองทำดีหรือไม่ดีอย่างไร จนบางทีรู้สึกภูมิใจในความดีของเราหรือเสียใจในความชั่วของเราในเมื่อเกิดรู้สึกตัวขึ้น

ความดีหรือความชั่วที่เราทำหรือที่คนอื่นทำซึ่งปรากฏในความรู้สึกของเราคือกรรม เป็นกุศลกรรม กรรมดีบ้าง เป็นอกุศลกรรม กรรมชั่วบ้าง ฉะนั้นกรรมจึงมีจริงและมีตัวอยู่เพราะติดอยู่ในความรู้สึก ในจิตใจของตัวเราเอง ผู้ที่ทำความดีให้แก่เราและมีอุปการคุณทั้งหลาย พระคุณของท่านเหล่านั้นย่อมติดอยู่ในจิตใจของตัวเรา เกิดเป็นความกตัญญู (รู้พระคุณที่ท่านได้ทำ) และ กตเวทิต่อเรา (ประกาศพระคุณที่ท่านได้ทำแล้ว คือ การตอบแทนพระคุณท่าน) ในทางตรงกันข้าม เมื่อใครทำไม่ดีต่อเราก็มักจะติดใจตัวเรา กลายเป็นผูกเวรกันต่อไปได้เหมือนกัน กรรมของคนอื่นยังติดใจตัวเราเองอยู่ได้ กรรมของเราเองก็ย่อมติดใจตัวเราเองเหมือนกัน ถึงจะลืมไปแล้วแต่ก็ยังฝังอยู่อย่างลึกซึ้งในจิตใจเรา เพราะกรรมเกิดจากเจตนาของเราจึงเป็นรอยจารึกของจิตใจ

เมื่อรู้สึกว่าการกรรมมีจริง ทำดีเมื่อใดเป็นกรรมดีเมื่อนั้น ทำไม่ดีเมื่อใดเป็นกรรมชั่วเมื่อนั้น ส่วนกรรมวิบากคือผลแห่งกรรมมีอยู่จริงเช่นกันและมีตามชนิดของกรรม คือ ผลดีเกิดจากกรรมดีผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว เพราะกรรมดีย่อมให้ผลดี กรรมชั่วย่อมให้ผลชั่วเสมอ ไม่สับสนกัน กรรมและกรรมวิบากเป็นของของคนที่ทำกรรมนั่นเอง ผู้ใดทำกรรมอย่างไรก็ย่อมได้ผลกรรมอย่างนั้น เหมือนหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ทุกๆ คนจึงต้องรับผิดชอบต่อกรรมของตนเอง จะป่ายไปให้คนอื่นไม่ได้ ผู้ที่ทำดีจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็เป็นคนดีเพราะกรรมของตน ใครจะรู้จะชมหรือไม่ก็ตาม ตัวผู้ทำเองก็รู้สึกเองว่าทำดี คนที่ทำไม่ดีก็เป็นคนชั่วเพราะกรรมของตน ใครจะรู้จะติหรือไม่ก็ตาม ตัวผู้ทำเองก็รู้สึกกว่าตัวทำชั่ว อาจจะหลอกผู้อื่นได้แต่หลอกตัวเองไม่ได้

การพิสูจน์ด้วยสามัญสำนึกตามเหตุผลอย่างง่ายๆ ในเรื่องความดีความชั่วต่างๆ ไป ที่มีอยู่เฉพาะหน้าจะเห็นได้ว่า

๑. กรรมมี คือ มีความดีความชั่วในการทำของทุกๆ คน
๒. กรรมวิบากมี คือ มีผลดีของความดี มีผลชั่วของความชั่ว
๓. กรรมเป็นของผู้ทำ คือ ใครทำกรรมอย่างใดก็ได้รับผลอย่างนั้น^{๑๕}

เรื่องของกรรมเป็นเรื่องของความจริงที่เป็นไปอยู่โดยธรรมดาสามัญ พระพุทธเจ้าทรงยกความจริงนี้มาสั่งสอน มิได้ทรงแต่งเรื่องของกรรมขึ้นเอง ทรงชี้แจงแสดงเปิดเผยไปตามหลักความจริง

มีความเข้าใจผิดกันอีกอย่างหนึ่งว่าเรื่องของกรรมเป็นเรื่องอดีตคือล่วงมาแล้ว ในปัจจุบันเรามีหน้าที่ปล่อยตนให้เป็นไปตามกรรม ที่เรียกว่า ขลากรรม จึงไม่คิดจะทำอะไร ผู้ที่ถือว่า

^{๑๕} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, กรรมและความเข้าใจเรื่องกรรม, หน้า ๑๗-๒๒.

อะไรๆ เกิดเพราะกรรมปางก่อน พระพุทธเจ้าทรงสอนมิให้เชื่อลัทธินี้ ถือว่าเป็นลัทธิภายนอกของพระพุทธศาสนา และตรัสยกเวทนา สุข ทุกข์ ที่ทุกๆ คนได้รับอยู่ว่าเกิดเพราะโรคต่างๆ ในปัจจุบันก็มี เกิดเพราะกรรมเก่าก็มี ฉะนั้น เมื่อโรคเกิดขึ้นก็ต้องเยียวยา และต้องป้องกันรักษาตัวไม่ให้เกิดโรค ในด้านความประพฤติต่างๆ ก็เช่นเดียวกัน ให้ละกรรมที่ชั่วทำกรรมที่ดี กรรมปัจจุบันนี้แหละเป็นข้อสำคัญแห่งชีวิตของทุกๆ คน เป็นหน้าที่ของเรจะต้องคอยตรวจดู ให้ตัวเราเองทำพุดคิดแต่ในทางที่ถูก ก่อให้เกิดคุณประโยชน์โดยส่วนเดียวเท่านั้น อย่างนำเรื่องกรรมเก่ามาเป็นเครื่องคัดรอนคุณประโยชน์มาทำให้หันอนโรโซคลาก^{๓๖}

เนื่องจากใครทำกรรมอย่างใดด้วยเจตนาอย่างไร เขาก็ย่อมได้รับผลตามเจตนา นั้นๆ พระพุทธองค์จึงทรงจำแนกว่า กรรมไว้ ๔ ประการ คือ

๑. กรรมดำมีวิบากดำ ได้แก่ อกุศลกรรมที่บุคคลเคยกระทำด้วยกาย วาจา ใจ บุคคลทำกรรมชนิดนี้แล้วย่อมไปเกิดในอบายเพราะกรรมนั้น

๒. กรรมขาวมีวิบากขาว คือ กรรมดีหรือกุศลกรรมเฉพาะ โลภียกุศลกรรม คือ กุศลที่เกี่ยวกับทาน สีล และภavana ที่ยังไม่เข้าถึงอริยมรรค ที่บุคคลเคยกระทำด้วยกาย วาจา ใจ บุคคลทำกรรมชนิดนี้แล้วย่อมได้รับความสุข

๓. กรรมทั้งดำขาวมีวิบากทั้งดำทั้งขาว ได้แก่ อกุศลและโลภียกุศลกรรมรวมกันบุคคลบางคนทำกรรมดำบ้าง ทำกรรมขาวบ้าง คละเคล้าปะปนกันไป เขาจึงได้รับผลดีบ้างไม่ดีบ้าง คือเป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง

๔. กรรมไม่ดำไม่ขาวมีวิบากไม่ดำไม่ขาว ได้แก่ เจตนาในอริยมรรคทั้ง ๔ มิใช่ดาปัตติมรรคเป็นต้น กรรมชนิดนี้เป็นกรรมที่ผู้เห็นภัยในวัฏฏะแล้วต้องการจะดำเนินไปให้ถึงทั้งสิ้น^{๓๗}

เมื่อฟังพระธรรมเทศนานี้แล้ว เสนิยะได้กราบทูลขออุปสมบท พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้เคยเป็นอัญญะเดียรฉัตรเมื่อหวังจะบรรพชาอุปสมบทในธรรมวินัยนี้ ผู้นั้นต้องอยู่ปริวาส ๔ เดือน ก่อนเสนิยะจึงขออยู่ปริวาส ๔ ปี เมื่อได้บรรพชาแล้วไม่นาน ก็สำเร็จมรรคผล รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ส่วนนายปัญณะละความเห็นผิด มั่นคงอยู่ในพระรัตนตรัย^{๓๘}

ในธัญยานิสุตต มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ความว่า พระสารีบุตรได้ทราบบว่า ธัญยานิพราหมณ์เป็นสุขสบายดี แต่ว่าภรรยาผู้มีศรัทธาตายแล้ว ไปได้ภรรยาใหม่เป็นผู้ไม่มีศรัทธา ทำให้ธัญยานิพราหมณ์อาศัยพระราชาทำชั่ว กล่าวคือ พระราชารับสั่งให้เขาไปนำข้าวกล้า

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗-๒๘.

^{๓๗} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๑-๘๒/๓๕-๘๓.

^{๓๘} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๒/๘๒.

บางส่วนจากประชาชนโดยไม่เบียดเบียนให้เดือดร้อน แต่นัณฺฑานีพราหมณ์กลับไปเบียดเบียนประชาชนให้เดือดร้อนโดยอ้างว่าเป็นคำสั่งของพระราชา ครั้นได้ข่าวกลับมาแล้วก็นำส่วนใหญ่อลับบ้านนำไปถวายพระราชาเพียงเล็กน้อย พระสารีบุตรจึงไปโปรดนัณฺฑานีพราหมณ์ว่า บุคคลบางคนในโลกนี้ประพฤติดุชกรรมเพราะเหตุบุตรและภรรยา เพราะเหตุแห่งทาสมกรรมกรและคนรับใช้ เพราะเหตุแห่งมิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต เพราะเหตุแห่งแขกผู้จรมาเพราะเหตุแห่งบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว เพราะเหตุแห่งเทวดา เพราะเหตุแห่งพรราชา เพราะเหตุการณ์ทำนุบำรุงร่างกายของตนให้เจริญ บุคคลนั้นย่อมตกรก จินตนาการชั่วแล้วเมื่อทำลงไป ไม่ว่าจะทำเพื่อใคร ผลของการกระทำนั้นตกอยู่แก่เราเอง ไม่ได้ตกอยู่แก่บุคคลที่เราทำเพื่อเขา ต่อมานัณฺฑานีพราหมณ์ป่วยเป็นไข้หนักได้รับความทรมาณเป็นอย่างยิ่งจึงให้คนไปนิมนต์พระสารีบุตรมา พระสารีบุตรมา พระสารีบุตรได้เปรียบเทียบการเกิดในภพไหนจะดีกว่ากัน ท่านสารีบุตรคิดว่าพราหมณ์นี้น้อมใจไปในพรหมโลกจึงให้พราหมณ์ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เมื่อพราหมณ์สิ้นชีวิตแล้วได้ไปเกิดในพรหมโลกชั้นต่ำ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสถามว่าเหตุใดจึงแนะนำพราหมณ์เพียงเท่านั้น พระสารีบุตรจึงไปแสดงอริยสัจ ๔ แก่พราหมณ์ในพรหมโลก^{๗๕}

ยังมีข้อพิสูจน์อื่นๆ อีกเพื่อทดสอบเรื่องกรรม เช่น

๑. เด็กในครอบครัวเดียวกัน เกิดจากพ่อแม่เดียวกัน หรือเด็กแฝด อยู่ในสิ่งแวดล้อมอย่างเดียวกัน อุปนิสัยก็แตกต่างกันแสดงว่าร่องรอยในอดีตของเขาไม่เหมือนกัน แสดงว่าเขาเคยสร้างกรรมมาไม่เหมือนกัน ไม่เท่ากัน ผลที่แสดงออกมาในชาตินี้จึงไม่เหมือนกัน^{๗๖} บางคนมีความโน้มเอียงทางดนตรี บางคนมีความสามารถทางศิลปะ บางคนมีความถนัดทางศาสนา แสดงว่าสิ่งนั้นในอดีตมีโซ่สัมพันธมาถึงปัจจุบัน

๒. สันดานเดิมที่ติดมาจากชาติก่อนอาจจะดีหรือชั่วก็ได้ เด็กบางคนมีพ่อแม่ดี แต่ตัวเด็กเองดีไม่ได้ เนื่องมาจากการสั่งสมไว้เป็นเวลานานจนไม่อาจขัดเกลาให้เปลี่ยนแปลงไปในทางดีได้ในชาติเดียว เด็กบางคนมีพ่อแม่เลวแต่ตัวเด็กไม่เลวตามเพราะอุปนิสัยสันดานดีอันสืบเนื่องมาจากชาติก่อนของเขาแน่นหนามั่นคงมาก อิทธิพลแห่งสิ่งแวดล้อมที่เลวไม่อาจครอบงำได้

๓. เด็กอัจฉริยะ เป็นการแสดงถึงร่องรอยแห่งความทรงจำในอดีตที่เห็นได้ชัดที่สุด แสดงว่าความชำนาญที่เขาสั่งสมไว้ในอดีตมิได้หายไปเลย เป็นคุณสมบัติติดตัวเขาอยู่

^{๗๕}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๔๕-๔๕๓/๕๖๗-๕๗๒.

^{๗๖}พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตวันโณ), ข้อพิสูจน์เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โสภณสาร, ๒๕๔๑), หน้า ๗๑.

๔. หญิงที่มีลักษณะชายหรือชายที่มีลักษณะหญิงนั้น แสดงถึงความเคยชินในอดีต คือ มีอุปนิสัยและลักษณะของเพศเดิมติดมา ทำให้บางคนเกิดเป็นชายแต่สอร์โมนเพศหญิงมากกว่า แสดงว่าต้องมีเหตุในอดีตชาติทำให้เกิดผลในชาตินี้

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในที่หลายแห่งว่า คนที่ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏนั้น เคยเกิดเป็นชายบ้างหญิงบ้างมาแล้วอย่างนับไม่ถ้วน

๕. ความหวาดกลัวที่อธิบายไม่ได้ เช่น บางคนกลัวน้ำทะเล ทั้งๆ ที่ในชาติปัจจุบันไม่เคย๔. เกี่ยวข้องกับน้ำทะเลมาเลย แสดงถึงความทรงจำในอดีตที่เขาเคยประสบมาในชาติก่อน เขาอาจเคยตายเพราะจมน้ำมาก่อน

๖. มิตรภาพหรือความรักที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทันด่วน โดยไม่มีสาเหตุอะไรในปัจจุบัน แสดงถึงความรักในอดีตที่เคยรักกันมาในชาติก่อนๆ ในทางตรงกันข้าม การเกลียดชังกันแสดงถึงความเป็นศัตรูกันมาก่อน

๗. ความรู้สึกว่าตนเคยรู้จักบุคคลหรือสถานที่นั้นมาก่อนทั้งๆ ที่เพิ่งเห็นเป็นครั้งแรกในชีวิต

๘. การสะกดจิตโดยนักจิตวิทยาสมัยปัจจุบันสามารถสะกดจิตให้คนระลึกถึงอดีตชาติ

๙. เรื่องคนระลึกชาติได้ มีอยู่ทุกทวีป ทุกศาสนา มีคนระลึกชาติได้ การระลึกชาติได้เกิดจากความเชื่อว่ามีสังสารวัฏ หากแต่เป็นความจริงตามธรรมชาติที่อาจเกิดแก่ใครก็ได้ที่มีระยะเวลาระหว่างภพเก่ากับภพใหม่สั้นมาก ทำให้ความทรงจำเรื่องเก่าๆ ยังแจ่มใสอยู่ แต่คนส่วนใหญ่ระลึกชาติไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถพิจารณาผลเทียบกับเหตุ แต่หลักกรรมมีความยุติธรรมให้ผลไปตามหน้าที่ของมันอย่างเที่ยงตรงไม่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจไม่เข้าใจและความชอบไม่ชอบของใคร^{๘๑}

๑๐. พระพุทธเจ้าทรงได้พระญาณที่เรียกว่า ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แปลว่า พระญาณที่สามารถระลึกถึงเหตุการณ์ในชาติก่อนได้ พระองค์ทรงได้ญาณนี้โดยการบำเพ็ญเพียรทางจิต พระองค์ตรัสว่า ใครก็ตามที่ดำเนินตามทางนี้ก็จะสามารถได้รับผลเช่นเดียวกับพระองค์ แสดงว่าทุกคนสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง

๑๑. ในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีเรื่องอันแสดงถึงการเวียนว่ายตายเกิดอยู่มากมาย^{๘๒}

^{๘๑}วสิน อินทสระ, หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๗๓-๗๔.

^{๘๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๖-๗๑.

ผลย่อมเกิดจากเหตุ ถ้าไม่มีเหตุแล้วผลก็ไม่มี ใครไม่เคยทำกรรมชั่วไว้ก็ย่อมจะไม่ได้
รับความทุกข์ ด้วยเหตุนี้เมื่อใดที่เราได้รับความทุกข์ อย่าไปโทษผู้อื่น ควรโทษตัวเองและยอมรับผล
ของกรรมที่ได้เคยทำไว้เอง^{๘๓}

สรุปได้ว่าการกระทำที่เรียกว่า “กรรม” ที่เรียกว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ต้องการมุ่งให้
บุคคลทำแต่ความดีหลีกเลี่ยงความชั่ว รู้จักพึ่งตนเอง ขยันทำกิจการ ไม่เกียจคร้าน ไม่
ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่สร้างวิมานในอากาศ ประสงค์สิ่งใดก็ลงมือทำ เพื่อให้เป็นจริงตามปรารถนา
เมื่อมีอุปสรรคเกิดขึ้นก็ไม่ย่อท้อ พยายามหาทางแก้ไขและต่อสู้จนประสบประสบความสำเร็จ คน
ประเภทนี้แม้จะเกิดมายากจน เพราะอำนาจของกรรมชั่วที่ทำไว้ในอดีต ก็มักจะสามารสร้างตัวจน
มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นด้วยอำนาจกรรมดีที่ทำในปัจจุบัน

การทำ “กรรม” ไม่ว่าดีหรือชั่วตัวของบุคคลแต่ละคนนั้นจะเป็นผู้รับผลแห่งการกระทำ
ของตน และไม่สามารถตัดกรรมหรือว่าสะเดาะเคราะห์ให้หมดหรือหายไปได้ ในพระพุทธศาสนา
จึงมุ่งให้ศาสนิกหรือมนุษย์ทุกคนได้ตระหนักรู้ และชวนขวายนั่นทำความดีทั้งในที่แจ้งและในที่
ลับ เป็นผู้ละอายชั่วเกรงกลัวต่อบาป ให้ตั้งกุศลจิตในกรรมคืออยู่เป็นนิจ “กรรม” จึงเป็นประจักษ์
ติดตามตัวบุคคล อย่างไม่มีที่สิ้นสุดแม้แต่จะสิ้นกิเลสแล้วก็ตาม ฉะนั้นในพุทธศาสนาจึงมุ่งให้
มนุษย์สร้างแต่กรรมดี ไม่เห็นกรรมชั่วว่าเป็นสิ่งน้อยนิดเมื่อทำแล้วไม่เป็นไร และเห็นกรรมดีว่า
นิดหน่อยแล้วไม่ทำ เพราะกรรมนั้นล้วนส่งผลเป็นวิบากอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ข้ามพ้น
สติปัญญา วิสัยของมนุษย์ที่จะเข้าใจได้ เว้นเสียแต่พุทธวิสัย

^{๘๓} กณฺหาชรรรม, กรรม, หน้า ๕๒-๕๓.

บทที่ ๓

แนวคิดทฤษฎี และรูปแบบการนำเสนอ เรื่องกฎแห่งกรรม ที่ปรากฏในละคร โทรทัศน์เรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน”

๓.๑ แนวคิดและทฤษฎีในการนำเสนอ

๓.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์

การสร้างภาพยนตร์ โทรทัศน์ ละครขึ้นมาด้วยจุดประสงค์เพื่อแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกที่เรามีต่อเพื่อนมนุษย์ชาติด้วยกัน ซึ่งสื่อไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ โทรทัศน์และละครเวที สร้างขึ้นด้วยหวังให้ผู้ชมได้รับความบันเทิง และเป็นเครื่องมือที่นักแสดงใช้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ในสิ่งที่เคยประทับใจ และสิ่งที่พวกเขาต้องการจะพูดและแสดงออก เสน่ห์ของการแสดงที่นอกจากจะมาพร้อมกับความบันเทิงแล้ว ขณะเดียวกันก็ยังสอดแทรกความคิด ข้อเสนอแนะต่างๆซึ่งเป็นประสบการณ์อันหลากหลายรูปแบบ ช่วยให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ร่วมไปกับเรื่องราว ความรู้สึกประทับใจ เข้าใจในปรัชญาชีวิต สร้างทัศนคติทางสังคม นอกจากนั้น ประสบการณ์ที่ได้จากการแสดงจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในชีวิตจริง จะผิดแผกแตกต่างไปก็ตรงชื่อ เวลา สถานที่ และสถานการณ์ดังนั้นการมีโอกาสมการแสดงยังสามารถใช้หลักหนีความจำเจในชีวิตประจำวัน ทำให้เราเพลิดเพลินในช่วงเวลาสั้นๆ และลืมปัญหาที่รุมเร้าอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน

จุดประสงค์ของการแสดงอีกส่วนหนึ่งก็คือ การสร้างสรรค์ งานการแสดงมีลักษณะการทำงานที่คล้ายคลึงกับศิลปะแขนงอื่น ไม่ว่าจะเป็นงานของนักประพันธ์ นักดนตรี จิตรกร สถาปนิก ประติมากร ทั้งศิลปินและนักแสดงต่างสร้างงานจากประสบการณ์ชีวิต ที่เกิดจากความประทับใจ ความสะเทือนใจ อันส่งผลที่ก่อให้เกิดความรู้สึกอารมณ์ซึ่งหลงไหลไปในสรรพสิ่ง ในความงดงามความไพเราะของเสียง ถ้อยคำภาษา หรือความคิดอันแหลมคมลึกซึ้ง ซึ่งเป็นที่มาของแรงบันดาลใจและตั้งสมอยู่ในตัวของศิลปินนักแสดง^๑ ศาสตราจารย์ศิลปะ พีระศรี ให้ข้อคิดไว้ว่า

“ศิลปะ คือ อาหารของจิตใจ และพุทธปัญญาของมนุษย์ เราได้ประสบแต่ความเพลิดเพลินเจริญใจ ความสงบเยือกเย็นและบ่อเกิดของความหวังอันสูงส่ง ศิลปะทำให้เราเป็นคนดี

^๑บรรจง โกศลวัฒน์, ศิลปะการแสดง ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และละคร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๑.

รักใคร่ซึ่งกันและกัน ทำให้เรามีสถานะเป็นมนุษย์ที่แท้จริง ฉะนั้นศิลปะจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดเสียมิได้สำหรับชีวิตที่มี วัฒนธรรม”^๒

ละครมีความหมายกว้างขวางมาก แต่การละครของตะวันตกเขาเรียกกันว่า THEATER ในความหมายภาษาไทยก็คือ “มหรสพ” นั่นเอง ซึ่งหมายรวมถึงการแสดงทุกชนิด ตั้งแต่การบูชา ยันต์ รำ แก้วบน ลีเก ละครชาตรี ภาพยนตร์ ตลอดจนละคร เวทีด้วย

อันที่จริงเรื่องราวเกี่ยวกับการละครนั้นมีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์แล้ว ในสมัยดึกดำบรรพ์มนุษย์เรามีชีวิตที่เปราะบางต่อภัยอันตรายต่างๆ และอย่างหนึ่งที่มนุษย์เรากลัวมากที่สุดคือ ความกลัวของมนุษย์เอง ดังนั้นมนุษย์เราจึงได้พยายามเสาะแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวไว้เป็นที่พึ่งทางใจ ด้วยเหตุนี้มนุษย์ในสมัยนั้นจึงได้สักการะกราบไหว้ต่อสิ่งที่ตนเองไม่สามารถรู้สาเหตุได้ อาทิเช่น ไฟรื่อง ไฟผ่า น้ำท่วม โดยเข้าใจว่าปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นการกระทำของพระผู้เป็นเจ้าบ้าง ของเทพดาฟ้าดินบ้าง ดังนั้นการบวงสรวงบูชายันต์จึงได้กำเนิดตามมาเพื่อสนองความพอใจของพระผู้เป็นเจ้าหรือเทพดาเหล่านั้น หรือแม้กระทั่งพิธีกรรมทางศาสนาบางอย่าง ซึ่งประกอบไปด้วยการ ระบำรำฟ้อน จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงพอประเมินได้ว่ามนุษย์ได้รู้จักกับการแสดงนับตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา” ในปัจจุบันละครโทรทัศน์มีหลากหลายรูปแบบ จุดมุ่งหมาย แต่จุดมุ่งหมายหลักแล้วก็เพื่อความบันเทิง แต่เมื่อวิเคราะห์แล้วสามารถสรุปเหตุผลที่สำคัญๆ ของการดูโทรทัศน์ได้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อการบำบัด (Therapy) หรือทดแทน (Substitution) บางสิ่งบางอย่างที่ขาดหายไปในโลกความเป็นจริง เนื่องจากในชีวิตจริงของผู้คนในแต่ละกลุ่มสังคมต่างก็มีปัญหาใหญ่น้อยแตกต่างกันไปการที่ละครโทรทัศน์เสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวละครจากหลายเพศ หลายชนชั้น และหลายกลุ่มสังคม ละคร “น้ำเน่า” เหล่านี้จึงเป็นประหนึ่งกลไกแห่งการระบาย ออกทางสังคม (Social Outlets)

๒. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อลดทอนความขัดแย้ง (Tensions) ในโลกความจริง แม้ในโลกความจริงจะมีรอยร้าวทางสังคมมากเพียงไร แต่ผู้ชมก็สามารถใช้ละครโทรทัศน์ประสานรอย ร้าว และเชื่อมร้อยรอยต่อต่างๆ ที่อาจเป็นเงื่อนไขสู่ความขัดแย้งดังที่เรียกได้ อย่างน้อยก็ในโลก จินตนาการ

^๒ ศิลป พีระศรี, ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดพิมพ์ ๒๕๑๑), หน้า ๑๔.

^๓ นางสาวรุ่งรัตน์ สุริยะ, “ละครเวที : ละครโทรทัศน์” สารนิพนธ์, (คณะวารสารศาสตร์และ สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๕.

๓. ผู้ชมละครโทรทัศน์เพื่อหลบหนี (Escapism) ไปจากชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อหน่าย ถ้าเปรียบเทียบระหว่าง “ละครน้ำเน่า” ที่เนื้อเรื่องซ้ำซาก กับชีวิตประจำวันที่น่าเวียนไม่ไปไหน อะไรจะดูเป็นวังวนมากกว่ากัน คำตอบที่ผู้ชมละครโทรทัศน์หลาย ๆ คนตอบออกมาก็คือ ชีวิตจริงของคนเราต่างหากที่น่าเบื่อมากกว่า ดังนั้นภายใต้การกำกับของ โครงสร้างสังคม มนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาพื้นที่ในการต้านทานหรือท้าทายกฎระเบียบแห่งสังคม

๔. ผู้ชมละครโทรทัศน์เพื่อต้องการหาเพื่อน ละครโทรทัศน์ทำให้ผู้ชมทั่วไปรู้สึกว่าคุณเองได้บริหาร “อำนาจ” จากการที่จะได้รู้ว่าชีวิตคนอื่นเป็นเช่นไร แต่ท้ายที่สุด ผู้ชมเหล่านี้ก็มักจะบอกว่า ชีวิตของคนอื่นก็มักจะคล้ายกับชีวิตของตนเอง ละครโทรทัศน์จึงถือเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย เมื่อผู้ชมนั่งดูละคร พวกเขาและเขาก็จะหาข้อสรุปให้กับตัวเอง ตามแต่ประสบการณ์ทางสังคมและประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมา ทั้งนี้ไม่มีใครเลยที่จะนั่งดูละครโทรทัศน์ โดยปราศจากความคิดอันใดหรือไม่ได้ใช้ความรู้หรือประสบการณ์ของตนมาต่อรองกับสิ่งที่ได้สัมผัสหน้าจอ

๕. ผู้ชมละครโทรทัศน์เพื่อการพบปะสนทนาและสร้างชุมชนทางสังคมขึ้นมา สำหรับผู้คนในโลกปัจจุบันแล้วไม่ค่อยมีใครมีประสบการณ์ร่วมที่เหมือนกันหรือสามารถสนทนาพูดคุยเรื่องเดียวกันได้ เฉกเช่นเดียวกับผู้คนในสังคมชุมชนขนาดเล็กเมื่อครั้งอดีต ฉะนั้นพวกเขาและเธอก็จะพูดคุยกันเกี่ยวกับสิ่งที่เห็นจากจอโทรทัศน์ทดแทน การดูโทรทัศน์จึงเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างประสบการณ์ร่วมในการสนทนา

Len Ang^๔ ได้ให้ความสนใจไปยังสิ่งที่เรียกว่า อาการ “อิน” หรือที่ภาษาอังกฤษใช้ว่า อาการ “Involvement” ของผู้ชมละครโทรทัศน์ Ang เชื่อว่า อารมณ์และเหตุผลของมนุษย์ไม่เคยแยกออกจากกัน อันหมายความว่า ไม่มีเส้นแบ่งชัดเจนระหว่างโลกจินตนาการและความเป็นจริงในการเสพละครโทรทัศน์ Ang ให้ความสำคัญอย่างมากต่อโลกจินตนาการ หรือ “Fantasy” และอธิบายว่า จินตนาการไม่ได้เป็นข้อตรงข้ามกับโลกความจริงเลย ในทางกลับกัน โลกจินตนาการเฉกเช่นละครโทรทัศน์เป็นการจับเอาโลกความเป็นจริง ซึ่งจะวางอยู่บนบรรทัดเดียวกันกับเส้นของเส้นของจินตนาการนั่นเอง เพราะฉะนั้นเวลาที่เราดูภาพความขัดแย้งกันระหว่างศิลา และวัชรพลสองพี่น้องแห่งตระกูลชโยดม ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ลายมณัฏ” หลายคนจึงรู้สึกเหมือนว่ามีกรอบความเป็นจริงบางอย่างเกี่ยวกับการเข่นฆ่ากันระหว่างพี่น้องนักธุรกิจบางตระกูล ที่ถูกจับมาใส่วงเล็บไว้ให้ผู้ชมสามารถใช้อ้างอิงถึงได้

^๔Ien Ang, 1985, อ้างถึงใน สมฤทัย กล่อมน้อย, “พฤติกรรม的开รับชม และการเลียนแบบสื่อละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ ช่อง ๗ สี ของกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร,” (รายงานโครงการเฉพาะบุคคล มหาวิทยาลัยศิลปากร และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า. ๑๕-๑๖.

นอกจากนี้ Ang ยังได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมออกไปอีกว่า มนุษย์แต่ละคนจะมีอาการ “อิน หรือ อารมณ์ร่วม” ต่อจินตนาการไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) หรือประสบการณ์ในชีวิตและประสบการณ์ทางสังคมของแต่ละบุคคล เช่น ผู้หญิง ผู้ชาย เด็ก คนแก่ วัยรุ่น คนชนบท คนเมือง แม่ค้า พระ โสเภณี ตำรวจ นักธุรกิจ คนขับรถสองแถว ผู้คนเหล่านี้อาจจะดูละครโทรทัศน์เรื่องเดียวกัน แต่เธอและเขาจะมีอาการ “อิน” ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขณะที่นั่งดูโทรทัศน์อยู่หน้าจอ ผู้ชมแต่ละคนก็จะนำ “ทุนทางวัฒนธรรม” เฉพาะของตนมาต่อรอง สะสมหรือขยายทุน และทำให้แบบแผนการดูหรือลักษณะการตีความละครโทรทัศน์แตกต่างกัน Ang เรียกกระบวนการดังกล่าวนี้ว่า “จินตนาการแห่งเรื่องน้ำเน่า” (Melodramatic Imagination) ซึ่งอาจอธิบายต่อไปได้ว่า ก่อนที่ผู้ชมแต่ละคนจะเปิดโทรทัศน์เพื่อดูละคร พวกเขาเคยมีประสบการณ์บางอย่างที่เป็นทั้งชัยชนะและความพ่ายแพ้มาแล้วในโลกความเป็นจริง และเมื่อละครโทรทัศน์จบลง ทั้งเธอและเขาก็นำเอาประสบการณ์แห่งชัยชนะและความพ่ายแพ้ในโลกจินตนาการ มาสังสมต่อยอดออกไปในโลกความเป็นจริง

ในขณะที่ละครโทรทัศน์มักถูกตีตราว่าเป็น “น้ำเน่า” ในยุคสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น สาระนั้นถึงที่ถูกหยาบหมิ่นนั้นก็กลับมีความสำคัญยิ่งนักต่อสังคมของผู้คนทั้งหลายที่ออกตัวว่า รสนิยมของตนเป็นแบบ “น้ำดี” ในแง่นี้มีหลายเหตุผลที่ละครแนว “น้ำเน่า” มีค่าควรแก่การใส่ใจหรือศึกษาถึงนักในโลกรวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาเหตุผลในเชิง “ปริมาณ” หรือในเชิง “คุณภาพ”

ในกรณีเหตุผลเชิง “ปริมาณ” พบรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

ประการที่หนึ่ง มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้จัดโครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาพของสังคม (Media Monitor) โดยศึกษา “รายการละครในช่วงเวลาเด็ก เยาวชน และครอบครัว ทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี (๓, ๕, ๗, ๙, ๑๑ และไอทีวี)” ของเดือนสิงหาคม ปี ๒๕๔๘ จากช่วงเวลา ๑๖.๐๐ - ๒๒.๐๐ น. พบว่าในช่วงเวลาที่ศึกษามีรายการละครทั้งสิ้น ๓๔ เรื่อง ออกอากาศทาง ๕ ช่องสถานี^๕ หากลองคำนวณจำนวนชั่วโมงที่ออกอากาศ จะพบข้อเท็จจริงต่อไปได้ว่า เราสามารถใช้เวลากับละครโทรทัศน์ได้อย่างเต็มที่ในวัน ๆ หนึ่งถึง ๔-๖ ชั่วโมง อันถือได้ว่าเป็นจำนวนเวลาที่มากไม่น้อย

ประการที่สอง นอกจาก “จำนวน” เวลาที่ออกฉายละครโทรทัศน์จะมากมายในแต่ละวันแล้ว “ความสม่ำเสมอ” ของการออกอากาศก็เป็นคุณสมบัติสำคัญของรายการประเภทนี้ นั่นหมายความว่า นอกจากละครโทรทัศน์จะมาให้ชม “ทุกวัน” แล้ว ยังมา “ตรงเวลา” อีกด้วย เช่น เมื่อ

^๕องค์กรบริหารแผนงาน : มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, “รายการละครในช่วงเวลาเด็กเยาวชน และครอบครัว ทางสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี (๓, ๕, ๗, ๙, ๑๑ และไอทีวี เดือนสิงหาคม ๒๕๔๘,” <<http://www.childmedia.net>>, ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๘.

ถึงเวลาสองทุ่มครึ่งหลังข่าวประจำวันออกอากาศแล้ว ผู้ชมก็สามารถคาดหวังได้ทันทีว่าจะได้ดูละครโทรทัศน์เรื่องที่ตนชอบจากสถานีช่องต่างๆ

ประการที่สาม จากการที่ปริมาณเวลาและจำนวนเรื่องของละครโทรทัศน์มีหลากหลายในแต่ละสัปดาห์เช่นนี้ ผลที่ตามมาก็คือ การเกิดขึ้นของ “ค่าย” หรือบริษัทผู้ผลิตละครโทรทัศน์จำนวนมากมายในปัจจุบัน อันได้แก่ คีต้า (หรือดาราวิดีโอ) อัครเศรณี กันตนา EXACT ชูมา ฮูแอนด์ ฮู อาร์เอส โพลีพลัส เปาจินจง รศ.๒๑๕ ทิวทัศน์ บรอดคาสต์ไทยเทเลวิชั่น ทิวทัศน์เดอร์ ITV ฯลฯ

ประการสุดท้าย นอกจากปริมาณเวลา ปริมาณเรื่องที่ออกอากาศ และปริมาณของผู้ผลิตแล้ว องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง คือ ปริมาณของผู้รับสารหรือผู้ชม ตัวอย่างเช่น เวลาของละครหลังข่าวภาคค่ำของสถานีหลัก ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญทางการตลาดหรือการโฆษณาสินค้า เพราะเป็นช่วงเวลาที่มิผู้ชมเปิดโทรทัศน์และรับชมรายการมากมายที่สุด หรือที่เรียกกันว่าเวลา “Prime Time” ด้วยเหตุนี้ ช่วงละครโทรทัศน์หลังข่าวจึงเป็นเวลาที่ค่าโฆษณาแพงที่สุดว่าบรรดาเจ้าของสินค้าก็พร้อมจะเข้ามาแย่งกันซื้อเวลาเพื่อสร้างการเข้าถึง (Reach) กับผู้ชมจำนวนมาก

สำหรับเหตุผลเชิง “คุณภาพ” พบรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

ประการที่หนึ่ง โลกความเป็นจริงรอบตัวเรากับโลกจินตนาการของละคร “น่าเน่า” ไม่เคยแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ความเคลื่อนไหวที่อยู่ในละครโทรทัศน์ ไม่เคยเป็นไปโดยอุบัติเหตุ แต่จะสอดคล้องกับโลกความเป็นจริงภายนอกอยู่เสมอ เมื่อหนังสือพิมพ์หน้าหนึ่งลงข่าวฆาตกรรมที่ลึกลับซ่อนเงื่อนมากมาย (เช่น กรณีหมอผีสพร หรือดอกเตอร์นิคต้า) ละครโทรทัศน์ก็รับลูกให้ตัวละครเอกอย่างริสาและภาค ด้องมาคลายปมปริศนาการฆาตกรรมกันบ้าง ในละครเรื่อง “วังวารี” ดังนั้น สิ่งที่ผู้ชมเห็นในละครโทรทัศน์จึงเป็นภาพสะท้อน หรือแสดงแทนบางเลี้ยวบางส่วนของปรากฏการณ์เกี่ยวกับความรู้สึกและสำนึกทางสังคมในโลกความจริง

ประการที่สอง ไม่เพียงแต่ละครโทรทัศน์จะสะท้อนหรือแสดงแทนเลี้ยวส่วนภาพของโลกความจริง ในมิติของผู้ชมและสังคมนั้นก็พร้อมเสมอที่จะโยนโยนบางแง่มุมของละครโทรทัศน์มาอธิบายชีวิตหรือสังคม ของตนเอง เมื่อละครเรื่อง “หนี้รัก” ออกฉาย ผู้ชมบางรายถึงกับเอ่ยว่า ดูละครเรื่องนี้เพราะการมี “หนี้รัก” แบบตัวละครตริณูก็ยังดีกว่าการมี “หนี้เยอะ” ดังชีวิตจริงของตนเอง ละครโทรทัศน์กับคำอธิบายในโลกความจริงจึงยังคงเป็นกระจกที่ “ส่องทาง” ให้กันและกันเสมอ

จากเหตุผลเชิง “คุณภาพ” ทั้งสองประการนี้ Raymond Williams (1989)^๖ ได้อธิบายไว้ด้วยวลีที่ว่า “drama in a dramatized society” หรือที่กาญจนา แก้วเทพ (๒๕๓๗) แปลไว้อย่างแบบคายว่า “โลกนี้คือละคร หรือโรงละครกลายเป็นโลกนี้” หมายความว่า ในตารางชีวิตของสังคมสมัยใหม่ ละครโทรทัศน์ได้กลายเป็นลมหายใจของผู้คนทุกรุ่น ทุกเพศ ทุกวัย และทุกคนไปแล้ว เส้นกั้นแบ่งพรมแดนของ “โลกที่เป็นจริง” และ “โลกแห่งละคร” ดูเหมือนจะเบาบางลงทุกวัน หากลองพิจารณาการกระทำระหว่างมนุษย์ด้วยกัน นอกจอโทรทัศน์ก็ไม่ต่างอันใดกับตัวละครที่ถูกจับตามองโดยผู้ชมบางคนที่เราไม่เห็นตัว ฉะนั้นสายใยผูกพันระหว่าง “ตัวละคร” กับ “คนดู” จึงมิได้จำกัดขอบเขตภายในจอโทรทัศน์เท่านั้น หากแต่ร้อยตัวออกมายังชีวิตจริงของผู้คนอีกด้วย

นอกจากละครโทรทัศน์จะมีคุณค่าควรแก่การใส่ใจหรือศึกษาในโลกวิชาการแล้ว ละครโทรทัศน์ยังมีคุณค่าควรแก่การใส่ใจหรือศึกษาในโลกของธุรกิจอีกด้วย เนื่องจากละครโทรทัศน์เป็นรายการบันเทิงซึ่งเป็นหัวใจหลักของสถานีโทรทัศน์ที่มีผู้ชมให้ความสนใจมากที่สุด และยังเป็นรายการหนึ่งที่ทำรายได้ให้กับสถานีโทรทัศน์กว่าล้านบาทในแต่ละชั่วโมงที่ออกอากาศ ละครโทรทัศน์จึงถือเป็นรายการที่เป็นหน้าเป็นตาให้กับสถานีโทรทัศน์ หากละครโทรทัศน์เรื่องใดดึงดูดผู้ชมให้ติดตามชมละครโทรทัศน์ได้เป็นจำนวนมาก ย่อมทำให้สถานีโทรทัศน์นั้นได้รับความนิยมมากกว่าสถานีอื่น (Rating) และย่อมหมายถึงผู้สนับสนุนหรือสปอนเซอร์ที่จะเข้ามาอุปถัมภ์ทางการเงินให้กับสถานีโทรทัศน์จำนวนมากด้วย เช่น การซื้อเวลาออกอากาศโฆษณา เป็นต้น

ละครโทรทัศน์ไทยถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อปี ๒๔๘๘ โดยได้รับอิทธิพลมาจากละครตะวันตกและตลอดระยะเวลา ๕๐ ปีที่ผ่านมา ละครโทรทัศน์ได้เปลี่ยนรูปแบบไปตามสภาพของสังคมแต่ละยุคสมัย แต่แม้ว่ารูปแบบของละครโทรทัศน์จะแปรเปลี่ยนไปตามความนิยมของแต่ละยุคสมัย แต่ละความนิยมในการดูละครโทรทัศน์ของผู้ชมตลอดเวลา ๕๐ ปีที่ผ่านมาก็มีได้เปลี่ยนไปไม่ว่าในยุคสมัยใดละครโทรทัศน์ก็มักได้รับความนิยมเป็นอันดับต้นๆ เสมอมา อย่างไรก็ตาม ด้วยภาวะการแข่งขันของแต่ละสถานี การผลิตละครโทรทัศน์ให้เป็นที่นิยมนั้น ผู้ผลิตต้องตัดสินใจอย่างรอบคอบเพราะละครโทรทัศน์ก็เปรียบเหมือนสินค้าชนิดหนึ่งที่มีผู้ชมเป็นกลุ่มผู้บริโภค ผู้ผลิตจึงต้องวางแผนการผลิตสินค้าของตนให้ออกมาเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมให้มากที่สุด ดังนั้น ผู้ผลิตส่วนใหญ่ต่างต้องประสบกับปัญหาที่ว่า จะผลิตละครโทรทัศน์ออกมาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมส่วนใหญ่ได้อย่างไรภายใต้ภาวะการแข่งขัน และเงื่อนไขของเวลา^๗

^๖Raymond Williams, 1989. อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน, สื่อบันเทิง : อำนาจแห่งความไร้สาระ, หน้า ๑๗๘-๑๗๙.

^๗อุทุมพร เลื่องลือเจริญกิจ, “แบบแผนการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชาย”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐.

จิตรลดา คิชยนันทน์^๕ ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การผลิตละครโทรทัศน์ของบริษัทกันตนา วิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทผลิตละครโทรทัศน์มากกว่า ๓๐ ปี ไว้ว่า

ประการที่หนึ่ง คือ การเลือกเรื่องเพื่อนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์ต้องเป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้และสอดคล้องกับรสนิยมของคนไทย โดยมักเน้นไปที่กลุ่มคนระดับกลางและระดับล่างเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตไม่สามารถที่จะทำละครให้ถูกใจผู้ชมทุกคนได้ ดังนั้นแนวคิดในการเลือกผลิตละครของกันตนา จึงยึดหลักการตอบสนองความพึงพอใจของคนส่วนใหญ่ ก็เป็นการเพียงพอแล้วในการผลิตละคร

ประการที่สอง คือ เนื้อหาของละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่มักหลีกเลี่ยงเรื่องราวชีวิตความรักหรือที่เรียกกันว่าเรื่องน้ำเน่าไม่พ้น เช่น มนต์รักลูกทุ่ง ไฟต่างสี เกิดแต่ลม ฯลฯ เนื่องจากผู้ชมส่วนใหญ่ยังคงต้องการที่จะชมละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาดังกล่าว ดังนั้น ผู้ผลิตจึงต้องผลิตละครโทรทัศน์ดังกล่าวเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ชมส่วนใหญ่

ขณะเดียวกัน ละครโทรทัศน์มักถูกมองว่าเป็นสื่อเพื่อ “ความบันเทิง” เป็นหลัก ดังนั้น สิ่งที่ละครโทรทัศน์เสนอส่วนใหญ่จึงเน้นไปที่ความสนุกสนาน ไม่มีสาระ เช่น ผู้การเรื่อเร่ ผู้กองยอดรัก ไอ้คุณผี มนต์รักลูกทุ่ง รักสับหลัก เป็นต้น อีกทั้งการเสนอเรื่องราวที่จริงจังหรือเรื่องที่มีเนื้อหาหนักแน่นจนเกินไปก็มักไม่ค่อยประสบความสำเร็จ หรือไม่ได้รับความนิยมนจากผู้ชมเท่ากับละครที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน อีกทั้งการชมละครโทรทัศน์ก็มีลักษณะเหมือนบังคับผู้ชมชมอยู่แล้ว เนื่องจากทุกสถานีจัดเวลาในการออกอากาศช่วงเดียวกัน ผู้ชมจึงมีโอกาสเลือกชมน้อยเนื้อหาของแต่ละละครแต่ละเรื่องก็มักจะซ้ำ ๆ กัน เพราะเมื่อละครเรื่องใดประสบความสำเร็จ ก็มักจะมีผู้ผลิตอื่นผลิตละครในแนวเดียวกันออกมา เช่น คู่กรรม ขมิ้นกับปูน ดาวเรือง เป็นต้น หรือในกรณีที่บุคคลส่วนใหญ่ในบ้านต้องการชมละครเรื่องนี้ ในขณะที่บางคนอาจไม่ต้องการชม แต่ก็จำใจต้องชมตามคนอื่น ๆ ไปด้วย

ประการสุดท้ายที่ทำให้ละครโทรทัศน์ประสบความสำเร็จ คือ การใช้ดาราเพื่อดึงดูดให้ผู้ชมติดตามชมเรื่องราวในละคร โดยใช้ดาราที่เป็นนักแสดงอาชีพ โดยเฉพาะการใช้จุดจับใจด้าน Sex Appeal เพื่อดึงดูดผู้ชมเพศตรงข้าม ซึ่งมักพบบ่อยในละครโทรทัศน์ เช่น วิल्ली แมคอินทอช, ยุทธพิชัย ชาญเลขา, ลลิตา ปัญโญภาส ในทราวิสเฟลิง เป็นต้น ซึ่งการใช้ดาราเหล่านี้เป็นบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ผู้ชมได้รับการตอบสนองต่อความต้องการในสิ่งที่เป็นเรื่องเพื่อฝันซึ่งการใช้ดาราเหล่านี้บทบาทสำคัญที่ช่วยให้ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการในสิ่งที่เป็นเรื่องเพื่อฝัน

^๕จิตรลดา คิชยนันทน์, “กลยุทธ์ในการผลิตรายการละครโทรทัศน์ ของบริษัทกันตนาวิดีโอโปรดักชั่น จำกัด”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๑-๒๕.

๓.๑.๒ แนวคิดเรื่องละครโทรทัศน์กับวัยรุ่น

การดูโทรทัศน์เป็นกิจกรรมประจำวันอย่างหนึ่งในครอบครัว ผู้ปกครองมักคิดว่าการปล่อยให้เด็ก ๆ นั่งดูโทรทัศน์เพียงลำพัง ยังปลอดภัยกว่าให้ออกไปนอกบ้าน โดยที่ไม่ได้คำนึงว่าพวกเขาได้ซึมซับอะไรบ้างจากโทรทัศน์

ในบทความเรื่องการเสพติดทีวีของวารสาร Scientific American รายงานการค้นพบว่าทำไมวัยรุ่นและผู้ใหญ่จึงรู้สึกว่าเป็นการยากเหลือเกินที่จะปิดโทรทัศน์ สิ่งนี้เกิดขึ้นเพราะเมื่อเปิดโทรทัศน์ดูเราจะรู้สึกผ่อนคลายทันที และความรู้สึกนี้จะหายวับไปทันทีที่เปิดโทรทัศน์ หลังการออกกำลังกายร่างกายจะรู้สึกกระชุ่มกระชวย แต่หลังจากดูโทรทัศน์เรามักจะรู้สึกหมดแรง

บทความนี้จึงสรุปว่า “โทรทัศน์” เป็นเหมือนแม่เหล็กที่ดึงดูดให้ต้องเปิดมันนานกว่าที่ตั้งใจไว้แม้ว่าการดูโทรทัศน์ที่ยาวนานจะไม่ได้ให้อะไรแก่ร่างกายเลย บางคนอาจคิดว่าวัยรุ่นได้ดูโทรทัศน์แล้วได้เรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและมีความคิดกว้างไกลทันสมัย แต่ทราบหรือไม่ว่าการดูโทรทัศน์นั้น ไม่ต้องใช้สมองทำงาน พวกเขาต้องติดตามดูเรื่องราวที่ผ่านไปอย่างรวดเร็ว และไม่สามารถหยุดเรื่องราวเพื่อคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองถึงเหตุและผล ซึ่งสิ่งนี้ตรงกันข้ามกับการอ่านหนังสือที่สามารถหยุดเพื่อย้อนกลับมาอ่านใหม่เพื่อคิดไตร่ตรองได้ โทรทัศน์สร้างภาพ คำพูด และอารมณ์ให้รับรู้โดยไม่ต้องอาศัยการตีความ เพียงแค่นั่งลงและจ้องดูจอโทรทัศน์ ในขณะที่การอ่านหนังสือจำเป็นต้องใช้จินตนาการสร้างภาพเอง การอ่านจึงเป็นกิจกรรมที่ใช้สมองทำงานมากกว่า การดูโทรทัศน์มีการศึกษาค้นคว้ามากมายเกี่ยวกับผลดีและผลเสียจากการดูโทรทัศน์ เนื่องจากโทรทัศน์เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการเติบโตของวัยรุ่นในยุคนี้ พร้อมทั้งข้อเสนอต่อผู้ใหญ่ในสังคมต่อทิศทางของโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับวัยรุ่น^๕

ความคิดอ่านของวัยรุ่นนั้น ถึงแม้ว่ายังมีความเป็นเด็กแต่ค่อนข้างจะแตกต่างไปจากวัยเด็กมาก คือ เมื่อเด็ก ๆ ดูโทรทัศน์ พวกเขาอาจสามารถแยกแยะได้ระหว่างโลกสมมติกับโลกแห่งความเป็นจริง เพียงแต่ระดับของความสามารถในการแยกแยะอาจมีไม่เท่ากับวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นจะรู้ดีว่ารายการโทรทัศน์ก็เป็นเรื่องสมมติขึ้นมาเท่านั้น ละครก็คือนิยายเรื่องหนึ่ง รายการโฆษณาก็คือรายการขายสินค้า อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ขัดแย้งอยู่ในความคิดของวัยรุ่นก็คือ พวกเขายังคงมีความฝันอย่างลม ๆ แล้ง ๆ ว่าโทรทัศน์นั้นบางครั้งก็เสนอโลกแห่งความเป็นจริงให้กับพวกเขา เด็กวัยรุ่นจึงมองว่า โทรทัศน์เป็นกระแสนิทานทางอิเล็กทรอนิกส์ที่นำพวกเขาไปสู่โลกแห่งการผจญภัยด้วยซุ้ม

^๕ องค์กรบริหารแผนงาน : มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก, “แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน, (สสย.) , <<http://www.childmedia.net>>, ๒๘ เมษายน ๒๕๕๐.

เสียงและภาพที่มีสีสัน ทำให้พวกเขาใฝ่ฝันถึงวันพรุ่งนี้ และช่วยคลายความน่าเบื่อในแต่ละวันให้หมดไป

สำหรับเด็กเล็ก ๆ นั้น เป็นที่ทราบดีว่าความรู้สึกในการแยกแยะเรื่องของความเป็นจริง และการสมมติอาจอยู่ในระดับที่ยังไม่สมบูรณ์นัก ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องให้ความสนใจและดูแลเป็นพิเศษ ส่วนพัฒนาการของเด็กที่มีอายุ ๑๑ ขวบขึ้นไป ก็อาจสามารถจัดไว้ในกลุ่มเดียวกันกับผู้ใหญ่ที่มีการกระทำ และพฤติกรรมที่พัฒนาและเป็นรูปเป็นร่างมั่นคงขึ้น แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าวัยรุ่นจะมีวุฒิภาวะเท่าผู้ใหญ่อายุ ๓๐ ปี ด้วยเหตุนี้จึงยังไม่ควรปล่อยปละละเลยให้วัยรุ่นต้องออกไปเผชิญโลกตามลำพัง แม้ว่าพัฒนาการทั้งในด้านความรู้สึกรู้สึกและการกระทำจะสมบูรณ์ก่อนไปในทางผู้ใหญ่ แต่สิ่งสำคัญที่เรียกว่าประสบการณ์ ประสบการณ์ยังน้อยมาก เหมือนกับมีอุปกรณ์ซ่อมรถอยู่ในมือเพียบพร้อม แต่ก็ซ่อมไม่เป็น เพราะไม่มีผู้สอนและขาดความชำนาญ

โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเล่นแบบ และการเลียนแบบส่งผลต่อความเชื่อทัศนคติ ค่านิยม และรูปแบบต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ผู้ปกครองจึงต้องช่วยเหลือลูกตรงจุดนี้ กล่าวคือ ควรจัดการให้ลูกได้รับประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอนของชีวิตเพื่อให้เหมาะสมกับวัยซึ่งหมายความว่า ให้ลูกได้แยกแยะออกกระหว่างประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอนของชีวิตเพื่อให้เหมาะสมกับวัยซึ่งหมายความว่า ให้ลูกได้แยกแยะออกกระหว่างประสบการณ์ในชีวิตจริง และประสบการณ์ที่ได้จากจอโทรทัศน์ ให้ตระหนักรู้ในความแตกต่างระหว่างตัวละครกับคนจริง และความแตกต่างระหว่างความจริงกับโลกสมมติ

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่แสวงหาเอกลักษณ์รูปแบบของตนเอง จึงสนใจสังเกตบุคคลในข่าวหรือละคร และพร้อมที่จะเลียนแบบเพื่อปรับเปลี่ยนตัวเองให้เหมือนบุคคลนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นดารานักร้อง คนดังต่าง ๆ วัยรุ่นมีความต้องการการยอมรับในกลุ่มเพื่อน การรับรู้สื่อจึงต้องให้ทันกลุ่มเพื่อนทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นตัวละครดัง รายการวิทยุ การ์ตูนยอดนิยม ฯลฯ อีกทั้งช่วงนี้ฮอร์โมนเริ่มทำงานอย่างมากจนเด็กเองควบคุมได้ยาก การแสวงหาสื่อจึงเป็นไปเพื่อความพอใจในเรื่องเพศถ้าขาดการควบคุมที่ดีพอจะเลือกรับสื่อลักษณะนี้ในทางที่ไม่เหมาะสม

สื่อต่าง ๆ พยายามจับลูก้ากลุ่มวัยรุ่น เพราะมีกำลังซื้อแต่มีกขาดวิจารณญาณที่ดีในการตัดสินใจ จึงพยายามที่จะผลิตรายการให้วัยรุ่นสนใจมาก ๆ แม้บางครั้งจะส่งผลในทางลบก็ตาม เช่น ความรุนแรง การกระตุ้นทางเพศ ค่านิยมด้านวัตถุ ฯลฯ

แม้ว่าสื่อจะให้โทษแต่ในขณะเดียวกันสื่อก็ให้คุณด้วยในสังคม ปัจจุบันผู้ปกครองปฏิเสธสื่อเหล่านี้ไม่ได้ จึงมีแนวทางเพื่อการใช้ประโยชน์จากสื่อมากที่สุด และพยายามป้องกันให้สื่อมีผลกระทบทางลบต่อเด็กน้อยที่สุด^{๑๑}

๓.๑.๓ แนวคิดกระบวนการผลิตรายการละครโทรทัศน์

กระบวนการในการผลิตละครโทรทัศน์ มีขั้นตอนใหญ่ๆ ๔ ประการ คือ^{๑๒}

๑. ขั้นการวางแผน เป็นขั้นวางแผนงานก่อนที่จะผลิตรายการโทรทัศน์ประกอบด้วย

๑.๑ การวางแผนโครงการผลิตรายการละคร ผู้ผลิตจะต้องคิดวางแผนโครงการผลิตรายการ ของตนก่อน เพื่อที่จะเสนอต่อสถานีโทรทัศน์ และผู้อุปถัมภ์รายการหรือนายทุนอื่นๆ ซึ่งการคิดโครงการผลิตรายการละครในขั้นตอนนี้ ได้แก่ แนวเรื่องหรือเนื้อหาของละครเป็นแนวใด ชื่อเรื่องอะไรที่เหมาะสมกับเนื้อหาและสามารถทำให้ดึงดูดความสนใจแก่ผู้ชม จะออกอากาศสถานีใดในวันและเวลาใดที่เหมาะสม ความยาวต่อหนึ่งตอน ความยาวของเรื่องทั้งหมด จะเริ่มออกอากาศเมื่อใด ระยะเวลาในการผลิตยาวนานเพียงใด กลุ่มเป้าหมายของผู้ชมละครคือกลุ่มไหน เป็นต้น

๑.๒ กำหนดตัวบุคคลผู้เข้าร่วมงาน หลังจากที่ได้เรื่องมาเรียบร้อยแล้ว ผู้ผลิตจะวางตัวผู้ร่วมงาน ซึ่งได้แก่ ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ ผู้กำกับการแสดง ผู้กำกับรายการ และอื่นๆ

๑.๓ การกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่าย ซึ่งในการผลิตรายการละครโทรทัศน์นั้นจะต้องประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายจำนวนมาก โดยมากผู้ผลิตจะคิดเฉลี่ยต่อความยาวของละคร ๑ ตอนที่ออกอากาศมากกว่าที่จะคิดเป็นเรื่อง เช่น ละครความยาวตอนละ ๓๐ นาทีนั้นค่าใช้จ่ายต่อตอนเป็นเท่าไร ค่าใช้จ่ายหนึ่งที่มีมักจะระบุอยู่ในการกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายก็คือ ค่าฉาก อุปกรณ์ประกอบฉากและอุปกรณ์การแสดง ซึ่งค่าใช้จ่ายด้านฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากและอุปกรณ์การแสดงนี้จะคิดงบประมาณค่อนข้างยาก และเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างแพงมาก โดยเฉพาะละครอิงประวัติศาสตร์หรืออิงชีวประวัติ แต่หากเป็นละครสมัยปัจจุบันก็จะมีปัญหาน้อยและการผลิตจะมีปัญหามากหากเป็นละครแนวบู๊ล้างผลาญ ซึ่งผู้ผลิตหลายรายสามารถลดค่าใช้จ่ายในส่วนฉาก อุปกรณ์ประกอบฉาก และอุปกรณ์การแสดงได้ด้วยการติดต่อขอยืม เช่น ชุดเฟอร์นิเจอร์

^{๑๑}สมฤทัย กล่อมน้อย, “พฤติกรรมกรรมการเปิดรับชม และการเลียนแบบสื่อละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ ช่อง ๙ สี ของกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร,” (รายงานโครงการเฉพาะบุคคลมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า. ๑๔-๑๕.

^{๑๒}ปนัดดา ธนสถิต, ละครโทรทัศน์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการสื่อสารมวลชนคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า. ๑๘-๖๖.

ผ้ามาน ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ดอกไม้แต่งฉาก สีทาฉาก หรือของกินของใช้ เป็นต้น หรือบางครั้งมีข้อตกลงแลกเปลี่ยนกับการโฆษณาหรือเรียกว่า Barter ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนนี้อาจรวมถึงค่าเช่าสถานที่ถ่ายทำ ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้สถานที่ถ่ายทำนอกห้องส่ง (TV Studio) เช่น โรงแรมหรูๆ โรงพยาบาล ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า คอกปศุสัตว์ รีสอร์ท เป็นต้น โดยค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าเช่าสถานที่ถ่ายทำก็จะต้องตกลงกับเจ้าของสถานที่ที่เป็นรายๆ ไป บางแห่งก็ยินดีให้ความร่วมมือ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ เพราะถือว่าเป็นการประชาสัมพันธ์สถานที่หรือกิจการของตนไปด้วยโดยไม่ต้องเสียค่าโฆษณา แต่บางแห่งก็คิดค่าใช้จ่าย ทั้งค่าเช่าสถานที่ ค่าไฟ ค่าน้ำ ค่าโทรศัพท์ ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทำ เป็นต้น

ในการสร้างสรรค์ละครแต่ละเรื่องนั้น การใช้อุปกรณ์ประกอบฉากที่เป็นสินค้าหรือบริการที่มีอยู่จริงก็จะช่วยสร้างความสมจริงหรือทำให้การดำเนินเรื่องในละครนั้นๆ อยู่ในโลกของความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น ดังที่ John Dryden นักเขียนบทละครและนักวิจารณ์ในศตวรรษที่ ๑๗ กล่าวไว้ว่าละคร คือภาพความนึกคิดที่เหมือนจริงของธรรมชาติมนุษย์ (Lively image of human nature)^{๑๒}

๒. ขั้นเตรียมการ หลังจากที่ได้เรื่องของละครที่จะผลิตมาแล้ว ผู้ผลิตจะมอบหมายงานให้ผู้เขียนบทโทรทัศน์นำไปเป็นบทละครโทรทัศน์ต่อไป ดังนั้นในขั้นเตรียมการนี้ประกอบด้วย การเขียนบทละครโทรทัศน์ การเตรียมงานล่วงหน้าก่อนถ่ายทำ เช่น การเลือกตัวผู้แสดง การวางแผนถ่ายทำจริง เป็นต้น

๓. ขั้นตอนการถ่ายทำ ประกอบด้วย การถ่ายทำ การตัดต่อลงเสียง และนำเทปส่งไปยังสถานีเพื่อออกอากาศต่อไป

๔. ขั้นประเมินผลรายการ เมื่อละครออกอากาศไปแล้ว ผู้ผลิตรายการก็จะมีการติดตามผลงานของตน การประเมินผลรายการโดยทั่วไปผู้ผลิตมักจะดูจาก Rating คือจำนวนเปอร์เซ็นต์ของบุคคลหรือครัวเรือนทั้งหมดที่กำลังชมรายการเดียวกันอยู่ โดยพิจารณาผลการสำรวจว่ามีมากน้อยเพียงใด

โดยสรุปแล้วในส่วนของผู้ผลิตละครโทรทัศน์ ฉาก (สถานที่) และอุปกรณ์ประกอบฉากไม่ว่าจะเป็นยานพาหนะของตัวละคร เสื้อผ้า รวมถึงวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่จะช่วยแต่งเติมให้เกิดความสมจริงมากยิ่งขึ้น จึงนับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อละครในแต่ละเรื่อง และวิธีการหนึ่งที่จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการสรรหาสิ่งดังกล่าว ก็คือการใช้ระบบการแลกเปลี่ยน

^{๑๒}อรนุช เลิศจรธรรักษ์, หลักการเขียนบทโทรทัศน์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๖๓.

กันไม่ว่าจะเป็นในเชิงความสัมพันธ์หรือเชิงธุรกิจระหว่างผู้ผลิตละครกับเจ้าของสินค้าหรือบริการที่นำมาประกอบในฉาก จึงเกิดการโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์ขึ้น

๓.๑.๔ แนวคิดการโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์ (Product Placement in Television Drama)

การโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์ (Product Placement) หรืออาจเรียกว่า Brand Placement เป็นรูปแบบของสื่อประเภทหนึ่งที่มีการนำมาใช้เป็นกลยุทธ์มากขึ้นของผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจในการสื่อสารการตลาด^{๓๓} หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งในบรรดาหลายๆ รูปแบบที่นักสื่อสารการตลาดนำมาใช้เพื่อสื่อสารตราสินค้าให้เป็นที่พบเห็นได้ (Visibility)

ทั้งนี้ได้นักวิชาการได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับแนวคิดของโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์ไว้ดังนี้

Ford and Ford ได้ให้คำนิยามไว้ว่า Product Placement หมายถึง การนำสินค้าหรือบริการเข้าไปไว้ในรายการหรือภาพยนตร์โดยมีการจ่ายค่าตอบแทนในรูปของเงิน หรือสินค้าให้กับผู้ผลิตหรือเจ้าของรายการนั้นๆ ซึ่งรูปแบบของ Product Placement ได้ใช้กับผู้ผลิตภาพยนตร์ฮอลลีวูดมากกว่ารายการละครโทรทัศน์ เช่น สินค้าโคคาโคลา, มาร์ลโบโร, แพมเพิร์ส, วิตตี้, โซนี่, เซอร์รุดติ และอามาร์นี ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการวางสินค้า โดยเป็นการติดต่อธุรกิจกับบริษัทผลิตภาพยนตร์ของฮอลลีวูดเป็นส่วนใหญ่ โดยลักษณะของการเสนอให้มีการสนับสนุนรายการ (Sponsorship) ซึ่งในรูปแบบนี้ยังเป็นที่ถกเถียงกันอย่างมาก เนื่องจากกฎระเบียบของรายการโทรทัศน์ในแถบยุโรปยังห้ามการใช้วิธีการนี้ แม้ว่าจะยังมีแทรกซึมเข้าไปของภาพยนตร์และรายการละครโทรทัศน์นำเข้าที่ผลิตโดยประเทศสหรัฐอเมริกาที่ตาม^{๓๔} ซึ่งสำหรับในประเทศไทยยังไม่มีข้อจำกัดหรือข้อห้ามในรูปแบบนี้จากสถานีโทรทัศน์ ซึ่งทำให้แนวคิดการวางสินค้าในละครโทรทัศน์เป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถผสมผสาน และเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันของสองธุรกิจนี้ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ฝ่ายผู้ผลิตละครโทรทัศน์สามารถลดต้นทุนการผลิตและสรรหาอุปกรณ์ประกอบฉากให้เข้ากับสถานภาพได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่เจ้าของสินค้าและบริการก็สามารถอาศัยละครโทรทัศน์เป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารในตราสินค้านั่นเอง

^{๓๓}James A. Karrh, "Brand placement : A review," **Journal of Current Issues and Research in Advertising** Volume 20, Number 2 (Fall 1998) :31.

^{๓๔}James Ford and Bianca Ford, **Television and sponsorship**, (England : Focal Press, 1993), p. 142.

Tellis ได้ให้คำนิยามเอาไว้ว่า Product Placement เป็นการเสียค่าใช้จ่ายเพื่อที่จะได้ซื้อตราสินค้าหรือภาพของสินค้าได้ปรากฏเคียงคู่ไปกับรายการ โดยไม่ได้มีการระบุชื่อว่าเป็นผู้สนับสนุนอย่างชัดเจน เช่น ในภาพยนตร์แสดงให้เห็นฉากที่เป็นป้ายชื่อโรงแรมอย่างชัดเจนแต่ไม่ได้กล่าวอ้างว่าโรงแรมนี้เป็นผู้สนับสนุน^{๑๕}

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ได้ให้คำนิยามว่า Product Placement เป็นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์โดยการนำผลิตภัณฑ์หรือชื่อของผลิตภัณฑ์ไปปรากฏในเนื้อหาของภาพยนตร์และโทรทัศน์ เช่น ในละครเรื่องศิลาณี ที่ดาราเด่นในเรื่องขับรถเบนซ์ซึ่งถือว่าเป็นการโฆษณาารถเบนซ์นั่นเอง^{๑๖}

หากจะประมวลแนวคิดจากนักวิชาการหลายๆ ท่าน สามารถสรุปได้ว่า การโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์ (Product Placement) เป็นกลยุทธ์หนึ่งในการสื่อสารการตลาด โดยการนำสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็น ตราสินค้า ป้าย บรรจุภัณฑ์ สถานที่หรือสิ่งใดก็ตามที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสินค้าหรือบริการไปปรากฏในภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ เช่น ละคร ข่าว เกมส์โชว์ ปกฉะ เป็นต้น รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ ในที่สาธารณะ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้หรือเกิดการสื่อสารในตราสินค้าและบริการนั้นๆ โดยที่เจ้าของสินค้าและบริการอาจจะเสียค่าใช้จ่ายหรือเป็นการแลกเปลี่ยน (Barter) ผลประโยชน์ซึ่งกันและกันกับผู้ผลิตรายการหรือเจ้าของสื่ออื่นๆ

จากความหมายข้างต้นจะพบว่า ประเด็นหนึ่งที่มีความสอดคล้องกันก็คือความพยายามที่จะนำตราสินค้าหรือบริการเข้าไปปรากฏในเนื้อหาของสื่อแต่ละสื่อ ซึ่งภายในตราสินค้านั้นยังมีส่วนสะท้อนความหมาย ๖ ลักษณะดังที่ Kotler^{๑๗} ได้ระบุไว้ กล่าวคือ ตราสินค้าสามารถสร้างให้เกิดความหมายต่อผู้บริโภคในเชิง คุณลักษณะ (Attribute) ผลประโยชน์ (Benefits) มูลค่าหรือคุณค่า (Values) วัฒนธรรม (Cultures) บุคลิกภาพ (Personality) และยังสื่อถึงผู้ใช้สินค้า (User) ว่าเป็นใคร ด้วยเหตุนี้เองการนำตราสินค้าไปปรากฏในรูปแบบการโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์จึงเป็นเสมือนการสะท้อนตราสินค้าผ่านเนื้อหาต่างๆ ไปยังผู้บริโภค หรืออีกนัยหนึ่งรูปแบบรายการต่างๆ ที่มีการแฝงสินค้ายังสามารถได้รับประโยชน์จากตราสินค้าต่างๆ ซึ่งในการสะท้อนเนื้อหาละครให้มีความเป็นจริงหรือสะท้อนบุคลิกฐานะของตัวละครอีกด้วย

^{๑๕} Gerard J. Tellis, *Advertising and sales promotion strategy*, (USA: Addison-Wesley, 1997), p. 356.

^{๑๖} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, *ศัพท์การตลาดและการโฆษณา*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิสิทธิ์พัฒนาจำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕๒.

^{๑๗} Philip Kotler, *Marketing management: Analysis, planning, implementation and control* (USA: Prentice – Hall International, 1994), pp. 444 – 445.

Berkowitz et al. กล่าวว่า นักการตลาดและนักโฆษณาเคยคิดว่าการแฝงสินค้ามีผลกระทบเพียงแค่การรับรู้ต่อตราสินค้าเหมือนกับการโฆษณาธรรมดา^{๑๔} แต่เมื่อไม่นานนี้การแฝงสินค้าได้แสดงให้เห็นว่าเป็นเทคนิคที่สามารถมีผลกระทบต่อยอดขายเหมือนกับการส่งเสริมการขายแบบเดิมๆ ที่เคยทำมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ o'Guinn, Allen และ Semenik ที่กล่าวว่า การแฝงสินค้ายังส่งผลกระทบต่อยอดขาย^{๑๕} ดังเช่น

- ยอดขายของรองเท้ายี่ห้อ Nike เพิ่มขึ้นหลังจากปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง Forrest Gump ซึ่งนำแสดงโดย Tom Hanks ที่ได้รับรองเท้าวิ่งเป็นของขวัญ และในภาพยนตร์เรื่องเดียวกันนี้ Gump ตัวละครนำก็ได้ใส่เสื้อ T-shirt ของยี่ห้อ Nike ระหว่างการวิ่งข้ามประเทศ

- เมื่อ JenniferbGray เดินรำในภาพยนตร์เรื่อง Dirty Dancing ผู้ผลิตรองเท้า Keds มองเห็นโอกาสในการเพิ่มยอดขายครั้งยิ่งใหญ่ เหมือนกับภาพยนตร์เรื่อง Forrest Gump จึงได้ทำการแฝงสินค้าในภาพยนตร์เช่นเดียวกัน

- หนึ่งในกรณีที่ได้มาซึ่งผลประโยชน์มหาศาลของการแฝงสินค้าคือ เมื่อ Tom Cruise ตัวแสดงนำได้ใส่แว่นกันแดดยี่ห้อ Ray Ban ในภาพยนตร์เรื่อง Risky Business และ Top Gun ทำให้ยอดขายแว่นตา Ray Ban สูงขึ้น หลังจากภาพยนตร์ออกฉาย

ส่วนผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์หรือภาพยนตร์เชื่อว่า การแฝงสินค้ายังช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือต่อรายการโทรทัศน์หรือภาพยนตร์นั้นๆ ด้วย นอกจากนี้ยังได้รับค่าธรรมเนียมหรือในบางกรณีเจ้าของสินค้าอาจจะมีข้อเสนออื่นๆ เพื่อให้สินค้าของตนได้ปรากฏในละครโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ซึ่งเป็นการแฝงโฆษณาแบบการแลกเปลี่ยนกัน โดยผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สามารถได้รับผลประโยชน์จากการแฝงสินค้า โดยเป็นแหล่งรายได้เพื่อนำมาลดค่าใช้จ่ายทางการผลิตละคร เช่น ค่าอุปกรณ์ประกอบฉาก ค่าเช่าสถานที่ เป็นต้น สำหรับเจ้าของสินค้าก็สามารถสื่อสารตราสินค้าไปสู่ผู้บริโภคได้โดยไม่มีข้อจำกัดในด้านเวลาเท่ากับการซื้อเวลาเพื่อออกสปอตโฆษณาทางสื่อโทรทัศน์ (Television Commercial) ซึ่งในสถานีโทรทัศน์บางสถานีในอเมริกาไม่เห็นด้วยกับการแฝงสินค้าในละครโทรทัศน์ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้โฆษณาที่จ่ายเงิน ๑๐๐,๐๐๐ ดอลลาร์หรือมากกว่าเพื่อ

^{๑๔}Eric N.Berkowitz, Roger A. Kerin, Steven, W. Hartleyband Willam Rudelius,Marketing, (USA: Irwin / McGraw-Hill, 1997) , p. 512.

^{๑๕}Thomas C. O'Guinn, Chris T. Allen and Richard J.Semenik, Advertising (USA: International Thomson Publishing, 1998), pp. 506 – 507.

ช่วงเวลาออกอากาศโฆษณา ๓๐ วินาทีที่จะเกิดความไม่พอใจ หากมีสินค้าคู่แข่งขึ้นปรากฏในละครโทรทัศน์และเอ่ยอ้างชื่อเพื่อให้เครดิตกับสินค้า^{๒๐}

แต่อย่างไรก็ตามได้มีการประมวลสรุปข้อดีและข้อเสียของการแฝงสินค้าไว้ดังนี้^{๒๑}

ข้อดี (Advantage)

๑. การเปิดรับชมละคร (Exposure) การโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์ทำให้ผู้บริโภคเกิดโอกาสในการเปิดรับหรือพบเห็น (Opportunity to see) เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถเปิดรับได้ง่าย ผู้ชมดูโทรทัศน์ที่บ้านได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรับชมรายการ และสามารถเข้าถึงคนจำนวนมาก จึงทำให้ผู้ชมมีโอกาสเปิดรับ (Exposure) เนื่องหารายการนั้นๆ ควบคู่ไปกับสินค้าที่นำไปแทรกหรือแฝงอยู่ในละคร นอกจากนี้โอกาสที่ผู้ชมเกิดพฤติกรรมการเปลี่ยนช่องไปดูรายการช่องอื่นๆ (Zapping) จะไม่เกิดขึ้นหรือมีน้อยมาก เพราะการโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์จะสอดแทรกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาในละครที่กำลังดำเนินไป ดังนั้นโอกาสที่ผู้ชมเปิดรับชมละครเรื่องนั้นๆ จะสังเกตเห็นหรือให้ความสนใจติดตามจะมีมากกว่า ในขณะที่โฆษณาจะเป็นส่วนที่แยกจากละคร เมื่อละครจบช่วงหนึ่งๆ แล้ว มีโฆษณามากัน ผู้ชมอาจจะเปลี่ยนช่องไปยังสถานีอื่น ทำให้มีโอกาสที่จะไม่ได้รับสารโฆษณานั้นๆ เป็นได้

๒. ความถี่ (Frequency) ขึ้นอยู่กับว่าสินค้าหรือบริการที่ปรากฏในรายการนั้นๆ มีโอกาสอย่างน้อยแค่ไหนในการปรากฏซ้ำๆ (ส่วนมาก ถ้าผู้ชมเปิดชมรายการนั้นมากกว่าหนึ่งครั้ง หรือติดตามละครเรื่องนั้นเป็นประจำ) ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้ชมคนนั้นเป็นผู้ชมประจำของรายการหนึ่ง ผู้ชมคนนั้นก็เปิดรับสินค้าที่วางอยู่ในรายการนั้นๆ หลายครั้ง หรือหากพิจารณาในด้านรายการละครโทรทัศน์ ถ้าสินค้าที่นำมาวางในละครและมีการปรากฏในเกือบทุกฉากของละครเรื่องนั้น ก็เป็นผลในการสร้างความถี่ให้เกิดขึ้นกับสินค้าและบริการนั้นเช่นกัน

๓. สนับสนุนสื่ออื่นๆ (Support Other Media) การแฝงสินค้าอาจจะสนับสนุนสื่ออื่นๆ ที่เป็นเครื่องมือทางการส่งเสริมการตลาดได้ เนื่องจากในปัจจุบัน IMC (Integrated Marketing Communication) ได้กลายเป็นกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่ตราสินค้ายึดถือปฏิบัติ ซึ่งการแฝงสินค้าในละครโทรทัศน์สามารถนำไปใช้เพื่อสนับสนุนสื่อหลักที่เจาะตรงกลุ่มเป้าหมายวัยรุ่น และคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

^{๒๐}William J. Stanton, Michael J. Etzel, and Bruce J. Walkr, **Fundamentals of Marketing**, (USA: McGraw – HILL, 1994), p. 515.

^{๒๑}Georg E. Belch and Michael A. Belch, **Advertising and promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective**, (USA: Irwin, Inc., 1995), pp. 445-448.

๔. การเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับแหล่งสาร (Source Association) กล่าวคือ เมื่อผู้บริโภคหลายๆ คนเห็นศิลปินดารานักแสดงที่เขาชื่นชอบได้สวมใส่เสื้อผ้า ดื่มเครื่องดื่ม หรือ ขับรถยนต์ตราใด ตราหนึ่งในละคร การเชื่อมโยงนี้อาจนำไปสู่ความรู้สึกชอบพอหรือภาพลักษณ์ของสินค้าในทางที่ดีได้

๕. การเสียค่าใช้จ่ายในการแฝงสินค้า (Cost) ขณะที่ค่าใช้จ่ายในการแฝงสินค้าอาจจะมีตั้งแต่การไม่เสียค่าใช้จ่าย จนถึงเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก แต่หากมีการเปรียบเทียบโดยการวัดค่าใช้จ่ายต่อพันคน (Cost Per Thousand: CPM) แล้วอาจจะมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำมาก เนื่องจากปริมาณการเปิดรับที่มีจำนวนของผู้ชมรายการละครโทรทัศน์

๖. การระลึกได้ (Recall) ความสนใจติดตามและสมาธิในขณะที่กำลังชมภาพยนตร์หรือละครโทรทัศน์ ส่งผลให้เปิดรับ รับรู้ จดจำ และสร้างการระลึกถึงผลิตภัณฑ์หรือตราสินค้าในการแฝงสินค้าในละครโทรทัศน์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถก่อให้เกิดพฤติกรรมได้ง่ายขึ้น

ข้อเสีย (Disadvantage)

๑. ค่าใช้จ่ายทั้งหมดค่อนข้างสูง (High Absolute Cost) แม้ว่าค่าใช้จ่ายต่อพันคนอาจจะต่ำมากสำหรับการแฝงสินค้าในละครโทรทัศน์ แต่ค่าใช้จ่ายโดยรวมในการแฝงสินค้าอยู่ในระดับที่สูงมาก อาจทำให้โฆษณาบางรายการหมดโอกาสที่จะใช้กลยุทธ์นี้

๒. เวลาในการออกอากาศ (Time of Exposure) แม้ว่าจะเป็นโอกาสที่ผู้รับสารจะเปิดรับสินค้านั้น แต่ก็ไม่ได้เป็นการรับประกันเสมอไปว่าผู้ชมจะสังเกตเห็นสินค้านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเวลาที่สินค้านั้นปรากฏอยู่บนหน้าจอานมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้การแฝงสินค้าจะต้องมีความเด่นชัดเตะตาผู้ชม เมื่อสินค้าที่แฝงในละครนั้นไม่มีความโดดเด่น ผู้โฆษณาก็อาจจะต้องประสบกับความเสี่ยงที่สินค้านั้นๆ จะไม่มีโอกาสเห็นก็เป็นได้

๓. ข้อจำกัดในด้านความดึงดูดใจ (Limited Appeal) ความดึงดูดใจนับเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งในสื่อรูปแบบนี้ กล่าวคือ ไม่สามารถที่จะระบุบอกถึงประโยชน์ของสินค้าหรือบริการ หรือข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ของสินค้าหรือบริการนั้นๆ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีข้อจำกัดในด้านของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การใช้ประโยชน์ และความสนุกสนานจากการใช้สินค้าระหว่างแหล่งสาร ซึ่งก็คือดารานักแสดงที่แสดงบทบาทนั้นๆ ในละครโทรทัศน์กับสินค้าที่นำไปผูกกับละคร ทั้งนี้เพราะจะต้องเป็นไปตามบทละครนั้นๆ อย่างไรก็ตามการรับรองสินค้า (Endorsement) อาจเป็นไปได้ทางอ้อมและอาจยืดหยุ่นในแง่ของการสาธิตสินค้าได้

๔. ความยากลำบากในการควบคุม (Lack of Control) กล่าวคือ ไม่สามารถระบุได้ว่าเมื่อใดและบ่อยแค่ไหน ที่สินค้าจะปรากฏในภาพยนตร์หรือละครโทรทัศน์ สินค้าบางสินค้าใช้สื่อ

แล้วไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ประสบความสำเร็จเหมือนภาพยนตร์หลายๆ เรื่อง รายการหลายๆ รายการ หรือไม่สามารถควบคุมได้ในเรื่องของช่วงเวลาที่ย่ออากาศ เช่น สิ้นล้ามีโปรโมชันในช่วงปีใหม่แต่รายการโทรทัศน์ที่บันทึกเทปไว้นั้นได้มีออกอากาศในช่วงหลังปีใหม่ ทำให้ไม่ตรงกับช่วงโปรโมชันที่ต้องการนำเสนอ

๕. ปฏิกริยาตอบกลับจากสาธารณะ (Public Reaction) ผู้ชมอาจจะเกิดความรู้สึกถูกขัดเหยียดจากการแฝงโฆษณาสินค้าเข้าไปในรายการโทรทัศน์มากเกินไป ทำให้เป็นการรบกวนการรับชม

๖. รายการทางโทรทัศน์เกิดปัญหาในทางที่ไม่ดี (Negative Reputation) หากรายการโทรทัศน์ที่สินค้านั้นๆ เข้าไปปรากฏเกิดปัญหาขึ้นในทางที่ไม่ดี ผู้โฆษณาที่ไม่สามารถที่จะถอนสินค้านั้นออกได้ เพราะเป็นการแทรกอยู่ในเนื้อหาของรายการเรียบร้อยแล้ว

แนวคิดเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์ดังกล่าวข้างต้นเป็นการสรุปข้อดีและข้อเสียของต่างประเทศ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันบ้างสำหรับในประเทศไทย แต่จะเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ในด้านการทำให้เห็นลักษณะของการโฆษณาสินค้าแฝงในละครโทรทัศน์ ซึ่งทำให้ทราบถึงข้อได้เปรียบและเสียเปรียบของการแฝงสินค้าในละครโทรทัศน์ พร้อมกับความเหมาะสมของสินค้านั้นๆ ที่ทำการแฝงโฆษณาในละครโทรทัศน์ ที่นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

๓.๑.๕ อิทธิพลของละครโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ จากมุมมองของคนดูนั้น คือ ละครที่แพร่หลายทางหน้าจอแล้ว ส่วนใหญ่เป็นละครหลายสิบตอนจบ มีลักษณะเป็นการเล่าเรื่องแบบนวนิยาย นำเสนออย่างต่อเนื่องไม่มีขาด และเมื่อพิจารณามากขึ้น คำว่าละครโทรทัศน์ นั้นมีความหมายกว้างขึ้น เพราะมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก ซึ่งสำหรับกลุ่มผู้ชมนั้นละครโทรทัศน์สามารถเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ให้ความบันเทิงแก่มวลชนโดยทั่วไป (Popular culture entertainment) และในมุมมองของผู้อุปถัมภ์ รายการละครโทรทัศน์เป็นสินค้าทางธุรกิจ (economic commodity)^{๒๒}

มาร์แชล แมคลูฮัน (McLuhan, 1992, p. 135) ได้อธิบายถึงสื่อโทรทัศน์ว่าเป็นสื่อเย็น (Cool Media) ซึ่งเป็นสื่อที่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมในการใช้ และตัวสารมีลักษณะเปิดต่อ

^{๒๒} กาญจนา แก้วเทพ, สื่อสารมวลชนทฤษฎีและแนวทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๖๒.

การตีความมากกว่าสื่ออื่นๆ และจากข้อสังเกตต่อสื่อละครโทรทัศน์^{๒๓} ในกระแสความเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) ที่กำลังได้รับความนิยมนั้น ละครโทรทัศน์จึงมีการนำเสนอสารแบบวัฒนธรรมโลกเข้าไปยังผู้รับซึ่ง ละครนั้นได้สอดแทรกวัฒนธรรมสมัยใหม่สะท้อนออกมาด้วยเสมอ

ด้วยแนวคิดในเรื่องสื่อโทรทัศน์ในช่วงปลายศตวรรษที่ ๒๐ เชื่อว่า สื่อโทรทัศน์นอกจากจะให้ความบันเทิง เป็นเหมือนกระจกที่สะท้อนความเป็นไปในสังคมแล้วยังเปรียบได้กับโรงงานผลิตวัฒนธรรมของสังคม เป็นสถาบันทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่ง นักวิชาการที่สนใจศึกษายุควัฒนธรรมโทรทัศน์คือ^{๒๔} ได้สนใจศึกษาสื่อโทรทัศน์ ในยุค ๑๙๖๐ ที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อสังคม ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเขาเชื่อว่า อิทธิพลของสื่อมวลชนมีอยู่ในระดับหนึ่งแต่ไม่ใช่เป็นผลกระทบในระยะสั้น เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาวโดยเป็นผลที่เกิดมาจากการสั่งสม การให้ความสนใจในบทบาทของสื่อโทรทัศน์อย่างมากนั้น เพราะว่าในช่วงเวลาดังกล่าวโทรทัศน์ได้เข้ามาเป็นศูนย์กลางในชีวิตประจำวันของคน และนอกจากนี้ สื่อโทรทัศน์ได้สร้างสิ่งแวดล้อมทางสัญลักษณ์ (หรือ “โลกทางสังคม” ในคำศัพท์ของกลุ่ม Social Construction of Reality) เกือบทั้งหมดของประชาชนอีกด้วย โทรทัศน์เป็นตัวนำข่าวสารส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตของบุคคลและเป็นช่องทางหลักในการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตมากกว่าช่องทางอื่นๆ เช่น ประสบการณ์ตรงหรือ การบอกเล่าจากผู้อื่น

อีกทั้งในส่วนของการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเชื่อว่า ตัวสารของโทรทัศน์นั้นได้ถูกผลิตขึ้นมาจากสถานะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมแต่ละแห่ง ทำให้ตัวสารนั้นทำหน้าที่เสมือนตัวบ่งชี้ทางวัฒนธรรม^{๒๕}

จากการวัดพฤติกรรมการเปิดรับสื่อซึ่งเกี่ยวข้องกับการรับรู้จากสื่อโทรทัศน์นั้น ทิม วิชขของ เกร็บเนอร์ ได้มีการแบ่งปริมาณการรับชมออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ^{๒๖}

^{๒๓} กาญจนา แก้วเทพ, สื่อส่องวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๕), หน้า ๒๕๒

^{๒๔} กาญจนา แก้วเทพ, โลกของสื่อ วัฒนธรรม สื่อสารเพื่อสารสร้าง, (กรุงเทพมหานคร: เก. ซี. พริ้นท์ แอนด์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๗๕.

^{๒๕} กาญจนา แก้วเทพ, ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๘๑.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๓.

พวกคูโทรทัศน์อย่างมาก (heavy users) เป็นกลุ่มที่ดูโทรทัศน์จำนวนมาก จึงเป็นกลุ่มที่มีโลกทัศน์ (TV. Type) กล่าวคือ คิด เชื่อ พุด กระทำ คล้ายๆ กับโทรทัศน์

พวกคูโทรทัศน์น้อย (light users) จะเป็นกลุ่มที่เลือกดูในปริมาณน้อย จึงรับอิทธิพลจากสื่อค่อนข้างน้อยเช่นกัน

สำหรับกลุ่มเป้าหมายของละครโทรทัศน์ในเริ่มแรกจะเป็นกลุ่มแม่บ้านที่ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ในบ้าน ทำให้ละครเปรียบเหมือนเป็นเพื่อนแก้เหงาตัวเอง อีกทั้งเรื่องราวส่วนใหญ่ของละครโทรทัศน์ จะเป็นชีวิตของคนธรรมดา เหตุการณ์ที่มีการเกิดขึ้นจริง และหลังจากนั้นช่วงระยะเวลาประมาณ ๓๐ ปีต่อมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องขนาดและขอบเขตของผู้ชม ซึ่งมิได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มแม่บ้านเท่านั้น หากแต่ขยายตัวไปครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทุกอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัยและทุกระดับการศึกษา สิ่งที่มาจากการชมละครนั้นคือ สินค้าทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่สื่อผ่านมาจากละครโทรทัศน์ ซึ่งทำให้เกิดเป็นสินค้าต่อผู้ชมเป็นผลต่อเนื่องมาด้วยเช่นกัน

ละครโทรทัศน์ถือเป็นส่วนผสมระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงและโลกแห่งสัญลักษณ์ (โลกแห่งความฝันและจินตนาการ) เนื่องจากในบทละครมีฉาก การแต่งกาย สถานที่นั้นเป็นสิ่งที่เหมือนความเป็นจริง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าโลกแห่งสัญลักษณ์ได้ทำให้เกิดมายาคติ (Myth) และมายาคติมีหน้าที่ต่อโลกแห่งความจริงใน ๒ ระดับ คือ^{๒๖}

๑. หน้าที่ต่อปัจเจกบุคคล จากการที่คนทั่วไปดูละครเพื่อความสนุก และเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ แล้วยังพบว่า ละครโทรทัศน์ช่วยตอบสนองความต้องการที่ไม่สามารถจะเป็นจะเป็นไปได้ในโลกแห่งความจริง หรือสร้างในสิ่งที่ขาดหายไปในชีวิต ดังเช่นละครที่จบลงแบบมีความสุข ทั้งยังเป็นการแก้ไขความขัดแย้งที่ไม่อาจเกิดขึ้นได้ในความเป็นจริงแต่สามารถทำได้ในโลกแห่งจินตนาการ เช่นเรื่องความรักระหว่างชนชั้นที่ในละครมักจะจบลงด้วยความสมหวัง และเพื่อการหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เพราะการดูละครเท่ากับได้ไปนั่งดูปัญหาของคนอื่นซึ่งคล้ายคลึงกับสิ่งที่พบในชีวิตประจำวันนั่นเอง ทำให้รู้สึกว่าคุณอื่น ๆ ก็มีปัญหาเช่นกัน

๒. หน้าที่ต่อสังคม คือ การสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นศีลธรรม หรือความดีงาม ก่อให้เกิดแนวคิด เป็นเหมือนการสอนบทเรียนทางอ้อมต่อผู้รับชมนั่นเอง

อิทธิพลที่รับมาจากสื่อละครโทรทัศน์นั้นสามารถมีส่วนในเรื่องการนำมาเป็นรูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyles) และรสนิยม (tastes) ค่านิยมที่สะท้อนออกมาได้ นั่นคือ เป็นการยอมรับนำมาใช้ในชีวิตจริง กล่าวได้ว่าละครโทรทัศน์ คือสื่อที่ทำหน้าที่ในเชิงเทคโนโลยีและวัฒนธรรม

^{๒๖} กาญจนา แก้วเทพ, ความเรียงว่าด้วยสตรีกับสื่อมวลชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๗๒-๒๗๕.

โทรทัศน์อาจเป็นเทคโนโลยีการสื่อสารซึ่งเป็นเสมือนหน้าต่างสู่โลกภายนอก และพร้อมทั้งเป็นสื่อในเชิงสังคมที่ผนวกกิจกรรมการบริโภคในมิติของวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย^{๒๔}

ซึ่งเราสามารถนำลักษณะของผลที่เกิดขึ้นต่อผู้รับสารเหล่านี้ มาวิเคราะห์สารที่เป็นตัวบ่งชี้ทางด้านวัฒนธรรมในรูปแบบของอิทธิพลที่เกิดขึ้นทางวัฒนธรรมผ่านเนื้อหาสารจากละครโทรทัศน์ รวมทั้งจะทำให้เราสามารถทราบถึงอิทธิพลและบทบาทของละครโทรทัศน์ในแง่มุมด้านวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งอาจมองในภาพรวมได้ว่า อิทธิพลและบทบาทของละครโทรทัศน์นั้นได้ค่อยๆ ผสมความเป็นจริงของคนเข้ากับกระแสหลักทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในเนื้อหาของสารในโทรทัศน์ที่ผู้รับได้รับชม

ดังนั้น การวัดผลกระทบของละครโทรทัศน์ต่อวัฒนธรรม ณ จุดใดจุดหนึ่ง จะเห็นผลเพียงเล็กน้อยเพราะว่าทิศทางการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ (เช่นเดียวกับน้ำที่หยดลงบนหินทุกวัน) แต่ทว่าก็เป็นผลที่เป็นจริงและมีความหมาย เนื่องจากการสะสมในระยะยาวซึ่งทำให้ผลกระทบนั้นล้วนขึ้นจริงและมีความสำคัญยิ่ง

อาจเป็นเพราะละครโทรทัศน์สามารถสร้างภาพสะท้อนชีวิตที่สร้างเสริมจินตนาการรวมทั้งให้ความสนุกสนานให้กับผู้ชมไปในตัวด้วย โดยอาศัยตัวแสดงเป็นผู้ถ่ายทอดบทบาทนั้นๆ ให้ผู้ชมได้รับรู้ เมื่อผู้ชมรับรู้ก็จะเกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อทั้งละครโทรทัศน์และดาราที่เล่นละครเรื่องนั้น โดยเฉพาะผู้ชมที่มีการใช้สื่ออย่างหนัก และทำให้เกิดการตอบสนองต่อสิ่งที่ได้เห็นจากละครโทรทัศน์จึงทำให้ความสับสนั้เกิดขึ้น และการรับชมละครที่มีความต่อเนื่องกันนั้นได้ก่อให้เกิดอิทธิพลแทรกซึมเข้าไปได้

๓.๒ เนื้อหาของละครโทรทัศน์เรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน”

ละครเรื่องเย้ยฟ้าทำดิน เป็นบทประพันธ์ ของกันตา บทโทรทัศน์ โดย โพธิญา กำกับ การแสดงโดย เอกภพ ตันหยงมาศกุล

พระเอกในละครแสดงโดยศุภวัฒน์ คณารส แสดงเป็น ภวินทร์นายตำรวจหนุ่มไฟแรง และผู้ร้ายแห่งแก๊งอินทรีย์ แสดงโดย วัชรบูล ลี้สุวรรณ เนื้อเรื่องเป็นการต่อสู้ระหว่างภวินทร์ที่ต้องการไล่ล่าเพื่อทำลายแก๊งอินทรีย์ผู้เป็นพ่อค้ายาเสพติด และอบายมุขต่างๆ โดยมีเครือข่ายต่างๆ มากมาย ภวินทร์มีอดีตฝังใจ เพื่อล้างแค้นแทนพ่อ แม่ที่ถูกแก๊งอินทรีย์ฆ่าตายอย่างเหี้ยมโหดตั้งแต่เขายังเป็นวัยรุ่น เนื่องจากพ่อของเขาเป็นนายตำรวจปราบปรามยาเสพติดฝีมือฉกาจ เหตุการณ์ครั้งนั้น ภวินทร์รอดตายมาได้อย่างปาฏิหาริย์ พร้อมความลับที่เขาเก็บงำเอาไว้ไม่ยอมเปิดเผยให้ใครฟัง

^{๒๔} สมสุข หินวิมานล, บันทึกจากห้องนั่งเล่น โลกของสื่อ วัฒนธรรมสื่อสารเพื่อสานสร้าง, (กรุงเทพมหานคร : เก.ซี.พรินท์ แอนด์ แอด, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๘.

นั่นคือเขาเห็นเงาคำมาซึ่งวิญญาณพ่อของเขาออกไป และจากนั้นเป็นต้นมาหากเจอกับคนตายที่ไหน ภวินทร์ก็จะเห็นเงาคำที่นั่น ซึ่งเขาพยายามบอกตัวเองตลอดมาว่าเขาตาฝาด ภวินทร์ต้องต่อสู้กับแก๊งอินทรีที่มีนายเมฆาเป็นหัวหน้าซึ่งนายเมฆาเองก็มีชีวิตที่เป็นอมตะเช่นเดียวกับภวินทร์ทั้งสองจึงต้องต่อสู้กันเพื่อจะมีชีวิตเป็นอมตะเพียงคนเดียวคนใดคนหนึ่ง ซึ่งที่สุดแล้ว ภวินทร์ก็เป็นผู้ที่ชนะและกลับมาใช้ชีวิตบนโลกมนุษย์ ส่วนนายเมฆาหัวหน้าแก๊งอินทรีต้องชดใช้กรรมของตนในนรกจากการกระทำของตนที่กระทำลงไป

๓.๓ กฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน”

จากละครโทรทัศน์เรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ภวินทร์ซึ่งเป็นตัวละครที่เป็นพระเอกถูกกำหนดให้เป็นฝ่ายดี ที่จะต้องประกอบไปด้วยกุศลกรรมฝ่ายดี จากบทละครโดยสรุปคือ ภวินทร์นั้นตอนเด็กได้ประสบอุบัติเหตุพร้อมกับพ่อแม่ และพ่อแม่ก็เสียชีวิตไปทั้งหมด พอตอนหลังมารู้ว่า พ่อแม่นั้นโดนกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดฆ่าตาย ภวินทร์จึงมุ่งมั่นที่จะเป็นตำรวจเพื่อจะได้แก้แค้นให้พ่อแม่ จนตายที่สุดภวินทร์ก็สามารถเป็นตำรวจและตามปราบปราม ทำลายล้างกลุ่มผู้ค้ายาเสพติด ด้วยความตั้งใจที่จะทำความดีตามหน้าที่ของตน จนกระทั่งสืบทราบว่าแก๊งอินทรีซึ่งมีเมฆาเป็นหัวหน้าแก๊งนั้นเป็นกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดที่เป็นผู้ที่ฆ่าพ่อแม่และแม่ของตน ดังนั้นภวินทร์จึงมุ่งมั่นเพื่อที่จะปราบแก๊งอินทรีของเมฆาจนสามารถทำลายได้ และสามารถทำให้เมฆาซึ่งเป็นหัวหน้าแก๊งอินทรีนั้นต้องยอมรับชะตากรรมที่ตนเองทำความผิดมาตั้งแต่ต้น ส่วนภวินทร์เองนั้นด้วยความดีที่ทำมาอย่างต่อเนื่องด้วยเจตนาดีของตนทำให้ได้รับความสุขจากการกระทำของตนทั้งหน้าที่การงาน และเรื่องความรัก

กุศลกรรมของภวินทร์ที่ปรากฏในละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” คือ การที่ภวินทร์เป็นนายตำรวจมีหน้าที่พิทักษ์สันติราษฎร์ จัดว่าทำกรรมดี และการที่เขามีความตั้งใจที่จะรักษาคนดีไม่ให้ถูกรังแก จัดว่าเป็นการทำกรรมดีคือ เป็นกุศลกรรม ดังคำว่า “ภวินทร์เป็นนายตำรวจหนุ่มไฟแรงแห่งกองปราบไล่ล่าคนร้ายจากแก๊งอินทรี แก๊งค้ายาเสพติดข้ามชาติ”^{๒๕} ในขณะเดียวกันการสร้างกุศลกรรมของภวินทร์นั้น ไม่เพียงเป็นการทำเพื่อส่วนตนเท่านั้น แต่สิ่งที่ทำนั้นยังก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม เพราะการสร้างกุศลกรรมดีของภวินทร์นั้นเกิดจากการตายของครอบครัว ดังความที่ว่า “การตายของพ่อแม่และน้องสาวทำให้ภวินทร์แค้นมาก เขาตัดสินใจเป็นตำรวจก็เพื่อหาทางแก้แค้นให้ครอบครัวของเขา และปัจจุบันภวินทร์เป็นนายตำรวจฝีมือดี เขาเป็นคนตรงไปตรงมาและไม่หวั่นเกรงต่อภัยอันตรายใดๆ” เนื้อความดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า

^{๒๕} หนังสือชีวิตดาราเรื่องเหยียฟ้าทำดิน, ตอนที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ประชาช่าง จำกัด ๒๕๕๑), หน้า ๑.

ภวินทร์แม้จะทำหน้าที่เพื่อตนเองแต่หากแต่เขายังมีบุคคลิกที่เป็นคนดี ตรงไปตรงมา ซึ่งอาจกล่าวได้ตามหลักพุทธศาสนาว่า เป็นผู้เคารพธรรมถือยึดความถูกต้องหรือความดีเป็นสำคัญที่มาจากการมีจิตใจที่ดีและแสดงออกมาทั้งทางกายกรรมและวจีกรรม

ในละครไม่เพียง เน้นภวินทร์ในการปฏิบัติหน้าที่ในความเป็นตำรวจ ที่จะต้องติดตามทำลายแก๊งอินทรีเท่านั้นแต่ยังมีบทบาทอื่นๆ แทรกคั่นที่ “ภวินทร์หัวเราะเบาๆ ก่อนจะหยิบเงินค่ากาแฟและขนมส่งให้ แล้วหยิบเงินอีกปึกส่งตาม นี่ค่ากาแฟ...แล้วนี่ทิป กรมตำรวจให้เงินพิเศษชั้นยอดจากการจับยาเสพติดนี้ เก็บไว้เป็นค่าเรียนของเธอกับน้อง...รับไว้สิ...”^{๓๐} และในความไม่มีโทษระแวงความไม่คิดประทุษร้าย เช่น “ผมว่าทุกคนมีปัญหาคลุ้มใจกันทั้งนั้นล่ะครับ แต่ถ้าเราตั้งสติหาทาง... มันก็ต้องแก้ได้เองปัญหามีให้แก้ไม่ได้มีให้กลุ่มนี้”^{๓๑} และความไม่หลง เช่น “เรื่องตายแล้วฟื้นเป็นเรื่องเป็นไปได้ครับ และชีวิตหลังความตายก็เป็นไปได้เช่นกันผมเคยผ่านมาแล้ว...”^{๓๒}

ภวินทร์จึงเป็นผู้ที่มีทั้งกายกรรมที่ดีแสดงออกด้วยความดี ที่ไม่มีความโลภหรืออยากได้ เพื่อประโยชน์ส่วนตนเพียงผู้เดียวแต่ยังรู้จักแบ่งปันสิ่งที่ตนมีนั้นไปยังผู้อื่นอีกด้วย จึงเป็นตัวละครที่มีความเมตตา และเอื้อเฟื้อต่อคนรอบข้างเท่าที่ตนเองนั้นสามารถช่วยได้ตามกำลัง ความรู้ความสามารถของตน ซึ่งบางครั้งผลแห่งการกระทำความดีของภวินทร์นั้นสามารถทำให้เขาประสบกับความแคล้วคลาดปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง แม้แต่พญามัจจุราช เช่น “เมื่อภวินทร์คือสิ่งเงาอำมหิตก็สือกันเข้ามา แต่ภวินทร์กลับลอยห่าง ทันใดก็เกิดรัศมีขึ้นรอบตัวของภวินทร์ ทำให้ยมทูตเข้ามาหาเขาไม่ได้ แอมร์ศมียังกระแทกเอาเงาอำมหิตลุ่มหลง...”^{๓๓} ฉะนั้นการกระทำบางครั้งแม้ผลที่เกิดขึ้นไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเพราะเหตุใด เพราะเรื่องของกรรมนั้นไม่สามารถอธิบายได้ด้วยวิสัยปุถุชน แต่บางครั้งความยึดมั่นด้วยศรัทธาในความดี ด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวนั้นสามารถทำให้นักกลนั้นสามารถรอดปลอดภัยได้ ดังกรณีของภวินทร์ หากภวินทร์ไม่ได้เป็นคนที่ดี เป็นผู้มีกุศลกรรมที่ทั้งชาตินี้และปัจจุบันชาติที่ได้หมั่นทำและทั้งต่อหน้าที่และผู้อื่นแล้ว ยมทูตก็คงสามารถนำพาวิญญาณของภวินทร์ไปสู่ปรโลกไปแล้ว หากแต่เพราะผลกรรมในการทำดีของภวินทร์นั้น มีผลในการช่วยสนับสนุนในเขารอดปลอดภัยมาหลายครั้งหลายหนด้วยกัน จวบจนกระทั่งภวินทร์นั้นสามารถปรับเปลี่ยนหรือทำให้เมฆาอมรับผลแห่งกรรมของ

^{๓๐} หนังสือชีวิตดาราเรื่องเขี้ยวฟ้าทำดิน, ตอนที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ประชาช่าง จำกัด ๒๕๕๑), หน้า ๕.

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

คนในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไว้ว่า “พึงชนะคนไม่ได้ด้วยความดี”^{๓๔} ซึ่งเป็นบทพิสูจน์ตัวของภวินทร์ได้ในที่สุดในเรื่อง “เย้ยฟ้าท้าดิน”

เมฆาที่ปรากฏในเรื่อง “เย้ยฟ้าท้าดิน” นั้นเมฆา เป็นหัวหน้าแก๊งอินทรี คือ เมฆาเดิมทีนั้นเป็นตำรวจที่ดีหากแต่เพราะต้องถูกกลั่นแกล้งทั้งจากเจ้านายและลูกน้องทำให้ครอบครัวทั้งภรรยาและลูกต้องเสียชีวิตไป เมฆาเห็นว่าหากเขาเป็นคนดีต่อไปก็ย่อมไม่สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตได้ และการเสียสละของเขาที่ผ่านมาก็ไม่ได้ทำอะไรนั้นดีขึ้นเลย กลับเป็นการทำให้ครอบครัวของเขา และตัวเขาต้องเกือบที่จะสูญเสียชีวิตไปด้วย ดังนั้นเมฆาจึงได้ตัดสินใจกลายเป็นพ่อค้ายาเสพติด ทำสิ่งที่ผิดกฎหมายทุกอย่างจนกระทั่งเป็นแก๊งที่ใหญ่โตขึ้นเรื่อยมีสายทั้งในกรมตำรวจและทั่วไป เมฆานั้นทำทุกวิธีทางเพื่อให้ตนเองได้เป็นใหญ่และในขณะเดียวกันก็ต้องการขยายอาณาจักรของตนออกไปให้กว้างขวางในทุกวงการเพื่อให้ตัวเขานั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจอิทธิพลในทุกวงการ แต่ตัวของเมฆานั้นก็เชื่อว่าเป็นผู้หนึ่งที่มีชีวิตที่เป็นอมตะ เช่นเดียวกับภวินทร์แม้จะถูกตำรวจตามจับอย่างไรก็ไม่กลัว และทำให้รอดพ้นอันตรายมาได้ตลอด จึงทำให้เมฆา มีความคิดว่าไม่มีสิ่งใดหรือใครทำอันตรายหรือมีอำนาจเหนือตนไปได้ จึงทำให้แก๊งอินทรีของเมฆาเติบโตและขยายกิจการต่อไปเรื่อยๆ หากแต่ท้ายที่สุดเมฆาก็ไม่สามารถเอาชนะความดีไปได้ จึงต้องกลับไปชดใช้กรรมที่ตนกระทำไว้ในนรก

จากการกระทำของเมฆาเรียกได้ว่าเป็นการประกอบอกุศลกรรม หลังจากผิดหวังจากความดีของเขา จึงกล่าวได้ว่า ความดีกับความชั่วนั้นไม่สามารถลบล้างกันได้ หากแต่การกระทำในที่สุดเมื่อความชั่วมีน้ำหนักมากกว่าก็ย่อมทำให้กรรมชั่วนั้นส่งผลทัน ทำให้นายเมฆาต้องรับผลกรรมของตนเองในที่สุด

การกระทำของเมฆานั้นที่เรียกว่าเป็นการประกอบความชั่ว หรืออกุศลกรรม เช่น การทำให้พ่อแม่ของภวินทร์เสียชีวิต คือ “พ่อ แม่ที่ถูกแก๊งอินทรีฆ่าตายอย่างเหี้ยมโหดตั้งแต่เขายังเป็นวัยรุ่น เนื่องจากพ่อของเขาเป็นนายตำรวจปราบปรามยาเสพติดฝีมือดี” และ “การที่เมฆาหัวหน้าแก๊งอินทรีปลอมตัวมาเป็น “เมฆ” หนุ่มหล่อจอมกะล่อน” เพื่อเป็นการทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์ และขบวนการ “แก๊งอินทรี” มีเมฆาเป็นหัวหน้าใหญ่ “เครือข่ายยาเสพติด-แมงป่อง” มีหัวหน้าชื่อทอม นอกจากนั้นก็ยังมี “เครือข่ายมือโกง-บ่อนพนัน-ค้ายา”... “เครือข่ายค้ายา-จิ้งจอก”... “เครือข่ายอิทธิพล-จ้อง” และ “เครือข่ายค้ายาของเถื่อน-เมฆา” ซึ่งแต่ละเครือข่ายก็มีหัวหน้าหน่วยคอยดูแล ซึ่งผู้กำกับวัลลภก็รู้จักเพียงทอม...เครือข่ายยาเสพติด และอีกคนก็คือ เอกชัยหรือไมเคิล...เจ้าของบ่อน เป็นหัวหน้าเครือข่ายค้ายา รับผิดชอบงานมือโกงกับบ่อนพนัน แต่อยู่ที่ไหนผมไม่รู้เพราะเคยแต่นัดพบกันข้างนอก” “สำหรับโตนี่...ฉันมอบงาน

^{๓๔} พ.ร.บ.(ไทย) ๒๕/๒๕๓๑/๑๐๒.

ใหม่ให้ไปแล้ว” เมฆาเอ่ยต่อ“ งานอะไรครับ”“พระเครื่อง...ตอนนี้กระแสกำลังบูมเป็นขาขึ้นสุดๆ เมื่อไหร่ที่เราหาหุ่นดีๆ ราคาแพงๆ มาอยู่ในมือให้ได้เมื่อไหร่ แก่งอินทรีย์เราก็จะครองความยิ่งใหญ่ในสายตาชาวโลก”^{๓๕} ทุกการกระทำของเมฆาหัวหน้าแก๊งอินทรีย์จึงเป็นไปทั้งในแง่ของมโนกรรม วชิกรรมและกายกรรมที่ส่งผลให้เห็นอย่างชัดเจน เมื่อเมฆาประกอบการทำทั้งสามประการเหล่านี้อย่างต่อเนื่องย่อมติดเป็นอุปนิสัยทำให้เขามีจิตใจ และการกระทำมุ่งไปแต่ในทางอกุศลคือความชั่ว ทำให้เขาต้องรับกรรมในที่สุด เพราะความชั่วที่เมฆากระทำไปนั้นมากมาย

อย่างไรก็ตามแต่ความดีของเมฆาก็ยังปรากฏมีอยู่บ้างในตอนจบคือ หากแต่กุศลกรรมดังกล่าวไม่มีน้ำหนักเพียงพอในการช่วยให้เขาไม่ต้องชดใช้กรรมชั่วที่ผ่านมาได้ คือกุศลกรรมของเมฆาที่ปรากฏในละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ดังที่ “เมฆาก็ปรากฏตัวขึ้น และเสนอตัวเองแลกกับวิญญาณของทิดาและภวินทร์” โดยที่เมฆายอมรับผลกรรมเพื่อแลกชีวิตให้กับภวินทร์

โดยสรุป กรรมและกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” จากการวิเคราะห์ประเด็นตัวละครที่เป็นพระเอกคือ ภวินทร์และผู้ร้ายคือ เมฆา ทำให้ทราบได้ว่าการทำกรรมทั้งที่เป็นกุศลและอกุศล

ผู้วิจัยเห็นว่า กรรมสามคือ กายกรรม วชิกรรม และมโนกรรมนั้นปรากฏให้ออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนเพียงแต่ในบทละครนั้นไม่ปรากฏให้เห็นถึงบุคคลิกลักษณะทางกายภาพหรือสีหน้ากิริยามารยาท ให้ปรากฏไม่เหมือนในละครโทรทัศน์ที่สื่อออกมาให้เห็น แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาวิเคราะห์ในตัวละครย่อมทำให้เข้าใจได้เช่นกันว่า สิ่งที่ละครต้องการนำเสนอของบทละครเรื่องเขี้ยวฟ้าทำดิน มีแนวความคิดเรื่องความเชื่อที่สะท้อนให้เห็นว่ากฎแห่งกรรมยังคงติดตามตัวของมนุษย์อยู่ตราบนานเท่าอนัน แม้ว่ามันมนุษย์จะรู้หรือไม่ก็ตาม และไม่มีผู้ใดสามารถที่จะขัดปัดเป่าให้มนุษย์ได้ดีไปกว่าตัวของเขาเอง การสร้างสมคุณความดี แม้จะเป็นสิ่งน้อยนิดก็ย่อมมีคุณค่าและความหมายในการช่วยส่งเสริม หรือผลักดันให้บุคคลได้รับผลที่ดีงามติดตามตัวเขาไปด้วย ในพระพุทธศาสนามีความเชื่อพื้นฐานในเรื่องชีวิตหลังความตาย พร้อมกับอธิบายว่า ชีวิตของมนุษย์มิได้มีเพียงชาตินี้เพียงชาติเดียวเท่านั้นแต่มนุษย์มีการเวียนว่ายตายเกิดมาอย่างยาวนานหลายภพหลายชาติ และมนุษย์ก็ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏนี้อยู่อีก ตราบเท่าที่มนุษย์ยังมีพินออกจากทุกข์ได้ ซึ่งพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงมรรควิธีเพื่อนำไปสู่หนทางการดับทุกข์นั้นก็คืออริยมรรคมีองค์ ๘^{๓๖}

ในละครเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ได้มีการสะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่ดีติดตามตัวมาตั้งแต่เกิด หรือมีธรรมชาติความเป็นคนดี หรือมีบางสิ่งที่ดีในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ซึ่งใน

^{๓๕} หนังสือชีวิตดาราเรื่องเขี้ยวฟ้าทำดิน, หน้า ๒๒-๔๐.

^{๓๖} ดูเพิ่มเติมใน ที.ม (ไทย) ๑๐/๒๕๖/๒๕๖, ที.ม (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๕-๓๓๗.

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาในประเด็นนี้ว่าด้วยจิตเดิมของมนุษย์นั้นปักษสร แต่มาภายหลังเศร้าหมองไปเพราะมีกิเลสอันเกิดจากการยึดมั่นจึงก่อให้เกิดการยึดติด ผูกพันรู้จึงเกิดความยึดมั่นว่าเป็นเราเป็นเขา จึงทำให้ไม่สามารถรักษาสภาพธรรมชาติเดิมของตนไว้ได้

จากบทละครเรื่องเขี้ยวฟ้าทำดิน ได้สะท้อนให้เห็นถึงการนำเสนอที่สอดคล้องไปด้วยแนวคิดในเรื่องกฎแห่งกรรมทางพระพุทธศาสนา ในขณะที่เดียวกันการสะท้อนบุคลิกภาพของตัวละครก็ได้มีการสะท้อนให้เห็นไว้ด้วยว่าตัวละครแต่ละตัวนั้นมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่าง และมีพื้นฐานของชีวิตที่ต่างกันไป ในพระพุทธศาสนามีคำสอนในเรื่องการสร้างกรรมดีกรรมชั่ว ซึ่งผลแห่งกรรมที่ข้ามภพข้ามชาติที่นำสู่มา ณ ปัจจุบัน ได้ให้ผลที่ต่างกันไป กรรรมในพระพุทธศาสนาเป็นกรรมอันเนื่องด้วยการกระทำของบุคคล แม้จะแตกต่างกันออกไปเล็กน้อยในอดีตอันผ่านพ้นไป แม้แต่วันหนึ่งที่ล่วงไปในพระพุทธศาสนาได้นับรวมผลแห่งการกระทำอันนั้นไว้ด้วย กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาจึงมิได้หมายถึงกฎแห่งกรรมที่เป็นอดีต ที่เรียกว่าอดีตชาติเท่านั้น แต่กฎแห่งกรรมหมายถึงภพ ณ ปัจจุบันนี้รวมอยู่ด้วย

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ตรัสไว้ว่า การส่งผลของกรรมดีและกรรมไม่ดีนั้นข้ามภพข้ามชาติได้ กรรมในอดีตชาติส่งผลมาทันในปัจจุบันชาติก็มี ไปส่งผลถึงในอนาคตชาติก็มี แล้วแต่ว่าผู้กระทำความกรรมจะสามารถหนีได้ไปไกลเท่าไร หรือหนีได้นานเท่าไร นั่นก็คือแล้วแต่ว่าในปัจจุบันชาติ ผู้ทำความกรรมแล้วในอดีต จะสามารถในการทำจิตทำบุญทำกุศล ทำความดีได้มากเพียงไหน เป็นกรรมที่ใหญ่ยิ่งหนักหนากว่ากรรมไม่ดี^{๓๖}

กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาจึงมิได้หมายถึงกรรมชั่ว เพียงประการเดียว แต่กฎแห่งกรรมหมายถึงกิริยาอันเกี่ยวเนื่องด้วยเจตนา ดังพุทธคำรัสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงตรัสไว้ว่า “การกระทำด้วยเจตนาเป็นกรรม” กฎแห่งกรรมจึงไม่ได้หมายถึงดีหรือชั่วหรือกลางๆในตัวของมันเองแต่เป็นเจตนาอันเริ่มต้นหรือเป็นเหตุอันนำไปสู่การกระทำที่นับเนื่องด้วยผลที่จะตามมาที่จะสืบเนื่องตามมาด้วยว่าเป็นอย่างไร

ในบทละครเรื่องเขี้ยวฟ้าทำดินได้แสดงให้เห็นโดยผ่านบทบาทของตัวละครในเรื่องที่มีการนำเสนออย่างต่อเนื่องนั่นคือ คือ แรงจูงใจของตัวละครที่เรียกว่า “ฉันทหา” ซึ่งฉันทหาเป็นตัวทำให้เกิดการสร้างภพสร้างชาติอย่างไม่หยุดหย่อน ฉันทหามีลักษณะทำให้เพลิดเพลินและผูกพัน ผู้คนจึงมักจะเพลิดเพลินในภพและอารมณ์ต่างๆ ที่ได้มา อีกทั้งต้องการให้ภพและอารมณ์นั้น มันถาวร จึงพยายามทำกรรมต่างๆ เพื่อให้ได้อารมณ์ที่ต้องการ เจตนาหรือกรรมเหล่านี้มีทั้งกุศล และอกุศลตามสมควรซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดภพใหม่ เมื่อบุคคลใดจะตาย จะมีกรรมอารมณ์ทั้งดีและชั่วที่ได้

^{๓๖} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, อานาจนยิ่งใหญ่อันกรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทรุ่งเรืองวิริยะพัฒนาโรงพิมพ์ จำกัด, มปป), หน้า ๗๑-๗๒.

เคยกระทำมาปรากฏให้เห็นทางใจ หรือมีฉะนั้นแล้วจะมีกรรมนิมิตคือ เครื่องหมายของกรรมที่ได้เคยทำไว้ในอดีต เช่น รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส หรือความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับกรรมในอดีตหรือมีฉะนั้นก็จะมีคตินิมิต คือ เครื่องหมายของภพใหม่ที่ผลของกรรมจะนำไปเกิด กรรม อารมณ์ กรรมนิมิต หรือคตินิมิต ซึ่งปรากฏแก่บุคคลในขณะที่ใกล้จะเสียชีวิตนั้น จะถูกค้นหาขึ้นมาจนไม่สามารถจะสลัดออกจากใจได้ เหมือนเงาภูเขาที่ทอดไปปกคลุมแผ่นดิน กรรมอารมณ์ กรรมนิมิต และคตินิมิต ก็แผ่ครอบคลุมจิตในขณะที่ใกล้จะเสียชีวิต ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในอังคุตตรนิกายว่า

อติ โข อานนท กมฺมํ เขตฺตํ วิญญฺณํ พิชฺช ตณฺหา เสนโห.^{๓๔}

“อานนท ด้วยเหตุนี้แล กรรมจึงชื่อว่าเป็นไร่นา วิญญาน
ชื่อว่าเป็นเมล็ดพืช ตณหาชื่อว่าเป็นความชุ่มชื้น”

อย่างไรก็ตาม ในบทละครเรื่องเหย้าฟ้าทำดิน ผู้วิจัยเห็นว่า มีอีกประการหนึ่งที่บทละครเรื่องเหย้าฟ้าทำดิน ต้องการสะท้อนหรือต้องการสื่อออกมาตลอดเวลา นั่นก็คือการประกอบอาชีพที่ทุจริตของพวกของนายเมฆา ซึ่งเป็นหัวหน้าของแก๊งอินทรี ในพระพุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นว่าการประกอบอาชีพที่ทุจริตย่อมนำไปสู่อบายภูมิ ทางออกของการแก้ปัญหาให้ดับได้จึงต้องหันมาประกอบสัมมาอาชีพ จึงจะสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติบรรลุถึงชีวิตที่มีความสุขอย่างแท้จริง สามารถนำไปสู่การพ้นทุกข์ในชีวิต พ้นการเวียนว่ายในสังสารวัฏได้

ผู้วิจัยเห็นว่าความเชื่อในเรื่องกรรมยังคงมีความจำเป็นอยู่ในสังคม และยังคงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้สังคมดำรงคงอยู่อย่างปกติสุข ซึ่งสังคมไทยเป็นสังคมที่มีพื้นฐานคติความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน การนำเสนอโดยผ่านสื่อเรื่องกรรมที่ผ่านละครโทรทัศน์ที่ให้ทั้งภาพและเสียง อันเป็นการแสดงอารมณ์ให้แก่ผู้ชมได้รับ ได้สัมผัสได้โดยตรงนั้นทำให้สามารถเกิดความรู้สึกร่วมและเป็นประสบการณ์ตรงประการหนึ่งด้วยตัวของผู้รับชมด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ละครโทรทัศน์เป็นกระจกที่สื่อแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์อันเป็นจริงของสังคมที่ยังคงมีการแผ่เร้นของคติความเชื่อในเรื่องกรรมอยู่ แต่มีบางประการอาจจะแตกต่างกันออกไปน้อยบ้างมากบ้างกับข้อเท็จจริงของหลักกรรมในพุทธศาสนา หากแต่สิ่งที่นำเสนอของบทละครก็ย่อมต้องอิงกับธุรกิจด้วยจึงไม่สามารถทำเป็นไปในเชิงวิชาการ หรือทางด้านการมุ่งสอนหลักธรรมเท่านั้น

^{๓๔} พระพรหมโมลี(สมศักดิ์ อุปสโม), ธรรมจักรกัปวัตตนสูตร, (กรุงเทพมหานคร : ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐๒, และใน อัง. ดิก.(ไทย) ๒๐/๗๗/๒๑๗.

บทที่ ๔

ทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมของผู้เกี่ยวข้องและผู้ชม

ในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยจะศึกษาทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมของผู้เกี่ยวข้องและผู้ชมจากการสัมภาษณ์ แล้วนำเอาคำให้สัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์ และจะประยุกต์เรื่องกฎแห่งกรรมจากละครเรื่องเหยียฟ้าทำดินที่เป็นไปได้จริงมาให้เห็นเป็นรูปธรรมกับชีวิตมนุษย์เราปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นสัมภาษณ์ ๓ ประการ คือ (๑) กฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไรบ้าง (๒) ท่านมีแนวคิดอย่างไร จึงได้นำเสนอหรือชมละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” (๓) ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับละคร “เหยียฟ้าทำดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ๒ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้องกับละคร ได้แก่ ผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบท และผู้กำกับ (๒) กลุ่มของผู้ชมละคร ซึ่งจากการไปสัมภาษณ์มาได้เป็นใจความดังต่อไปนี้

๔.๑ ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท

๔.๑.๑ คุณนิรุตติชัย กัลย์จาก ผู้ประพันธ์ ได้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมโดยเห็นว่ากรรมนั้นหากว่าต้องการให้เกิดความเข้าใจได้อย่างจริงจังนั้นจะต้องมีการสอนมาตั้งแต่เด็กๆ เพราะเด็กนั้นเปรียบเสมือนผ้าขาว หรือดังที่พุทธศาสนากล่าวว่าจิตเดิมของมนุษย์นั้นบริสุทธิ์ โดยที่คุณนิรุตติชัย กัลย์จาก ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ได้ฟังคำสอนมาตั้งแต่สมัยเรียน มีการปฏิบัติตนโดยการนั่งสมาธิมีความเชื่อเรื่องในการทำได้ดี กฎแห่งกรรมแม้ว่าจะไม่เห็นก็ตาม^๑

๔.๑.๒ คุณลลิตา ฉันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โดยสะท้อนให้เห็นคำสอนทางพุทธศาสนาที่สำคัญในเรื่องของการทำความดี เพราะสังคมมนุษย์นั้นจะอยู่อย่างมีความสุขปรกติได้นั้นคนทุกคนต้องหมั่นในการทำความดี เพราะความดีหรือกรรมดีที่บุคคลทำไปนั้นย่อมรักษาผู้ทำความดีอยู่ตลอดเวลา ดังที่คุณลลิตา ฉันทศาสตร์โกศล ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ผลของการกระทำจะต้องสะท้อนกลับมาไม่ช้าหรือเร็ว^๒

^๑สัมภาษณ์ คุณนิรุตติชัย กัลย์จาก ผู้ประพันธ์ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๒ ที่โรงถ่ายกันตนา ศาลาข นครปฐม

^๒สัมภาษณ์ คุณลลิตา ฉันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

๔.๑.๓ คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ได้ให้สัมภาษณ์ถึงสิ่งที่ละครต้องนำเสนอโดยการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักคำสอนโดยชี้ให้เห็นว่าคำสอนนั้นหากต้องการให้เกิดผลที่ดีจะต้องสามารถนำมาปฏิบัติได้เพื่อให้เกิดเป็นวิถีชีวิตโดยคุณพาดล บุญมาเลิศ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า การทำดีได้ดีไม่ว่าศาสนาไหน แต่ศาสนาอิสลามวิถีชีวิตปฏิบัติเคร่งกว่าทำได้จริงกว่า”

๔.๑.๔ คุณลลตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” ได้ให้สัมภาษณ์โดยตรงกับคำสอนทางพุทธศาสนาว่าการกระทำของมนุษย์นั้นทุกการกระทำย่อมมีการส่งผลอยู่เสมอและตลอดเวลา บางครั้งให้ผลในทางตรงและโดยรวดเร็ว บางครั้งให้ผลในทางอ้อม หรือช้าขึ้นอยู่กับกรรมเก่าหรืออดีตของกรรมแต่ทุกการทํานั้นจะต้องมีการส่งผลดังที่คุณลลตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ได้กล่าวไว้คือ ทำดีได้ดี ทำโดยไม่ต้องหวังผลตอบแทนเพราะในทุกการกระทำย่อมให้ผลอยู่แล้ว”

๔.๑.๕ คุณเอกภพ ดันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดงได้ให้สัมภาษณ์ที่ตรงกับคำสอนในทางพุทธศาสนาที่เห็นว่ากรรมเป็นกริยา เมื่อทำความดีก็เรียกว่ากรรมดี เมื่อทำชั่วเรียกว่า กรรมชั่ว และกรรมนั้นมีการให้ผล ดังที่พุทธพจน์กล่าวไว้ว่า บุคคลหว่านพืชเช่นไรย่อมได้ผลเช่นนั้น ซึ่งคุณเอกภพ ดันหยงมาศกุล ได้ให้สัมภาษณ์ตรงกันว่า กรรมหมายถึง การกระทำ ทุกอย่างที่เราทำก็จะมีผลที่จะตอบสนองกลับมาทุกอย่างไม่ว่าจะเป็น ทำดีหรือทำชั่ว ไม่ว่าจะเป็นกรรมดี หรือกรรมเลวจะช้าหรือเร็วเท่านั้นเอง”

๔.๑.๖ คุณวุฒิชัย จันทรแสง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าท้าดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ที่ตรงกับคำสอนพุทธศาสนาในเรื่องการทำความดี เพราะพุทธศาสนานั้นเห็นว่า กรรมที่บุคคลกระทำไปนั้นแต่ละคนต้องรับผลของกรรมนั้น トラบจนกว่าบุคคลนั้นจะสิ้นกิเลส แต่หากยังไม่สิ้นกิเลสก็ยังคง

^๓สัมภาษณ์ คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

^๔สัมภาษณ์ คุณลลตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

^๕สัมภาษณ์ คุณเอกภพ ดันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดง เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ ที่โรงถ่าย กันตนาสาขา จ.นครปฐม

ต้องรับผลกระทบของตน หากทำความดีย่อมได้รับความดี ดังที่คุณวุฒิชัย จันทร์แสง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าการทำความดีได้ดี และจะติดตัวไปจนตลอด^๖

๔.๑.๗ คุณชนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์โดยเห็นตรงกับคำสอนพุทธศาสนาว่า แม้ว่ากรรมที่เราทำไว้ไม่สามารถพิสูจน์ให้ได้เห็นผลกับตา แต่การกระทำที่เราทำลงไปนั้นทำให้ผู้ทำรู้สึกว่ามันเป็นสิ่งที่ดีแล้วก็ย่อมสามารถทำให้เราผู้ทำเองก็มีความสุข รู้สึกดีไปด้วย ดังนั้นทำดีได้ดีไม่จำเป็นต้องรู้ผลหรือรอการให้ผลในชาติหน้าเท่านั้น เพียงแต่ทุกการกระทำที่เราทำลงไปนั้นเป็นสิ่งที่เราคิดว่าดีและถูกต้องก็ย่อมสามารถทำให้เกิดแต่สิ่งที่ดีๆ สะท้อนกลับมาให้เราได้รับแต่สิ่งที่ดีเช่นกันดังที่ คุณชนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือเชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว^๗

๔.๑.๘ คุณกิจปณัฐ พิมพีดี ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์โดยเห็นว่า พุทธศาสนานั้น เรียกการกระทำว่ากรรม ไม่ดีไม่ชั่ว หากทำสิ่งที่ไม่ดีก็ย่อมเชื่อว่ากรรมไม่ดี หากทำกรรมชั่วก็เรียกว่ากรรมชั่ว ตัวกรรมคือการกระทำนั้นจึงไม่ดีหรือไม่ชั่วในตัว แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งนั้นเมื่อแสดงผลออกมา ดังที่คุณกิจปณัฐ พิมพีดี ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือกรรมคือการกระทำ หากทำความดีได้ดี^๘

๔.๑.๙ คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์โดยเห็นว่า กรรมดีย่อมเกิดแต่เจตนาที่เกิดแต่การคิด การคิดเป็นการกำหนดการพูด การพูดการทำให้เป็นการกำหนดอุปนิสัย และสิ่งที่เป็นอุปนิสัยจะเป็นการกำหนดชีวิตของมนุษย์เช่นนั้น ดังนั้นการทำให้สิ่งทุกสิ่งจึงย่อมเกิดจากการจิตใจของมนุษย์ทุกคน หากบุคคลใดที่คิดดี การทำทางกาย วาจา ก็ย่อมดีงามตามมาด้วย ดังที่คุณอำพัน บุญเที่ยง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ เมื่อใดที่คิดดีก็ย่อมดี คิดชั่วก็ย่อมชั่วความสุขย่อมเกิดจากการทำความดี^๙

^๖ สัมภาษณ์ คุณวุฒิชัย จันทร์แสง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

^๗ สัมภาษณ์ คุณชนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๒ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

^๘ สัมภาษณ์ คุณกิจปณัฐ พิมพีดี ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

^๙ สัมภาษณ์ คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

๔.๑.๑๐ คุณแสงรวี เนียมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมที่ตรงกับคำสอนทางพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์ไม่มีใครที่ไม่เคยเป็นญาติ พี่น้องกันมาก่อน ทุกคนนั้นล้วนแต่เป็นญาติพี่น้องกันมาก่อนทั้งสิ้น ดังนั้นการคิดดี การหมั่นสร้างแต่ความดีให้แก่กันนั้น แม้บางอย่างไม่สามารถอธิบายได้ให้ปรากฏชัดเจนในเรื่องแห่งกฎแห่งกรรมนั้นได้ แต่สิ่งที่ผู้กระทำ ได้ทำลงไปแล้วตัวเองรู้สึกเชื่อ ด้วยศรัทธาของตนเท่านั้น ดังที่คุณแสงรวี เนียมพูนทอง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ กฎแห่งกรรมเป็นสิ่งที่ยากเข้าใจได้ แต่การเชื่อกฎแห่งกรรมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้เกิดการสร้างกรรมดี^{๑๐}

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ในความเข้าใจเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท สะท้อนให้เห็นว่าละครไม่เพียงการให้ความบันเทิงที่สนุกสนานแก่ผู้ชม ให้ชวนติดตามชมเท่านั้น แต่ละครยังให้ภาพความรู้สึที่ชวนตื่นตาตื่นใจไม่ว่าจะเป็นการสร้างฉากต่างๆ การใช้ดาราที่เป็นที่ชื่นชอบก็ตาม แต่ละครยังสะท้อนกฎแห่งกรรมให้เห็นได้ว่าที่สุดของมนุษย์แล้วมนุษย์ก็ยังมีธรรมชาติแห่งความดีอยู่ในตนเอง มนุษย์ยังมีความรัก เมตตา เอื้ออาทร มีมิตรไมตรีต่อกัน แม้ในบางช่วงของชีวิตมนุษย์อาจหลงลืม หรือลุ่มหลงเมามัวไปด้วย การถูกระแสนิยมของสังคมที่ยกย่องผู้มีเงินหรือผู้สมบูรณ์ไปด้วย เกียรติยศชื่อเสียงก็ตาม แต่ท้ายที่สุดแล้วมนุษย์ก็ย่อมทราบ เข้าใจ และสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนได้ อาจจะช้าหรือเร็ว แตกต่างกันไปก็ตาม ซึ่งก็ย่อมที่จะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เพื่อน ที่เป็นกัลยาณมิตรที่เรียกว่า “ปรโตโฆสะ” ในขณะที่เดียวกันตัวตนของแต่ละคนก็ต้องเพียรพยายามพัฒนาตนเองเช่นเดียวกันว่าชีวิตเกิดมาทำไม เกิดมาแล้วควรใช้เพื่อประโยชน์สิ่งใด และอย่างไร เพื่อเป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจที่บริสุทธิ์ สะอาด สว่างและสงบ การทำกรรมทางพระพุทธศาสนาจึงต้องประกอบได้ด้วยเจตนาและผลจากการกระทำไม่เพียงยึดว่าเจตนาดีเพียงประการเดียวคงมิได้เกณฑ์ในการวินิจฉัยกรรมจึงต้องมีองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ ๑. พิจารณาจากมูลเหตุแห่งการกระทำ และ ๒. พิจารณาจากผลลัพธ์ของกรรม^{๑๑} เป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยจึงจะสามารถพิจารณาอย่างรอบด้าน ส่งเสริมความเข้าใจในการทำความเข้าใจกฎแห่งกรรมตามความเป็นจริงของหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

^{๑๐} สัมภาษณ์ คุณแสงรวี เนียมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

^{๑๑} พระเทพโสภณ(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๕๗.

๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน”

๔.๒.๑ คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก ผู้ประพันธ์ ได้ให้สัมภาษณ์ เรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอ ละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ว่าการทำควมดินนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะเมื่อทุกคนทำความดีกันมากๆ แม้แต่ตัวของผู้ที่ทำเองก็มีความสุขและยังทำให้ผู้อื่นมีความสุขด้วย เป็นการทำประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ผู้อื่น ดังที่คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ การนำเสนอเน้นต้องการให้ทุกคนไม่ เอาเปรียบกัน สมานสามัคคี ผลของการทำดีจะให้ได้รับผลดี^{๑๒}

๔.๒.๒ คุณลลิตา จันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” ได้ให้สัมภาษณ์ ตรงกับคำสอนทางพุทธศาสนาโดยที่มุ่งให้ทุกคนทำความดีและทำลายกิเลสของตนเอง เพราะการทำลายกิเลสคือความอยากของตนเองแล้วก็ยอมเชื่อว่าเป็นผู้ที่ชนะอย่างถาวร ดังที่คุณลลิตา จันทศาสตร์โกศล ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ การเป็นอมตะหรือการฆ่าไม่ตายไม่สำคัญไปกว่าการการฆ่ากิเลสที่อยู่ในใจ โดยให้ตัวละครค่อยๆ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง^{๑๓}

๔.๒.๓ คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” ได้ให้สัมภาษณ์ที่เห็นคล้ายกันกับพุทธศาสนาคือการมีอายุยืนยาวไม่ได้หมายความว่า จะเป็นผู้มีคุณค่ามากกว่าผู้อื่นแต่ให้วัดกันว่าเมื่ออยู่แล้วทำประโยชน์อะไรไว้มากน้อยแค่ไหน เพราะอย่างไรเสียแล้วมนุษย์ทุกคนก็ต้องตายไม่มีใครจะสามารถหนีความตายไปพ้น ดังที่คุณพาดล บุญมาเลิศ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือว่า การที่ละครนำเสนอความเป็นอมตะนั้นเห็นว่า เป็นอมตะหรือไม่ ไม่สำคัญ สำคัญที่ว่าอยู่แล้วทำดีหรือไม่ การตายตายอายุไขเป็นสิ่งที่ดีกว่า^{๑๔}

๔.๒.๔ คุณลลิตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การที่ละครนำเสนอไปนั้นคล้ายกันกับพุทธศาสนาที่เห็นว่าชีวิตของมนุษย์นั้นไม่เที่ยงแท้ ไม่มีสิ่งใดมายืนยันได้ว่าพรุ่งนี้หรือเดือนหน้าจะมีชีวิตอยู่หรือไม่ เพราะสิ่งต่างๆ ล้วนต้องตกอยู่ภายใต้ความไม่เที่ยง การทำความดีไว้ให้แก่โลกหรือแก่ผู้อื่นนั้นบางครั้งถึงแม้จะยากหรือลำบากอย่างไร สุดท้ายแล้วความดีหรือสิ่งที่ดีเท่านั้นจะเป็นเครื่องพิสูจน์ความจริงได้เสมอ ดังที่คุณลลิตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ ละครต้องการสื่อให้เห็นถึงความไม่เที่ยงแท้ของ

^{๑๒} สัมภาษณ์ คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก ผู้ประพันธ์ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๒ ที่โรงถ่ายกันตนา ศาลา จ.นครปฐม

^{๑๓} สัมภาษณ์ คุณลลิตา จันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

^{๑๔} สัมภาษณ์ คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

สรรพสิ่ง การทำดีได้ดี การเป็นอมตะกับการไม่อมตะมีผลดีเสียอย่างไร สุดท้ายแล้วธรรมะย่อมชนะ
อธรรม”^{๑๕}

๔.๒.๕ คุณเอกภพ ดันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดงได้ให้สัมภาษณ์ตรงกับคำถามว่า
ของพุทธศาสนาที่ได้เปรียบเทียบกับบุคคลกับการทำความดีไว้ว่า เปรียบเสมือนบุคคลหว่านพืชเช่นไร
ย่อมได้ผลเช่นนั้น การทำความดีหรือความชั่วก็ตามแต่จะไม่มีใครเห็นหรือว่าทราบ แม้สังคมจะยก
ย่องว่าดี หรือชั่วก็ตามแต่ก็ไม่มีใครสามารถหลีกพ้นไปจากการกระทำของตนนั้นได้ เพราะสิ่งที่ตน
กระทำนั้นจะต้องส่งผลเพราะเรื่องของกรรมไม่ได้เป็นเรื่องความคิดเห็น หรือความชอบไม่ชอบของ
ใคร กฎแห่งกรรมเห็นสัจธรรมที่เที่ยงตรง ดังที่คุณเอกภพ ดันหยงมาศกุลได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ
การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วหรือทำอย่างไรก็ได้ผลอย่างนั้น^{๑๖}

๔.๒.๖ คุณวุฒิชัย จันทร์แสง ผู้สมัครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่า
ละครนั้นต้องการนำเสนอสิ่งที่เป็นเรื่องบาปบุญ เพื่อให้คนในสังคมได้ไตร่ตรองหรือยังคิดก่อนที่จะ
ทำสิ่งใดๆ ลงไป เพราะเมื่อได้กระทำลงไปแล้วไม่สามารถทำคืนได้ ละครจึงต้องการมุ่งให้คำสอน
ดังที่คุณวุฒิชัย จันทร์แสงได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ ชวนให้ติดตามทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจในเรื่อง
บาปบุญคุณโทษ^{๑๗}

๔.๒.๗ คุณธนภัทร เสี่ยงมพันธ์ ผู้สมัครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ตรง
กับคำสอนทางพุทธศาสนาที่เห็นว่าคนที่ทำดีย่อมได้รับผลดี และผู้ที่ทำความชั่วย่อมได้รับความชั่ว
และไม่ใครสามารถทำลายสิ่งที่บุคคลนั้นทำลงไปได้ ดังที่คุณธนภัทร เสี่ยงมพันธ์ ได้ในสัมภาษณ์
ไว้คือ คนที่ทำความดีย่อมได้รับผลดีไม่มีสิ่งใดมาทำลายได้^{๑๘}

๔.๒.๘ คุณกิจปณัฐ พิมพ์ดี ผู้สมัครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่าละคร
ให้ความบันเทิงพร้อมกับชี้ให้เห็นความมีกิเลสของคนดังที่พุทธศาสนาได้กล่าวไว้เช่นกันว่า บุคคล
หว่านพืชเช่นไรก็ย่อมได้ผลเช่นนั้น การทำความดีจึงไม่เพียงเป็นผลที่จะต้องเกิดขึ้นทั้งนั้น หากแต่

^{๑๕} สัมภาษณ์ คุณลลดา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

^{๑๖} สัมภาษณ์ คุณเอกภพ ดันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดง เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ ที่โรงถ่าย
กันตนาสาลา จ.นครปฐม

^{๑๗} สัมภาษณ์ คุณวุฒิชัย จันทร์แสง ผู้สมัครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๓
ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

^{๑๘} สัมภาษณ์ คุณธนภัทร เสี่ยงมพันธ์ ผู้สมัครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม
๒๕๕๒ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

ขึ้นอยู่กับกระทำความดีของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องเป็นผู้กำหนด ดังนั้นการทำความดีจะเป็นสิ่งที่กำหนดในการกระทำของตนเองที่ผลที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดขึ้นกับตัวเขาดังที่ คุณกิจปณัฐ พิมพ์ดี ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ การทำดีได้ดี แม้ว่าจะต้องใช้ความพยายามก็ตาม และปัญหาจะสำเร็จลงไปได้ก็โดยการตั้งใจ เพราะในที่สุดแล้วผู้ที่ทำดีย่อมได้รับผลดี^{๑๙}

๔.๒.๕ คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้กล่าวถึงละครโดยสะท้อนให้เห็นถึงคำสอนทางพุทธศาสนาที่เห็นว่าการทำความดี หรือความความซื่อสัตย์ แม้ไม่มีใครรู้เห็นก็ตามแต่จะต้องได้รับผลแห่งกรรมที่ตนเองนั้นทำไว้ และจะต้องได้รับผลตอบแทนแม้ดังที่คุณอำพัน บุญเที่ยง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าละคร ให้แนวคิดในการมุ่งมั่นทำความดีและความดีย่อมจะให้ผลในทางดี^{๒๐}

๔.๒.๑๐ คุณแสงรวี นิยมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์เรื่อง แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอ ละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ว่าเป็นการสอนให้ทำความดีผ่านละคร แม้จุดมุ่งหมายของละครเพื่อให้ความบันเทิง แต่ไม่เพียงให้ความสนุกสนานแต่ยังแฝงการสอนเรื่องความดีและความซื่อสัตย์ด้วยดังที่คุณแสงรวี นิยมพูนทอง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ นอกจากจะให้ความสนุกสนานแล้วยังให้คติให้เรื่องกฎแห่งกรรม การทำดีได้ดี^{๒๑}

จากแนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” จากการสัมภาษณ์ สรุปความได้ว่า ละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” มีการสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องกฎแห่งกรรมที่ละครต้องการสื่อให้ผู้ชมได้เห็นว่า การทำดีได้ดี ละครมีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจทั้งจากบู๊ พระเอก นางเอก และผู้ร้าย นอกเหนือจากการให้ความบันเทิงแล้ว ในเวลาเดียวกันละครต้องการนำเสนอให้คิดอย่างต่อเนื่องว่าแต่ละคนแต่ละตอนเป็นอย่างไรแล้ว โดยทำให้ผู้ชมมีประสบการณ์ร่วมอย่างต่อเนื่องพร้อมกับต้องการให้ผู้ชมเห็นว่าการทำดีแม้ในบางครั้งอาจจะต้องทนทุกข์รับความยากลำบาก แต่การพยายาม มีความเพียรที่ยึดมั่นในคุณความดี ว่าสิ่งที่ทำลงไปนั้นเป็นสิ่งที่ดี ก็ไม่มีสิ่งใดจะเข้ามาขัดขวางหรือตัดรอนได้ ความดีจึงย่อมชนะธรรมตลอดเวลา ซึ่งเป็นสิ่งที่ละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ต้องการนำเสนอ ในขณะที่ต้องการให้ความบันเทิงเพื่อดึงดูดผู้รับชมเป็นจำนวนมากก็ต้องมีการ

^{๑๙} สัมภาษณ์ คุณกิจปณัฐ พิมพ์ดี ผู้ชมละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

^{๒๐} สัมภาษณ์ คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

^{๒๑} สัมภาษณ์ คุณแสงรวี นิยมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

สร้างสิ่งที่แตกต่างและแปลกใหม่ โดยต้องอาศัยทั้งตัวผู้แสดงที่เป็นคาราที่มีชื่อเสียงทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เพื่อให้ผู้รับชมได้ติดตามรับชม ในขณะเดียวกันก็ต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ทั้งฉาก และการใช้เทคนิคต่างๆ ประกอบ เพื่อให้เป็นถึงความสมจริงทั้งปัจจุบัน และต้องการนำเสนอถึงมิติในเรื่องนรกและสวรรค์ที่มองไม่เห็น หากเป็นคติความเชื่อพื้นฐานของคนไทยว่า ยังมีมิติหนึ่งหลังความตายไปแล้วที่มนุษย์ผู้กระทำความชั่วหรือกรรมดีจะต้องไปรับคำพิพากษา หากทำกรรมดีก็จะได้ขึ้นสวรรค์ หากทำกรรมชั่วมักต้องตกนรก แต่การนำเสนอละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” นี้ลักษณะเด่นเป็นอย่างมากคือ การที่ผู้ที่ยึดมั่นในความดี สามารถต่อรองต่อความตายได้ ซึ่งคุณความดีที่ยึดมั่นนั้นแม้แต่พยามจักราชยังไม่สามารถ คร่าชีวิตของมนุษย์ที่ยึดมั่นในความดีได้ ซึ่งการนำเสนอละครโทรทัศน์ดังกล่าวนำเสนอจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงจินตนาการหรือความเชื่อของผู้ประพันธ์หรือผู้กำกับ ที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึง การที่บุคคลมุ่งกระทำความดีนั้น ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จในบั้นปลายเสมอ

๔.๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” การนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมของละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”

๔.๓.๑ คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก ผู้ประพันธ์ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอเรื่อง กฎแห่งกรรมของละคร “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ว่าละครไม่ได้ให้ความสนุกสนานเพียงอย่างเดียวและยังมุ่งสอนหลักธรรมให้คนหันมาทำความดีละเว้นความชั่วไม่เพียงให้ความสนุกสนานอย่างละครโทรทัศน์เรื่องอื่นๆ ดังที่คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ ละครนั้นต้องการสอนเรื่องทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เรื่องกฎแห่งกรรมเพื่อให้เห็นหันมาทำความดีละชั่ว ไม่เพียงให้ความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว^{๒๒}

๔.๓.๒ คุณลลิตา จันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าไม่ว่าบุคคลที่ทำความดีหรือการให้ส่งผลอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการทำความดีไว้จึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ดังที่คุณลลิตา จันทศาสตร์โกศล ได้ให้สัมภาษณ์คือ ไว้ก็ตามแต่อาจจะไม่มีใครรู้หรือทราบได้แต่กฎแห่งกรรมนั้นยอมตามสนอง และที่แต่ละคนทำลงไปนั้นจะต้องรับผลแห่งกรรมที่ตนเองนั้นทำลงไปด้วย^{๒๓}

^{๒๒} สัมภาษณ์ คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก ผู้ประพันธ์ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๒ ที่โรงถ่ายกันตนา ศาลา จ.นครปฐม

^{๒๓} สัมภาษณ์ คุณลลิตา จันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

๔.๓.๓ คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าละครนั้นไม่เพียงมุ่งการให้ความบันเทิงแต่ยังให้ต้องการสอนเรื่องการทำดียอมได้ชั่ว ทำชั่วยอมได้ชั่ว ทุกอย่างที่เกิดขึ้นไม่มีสิ่งใดที่ไม่ให้ผล เพียงแต่บางสิ่งเป็นสิ่งที่เกินวิสัยของมนุษย์ปุถุชนที่ไม่ทราบ ดังที่คุณพาดล บุญมาเลิศ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ละครมุ่งสอนว่าทำอย่างไรยอมได้อย่างนั้น^{๒๔}

๔.๓.๔ คุณลลดา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า พุทธศาสนานั้นเห็นว่าไม่มีใครที่ไม่เป็นญาติ มิตร พี่น้องกันมาก่อนในสังสารวัฏ ทุกคนล้วนเคยเป็นญาติกันมาก่อนแล้วทั้งนั้น เพราะสังสารวัฏนี้ยาวนานนับต้นปลายและที่สุดไม่ได้ ความมีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ที่ตกทอดไปสู่กันได้อย่างยอมมีอยู่ดังที่ คุณลลดา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ กรรมนั้นมีการให้ผลแก่คนรอบข้างด้วย เรียกว่ามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ การทำดีได้ดี^{๒๕}

๔.๓.๕ คุณเอกภพ ตันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดง ได้ให้สัมภาษณ์ละครไว้ว่า ละครนั้น เป็นการสะท้อนสังคมที่ความดีและความเลวร้ายนั้นยังคงดำรงอยู่เสมอ การสะท้อนของละครจึงเป็นการนำเรื่องดังกล่าวให้ปรากฏต่อผู้ชมเพื่อให้เกิดการคิดว่า สังคมนั้นมีทั้งคนดีและคนเลวปะปนกัน บางครั้งแยกไม่ออกว่าคนดีนั้นเป็นอย่างไรและคนชั่วเป็นอย่างไรเพื่อให้ผู้ชมได้คิด ดังที่คุณเอกภพ ตันหยงมาศกุล ได้ให้สัมภาษณ์ละครไว้ว่า ละครนั้นแสดงให้เห็นกฎแห่งกรรม การต่อสู้ระหว่างธรรมะกับอธรรมเป็นการแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์จริงในสังคม^{๒๖}

๔.๓.๖ คุณวุฒิชัย จันทร์แสง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าท้าดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่าโดยชี้ให้เห็นความสำคัญในการทำความดีและความชั่ว เพราะเมื่อใดก็ตามที่บุคคลทำตามกาลและเวลาแต่สังขจธรรมในการทำดีได้นั้นยังเป็นจริง ดังที่คุณวุฒิชัย จันทร์แสง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ ความชั่วก็ยอมรับผลชั่ว หากทำความดีก็ยอมได้รับผลดี ไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนไปอย่างไรละครเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของการทำความดีได้ดี ทำชั่วยอมได้ชั่ว^{๒๗}

^{๒๔} สัมภาษณ์ คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ทีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

^{๒๕} สัมภาษณ์ คุณลลดา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ทีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

^{๒๖} สัมภาษณ์ คุณเอกภพ ตันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดง เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๓ ที่โรงถ่ายกันตนาสาลาญา จ.นครปฐม

^{๒๗} สัมภาษณ์ คุณวุฒิชัย จันทร์แสง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าท้าดิน” เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

๔.๓.๖ คุณธนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่าการนำเสนอของละครหากต้องการให้เกิดประโยชน์ต้องมีการสรุปเนื้อหาเพื่อให้ผู้ชมได้ข้อคิดในแต่ละครั้งนอกเหนือจากการสะท้อนให้เห็นปัญหาแล้ว เพื่อให้ผู้ชมได้เห็นว่าสิ่งที่ละครต้องการนำเสนอเป็นการสอนเรื่องกฎแห่งกรรมเพื่อให้ผู้ชมเข้ามาใกล้กับสิ่งที่ คุณธนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ ละครต้องการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาบาปเสียดิพ ปัญหาสังคมต่างๆ เรื่องกฎแห่งกรรมอาจจะยาก แต่หากมีการสรุปให้เห็นในแต่ละครั้งหรือในแต่ละวันก็จะทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น^{๒๘}

๔.๓.๗ คุณกิจปณัฐ พิมพ์ดี ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่าสิ่งที่ละครต้องการนำเสนอไม่ใช่เพียงแต่การให้ความสนุกสนานแต่ ยังจะต้องดูเพื่อให้เกิดความคิด และนำไปสู่การกระทำที่ดีด้วย เพื่อให้สังคมได้รับประโยชน์และผู้ที่ดีนั้นได้ประโยชน์สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ ดังที่ คุณกิจปณัฐ พิมพ์ดี ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ คือ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว การแก้ปัญหาต้องมีสติ จึงสามารถแก้ปัญหาได้^{๒๙}

๔.๓.๘ คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่าการนำเสนอละครแนวนี้เป็นเรื่องที่ดีเพราะละครส่วนใหญ่เน้นแต่ความบันเทิงเพียงอย่างเดียวแต่การนำเสนอเรื่องนี้ให้ทั้งสองอย่างคือบันเทิงและการสอนให้คนเห็นว่าความดีนั้นเป็นสิ่งที่ดีและควรหันมาทำเพื่อให้สังคมมีแต่สิ่งดีๆ ดังที่คุณอำพัน บุญเที่ยง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ ควรมีละครในแนวนี้ให้มากเพราะเป็นการช่วยให้คนหันมาทำความดี และความดีย่อมนำมาซึ่งความสุข^{๓๐}

๔.๓.๙ คุณแสงรวี นิยมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอเรื่อง กฎแห่งกรรมของละคร “เย้ยฟ้าทำดิน” ซึ่งเป็นพุทธพจน์ที่ทนต่อการพิสูจน์มาทุกยุคสมัยว่า ความดีหรือคนดีนั้นยังเป็นที่ต้องการของทุกสังคม การทำความดีจึงต้องไม่เพียงต้องเสียสละและความต้องการของตัวเองหรือผู้อื่นเท่านั้น แต่จะต้องมีจิตใจที่มั่นคง

^{๒๘} สัมภาษณ์ คุณธนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๒ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

^{๒๙} สัมภาษณ์ คุณกิจปณัฐ พิมพ์ดี ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

^{๓๐} สัมภาษณ์ คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

ต่อความดีอย่างไม่ย่อท้อจึงสามารถพิสูจน์ความจริง หรือความดีนั้นได้ ดังที่คุณแสงรวี เนียมพูนทอง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้คือ ความดีย่อมรักษาคนดี ธรรมะย่อมชนะอธรรม^{๓๐}

จากการได้สัมภาษณ์ถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” การนำเสนอเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมของละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” สรุปว่ากฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครเป็นการนำเสนอโดยอิงกับกลุ่มของผู้ชมส่วนหนึ่ง กล่าวคือ การสร้างละครต้องคำนึงถึงการตอบรับจากผู้ชมด้วย กรรมของละครจึงเป็นส่วนหนึ่งอันเกิดจากประสบการณ์ของผู้สร้างส่วนหนึ่งที่สั่งสมมาตั้งแต่ในวัยเด็กและการมาศึกษาถึงคำสอนในภายหลังอีก จึงทำให้ความเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการเห็นว่าการสร้างละครในแนวที่จะสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงบางประการของสังคมด้วยจะเป็นการทำให้สังคมได้ประโยชน์ไปด้วย ไม่เพียงการคำนึงถึงการให้ความสนุกสนาน บันเทิงเพียงประการเดียวเท่านั้น แต่ละครควรจะสะท้อนข้อเท็จจริงของสังคมพร้อมกับการเสนอทางออกให้แก่สังคมควบคู่กันไปด้วยจะสามารถทำให้เกิดประโยชน์ที่สูงขึ้นมากตามไปด้วย

การสร้างละครโทรทัศน์ไม่ว่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือแม้แต่เรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ประการสำคัญของผู้สร้างคือ ความต้องการผู้ชมให้ติดตามเพื่อได้ผลกำไรในการจัดสร้าง ซึ่งจะต้องอาศัยองค์ประกอบและรูปแบบในการนำเสนอในด้านต่างๆ มากมาย ทั้งบทประพันธ์ นักแสดงนำชายและหญิง ฉากต่างๆ ที่ให้ความรู้สึกรสมรรค์และการให้จินตนาการ ที่ชวนติดตาม เป็นต้น แต่สิ่งสำคัญที่ผู้สร้างละครโทรทัศน์ ต้องการนำเสนอไม่เพียงความบันเทิงดังที่ทราบกันว่า การสร้างละครที่เพียงให้ความบันเทิง หรือแย่งซีนแย่งเม็ดเงิน หรือละครประเภทตบจูบ นั้นกล่าวว่าเป็นละครที่ไม่สร้างสรรค์ให้กับสังคมกับกลายเป็นที่เรียกกันว่าละครน้ำเน่า แต่การจัดสร้างละครเรื่องเขี้ยวฟ้าทำดินนี้ ไม่เพียงเน้นความบันเทิง หากแต่จุดมุ่งหมายที่ต้องการควบคู่กันคือ การสอดแทรกหลักธรรมเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม ในเรื่องการทำดียอมได้ดี ทำความชั่วยอมได้รับความชั่ว ธรรมะย่อมชนะอธรรมเสมอ ซึ่งต้องการกระตุ้นเตือนให้ผู้รับชมในสังคมได้ตระหนักร่วมกันในการพยายามที่สร้างความคิด หากบางครั้งความดีที่กระทำลงไปนั้นอาจจะไม่มีใครเห็น หรือให้ผลช้า แต่การกระทำที่เป็นกรรมนั้นไม่ว่าดีหรือชั่ว การกระทำนั้นย่อมให้ผลเสมอ เพราะวิสัยของมนุษย์นั้นไม่สามารถเข้าใจในการให้ผลของกรรมได้ หากแต่การกระทำสิ่งที่ดีนั้น ตัวของผู้กระทำก็ย่อมเป็นสุข และบุคคลที่อยู่ร่วมด้วยก็มีความสุข ผลสะท้อนของผู้รับชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” จึงเข้าใจในเรื่อง

^{๓๐} สัมภาษณ์ คุณแสงรวี เนียมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

กรรมและกฎแห่งกรรมที่ผู้สร้างละครต้องการนำเสนอ และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่การสร้างละครโทรทัศน์จะต้องให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น

๔.๔ การประยุกต์เรื่องกฎแห่งกรรม ของละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน”

๔.๔.๑ การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเรื่องกฎแห่งกรรมโดยผ่านสื่อโทรทัศน์

ในปัจจุบันสื่อละครโทรทัศน์เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนทุกคนเป็นอย่างมาก สะท้อนให้เห็นจากการพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งสื่อโทรทัศน์สามารถให้ทั้งภาพและเสียง และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ของผู้รับชมได้เป็นอย่างดี หรือที่เรียกกันว่า อิน อย่างที่ Len Ang ได้กล่าวถึงอาการดังกล่าวไว้ว่า อาการ “อิน” หรือที่ภาษาอังกฤษใช้ว่าอาการ “Involvement” ของผู้ชมละครโทรทัศน์ Ang เชื่อว่า อารมณ์และเหตุผลของมนุษย์ไม่เคยแยกออกจากกัน อันหมายความว่า ไม่มีเส้นแบ่งชัดเจนระหว่างโลกจินตนาการและความเป็นจริงในการเสพละครโทรทัศน์ Ang ให้ความสำคัญอย่างมากต่อโลกจินตนาการ หรือ “Fantasy” นอกจากนี้ Ang ยังได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมออกไปอีกว่า มนุษย์แต่ละคนจะมีอาการ “อิน หรือ อารมณ์ร่วม” ต่อจินตนาการไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) หรือประสบการณ์ในชีวิตและประสบการณ์ทางสังคมของแต่ละบุคคล เช่น ผู้หญิง ผู้ชาย เด็ก คนแก่ วัยรุ่น คนชนบท คนเมือง แม่ค้า พระ โสเภณี ตำรวจ นักธุรกิจ คนขับรถสองแถว ผู้คนเหล่านี้อาจจะดูละครโทรทัศน์เรื่องเดียวกัน แต่เธอและเขาจะมีอาการ “อิน” ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขณะที่นั่งดูโทรทัศน์อยู่นั้นจ้อ ผู้ชมแต่ละคนก็จะนำ “ทุนทางวัฒนธรรม” เฉพาะของตนมาต่อรอง สะสมหรือขยายทุน และทำให้แบบแผนการดูหรือลักษณะการตีความละครโทรทัศน์แตกต่างกัน Ang เรียกกระบวนการดังกล่าวนี้ว่า “จินตนาการแห่งเรื่องน้ำเน่า” (Melodramatic Imagination)^{๓๒}

สื่อทางโทรทัศน์ในปัจจุบันได้เข้าถึง หรือทั่วถึงของกลุ่มสังคมในประเทศ ในบ้านแต่ละครัวเรือน กล่าวได้ว่าบางบ้านเรือนมีมากกว่า ๑ เครื่อง จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการมีอิทธิพลของการสื่อสารทางโทรทัศน์เป็นอย่างดีว่าให้ประสิทธิภาพประกอบกับประสิทธิผลเป็นอย่างดียิ่ง ควบคู่ไปด้วย ยิ่งในปัจจุบันมีการแข่งขันกันอย่างมากมาย การปรับตัวของผู้ผลิตก็ยิ่งต้องมีการให้กลยุทธ์เป็นอย่างมาก ดังที่จิตรลดา ดิษยนันทน์^{๓๓} ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การผลิตละครโทรทัศน์ของบริษัท กันตนาวีดิโอ โปรดักชั่น จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทผลิตละครโทรทัศน์มากกว่า ๓๐ ปี ไว้ว่า

^{๓๒} สมฤทัย กล่อมน้อย, “พฤติกรรม的开รับชม และการเลียนแบบสื่อละครโทรทัศน์หลังข่าวภาคค่ำ ช่อง ๗ สี ของกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร,” หน้า. ๑๕-๑๖.

^{๓๓} จิตรลดา ดิษยนันทน์, “กลยุทธ์ในการผลิตรายการละครโทรทัศน์ ของบริษัทกันตนาวีดิโอโปรดักชั่น จำกัด, หน้า ๑๑-๒๕.

ประการที่หนึ่ง คือ การเลือกเรื่องเพื่อนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์ต้องเป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้และสอดคล้องกับรสนิยมของคนไทย โดยมักเน้นไปที่กลุ่มคนระดับกลางและระดับล่างเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตไม่สามารถที่จะทำละครให้ถูกใจผู้ชมทุกคนได้ ดังนั้นแนวคิดในการเลือกผลิตละครของกันตนา จึงยึดหลักการตอบสนองความพึงพอใจของคนส่วนใหญ่ ก็เป็นการเพียงพอแล้วในการผลิตละคร

ประการที่สอง คือ เนื้อหาของละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่มักหลีกเลี่ยงเรื่องราวชีวิตความรักหรือที่เรียกกันว่าเรื่องน้ำเน่าไม่พ้น เช่น มนต์รักลูกทุ่ง ไฟต่างสี เกิดแต่ลม ฯลฯ เนื่องจากผู้ชมส่วนใหญ่ยังคงต้องการที่จะชมละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาดังกล่าว ดังนั้น ผู้ผลิตจึงต้องผลิตละครโทรทัศน์ดังกล่าวเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ชมส่วนใหญ่

ขณะเดียวกัน ละครโทรทัศน์มักถูกมองว่าเป็นสื่อเพื่อ “ความบันเทิง” เป็นหลัก ดังนั้น สิ่งที่ละครโทรทัศน์เสนอส่วนใหญ่จึงเน้นไปที่ความสนุกสนาน ไม่มีสาระ เช่น ผู้การเรือเร่ ผู้กองยอดรัก ไอ้คุณผี มนต์รักลูกทุ่ง รักสับหลัก เป็นต้น อีกทั้งการเสนอเรื่องราวที่จริงจังหรือเรื่องที่มีเนื้อหาหนักแน่นจนเกินไปก็มักไม่ค่อยประสบความสำเร็จ หรือไม่ได้รับความนิยมนจากผู้ชมเท่ากับละครที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน อีกทั้งการชมละครโทรทัศน์ก็มีลักษณะเหมือนบังคับผู้ชมชมอยู่แล้ว เนื่องจากทุกสถานีจัดเวลาในการออกอากาศช่วงเดียวกัน ผู้ชมจึงมีโอกาสเลือกชมน้อย เนื้อหาของละครแต่ละเรื่องก็มักจะซ้ำ ๆ กัน เพราะเมื่อละครเรื่องใดประสบความสำเร็จ ก็มักจะมีผู้ผลิตอื่นผลิตละครในแนวเดียวกันออกมา เช่น คู่กรรม ขมิ้นกับปูน ดาวเรือง เป็นต้น หรือในกรณีที่บุคคลส่วนใหญ่ในบ้านต้องการชมละครเรื่องนี้ ในขณะที่บางคนอาจไม่ต้องการชม แต่ก็จำใจต้องชมตามคนอื่น ๆ ไปด้วย

อย่างไรก็ตามการที่จะทำให้ละครโทรทัศน์ประสบความสำเร็จ คือ การใช้ดาราร่วมเพื่อดึงดูดให้ผู้ชมติดตามชมเรื่องราวในละคร โดยใช้ดาราคือเป็นนักแสดงอาชีพ โดยเฉพาะการใช้จุดจับใจด้าน Sex Appeal เพื่อดึงดูดผู้ชมเพศตรงข้าม ซึ่งมักพบบ่อยในละครโทรทัศน์ เช่น วิไล แม่คอินทอช, ยุทธพิชัย ชาญเลขา, ลลิตา ปัญโญภาส ในทราวิสเพลิง เป็นต้น ซึ่งการใช้ดารานี้เป็นบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ผู้ชมได้รับการตอบสนองต่อความต้องการในสิ่งที่เป็นเรื่องเพื่อฝันซึ่งการใช้ดารานี้เป็นบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการในสิ่งที่เป็นเรื่องเพื่อฝัน

ละครทางสื่อโทรทัศน์จึงต้องมีการปรับตัวเองตามไปด้วยเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่การเจาะกลุ่มคนที่หลากหลายเพิ่มมากยิ่งขึ้น บางเรื่องก็มีสาระ ให้แต่เพียงบันเทิงอย่างเดียว แต่บางเรื่องก็ยังให้คิดแง่ไปด้วยข้อคิดก็มี อย่างในละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” เป็นบทละครที่สะท้อนให้เห็นถึงการนำเสนอมุมมองเรื่องกฎแห่งกรรมพร้อมกับการให้ความบันเทิงที่ชวนติดตามอย่างต่อเนื่อง

ในระบบความเชื่อของชาวพุทธนั้น มีความเชื่อสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่มีความเชื่อในเรื่องนี้ อาจไม่ใช่ชาวพุทธ นั่นคือความเชื่อเรื่องตลาคตโพธิสัตว์ หมายถึงความเชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า โดยสรุปมีความเชื่อพื้นฐานของชาวพุทธ คือ ศรัทธา ๔ ประการ ได้แก่

๑.เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า(ตลาคตโพธิสัตว์)

๒.เชื่อกฎแห่งกรรม(กัมมัตถา)

๓.เชื่อว่ากรรมที่เราทำมีผลจริง(วิปากัตถา)

๔.เชื่อว่าเราได้รับผลของกรรมที่เราทำ มิใช่อำนาจขององค์อิศวร หรือพระเจ้าองค์ใดมาแทรกแซงให้วิถีชีวิตของเราเจริญหรือเสื่อม รับผิดชอบการกระทำของเรา(กัมมัตถสาคตัตถา)^{๓๔}

แนวคิดเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งและมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากศาสนาอื่นๆ อย่างเช่นศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อว่ากรรมสามารถล้างได้เมื่ออาบน้ำในแม่น้ำคงคา เป็นต้น หรือศาสนาเซน ที่เชื่อว่าการทำกรรมทางกายนั้นรุนแรงที่สุด แต่ในพระพุทธศาสนาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสถึงเรื่องของกรรม ดังพุทธคำรัสว่า“เจตนาทำ กิเลส กมมัม วทามิ กิเลสทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม”^{๓๕}

ในพระพุทธศาสนา “กรรม” ตามความหมายที่แท้ หมายถึง การกระทำทางกาย วาจา และใจ ที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความจงใจ การกระทำที่ปราศจากเจตนาหรือความจงใจไม่จัดเป็นกรรม เช่น การหาว การง่วงนอน การหิว การเดินชนกันโดยบังเอิญ การกระทำอย่างนี้จัดเป็นเพียง “กิริยา” ไม่ถือว่าเป็นกรรม แต่การหิวเราระยะเพื่อจงใจจะเขยื้อยคนอื่น การตั้งใจเดินชนคนอื่น เพื่อให้เขาได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่ง การวางแผนทำร้ายคนอื่นและลงมือกระทำการตามแผนการนั้นจนบรรลุผล หรือการตั้งใจทำบุญตักบาตร การกระทำการทุกอย่างที่เกิดจาก “เจตนา” อย่างที่กล่าวมานี้จึงจะถือว่าเป็นกรรมตามความหมายที่แท้ และกรรมที่เราทำลงไปทางกาย ทางวาจา และทางใจ จะส่งผลอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ ผลของกรรม เราเรียกว่า “วิบาก” คนไทยรู้จักคำนี้ดี จึงเอามาเรียกรวมกันว่า “วิบากกรรม” หรือแปลว่าผลของกรรม ตามปกติคนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า เรื่องกรรมคือเรื่องของผลจากการกระทำชั่ว หรือความชั่ว ความเลวร้าย แต่ความจริงกรรมเป็นคำกลาง การจงใจทำชั่วก็จัดเป็นกรรมชั่ว กรรมจึงมีความหมายได้ทั้งในทางดีและทางชั่ว ทำกรรมดีเรียก “กุศลกรรม” และทำกรรมชั่วเรียก “อกุศลกรรม”

^{๓๔} พระเทพโสภณ(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๓-๕.ดูเพิ่มเติมใน ม.ม.อ.(ไทย). ๒/๓๔๔/๒๓๓)

^{๓๕} อัง. นฤก. (บาลี) ๒๒/๓๓๔/๔๖๔, อัง. นฤก. (ไทย) ๒๒/๓๓๔/๔๒๒.

การให้ผลของกรรม เป็นเรื่องซับซ้อนยากเกินกว่าที่คนธรรมดาจะเข้าใจได้อย่างทะลุปรุโปร่ง พระพุทธองค์ ตรัสว่า เรื่องที่เข้าใจยากคือเรื่องซึ่งคนธรรมดาไม่ควรนำมาคิดให้เปลืองสมอง คืออจินไตย^{๓๖} คือ การคิดปัญหาอภิปราย เช่น โลกเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ใครเป็นผู้สร้างโลก สิ่งนี้นี้พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็น "อจินไตย" คือ เป็นเรื่องที่ไม่ควรนำมาคิด (แต่ไม่ได้ห้ามคิด) เพราะอาจจะทำให้เสียเวลาเปล่า ขวนใจฟุ้งซ่าน ไม่นำไปสู่การแก้ปัญหาของชีวิต และเป็นเรื่องที่เหนือสามัญวิสัย พิสูจน์ได้ยาก ใครมัวคิดค้นหรือหาทางพิสูจน์ ยังไม่รู้ความจริงก็อาจจะตายเสียก่อน หรือเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ กล่าวโดยย่อ ถึงคิดอย่างไรก็ไม่มีทางได้คำตอบที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพราะเรื่องทั้งสี่นี้อยู่เหนือวิสัยที่จะเข้าถึงได้ด้วยการคิดหรือการใช้ตรรกะ คิดมากอาจเป็นบ้าเพราะคิด อย่างไรก็ตาม ที่ท่านไม่แนะนำให้คิดคั่นนั้นไม่ได้หมายความว่า เรื่องเหล่านี้ไม่มีอยู่จริง ตรงกันข้าม เรื่องทั้งสี่นี้เป็นความจริงที่มีอยู่ในโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องกรรมวิบาก หรือการให้ผลของกฎแห่งกรรม เป็นความจริงตามธรรมชาติที่มีอยู่ เป็นอยู่เอง และเกี่ยวข้องกับมนุษย์โดยตรง โดยไม่เกี่ยวกับการค้นพบของพระพุทธเจ้าแต่เป็นธรรมชาติตามธรรมชาติของกฎแห่งกรรม ก็เหมือนกับความรู้ของไฟที่ไม่่ว่าเราจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตาม แต่เมื่อเอามือไปจี้ไฟทั้งคนที่เชื่อและไม่เชื่อว่า ไฟร้อนก็จะได้รับผลเหมือนกัน คือ จะรู้ด้วยตัวเองว่า ไฟนั้นร้อนอย่างไม่มีทางปฏิเสธเป็นอันได้^{๓๗}

การนำเสนอในละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” เอกภพ ดันหยงมาสกุล ผู้กำกับการแสดง ได้กล่าวการต่อรองกับความตายไว้ว่า “การที่พระเอกหรือภินทร์หรือผู้ร้าย นายเมฆาเป็นคนที่สามารถต่อรองความตายกับมัจจุราชได้ แล้วสามารถทำให้ตัวเองเป็นอมตะและตอนจบกลายกลับนายเมฆาต้องชดใช้กรรมของตน ช่วยพระเอกหรือภินทร์กลับมาเป็นมนุษย์ดังเดิมนั้น” ในหลักพระพุทธศาสนาเรื่องทุกขสัง มีใจความว่า สรรพสิ่งในโลกนี้มีธรรมชาติโน้มไปหาความแก่ชรา แดกสลายหรือเน่าเสีย ชีวิตของเราซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่งก็หนีไม่พ้นธรรมชาติดังกล่าวนี้ ชีวิตเราเริ่มต้นด้วยการเป็นทารก ต่อมาก็เติบโตเป็นเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ แก่ชราและที่สุดก็ตายไปจากโลกนี้ไป การมีชีวิตอยู่ในโลกตามหลักทุกขสังคือการก่อกำเนิดขึ้นแล้วก็เปลี่ยนแปลงไปหาสภาพที่ผุกร่อนเสื่อมสลาย แม้ในขณะที่กำลังดำรงอยู่ในกระแสความเปลี่ยนแปลงนี้ หากเราสังเกตให้ดีจะพบว่า ธรรมชาติพื้นฐานของชีวิตคือความเน่าเสีย มนุษย์มีทุกข์ติดตัวมาตั้งแต่เกิดอยู่ประการหนึ่งคือ

^{๓๖} อก.จตุก.(ไทย) ๒๑/๓๓/๑๒๒.

^{๓๗} ว.วชิรเมธี,ชี้ทางสว่าง ตัดกรรมตามแนวพุทธ, http://ariyawellness.com/miracle_dhamma_03.php

ต้องคอยปกปิดใต้น้ำหอมและรักษาความสะอาดร่างกายอยู่ตลอดเวลา ไม่มีแม้สิ่งเดียวที่สามารถยืน
งออยู่เหนือกาลเวลาโดยไม่เปลี่ยนแปลงได้^{๓๔}

คติความเชื่อเรื่องการต่อรองกับความตายได้ หรือสามารถหลบหนีจากความตายได้ ใน
พระพุทธศาสนาไม่เห็นว่าเป็นอย่างนั้น ซึ่งต้องพิจารณาทั้งเจตนา ของผู้กระทำด้วยว่าเป็นอย่างไร
และหากกรรมใดหนักก็ต้องรับผลแห่งกรรมก่อน กรรมลบล้างไม่ได้ แต่หลีกเลี่ยงผลกรรมได้ ดัง
ปรากฏไว้ว่า

อดีตล่วงพ้นไปแล้ว การกระทำทุกอย่างที่กระทำไปด้วยเจตนา ไม่ว่าจะชั่วหรือดีก็ตาม
ก็เป็นอันได้กระทำไปแล้ว และผลกรรมนั้นจะต้องย้อนกลับมาหาตัวผู้กระทำในที่สุด แต่เวลาที่
กรรมให้ผลนั้นไม่แน่นอนว่าจะช้าหรือเร็ว จะเป็นปัจจุบันหรืออนาคต ถ้าหากกรรมที่ได้กระทำ
ก่อนหน้านั้นยังให้ผลไม่หมด หรือกรรมที่กระทำในปัจจุบัน มีวิบากแรงกว่าก็จะทำให้กรรมนั้นมี
ผลช้า เมื่อเป็นเช่นนี้หนทางที่จะหลีกเลี่ยงผลกรรมก็พอมีทาง ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของ
ผู้กระทำเองว่า มีฝึ่เท่าในการหลีกเลี่ยงมากน้อยแค่ไหน มีเส้นชัยอยู่ที่อนุปาติเสสนิพพาน(ดับขันธปริ
นิพพาน) ถ้าในระหว่างนี้เขามุ่งมั่นทำเฉพาะบุญกุศลอบรมสติปัญญาให้ปราดเปรื่องอยู่ตลอดเวลา
จนถึงขณะจิตสุดท้าย หลังตายก็จะไปเกิดในภพดี ๆ ได้ และหากเขาทำได้เช่นนี้ทุกภพทุกชาติ ไม่
มีวาทะเรื่องความสุขเล็กน้อย ๆ ที่เกิดขึ้นชั่วครั้งชั่วคราว อันเป็นผลพลอยได้จากการเร่ง
ทำบุญ เขาก็มีโอกาสเข้าถึงเส้นชัยได้ก่อนที่บาปจะตามมาทัน เปรียบเหมือน โจรผู้ร้ายที่ได้ก่อ
คดีอาญาไว้ แล้วหลบหนีการจับกุมได้ตลอด ๒๐ ปี มีความสามารถในการหลบหลีกเจ้าหน้าที่
ตำรวจ เมื่ออายุความครบ ๒๐ ปี คดีความก็เป็นอันหมดอายุไป กฎหมายไม่อาจลงโทษเขาได้อีก
ต่อไป บาปที่เราทำไว้ก็เช่นกัน หากเราเข้าถึงอนุปาติเสสนิพพานได้แล้ว ก็ไม่อาจตามมาให้ผลได้
อีกต่อไป แต่โดยยากที่จะเป็นเช่นนั้น มักถูกวิบากกรรมตามมาทันเสียก่อน หลายคนหลายท่าน
พยายามวิ่งหนีเอาจิต รอดสุดชีวิต ต้องถึงกับฝ่าฝืนหลบลี้กว่าจะเข้าถึงอนุปาติเสสนิพพาน เข้าสู่
ที่ปลอดภัยได้

ตัวอย่างเช่น พระองค์สิริมาเถระ กว่าท่านจะฟันฝ่าอุปสรรคเข้าสู่เส้นชัยได้ ถูกกรรมเก่า
ไล่กวตจับจวนเจียนจะทันอยู่แล้ว หรืออาจจะถูกกรรมเก่าจับติดชายฝ้านุ่งแล้ว แต่ท่านก็ยัง
พยายามดิ้นรนเต็มที่ จนเข้าสู่เส้นชัยจนได้ เมื่อเข้าสู่เส้นชัยแล้ววิบากกรรมก็มีอาจส่งผลได้อีก ไม่
ต้องชดใช้กรรมใดๆ อีกต่อไป กรรมที่เคยทำไว้จะกลายเป็นอโหสิกรรมไป^{๓๕}

^{๓๔} สมภาร พรหมทา, มนุษย์กับการแสวงหาความจริงและความหมายของชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒,
(กรุงเทพมหานคร : ศยาม), ๒๕๔๕, หน้า ๕๕.

^{๓๕} ดูรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๘/ ๑๑.

พระมหาเถระอีกรูปหนึ่ง ท่านมีบุญบารมีมากกว่าพระองค์ลีมาลหลายท่านนัก และทั้งนี้สามารถเข้าถึงสอุปาทิเสสนิพพานได้แล้ว แต่ท่านก็ยังถูกรกรรมเก่าตามมาทันจนได้ ผู้นั้น คือ พระมหาโมคคัลลานะ ผู้อัครสาวกเบื้องซ้ายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่กรรมของท่านมีพลังอำนาจถึงเพียงนี้ เนื่องจากในชาติก่อนท่านได้ทำร้ายพ่อแม่ของตนเอง ซึ่งเป็นหนึ่งในอนันตริยกรรม ๕^{๔๐} ประการที่จัดว่าเป็นกรรมชั่วที่หนักที่สุด กรรมที่ท่านได้ทำนั้นส่งผลให้ท่านแทบเอาจิตไม่รอดทั้ง ๆ ที่ท่านสั่งสมบุญกุศลมาเป็นจำนวนมหาศาลถึงขนาดที่สามารถส่งท่านเข้าสู่พระนิพพานได้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังด้านแรงบาปแทบไม่ไหว ท่านเข้าสู่สอุปาทิเสสนิพพานได้แล้วกรรมก็ยังตามมารังควาญอยู่ คือ ทั้งที่ท่านบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์แล้ว ได้รับสรรเสริญจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า เป็นผู้มั่งคั่งกว่าพระอรหันต์ทั้งปวงก็ยังถูกพวกโจรทำร้ายทุบตีร่าง กายจนแหลกละเอียด เป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย แต่ก็ยังดีที่บาปตามมาทันขณะที่ท่านก้าวเข้าสู่เส้นชัยได้ครั้งตัวแล้ว จึงทำให้ผลกรรมอย่า ยีท่านได้แต่ร่างกายเท่านั้น ไม่อาจทำให้จิตท่านหวั่นไหวได้^{๔๑}

กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา หรือคติความเชื่ออื่นๆ ได้อาจจะไม่สามารถวัดให้เป็นที่ประจักษ์ได้ หรือผู้ใดจะเชื่อหรือไม่ก็ตามไม่ว่าจะเป็นกฎแห่งกรรม นรก สวรรค์ โลกหน้า ประการหนึ่งของความต้องการของพระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติสิ่งที่เป็นจุดสนใจกว่า และเป็นที่น่าสนใจแท้ จึงได้แก่ การปฏิบัติต่อชีวิตที่เป็นอยู่นี้ว่าจะดำเนินชีวิตที่กำลังเป็นอยู่นี้อย่างไร จะใช้ชีวิตที่มีอยู่แล้วนี้อย่างไร เพื่อให้เป็นชีวิตที่เป็นอยู่อย่างดี และเพื่อให้ชีวิตข้างหน้า ถ้ามี ก็มั่นใจได้ว่า จะสืบต่อออกไปเป็นชีวิตที่ดีงามด้วย^{๔๒}

ผู้วิจัยเห็นว่า ในปัจจุบันคติความเชื่อเหล่านี้ได้ผ่านการบอกเล่าการมีพิธีกรรมกัน ในสังคมไทย ผู้ผลิตรายการทีวีจึงได้สะท้อนคติ ค่านิยม ของพิธีดังกล่าวไว้ด้วย เพียงแต่ได้ซ่อนไว้ในละครทีวี เรียกว่าเป็นเทคนิคการนำเสนอ ดังที่ John Dryden นักเขียนบทละครและนักวิจารณ์ในศตวรรษที่ ๑๗ กล่าวไว้ว่าละคร คือภาพความนึกคิดที่เหมือนจริงของธรรมชาติมนุษย์ (Lively image of human nature)^{๔๓} ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาภูติชัย วชิรเมธี^{๔๔} ที่ได้กล่าวใน

^{๔๐} (๑) มาตุฆาต (ฆ่ามารดา) (๒) ปิตุฆาต (ฆ่าบิดา) (๓) อรหัตตฆาต (ฆ่าพระอรหันต์) (๔) โลหิตุปบาท (ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงให้พระโลหิตห้อขึ้นไป) (๕) สังฆเภท (ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน, (อง.ภก.อ. ๓/๘๖/๑๕๕)

^{๔๑} ดูรายละเอียดใน, http://www.tlcthai.com/club/view_topic.php?club=buddhism&club_id=1278&table_id=1&cate_id=788&post_id=12364

^{๔๒} ดูเพิ่มเติมใน พระธรรมปิฎก, **พุทธธรรม**, หน้า ๑๕๕.

^{๔๓} อรุณช เลิศจรยารักษ์, **หลักการเขียนบทโทรทัศน์**, หน้า ๖๓.

^{๔๔} ว.วชิรเมธี, **ชี้ทางสว่างตัดกรรมตามแนวพุทธ**, http://ariyawellness.com/miracle_dhamma_03.php

เรื่องการตัดกรรมไว้ว่า การตัดกรรมเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ แต่ต้องทำตามหลักการที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสสอน ไม่ใช่ตามที่ "เจ้าพิธี" บางคนสอนแล้วเก็บเงินค่าตัดกรรมเป็นสนนราคาแพง ๆ ตัดกรรมอย่างนั้น คนรับตัดกรรมรายล้าน แต่คนไปร่วมพิธีจะมีกรรมหนัก เพราะต้องหนักอกหนักใจกับเงินที่เสียไป บางรายไปยืมเงินคนอื่นมา พอทำพิธีเสร็จแล้วอาจจะสบายใจชั่วคราว แต่ต้องทนกับหน้ารับกรรมใหม่ คือ อาจกลายเป็นลูกหนี้ พลอยมีชีวิตที่ต้องตกอยู่ใต้อาณัติของคนอื่น หรือไม่ตัดกรรมเสร็จแล้วก็สบายใจ จึงรีไปสร้างกรรมชั่วอย่างใหม่ขึ้นมาอีก แล้วพอมีเวลาก็แวะมาหาพระเกจิอาจารย์ทำพิธีตัดกรรมเสียทีหนึ่ง การทำพิธีตัดกรรมในทางหนึ่งจึงกลายเป็นส่งเสริมให้คนกล้าทำกรรมชั่วมากขึ้นอย่างไม่รู้สึกละอายชั่วกลัวบาป ชำยังส่งเสริมให้คนเดินสวนทางพุทธจริยธรรมออกไปไกล

การตัดกรรมตามแนวพุทธเป็นสิ่งที่สามารถทำได้โดยวิธีการไม่ลึกลับซับซ้อนอะไรเลย ผู้ที่เคยทำความผิดพลาดมาก่อน เมื่อสำนึกได้ ตั้งใจจะตัดกรรม "ด้วยตนเอง" โดยควรเริ่มทำการตัดกรรมตามกรรมวิธี ดังนี้

๑. ตัดใจ คือ ตัดใจจากความคิด ความเชื่อที่ผิด กลับมาเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม เชื่อในกฎแห่งกรรมว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" หันมายอมรับนับถือความคิดเห็นที่ถูกต้อง เป็นสัมมาทัศนะดำเนินชีวิตด้วยความรับผิดชอบต่อสิ่งที่คิด กิจที่ทำ และคำพูดอย่างคนมีปัญญา

๒. ตัดพฤติกรรม พฤติกรรมที่เป็นบ่อเกิดของความชั่ว ความผิดทุกชนิดต้องค่อย ๆ ลดละ เลิก คือ ทำให้ลดน้อยถอยลงจนเบาบางหรือไม่มีเหลืออยู่อีกเลย แม้จะต้องใช้เวลาหน่อยก็ต้องทน เพราะพฤติกรรมต่าง ๆ ในทางไม่ดี หากเราไม่พยายามจะตัดออก มันจะกลายมาเป็นลักษณะนิสัยหรือบุคลิกประจำตัวไปจนตาย แล้วเจ้าพฤติกรรมที่ตัดไม่ขาดเหล่านี้เองจะคอยบงการให้ชีวิตหันเหไปสู่วิถีทางที่เสื่อมทรามลงเรื่อย ๆ เช่น คนบางคนติดการพนัน หากไม่พยายามเลิก ในที่สุดพฤติกรรมนี้จะนำไปสู่ความล้มจมไม่เร็วก็ช้า

๓. ตัดกรรมกิเลส การตัดกิเลสก็คือการหันมาดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง หรือทำสมาธิภาวนา พัฒนาสติปัญญาให้รู้เท่าทันมายาการของกิเลส จนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในมรรค ผล นิพพาน สามารถมีชีวิตอยู่ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ไม่ถูกกระตุ้นด้วยแรงขับของกิเลสอีกต่อไป ในอดีตมีคนไปตัดกรรม ลบล้างความชั่วด้วยการอาบน้ำล้างบาป (เทียบการอาบน้ำนํ้าในปัจุบัน) พระพุทธองค์ตรัสว่า หากการอาบน้ำในแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ ทำให้คนสามารถชำระล้างบาปได้จริง กุ้ง หอย ปู ปลา ก็คงเป็นเทวดาผู้บริสุทธิ์กันหมดแล้ว เพราะอยู่ในน้ำ ได้อาบน้ำตลอดเวลา บางคนตัดกรรมด้วยการทำพิธีสวดสาธยายมนต์ สะเดาะเคราะห์ต่อชะตากรรมวิธีที่มีเจ้าพิธีเป็นคนนำ พระพุทธองค์ตรัสว่า การชำระล้างกรรมด้วยวิธีนี้ไม่มีประโยชน์อะไร เหมือนคนเอาก้อนหิน

โยนลงน้ำ ก้อนหินก็มีแต่จมน้ำ คนนับร้อยนับพันจะมานั่งสวดมนต์อ่อนน้อมอยู่ริมฝั่งให้ก้อนหินที่มีน้ำหนักลอยขึ้นมาหาได้ไหม คนทำความชั่วมาก่อนก็เช่นกัน จะไปเข้าพิธีให้พระสวดอย่างไร กรรมชั่วก็หาได้หลุดออกไปจากตัวไม่

กล่าวอย่างถึงที่สุด วิธีตัดกรรมที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ก็คือ การละความชั่วด้วยความดี ไม่ละความชั่วด้วยการพิธีสารภาพบาป หรือไถ่บาป หรืออาบน้ำชำระบาป พระพุทธองค์ทรงแนะนำว่า หากจะอาบน้ำชำระบาป ก็จงอาบด้วยน้ำแห่งความดีงามทางกาย วาจา และใจ จะดีกว่า และได้ผลกว่าอย่างแน่นอน^{๔๕}

การตัดกรรมหรือความต้องการที่จะแก้กรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นเพราะความไม่เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง จึงพยายามแสวงหาทางออกจากทุกข์ ถึงจะพยายามแสวงหาอย่างไรก็ตามที่สุดแล้วทุกข์ก็ไม่มีผู้ใดที่จะสามารถแก้ไขให้หมด หายไปได้ เพราะทุกข์ไม่เพียงแต่ภายนอกเท่านั้น แต่ทุกข์ยังหมายถึงภายในด้วย แม้แต่พระอรหันต์ท่านก็ยังมีความทุกข์อันเกี่ยวเนื่องด้วย ทุกข์ประจำสังขารที่จะต้องเยียวแก้ไขไปจนกว่าสังขารร่างกายจะดับนิพพานเท่านั้น

ดังนั้น กรรมจึงไม่สูญหายไปไหน ถ้าเราทำความดี ภาพแห่งความดีก็ถูกบันทึกไว้ในภวังคจิตทันที ถ้าเราทำชั่ว ภาพแห่งความชั่วจะถูกบันทึกไว้ในภวังคจิตทันทีเช่นกัน ที่ท่านกล่าวว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หมายถึงการเก็บวิบากดีหรือชั่วไว้ในภวังคจิตนั่นเอง ถ้าเราต้องการให้วิบากกรรมผลเป็นรูปธรรมทันตาเห็นในชาติปัจจุบัน เราต้องทำดีให้ครบ องค์ประกอบที่เรียกว่าสมบัติ ๔ ประการ^{๔๖} คือ

๑.คติสมบัติ ความพร้อมแห่งคติหรือสถานการณ์

๒.อุปธิสมบัติ ความพร้อมแห่งร่างกาย

๓.กาลสมบัติ ความพร้อมแห่งกาลเวลา

๔.ปโยคสมบัติ ความพร้อมแห่งความเพียร

๔.๔.๒ การสร้างแรงงูใจในการสร้างกรรมดีโดยผ่านละครเรื่องยัยฟ้าทำดิน

การนำเสนอละครโทรทัศน์ให้เกิดกระแส เพื่อการติดตามของผู้ชมอย่างได้ผล หรือที่เรียกว่าให้ได้ผู้ชมที่เป็น “แฟนพันธุ์แท้” หรือ “แฟนพันธุ์ใด ๆ” ต่างมีแรงบันดาลใจอื่นที่ซ่อนเร้นอยู่

^{๔๕} ว.วชิรเมธี, *ชี้ทางสว่างตัดกรรมตามแนวพุทธ*, http://ariyawellness.com/miracle_dhamma_03.php

^{๔๖} ดูเพิ่มเติมใน พระเทพโสภณ(ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด*, หน้า ๓-๕.

ในเจตจำนงเรื่องความบันเทิงแทบทั้งสิ้น ซึ่งสามารถสรุปเหตุผลที่สำคัญๆ ของการดูโทรทัศน์ได้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อการบำบัด (Therapy) หรือทดแทน (Substitution) บางสิ่งบางอย่างที่ขาดหายไปในโลกความเป็นจริง เนื่องจากในชีวิตจริงของผู้คนในแต่ละกลุ่มสังคมต่างก็มีปัญหาใหญ่น้อยแตกต่างกันไปการที่ละครโทรทัศน์เสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวละครจากหลายเพศ หลายชนชั้น และหลายกลุ่มสังคม ละคร “น้ำเน่า” เหล่านี้จึงเป็นประหนึ่งกลไกแห่งการระบายออกทางสังคม (Social Outlets)

๒. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อลดทอนความขัดแย้ง (Tensions) ในโลกความจริง แม้ในโลกความจริงจะมีรอยร้าวทางสังคมมากเพียงไร แต่ผู้ชมก็สามารถใช้ละครโทรทัศน์ประสาทรอยร้าว และเชื่อมร้อยรอยต่อต่างๆ ที่อาจเป็นเงื่อนไขสู่ความขัดแย้งดังเครียดได้ อย่างน้อยก็ในโลกจินตนาการ

๓. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อหลบหนี (Escapism) ไปจากชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อหน่าย ถ้าเปรียบเทียบระหว่าง “ละครน้ำเน่า” ที่เนื้อเรื่องซ้ำซาก กับชีวิตประจำวันที่น่าเวียนไม่ไปไหน อะไรจะดูเป็นวังวนมากกว่ากัน คำตอบที่ผู้ชมละครโทรทัศน์หลาย ๆ คนตอบออกมาก็คือชีวิตจริงของคนเราต่างหากที่น่าเบื่อหน่ายยิ่งกว่า ฉะนั้นภายใต้การกำกับของโครงสร้างสังคมมนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาพื้นที่ในการด้านทานหรือทำหายกฎระเบียบแห่งสังคม

๔. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อต้องการหาเพื่อน ละครโทรทัศน์ทำให้ผู้ชมทั่วไปรู้สึกว่ามันได้บริหาร “อำนาจ” จากการที่จะได้รู้ว่าชีวิตคนอื่นเป็นเช่นไร แต่ท้ายที่สุด ผู้ชมเหล่านี้ก็มักจะบอกว่า ชีวิตของคนอื่นก็มักจะคล้ายกับชีวิตของตนเอง ละครโทรทัศน์จึงถือเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย เมื่อผู้ชมนั่งดูละคร พวกเขาและเขาก็จะหาข้อสรุปให้กับตัวเอง ตามแต่ประสบการณ์ทางสังคมและประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมา ทั้งนี้ไม่มีใครเลยที่จะนั่งดูละครโทรทัศน์ โดยปราศจากความคิดอันใดหรือไม่ได้ใช้ความรู้หรือประสบการณ์ของตนมาต่อตรงกับสิ่งที่ได้สัมผัสหน้าจอ

๕. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อการชบชบนิทานและสร้างชุมชนทางสังคมขึ้นมา สำหรับผู้คนในโลกปัจจุบันแล้วไม่ค่อยมีใครมีประสบการณ์ร่วมที่เหมือนกันหรือสามารถสนทนาพูดคุยเรื่องเดียวกันได้ เปรียบเสมือนเดียวกับผู้คนในสังคมชุมชนขนาดเล็กเมื่อครั้งอดีต ฉะนั้นพวกเขาและเธอก็จะพูดคุยกันเกี่ยวกับสิ่งที่เห็นจากจอโทรทัศน์ทดแทน การดูโทรทัศน์จึงเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างประสบการณ์ร่วมในการสนทนา

การที่ผู้ชมได้ติดตามชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” อย่างต่อเนื่องเป็นเพราะละครได้ให้แนวคิดที่ดี ดังที่ อำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“แนวคิดละครเรื่องนี้ถือว่าเป็นตัวอย่างและให้แง่คิดที่ดีกับผู้ชมทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะตัวละครวินทร์ที่สามารถแสดงออกสื่อให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการทำความดี เป็นคนดี มีจิตใจและมีความมุ่งมั่นที่จะทำหน้าที่ของตำรวจในการช่วยเหลือผู้บริสุทธิ์ ให้พ้นจากอำนาจความชั่วร้ายจากเมฆาแม้กระทั่งความตายก็ไม่สามารถทำอะไรเขาได้ ในฐานะของคนดูทำให้รู้สึกและเพิ่มความมั่นใจว่าสุดท้ายแล้วการทำความดีเป็นคนดี ถึงแม้จะต้องฝ่าฟันกับอุปสรรคต้องทนทุกข์ทั้งกายทั้งใจ เราทุกคนก็จะได้รับชัยชนะได้มีความสุขแน่นอน”^{๔๗}

วุฒิชัย จันทร์แสง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้สะท้อนไว้เช่นเดียวกันว่า

“แนวความคิดที่ได้จากละครเรื่องนี้คือ ละครเรื่องนี้ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบาปบุญคุณโทษ เพิ่มมากขึ้น อาจจะมีผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านการคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้ที่ชมละครเรื่องนี้ด้วย จะทำให้วิถีชีวิตหลังจากที่ชมละคร เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คือ คิดดี ทำดี พุศดีและทำความดียิ่งขึ้น ด้วยเพราะความเกรงกลัวต่อบาป ที่เห็นได้ชัดจากละครเรื่องนี้ที่นำเสนอผู้ชมออกมาว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เพราะไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ในโลกนี้ก็ยังมียกย่องคนดีอยู่เสมอ”

และกิจปณัฐ พิมพดี ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้สะท้อนไว้ว่า

“ละครเรื่องนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงการทำความดีและความชั่ว จะเห็นว่าการกระทำ ความชั่วนั้นทำได้ง่าย แต่การทำความดีนั้นทำได้ยาก ยากอย่างไร ยากตรงที่ว่าเราต้องคอย ขจัดหรือกำจัดในสิ่งที่เป็น กิเลส ความโลภ,ความโกรธ,ความหลง ละครเรื่องนี้กำลังจะบอกให้เห็นว่าความดีนั้น แม้ว่าจะทำยากเพียงใด อาจจะต้องสูญเสียบุคคลที่ตัวเองรักไปไม่ว่าก็คน ไม่ว่าจะเป็นคนที่รักมากที่สุดหรือคนในครอบครัว หรือจะเป็นเพื่อนร่วมงาน เป็นแฟนเป็นคนรัก หรือจะต้องเจออุปสรรคอะไร หนักหนาสาหัสสักเพียงใด มันก็อาจทำให้เราท้อถอยได้ แต่ว่าละครเรื่องนี้สอนให้เรารู้ว่า เราต้องตั้งสติเพื่อรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะถ้าเราขาดสติทุกอย่างก็จะจบ แต่ถ้าเรามีสติเรายึดมั่นในความดี แล้วก็ปฏิบัติในแนวทางของพระพุทธศาสนา ผลสุดท้ายแล้วความดีก็จะทำให้เราพ้นจากความทุกข์ แล้วก็จะประสบผลสำเร็จในชีวิต”

ไม่เพียงแต่แนวคิดของเรื่องเท่านั้นที่สามารถทำให้ผู้ชมได้ติดตามละครโทรทัศน์เรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” นี้ แต่ยังมีการนำเสนอที่ให้ความตื่นเต้น การสร้างฉากต่างๆ ยังส่งผลต่อการติดตามดังที่ **กิจปณัฐ พิมพดี ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้สะท้อนแนวคิดไว้ว่า**

^{๔๗} สัมภาษณ์ คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓ ที่ ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

“ละครเรื่องนี้ก็ให้ความสนุกตื่นเต้นเร้าใจ... ให้ความสนุกตื่นเต้นมากต้องคอยลุ้นอยู่ตลอดเวลาว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับใครบ้าง เพราะละครส่วนใหญ่ก็จะเดากันได้ ส่วนมากสุดท้ายพระเอกชนะแล้วตัวโกงตายตอนจบ แต่ละครเรื่องนี้ต้องลุ้นอยู่ตลอดเวลาว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับพระเอกบ้างซึ่งภวินทร์ที่ต่อต้านความชั่วร้าย ของแก๊งอินทรีของเมฆา สุดท้ายก็ชนะถึงแม้ว่าผลนั้นกลับมาแล้วจะสูญเสียอำนาจบางอย่างไปหรือสูญเสียคนที่ตัวเองรักมาก แต่ไหนก็ยังไม่ทำให้กลับมาชนะแล้วก็ใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข”

แสงวี เนียมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้สะท้อนแนวคิดไว้ว่า

“เป็นละครที่มีความสนุกสนานมาก เป็นละครต่อสู้ มีทั้งฉากบู๊ฉากรัก” ซึ่งทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกร่วมในการติดตาม ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดจากการทำกรรม การต่อสู้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการทำความไม่ดี แต่ฉากรักเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรักอันเกิดแต่กรรมดี

วุฒิชัย จันทรแสง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้สะท้อนแนวคิดไว้ว่า

“ละครเรื่องนี้ก็มีครบทุกรสชาติ มีเนื้อเรื่องที่สนุกชวนติดตาม มีบู๊ แอ็คชั่น คอมมาดี้ เล็กน้อย คราวนี้จะค่อนข้างเยอะหน่อย เพราะเรื่องนี้จะมีคนเสียชีวิตเยอะ เป็นปมที่พระเอกและนางเอกต้องช่วยกันแก้ ทำให้พระเอกนางเอกเกิดความรักต่อกัน ทำให้ละครดูสนุกขึ้นไปอีก และก็ยังตื่นตาตื่นใจไปกับฉากสภาพของดินแดนแห่งความตายหรือนรก ซึ่งเรื่องนี้มีมาให้เห็นกัน ซึ่งแตกต่างจากละครสมัยนี้ที่ไม่ค่อยมีฉากอย่างนี้ให้เห็นกัน”

คารา หรือผู้แสดงยังเป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้ผู้ชม ติดตาม ดังที่คารานักแสดงทั้งฝ่ายชาย และหญิงที่เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม รับบทเป็นตัวละครดังกล่าวด้วยแล้วก็ทำให้มีการติดตามรับชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” คือ

ผู้แสดง ร้อยตำรวจเอกภวินทร์ ชนะชนม์ แสดงโดย สุกุลวัฒน์ คณารศ

ทิวา แสดงโดย พัชราภา ไชยเชื้อ

ดวงใจ แฟนสาวภวินทร์ แสดงโดย เอมี่ กลิ่นประทุม

นที แสดงโดย อาทิตย์ นิยมกุล

เมฆา หัวหน้าแก๊งค้ายาข้ามชาติ แสดงโดย วัชรบูล ลี้สุวรรณ

ในละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ยังมีการเสนอแนะละครไว้อีกด้วยว่าจะเป็นอย่างไร คือ ธนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้าเราอยากให้ละครเรื่องนี้ สอนเรื่องบาปบุญคุณโทษให้ได้ ประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างเช่น เวลาละครจบ แต่ละวัน ควรจะเสริมแทรกกว่า ละครตอนนี้นะ มีการกระทำที่ดี ที่ไม่ดี

อย่างไร เกี่ยวกับบาปบุญอย่างไร และก็แนะนำ นั่นก็คือการเสนอแนะความคิด ทำให้คนดูสามารถเข้าใจได้ แม้ว่าจะดูแล้ว แต่ก็อาจไม่เข้าใจในเรื่องบาปบุญ มากเท่าไร ก็อยากให้แนะนำในตอนจบว่าในตอนนี้มีเรื่องบาปบุญอย่างไร มีเรื่องของการกระทำความดีความไม่ดียังไร อันไหนควรทำตามอันไหนไม่ควรทำตาม”

วุฒิชัย จันทร์แสง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้เสนอแนวคิดที่สะท้อนความจริงของสังคมบางประการไว้ว่า

“ละครเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงอะไรหลายๆ อย่างที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมปัจจุบัน ที่มีแต่คนที่เห็นแก่ตัว ไม่มีความเสียสละเหมือนสังคมสมัยก่อนเช่นการใช้ตำรวจมาเป็นตัวเดินเรื่อง ก็จะเห็นได้ว่ามีตำรวจที่ซื่อสัตย์สุจริตอย่างแท้จริง กับตำรวจที่โลกเห็นแก่เงินมากกว่าหน้าที่ของตนเอง เป็นสายให้กับ แก๊งอาชญากรรม”

ละครโทรทัศน์ที่จะประสบความสำเร็จจึงต้องอาศัยกลวิธีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการ บท ผู้กำกับหรือแม้แต่วงของเวลาที่เรียกว่า “Prime Time” ด้วยเหตุนี้ ช่วงละครโทรทัศน์หลังข่าวจึงเป็นเวลาที่ค่าโฆษณาแพงที่สุด ทว่าบรรดาเจ้าของสินค้าก็พร้อมจะเข้ามาแย่งกันซื้อเวลาเพื่อสร้างการเข้าถึง กับผู้ชมจำนวนมาก และในเวลาเดียวกัน ละครจะต้องให้คติ แนวคิด สะท้อน พร้อม กับเสนอแนะเพื่อเป็นทางออกแก่สังคมประเทศชาติ และโลกด้วย ไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิง สนุกสนาน หรือที่เรียกว่า “ละครน้ำเน่า” เพียงประการเดียว แต่จะต้องเป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดสังคมแห่งปัญญา และการประกอบกุศลกรรม อันสามารถนำไปสู่การสั่งสมบุญบารมียิ่งขึ้นไป ทั้งนี้ยังเป็นการแสวงหาที่ประเสริฐอีกประการหนึ่ง ดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ใน ปาราสิตสูตร^{๔๘}ว่า “ภิกษุทั้งหลาย การแสวงหา มี ๒ อย่างคือ ๑) การแสวงหาที่ไม่ประเสริฐ ๒) การแสวงหาที่ประเสริฐ การแสวงหาที่ประเสริฐ เป็นอย่างไร คือ บางคนในโลกนี้ ตนเองมีความเกิดเป็นธรรมดา ยังแสวงหาความเกิดเป็นธรรมดาอีก ตนเองมีความแก่เป็นธรรมดา ยังแสวงหาสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดาอยู่อีก ตนเองมีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ยังแสวงหาสิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาอยู่อีก ตนเองมีความตายเป็นธรรมดา ก็ยังแสวงหาสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาอยู่อีก ตนเองมีความเศร้าโศกเป็นธรรมดา ก็ยังแสวงหาสิ่งที่มีความเศร้าโศกเป็นธรรมดาอยู่อีก ตนเองมีความเศร้าหมองเป็นธรรมดา ก็ยังแสวงหาความเศร้าหมองเป็นธรรมดาอยู่อีก”

ในธรรมชาติของจิตในวาระสุดท้ายหากบุคคลที่ประกอบกรรมดีที่เป็นกุศลกรรมไว้มาก จิตก็ย่อมที่จะนำไปสู่ภพภูมิที่ดี ดังพุทธภาษิตที่ว่า จิตฺเต สงฺกิลิฏฺฐํ ทุกฺคิ ปาณิกงฺขา เมื่อจิตเศร้าหมองจำต้องหวังไปสู่ทุกคติ ถ้ากังวลจิตสะสมบุญความดี จิตย่อมผ่องใส และไปเกิดในที่ดี จิตฺเต

^{๔๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๓๔/๒๕๖-๒๕๗.

อสงฺกิลิฏฺฐ สุกฺติ ปาฏิกงฺขา เมื่อจิตผ่องใส เป็นอันหวังว่าไปสู่สุคติ^{๔๕} ในพระพุทธศาสนาถือว่า การกระทำทางมโนทวารเป็นการกระทำที่สำคัญกว่าการกระทำทางอื่นคือ กายทวาร และวจีทวาร

^{๔๕} ดูเพิ่มเติมใน พระเทพโสภณ(ประยูร ฐมฺมจิตฺโต), กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด, หน้า ๔๖-๔๗.

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าท้าดิน” ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาแนวคิด และรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าท้าดิน” และ ๓) เพื่อศึกษาทัศนคติ และความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรม ของผู้เกี่ยวข้องและผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง “เขี้ยวฟ้าท้าดิน”

จากการศึกษาวิจัย สรุปผลจากการวิจัยดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้คือ

ประการที่หนึ่ง กฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท กฎแห่งกรรมหมายถึงการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา และกฎแห่งกรรมหมายถึงกระบวนการให้ผลของการกระทำหรือผลที่เกิดจากการกระทำ พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาคือทำด้วยความตั้งใจ หรือจงใจทำ ไม่ว่าจะเป็นการทำดีหรือทำชั่วก็ตาม การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” การกระทำที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว” ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสถึงเรื่องของกรรมไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม” พระอรรถกถาจารย์ได้แสดงกฎธรรมชาติหรือนิยามไว้ ๕ ประการ คือ อุตุนิยาม พิชนิยาม จิตตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม โดยการจำแนกกรรมออกไปเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

๑ จำแนกตามธรรมชาติที่เป็นมูลเหตุ อันเป็นการจำแนกตามคุณภาพ มี ๒ ประการ คือ อกุศลกรรม และกุศลกรรม

๒ จำแนกตามทางที่แสดงออกของกรรม คือจำแนกตามทวารที่ทำการกรรม มี ๓ ทาง คือ ๑)กายกรรม กรรมทำด้วยกาย ๒)วจีกรรม กรรมทำด้วยวาจา และ๓)มโนกรรม กรรมทำด้วยใจ

๓ จำแนกตามสภาพที่สัมพันธ์กับการให้ผล คือการจำแนกกรรมตามสภาพที่สัมพันธ์กับวิบาก จัดเป็น ๔ อย่าง คือ ๑)กรรมดำ มีวิบากดำ ๒) กรรมขาว มีวิบากขาว ๓)กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว ๔) กรรมไม่มีดำไม่มีขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว

๔ กรรม ๑๒ คือกรรมประเภทต่างๆ พร้อมทั้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผลของกรรมเหล่านั้น มี ๑๒ ประการ

ประการที่สอง แนวคิด และรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ละครโทรทัศน์ไทยถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อปี ๒๕๕๘ โดยได้รับอิทธิพลมาจากละครตะวันตกและตลอดระยะเวลา ๕๐ ปีที่ผ่านมา ละครโทรทัศน์ได้เปลี่ยนรูปแบบไปตามสภาพของสังคมแต่ละยุคสมัย แต่แม้ว่ารูปแบบของละครโทรทัศน์จะแปรเปลี่ยนไปตามความนิยมของแต่ละยุคสมัย แต่ละความนิยมในการดูละครโทรทัศน์ของผู้ชมตลอดเวลา ๕๐ ปีที่ผ่านมา ก็ได้เปลี่ยนไป ไม่ว่าในยุคสมัยใดละครโทรทัศน์ก็มักได้รับความนิยมเป็นอันดับต้นๆ เสมอมา อย่างไรก็ตาม ด้วยภาวะการแข่งขันของแต่ละสถานี การผลิตละครโทรทัศน์ให้เป็นที่นิยมนั้น ผู้ผลิตต้องตัดสินใจอย่างรอบคอบ เพราะละครโทรทัศน์ก็เปรียบเหมือนสินค้าชนิดหนึ่งที่มีผู้ชมเป็นกลุ่มผู้บริโภคภายใต้ภาวะการแข่งขัน และเงื่อนไขของเวลา

เป้าประสงค์ของการดูโทรทัศน์คงไม่ใช่แค่ความบันเทิงแบบง่าย ๆ เท่านั้น สามารถสรุปเหตุผลที่สำคัญๆ ของการดูโทรทัศน์ได้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อการบำบัด (Therapy) หรือทดแทน (Substitution) บางสิ่งบางอย่างที่ขาดหายไปในโลกความเป็นจริง

๒. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อลดทอนความขัดแย้ง (Tensions) ในโลกความจริง แม้ในโลกความจริงจะมีรอยร้าวทางสังคมมากเพียงไร แต่ผู้ชมก็สามารถใช้ละครโทรทัศน์ประสาทรอยร้าว และเชื่อมร้อยรอยต่อต่างๆ ที่อาจเป็นเงื่อนไขสู่ความขัดแย้งดังเคียดได้ อย่างน้อยก็ในโลกจินตนาการ

๓. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อหลบหนี (Escapism) ไปจากชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อหน่าย ภายใต้การกำกับของโครงสร้างสังคม มนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาพื้นที่ในการผ่อนคลายหรือท้าทายกฎระเบียบแห่งสังคม

๔. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อต้องการหาเพื่อน ละครโทรทัศน์ทำให้ผู้ชมทั่วไปรู้สึกว่าคุณเองได้บริหาร “อำนาจ” โดยปราศจากความกดดันใดหรือไม่ได้ใช้ความรู้หรือประสบการณ์ของตนมาต่อรองกับสิ่งที่ได้สัมผัสหน้าจอ

๕. ผู้ชมดูละครโทรทัศน์เพื่อการชุบชีวิตจิตใจ และสร้างชุมชนทางสังคมขึ้นมา สำหรับผู้คนในโลกปัจจุบันแล้วไม่ค่อยมีใครมีประสบการณ์ร่วมที่เหมือนกันหรือสามารถสนทนาพูดคุยเรื่องเดียวกันได้ การดูโทรทัศน์จึงเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างประสบการณ์ร่วมในการสนทนา

กลยุทธ์การผลิตละครโทรทัศน์ของบริษัทกันตนาวิดีโอ โปรดักชั่น จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทผลิตละครโทรทัศน์มากกว่า ๓๐ ปี ระบุว่า

ประการที่หนึ่ง คือ การเลือกเรื่องเพื่อนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์ต้องเป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้และสอดคล้องกับรสนิยมของคนไทย โดยมักเน้นไปที่กลุ่มคนระดับกลางและ

ระดับล่างเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตไม่สามารถที่จะทำละครให้ถูกใจผู้ชมทุกคนได้ ดังนั้นแนวคิดในการเลือกผลิตละครของกันตนา จึงยึดหลักการตอบสนองความพึงพอใจของคนส่วนใหญ่ ก็เป็นการเพียงพอแล้วในการผลิตละคร

ประการที่สอง คือ เนื้อหาของละครโทรทัศน์ส่วนใหญ่มักหลีกเลี่ยงเรื่องราวชีวิตความรักหรือที่เรียกกันว่าเรื่องน้ำเน่าไม่พ้น เช่น มนต์รักลูกทุ่ง ไฟต่างสี เกิดแต่ลม ฯลฯ เนื่องจากผู้ชมส่วนใหญ่ยังคงต้องการที่จะชมละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาดังกล่าว ดังนั้น ผู้ผลิตจึงต้องผลิตละครโทรทัศน์ดังกล่าวเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ชมส่วนใหญ่

กรรมและกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครเรื่อง “เหยียไฟฟ้าดิน” มีทั้งที่เป็นกุศลกกรรมและอกุศลกกรรม ทั้งที่เป็นตัวละครเอกอย่างภวินทร์และผู้ร้ายอย่างนายเมฆา ซึ่งบทละครโทรทัศน์ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงการต่อสู้ระหว่างความดีและความชั่ว ธรรมะและอธรรมซึ่งท้ายที่สุดแล้ว ธรรมะย่อมชนะอธรรม หรือฝ่ายกุศลกกรรมย่อมมีชัยเหนือกว่า บทละครไม่เพียงสะท้อนผ่านตัวละครเอกเท่านั้นแต่ยังสะท้อนผ่านตัวรองอื่นๆ เพื่อให้บทละครมีเนื้อหามีกลมกลืนกัน และทำให้สื่อบทละครโทรทัศน์ที่ต้องการนำเสนอนั้นมีคุณค่าและแฝงไปด้วยสาระดังที่ผู้ประพันธ์และผู้รับชมได้สะท้อนแนวคิดผ่านการสัมภาษณ์ปรากฏให้เห็น

ประการที่สาม ทศนคติ และความรู้ความเข้าใจเรื่องกรรม ของผู้เกี่ยวข้องและผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง “เหยียไฟฟ้าดิน”

๑) สรุป ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๑) คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก ผู้ประพันธ์ ได้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมโดยเห็นว่ากรรมนั้นหากว่าต้องการให้เกิดความเข้าใจได้อย่างจริงจังนั้นจะต้องมีการสอนมาตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กนั้นเปรียบเสมือนผ้าขาว ดังที่พุทธศาสนากล่าวว่าจิตเดิมของมนุษย์นั้นประภัสสร

๑.๒) คุณลลิตา ฉันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า โดยสะท้อนให้เห็นคำสอนทางพุทธศาสนาที่สำคัญในเรื่องของการทำความดี เพราะสังคมมนุษย์นั้นจะอยู่อย่างมีความสุขปรกติได้นั้นคนทุกคนต้องหมั่นในการทำความดี เพราะความดีหรือกรรมดีที่บุคคลทำไปนั้นย่อมรักษาผู้ทำความดีอยู่ตลอดเวลา

๑.๓) คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ได้ให้สัมภาษณ์ถึงสิ่งที่ละครต้องการนำเสนอโดยต้องการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักคำสอนโดยชี้ให้เห็นว่าคำสอนนั้นหากต้องการให้เกิดผลที่ดีจะต้องสามารถนำมาปฏิบัติได้เพื่อให้เกิดเป็นวิถีชีวิต

๑.๔) คุณลลิตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” ได้ให้สัมภาษณ์โดยเห็นตรงกับคำสอนทางพุทธศาสนาว่าการกระทำของมนุษย์นั้นทุกการกระทำย่อมมี

การส่งผลอยู่เสมอและตลอดเวลา บางครั้งให้ผลในทางตรงและโดยรวดเร็ว บางครั้งให้ผลในทางอ้อม หรือช้าขึ้นอยู่กับกรรมเก่าหรือดีของกรรมแต่ทุกการทํานั้นจะต้องมีการส่งผล

๑.๕) คุณเอกภพ ตันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดงได้ให้สัมภาษณ์ที่ตรงกับคำสอนในทางพุทธศาสนาที่เห็นว่ากรรมเป็นกริยา เมื่อทำความดีก็เรียกว่ากรรมดี เมื่อทำชั่วเรียกว่า กรรมชั่ว และกรรมนั้นมีการให้ผล ดังที่พุทธพจน์กล่าวไว้ว่า บุคคลหว่านพืชเช่นไรย่อมได้ผลเช่นนั้น

๑.๖) คุณวุฒิชัย จันทร์แสง ผู้ชนะเลิศเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ที่ตรงกับคำสอนพุทธศาสนาในเรื่องการทำความดี เพราะพุทธศาสนานั้นเห็นว่า กรรมที่บุคคลกระทำไปนั้น แต่ละคนต้องรับผลของกรรมนั้น ตราบจนกว่าบุคคลนั้นจะสิ้นกิเลส และเข้าสู่นิพพานเท่านั้น

๑.๗) คุณธนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ผู้ชนะเลิศเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์โดยเห็นตรงกับคำสอนพุทธศาสนาว่า แม้ว่ากรรมที่เราทำไว้ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นผลกับตา แต่การกระทำที่เราทำลงไปนั้นทำให้ผู้ทำรู้สึกว่สิ่งนั้นมันเป็นสิ่งที่ดีแล้วก็ย่อมสามารถทำให้เราผู้ทำเองก็มีความสุข รู้สึกดีไปด้วย ดังนั้นทำดีได้ดีไม่จำเป็นต้องรู้ผลหรือรอการให้ผลในชาติหน้าเท่านั้น

๑.๘) คุณกิจปณัฐ พิมพ์ดี ผู้ชนะเลิศเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์โดยเห็นว่า พุทธศาสนานั้น เรียกการกระทำว่ากรรม ไม่ดีไม่ชั่ว หากทำสิ่งที่ไม่ดีก็ย่อมชื่อว่ากรรมไม่ดี หากทำกรรมชั่วก็เรียกว่ากรรมชั่ว ตัวกรรมคือการกระทำนั้นจึงไม่ดีหรือไม่ชั่วในตัว แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งนั้นเมื่อแสดงผลออกมา

๑.๙) คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชนะเลิศเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์โดยเห็นว่า กรรมดีย่อมเกิดแต่เจตนาที่เกิดแต่การคิด การคิดเป็นการกำหนดการพูด การพูดการทําเป็นการกำหนดอุปนิสัย และสิ่งที่เป็นอุปนิสัยจะเป็นการกำหนดชีวิตของมนุษย์เช่นนั้น ดังนั้นการทําส่งทุกสิ่งจึงย่อมเกิดจากการจิตใจของมนุษย์ทุกคน

๑.๑๐) คุณแสงวิ เนียมพูนทอง ผู้ชนะเลิศเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับกฎแห่งกรรมที่ตรงกับคำสอนทางพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์ไม่มีใครที่ไม่เคยเป็นญาติ พี่น้องกันมาก่อน ทุกคนนั้นล้วนแต่เป็นญาติพี่น้องกันมาก่อนทั้งสิ้น ดังนั้นการคิดดี การหมั่นสร้างแต่ความดีให้แก่กันนั้น แม้บางอย่างไม่สามารถอธิบายได้ให้ปรากฏชัดเจนในเรื่องแห่งกฎแห่งกรรมนั้นได้ แต่สิ่งที่ผู้กระทำ ได้ทำลงไปแล้วตัวเองรู้สึกเชื่อ ด้วยศรัทธาของตนเท่านั้น

สรุปได้ว่า ความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาทในละครเรื่อง “เหยียฟ้าทำดิน” ในความเข้าใจเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท สะท้อนให้เห็นว่าละครไม่เพียงการให้ความบันเทิงที่สนุกสนานแก่ผู้ชม ให้ชวนติดตามชมเท่านั้น แต่ละครยังให้ภาพ

ความรู้สึกที่ชวนตื่นตาตื่นใจไม่ว่าจะเป็นการสร้างฉากต่างๆ แต่ละครยังสะท้อนกฎแห่งกรรมให้เห็นได้ว่าที่สุดของมนุษย์แล้วมนุษย์ก็ยังมีธรรมชาติแห่งความดีอยู่ในตนเอง มนุษย์ยังมีความรักเมตตา เอื้ออาทร มีมิตรไมตรีต่อกัน แม้ในบางช่วงของชีวิตมนุษย์อาจหลงลืม หรือลุ่มหลง เมาเมัวไปด้วย การถูกกระแสนิยมของสังคมที่ยกย่องผู้มีเงินหรือผู้สมบูรณ์ไปด้วย เกียรติยศ ชื่อเสียงก็ตาม แต่ท้ายที่สุดแล้วมนุษย์ก็ย่อมทราบ เข้าใจ และสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนได้ อาจจะช้าหรือเร็ว แตกต่างกันไปก็ตาม ซึ่งก็ย่อมที่จะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เพื่อน ที่เป็นกัลยาณมิตร ที่จะแนะนำ ในขณะที่เดียวกันตัวตนของแต่ละคนก็ต้องเพียรพยายามพัฒนาตนเองเช่นเดียวกัน

๒) สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน”

๒.๑) คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก ผู้ประพันธ์ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าละครไม่ได้ให้ความสนุกสนานเพียงอย่างเดียวและยังมุ่งสอนหลักธรรมให้คนหันมาทำความดีละเว้นความชั่วด้วย

๒.๒) คุณลลิตา จันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าไม่ว่าบุคคลที่ทำการมใด แก่กรรมนั้นยังรอการให้ส่งผลอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการทำความดีไว้จึงเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

๒.๓) คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าละครนั้นไม่เพียงมุ่งการให้ความบันเทิงแต่ยังให้ต้องการสอนเรื่องการทำดียอมได้ดี ทำชั่วยอมได้ชั่ว

๒.๔) คุณลลิตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าพุทธศาสนานั้นเห็นว่าไม่มีใครที่ไม่เป็นญาติ มิตร พี่น้องกันมาก่อนในสังสารวัฏ ทุกคนล้วนเคยเป็นญาติกันมาก่อนแล้วทั้งนั้น เรียกว่ามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ การทำดีได้ดี

๒.๕) คุณเอกภพ ตันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดง ได้ให้สัมภาษณ์ละครไว้ว่า ละครนั้น เป็นการสะท้อนสังคมที่ความดีและความเลวร้ายนั้นยังคงดำรงอยู่เสมอ เป็นการต่อสู้ระหว่างธรรมะกับอธรรมเป็นการแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์จริงในสังคม

๒.๖) คุณวุฒิชัย จันทร์แสง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่าโดยชี้ให้เห็นความสำคัญในการทำความดีและความชั่ว ไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนไปแต่การทำดียอมได้ดี ทำชั่วยอมได้ชั่ว

๒.๗) คุณธนภัทร เสี่ยมพันธ์ ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่าการนำเสนอของละครหากต้องการให้เกิดประโยชน์ต้องมีการสรุปเนื้อหาเพื่อให้ผู้ชมได้ข้อคิดในแต่ละครั้งก็จะทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

๒.๘) คุณกิจปณัฐ พิมพดี ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่าสิ่งที่ละครต้องการนำเสนอ นั้นไม่เพียงแต่การให้ความสนุกสนานแต่ ยังจะต้องดูเพื่อให้เกิดความคิด และนำไปสู่การกระทำที่ดี เพื่อให้สังคมได้รับประโยชน์และสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้

๒.๙) คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ว่าการเสนอละครแนวนี้เป็นเรื่องที่ดีเพราะละครส่วนใหญ่เน้นมาให้แต่ความบันเทิงเพียงอย่างเดียวแต่การนำเสนอเรื่องนี้ให้ทั้งสองอย่างคือบันเทิงและการสอนให้คนเห็นว่าคุณค่าดินนั้นเป็นสิ่งที่ดี

๒.๑๐) คุณแสงรวี เนียมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ความดีหรือคนดีนั้นยังเป็นที่ต้องการของทุก ความดีย่อมรักษาคณิ ธรรมะย่อมชนะอธรรม

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ได้ว่า ละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” มีการสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องกฎแห่งกรรมที่ละครต้องการสื่อให้ผู้ชมได้เห็นว่า การทำดีย่อมได้ดี ละครมีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจทั้งจากบุญ พระเอก นางเอก และผู้ร้าย นอกเหนือจากการให้ความบันเทิงแล้ว ในเวลาเดียวกันละครต้องการนำเสนอให้คิดอย่างต่อเนื่องว่าแต่ละคนแต่ละตอนเป็นอย่างไรแล้ว โดยทำให้ผู้ชมมีประสบการณ์ร่วมอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการให้ผู้ชมเห็นว่าการทำดีแม้ในบางครั้งอาจจะต้องทนทุกข์รับความยากลำบาก แต่การพยายาม มีความเพียรที่ยึดมั่นในคุณความดี ว่าสิ่งที่ทำลงไปนั้นเป็นสิ่งที่ดี ก็ไม่มีสิ่งใดจะเข้ามาขัดขวางหรือตัดรอนได้ ความดีจึงย่อมชนะอธรรมตลอดเวลา

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอ เรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเขี้ยวฟ้าทำดิน ยังมีประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติดังต่อไปนี้ เช่น การนำหลักธรรมต่างๆในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์กับละครเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการนำหลักธรรมไปใช้ในช่องทางต่างๆ เช่น การจัดให้มีเวทีเสวนาในประเด็นเกี่ยวกับบทละครกับการนำหลักธรรมไปใช้ในบทละครโทรทัศน์ ร่วมกันหลายๆ ฝ่ายทั้งผู้ผลิต ผู้ชม เป็นต้น

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีประเด็นต่างๆ ที่จะประโยชน์ ในการนำไปศึกษาวิจัยเพิ่มเติมอีก เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจยิ่งขึ้น หรือเป็นการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพล หรือค่านิยมอันเกิดจากการนำเสนอของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของละครเรื่อง “นางนาค” ที่มีต่อความเชื่อเรื่องการตายแล้วเกิดกับวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย หรือ การศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบาทของสื่อละครในแต่ละเรื่องว่าปรากฏคำสอนของพระพุทธศาสนา อย่างไร และการนำเสนอ นั้นเป็นอย่างไร ถูกต้องเป็นไปตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา หรือไม่ เช่น คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในละครเรื่องเสาร์ห้า เป็นต้น หรือเป็นการศึกษาเปรียบเทียบของละครในแต่ละเรื่อง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเถปิฎก ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กาญจนา แก้วเทพ. ความเรียงว่าด้วยสตรีกับสื่อมวลชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

_____. โลกของสื่อ วัฒนธรรม สื่อสารเพื่อสารสร้าง. กรุงเทพมหานคร : เค. ซี. พรินท์แอนด์, ๒๕๔๑.

_____. ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๔.

_____. สื่อสองวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๕.

_____. ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๔.

_____. สื่อสารมวลชนทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

กิติมา สุรสนธิ. ความรู้ทางการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

คณะสหเวชกรรม. กรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ไชยวัฒน์ กปิลกาญจน์. หยั่งลงสู่พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

บุญ นิลเกษ. โครงการวิจัย : ข้อมูลประจักษ์ตายแล้วเกิด. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรออฟเซต, ๒๕๓๓.

ธรรมรักษา. พระไตรปิฎก และอรรถกถา ฉบับกรมลิขิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สติ, ๒๕๔๒.

ธัมมวัชโร ภิกขุ. กรรมลิขิต. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๒.

บรรจง โกศัลวัฒน์. ศิลปะการแสดง ภาพยนตร์ โทรทัศน์ และละคร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดพิมพ์, ๒๕๒๔.

ปนัดดา ธนสถิต. ละครโทรทัศน์ไทย. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

ประมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิต ฐิตวณฺโณ). กฎแห่งกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

_____. ข้อพิสูจน์เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โสสมสาร, ๒๕๔๑.

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). ธรรมจักรกับปวัตตสูตร. กรุงเทพมหานคร : ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, ๒๕๕๒.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). กรรมและนรกสวรรค์สำหรับคนรุ่นใหม่. พิมพ์รวมเล่มครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗.

_____. คนไทยหลงทางหรือไม่. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ . พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพิมพ์เผยแพร่. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ . ไอ ที ภายใต้วรรณกรรมแห่งปัญญา (ศาสนากับยุคโลกาภิวัตน์). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, มปป.

พุทธทาสภิกขุ. การบำเพ็ญบารมีที่ถูกต้องแนวทาง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, มปป.

_____ . กฎแห่งกรรมตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, มปป.

พระราชวิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร). กรรมที่ปณี. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๒๑.

พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒กัมม-จตุกกะ-มรณุปปัตติจตุกกะ. กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุทธิ-มูลนิธิ สัทธัมมโชติกะ, ๒๕๓๕.

พุทธมามิกา. (นามแฝง). กรรมและผลแห่งกรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๗ . กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๔.

พิน ดอกบัว. รายงานการวิจัยเรื่อง แนวความคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ : การเวียนว่ายตายเกิดใน พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๓.

วสิน อินทสระ. หลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. ศัพท์การตลาดและการโฆษณา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทวิสิทธิ์พัฒนา จำกัด, ๒๕๓๘.

ศิลป พีระศรี. ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดพิมพ์ ๒๕๑๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๓. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๖.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. กรรมและความเข้าใจ เรื่องกรรม. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๔.

_____ . ชีวิตนี้สำคัญนัก (ชุดแสงส่องใจ อันดับ ๑๐). กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๓๕.

_____. ผู้ทำความดี...ยอมได้ที่พึ่ง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิอิทธิธรรม
มหาธาตุ, ๒๕๓๒.

_____. พระวรธรรมคติ. โครงการธรรมะสู่ชนบท จัดพิมพ์เผยแพร่. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทสหธรรมิก จำกัด, มปป.

_____. อำนาจอันยิ่งใหญ่แห่งกรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัทรุ่งเรืองวิริยะพัฒนาโรง
พิมพ์ จำกัด, มปป.

สมฤทัย กล่อมน้อย. พฤติกรรมการเปิดรับชม และการเลียนแบบสื่อละครโทรทัศน์หลังข่าว
ภาคค่ำ ช่อง ๗ สี ของกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. รายงานโครงการเฉพาะ
บุคคล มหบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

สมภาร พรหมทา. มนุษย์กับการแสวงหาความจริงและความหมายของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : ศยาม, ๒๕๔๕.

สมสุข หินวิมาน. บันทึกจากห้องนั่งเล่น โลกของสื่อ วัฒนธรรมสื่อสารเพื่อสถานสร้าง.
กรุงเทพมหานคร : เค.ซี.พรินท์ แอนด์ แอด, ๒๕๔๑.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร
: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

_____. หลักพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๐.

หลวงพ่อบุช ฐานิโย. กรรมกับผลแห่งวิบากกรรม. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๕.

หนังสือชีวิตดารา. เรื่องร้ายฟ้าทำดิน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ประชาช่างจำกัด,
๒๕๕๑.

อรนุช เลิศรรยารักษ์. หลักการเขียนบทโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

จิตรดา ดิษยนันท์. กลยุทธ์ในการผลิตรายการละครโทรทัศน์ของ บริษัท กันตนาวิดีโอโปรดัคชั่น จำกัด. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

นางนัฏกร อาชะวะบูล. ศึกษาหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เฉพาะกรณีเรื่อง “เจ้ากรรมนายเวร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

นางสาวสุจริต พรศิริประสาท. การศึกษาวิเคราะห์กฎแห่งกรรม : ศึกษาเฉพาะงานเขียนของ ท.เลียงพิบูลย์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาไพศาล วิสาโล (ดิษฐพันธ์). หลักกรรมในหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น เรื่อง “คนจริงจอมกะล่อน คุณมิติซี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโญ. นรกและสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย** : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

พระมหาสมชัย สิริวิฑูโน (ศรีนอก). หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พระอุทัย จิรภูมิ (เอกสะพัง). ทรรศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

อุทุมพร เลื่องลือเจริญกิจ. แบบแผนการชมละครโทรทัศน์ของผู้ชาย. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, ๒๕๔๐.

(๓) สารนิพนธ์ :

นางสาวรุ่งรัตน์ สุริยะ. ละครเวที : ละครโทรทัศน์. สารนิพนธ์. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

(๔) สิ่งตีพิมพ์/วารสาร/นิตยสาร :

ละครดัง TV GOSSIP ที่วี กอสซิป คู่มือบันเทิง ของคนที่วี

ละครทีวี ประชาช่าง

ละครอนิเมท TV MAGAZINE ฉบับพิเศษละครทีวีหนังสือชีวิตดารารื่องเขี้ยวฟ้าท้าดิน.

กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ประชาช่างจำกัด, ๒๕๕๑.

ละครอุคม นิตยสาร ภาพยนตร์ บันเทิง ฉบับละคร

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

http://ariyawellness.com/miracle_dhamma_03.php

http://www.tlcthai.com/club/view_topic.php?club=buddhism&club_id=1278&table_id=1&cate_id=788&post_id=12364

<http://www.childmedia.net>

<http://www.ryt9.com/s/iqry/428689/>

http://ariyawellness.com/miracle_dhamma_03.php.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Eric N.Berkowitz,Roger A. Kerin, Steven W.Hartleyband Willam Rudelius, **Marketing** USA: Irwin / McGraw-Hill, 1997.

Georg E. Belch and Michael A. Belch. **Advertising and promotion: AnIntegrated Marketing Communications Perspective** USA: Irwin, Inc., 1995.

Gerard J. Tellis, **Advertising and sales promotion strategy** USA: Addison-Wesley, 1997.

James A. Karrh. "Brand placement : A review," Journal of Current Issues and Reseach in Advertising Volume 20, Number 2 Fall 1998.

James Ford and Bianca Ford. **Television and sponsorship**. England : Focal Press, 1993.

- P.A.Payutto. **Good Evil and Beyond. Kamma in The Buddha's Teaching (Translated from the Thai by Bruce Evans)**. Bangkok : Buddhaddhamma Foundation, 1995.
- Philip Kotler, **Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control**. USA: Prentice – Hall International, 1994.
- Phra Rajavaramuni (Prayudh Payutto). **Thai Buddhish in the Buddhist World. Fourth printing**. Bangkok : Amarin Printng Group, 1987.
- Sujib Punyanubhab. **Some Prominent Characteristics of Buddhism**. Bangkok : The Mahamakuta Educational Council, 1964.
- Thomas C. O'Guinn, Chris T. Allen and Richard J.Semenik. **Advertising USA**: International Thomson Publishing, 1998.
- Wasin Indasara. **Theravada Buddhist Principles Book two**. Bangkok : Mahamakut Buddhist University, 1988.
- Wettimunny, R.G. de S. **The Buddha's Teaching**. Singapore : Singapore Buddhist Meditation Centre, 1985.
- William J. Stanton, Michael J. Etzel, and Bruce J. Walkr. **Fundamentals of Marketing**. USA: McGraw – HAILL, 1994.

ภาคผนวก

ภาพละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”

เนื้อหาของละครโทรทัศน์เรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน”

ละครเรื่องเย้ยฟ้าทำดิน เป็นบทประพันธ์ ของกันตา บทโทรทัศน์ โดย โพธิญา กำกับการแสดงโดย เอกภพ ตันหยงมาศกุล

“เมื่อมนุษย์คนหนึ่งร้องขอชีวิตอันเป็นนิรันดร์จากมัจจุราช และได้พรนั้นสมใจ เขาไม่รู้เลยว่าสิ่งที่เขาจะต้องตอบแทนนั้นเต็มไปด้วยความยากลำบากเพียงใด เหลือเพียงความดีที่เขาเชื่อมั่นเท่านั้นที่เขาจะยอมสูญเสียมันไปไม่ได้ แต่เขาจะรักษามันได้ตลอดรอดฝั่งเหมือนชีวิตที่เป็นอมตะของเขาได้หรือไม่ ในขณะที่ฝ่ายอธรรมเติบโตแข็งแรงขึ้นตลอดเวลา”

ภวินทร์นายตำรวจหนุ่มไฟแรงแห่งกองปราบไล่ล่าคนร้ายจากแก๊งอินทรี แก๊งค้ายาเสพติดข้ามชาติ จนได้รับบาดเจ็บสาหัส แต่ก็สามารถสังหารสมาชิกคนสำคัญของแก๊งได้ ทำให้กลายเป็นที่หมายหัว แต่ภวินทร์ก็ไม่หวั่น เพราะเขามีความมุ่งมั่นที่จะกำจัดแก๊งอินทรีให้สิ้นซาก เพื่อล้างแค้นแทนพ่อ แม่ที่ถูกแก๊งอินทรีฆ่าตายอย่างเหี้ยมโหดตั้งแต่เขายังเป็นวัยรุ่น เนื่องจากพ่อของเขาเป็นนายตำรวจปราบปรามยาเสพติดฝีมือฉกาจ เหตุการณ์ครั้งนั้น ภวินทร์รอดตายมาได้อย่างปาฏิหาริย์ พร้อมความลับที่เขาเก็บงำเอาไว้ไม่ยอมเปิดเผยให้ใครฟัง นั่นคือเขาเห็นเงาดำมาดิงวิญญาณพ่อของเขาออกไป และจากนั้นเป็นต้นมาหากเจอกับคนตายที่ไหน ภวินทร์ก็จะเห็นเงาดำที่นั่น ซึ่งเขาพยายามบอกตัวเองตลอดมาว่าเขาตาฟาง

ทิดซา สาวกำพร้าในความอุปการะของป้าเนียม เจ้าของร้านอาหารข้างกองปราบมีน้องชายชื่อโรชื่อนที นทีไฝฝันอยากเป็นตำรวจ และยึดถือภวินทร์เป็นฮีโร่ ขณะที่ทิดซากก็แอบรักภวินทร์อยู่แต่ไม่แสดงออก เพราะรู้ว่าภวินทร์มีแฟนอยู่แล้ว เป็นครูสอนบัลเล่ต์ชื่อดวงใจ ภวินทร์เองก็เห็นทิดซากเป็นเหมือนน้องชายด้วยลักษณะหัวๆลุๆ ก่อนข้างเปิดเผย

ขณะที่ภวินทร์ฟื้นจากอาการบาดเจ็บและเริ่มต้นสืบหาหัวหน้าแก๊งอินทรี เขาก็ถูกลอบสังหารอย่างอุกอาจอีกครั้ง คราวนี้ เป็นการลอบวางระเบิดไว้ที่รถยนต์ของเขา ภวินทร์เอะใจเพราะเห็นเงาดำป่วนเปื้อนอยู่บริเวณรถ แต่ทันทีที่เข้าไปแอบอยู่ในรถเพื่อจะเล่นซ่อนหากับภวินทร์ทำให้ภวินทร์ต้องเข้าไปจับนทีโยนออกมา เขาจึงถูกแรงอัดระเบิดเข้าอย่างจัง ก่อนสติดับวูบ ภวินทร์เห็นเงาดำโอบมาหา และดึงวิญญาณออกจากร่าง เงาดำพาวิญญาณของภวินทร์ไปที่เขตแดนแห่งความตาย

ภวินทร์เพิ่งตระหนักว่าที่แท้เงาดำนั้นคือยมทูตและอายุขัยของเขาได้หมดลง แต่ ภวินทร์ไม่ยอมข้ามเขตแดนแห่งความตาย แม้ยมทูตก็ไม่สามารถขัดขวางพลังจิตที่เข้มแข็งของภวินทร์ได้ วิญญาณภวินทร์จึงได้กลับมาเข้าร่างเดิม

ส่วนคนที่ถูกทิกานำส่งโรงพยาบาลเพราะเกิดหายใจไม่ออก หดสติไป หมอวิเคราะห์ว่าคนที่มีความผิดปกติในเม็ดเลือดและมีสิทธิ์จะเป็น ลูคีเมีย ทิกาทบลิ้มทั้งยี่น เพราะเธอเพิ่งสูญเสียภพวินทร์ชายที่เธอรักไป แต่ขณะที่ทิกากำลังสิ้นหวัง ภพวินทร์ก็ฟื้นขึ้นบนเตียงในห้องผ่าพิสูจน์ศพ ท่ามกลางความตกตะลึงของคนในโรงพยาบาล ภพวินทร์ขอให้หมอช่วยเย็บแต่งแผลให้และแหวะเย็บมนที่ ทิกาดึงกับดีใจจนพูดไม่ออกที่ภพวินทร์ยังไม่ตาย ส่วนคนที่อาการดีขึ้นทันทีที่เห็นหน้าภพวินทร์ ภพวินทร์เดินทางไปรายงานตัวที่กรมตำรวจ สร้างความแปลกใจให้กับตำรวจผู้บังคับบัญชาและเพื่อนตำรวจอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ ผู้การวัลลภ ตำรวจกังฉินที่เป็นสายให้แก๊งค้ายา ผู้การวัลลภมีสัมพันธ์ลึกซึ้งอยู่กับพมพาดำรวจหญิงมือขวาภพวินทร์ พมพาริมสงสัยพฤติกรรมวัลลภ จึงพยายามตามสืบแล้วก็พบว่าวัลลภติดต่อกับแก๊งอินทรี พมพาดัดสันใจบอกภพวินทร์ๆจึงสะกดรอยตามวัลลภหวังว่าจะไปถึงรังแก๊งอินทรี แต่กลับกลายเป็นว่าภพวินทร์หลงกลวัลลภ ภพวินทร์ถูกทอมลูกน้องของแก๊งอินทรีจับมัดเอาไปถ่วงแม่น้ำวิญญูณภพวินทร์ออกจากร่างอีกครั้ง แต่ภพวินทร์ก็ตั้งคั้นไม่ยอมข้ามเขตแดนแห่งความตายอีก พลั้งจิตของภพวินทร์ชนะยมทูต วิญญูณภพวินทร์กลับเข้าร่างอีกครั้ง เขาแก้มัดตัวเองทะเล้งขึ้นพื้นน้ำและอาศัยเรือหางยาวที่ผ่านมา ไล่ล่าจนเข้าทะเลมบอบกับคนร้ายได้ เมื่อกำลังตำรวจมาสมทบภพวินทร์ก็ปราบคนร้ายทุกคนได้ราบคาบ จนถูกยกย่องให้เป็นฮีโร่คนใหม่ของกรมตำรวจ

ภพวินทร์ได้รับมอบหมายให้ทำคดีใหญ่ๆและเสี่ยงตายอีกหลายคดี โดยมีพมพา และศักดิ์ดา นายตำรวจรุ่นน้องอีกคนคอยช่วยเหลือ ภพวินทร์เริ่มมั่นใจในพลังจิตอันแรงกล้าที่ทำทายความตายได้ แต่ดวงใจแฟนสาวของเขากลับตกอยู่ในความหวาดระแวงกลัวภพวินทร์จะเป็นอันตราย ดวงใจขอให้ภพวินทร์เลิกอาชีพตำรวจ แต่ภพวินทร์ไม่ยอม เขาสัญญากับดวงใจว่าเขาจะไม่ยอมตายเป็นอันขาด เพื่อให้ดวงใจสบายใจ ภพวินทร์จึงขอหมั้นดวงใจเอาไว้ก่อน ทั้งยังพยายามพาดวงใจไปไหนมาไหนด้วย โดยเฉพาะมาเย็บมนที่ ซึ่งทำให้ทิกาแอบเจ็บปวดใจอยู่คนเดียว

ในการเข้าขัดขวางการส่งมอทยาเสพติดล็อตใหญ่ ภพวินทร์ถูกแก๊งอินทรี จับฝังทั้ง เป็นเมื่อวิญญูณเขาหลุดจากร่างอีกครั้ง เขาก็ต่อรองขอความเป็นอมตะจากยมทูตเพื่อจะจัดคนชั่วให้สิ้นซาก ยากที่ยมทูตจะทักทาน ว่าความชั่วไม่มีทางหมดไปจากโลกตราบใดที่ยังมีมนุษย์ ภพวินทร์ก็ไม่เชื่อ ยมทูตจึงยอมให้ภพวินทร์กลับเข้าร่างพร้อมชีวิตที่เป็นอมตะโดยเตือนว่า ต่อไปเมื่ออยากตาย ภพวินทร์ก็จะไม่สามารถตายได้อีก

กิตติศัพท์การตายแล้วฟื้นของภพวินทร์แพร่สะพัดออกไป คนมากมาย มาติดต่อขอพบตัว ส่วนมากจะขอข้อมูลของคลังที่ภพวินทร์พกเอาไว้ ในจำนวนผู้คนที่มาขอข้อมูล มีอาจารย์ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่ศึกษาเรื่องพลังจิตและโลกหลังความตาย พยายามจะเอาตัวภพวินทร์ไปเป็นกรณีศึกษาแต่ภพวินทร์ปฏิเสธ

ขณะที่เขากำลังภูมิใจกับชัยชนะเหนือมัจจุราชนั้น ดวงใจแฟนสาวของเขาก็ต้องจบชีวิตลงเพราะถูกคนร้ายลอบวางระเบิดในสตูดิโอ จากนั้น คนรอบข้างภวินทร์ก็เริ่มเดือดร้อนจากการถูกข่มขู่ทำร้าย จนภวินทร์ต้องกลายเป็นคนโดดเดี่ยวเพราะไม่อยากให้คนร้ายใช้ใครมาต่อรองกับเขารวมทั้งทิดาและนที ความเย็นชาของภวินทร์ทำให้ทิดาเข้าใจว่าเขายังเสียใจไม่หายจากการจากไปของดวงใจ ทิดาจึงพยายามตามเอาใจภวินทร์จนเกือบถูกลูกหลงของคนร้าย ทิดาถูกภวินทร์ไล่ตะเพิด อาการของนทีทรุดลงอีก และต้องการเงินมารักษาเป็นจำนวนมาก ทิดาจึงตัดสินใจสมัครเป็นหญิงบริการในคลับแห่งหนึ่งซึ่งเผชิญ เป็นแหล่งค้าผู้หญิงรายใหญ่ที่ภวินทร์ต้องเข้าไปทลาย ภวินทร์ได้พบ ทิดาอีกครั้งและต่อว่าทิดาที่ยอมขายศักดิ์ศรีแลกเงิน ทิดาบอกว่าเธอสามารถ ขายชีวิตก็ได้ ถ้าจะแลกกับชีวิตน้องชาย ค็นนั้นภวินทร์ยอมไปพบนที ทำให้นทีอาการดีขึ้น ภวินทร์จำต้องสัญญาว่าจะมาเยี่ยมมนทีบ่อยๆ ทำให้นทีมีความสุขมาก

แต่แล้วภวินทร์ก็ต้องผิดสัญญาเพราะคนร้ายเริ่มสะกดรอยและลอบทำร้ายเขา ทำให้ทิดาโกรธมากที่ภวินทร์ไม่ไปหานทีอีก ความที่ต้องการเงินมาซื้อยาให้นที ทำให้ทิดาถูกล่อลวงให้เป็นตัวกลางในการส่งยาเสพติดของแก๊งอินทรี ซึ่งเป็นแก๊งค้ายาข้ามชาติ ทิดาได้พบกับภวินทร์อีกครั้ง เขาขอให้ทิดาเป็นสายให้ โดยจะมีค่าจ้างอย่างงาม ทิดาบอกว่าเธอตั้งใจจะถอนตัวอยู่แล้ว เพราะไม่ต้องการยุ่งเกี่ยวกับแก๊งค้ายา

ทิดาตกลงเป็นนาคต่อให้ภวินทร์ แต่ถูก เมฆา หัวหน้าแก๊งจับได้ซะก่อน เมฆายื่น ข้อเสนอให้ ภวินทร์ไปเอาซีดีบัญชีดำรายชื่อของนักค้ายาจากกรมตำรวจมาแลกกับทิดา ภวินทร์จำยอมเพราะหลงรักทิดาเข้าแล้ว แต่เมื่อภวินทร์เอาซีดีมาได้ ทิดากลับโดดลงแม่น้ำเพื่อจบชีวิตตัวเองเพราะไม่ต้องการเป็นสาเหตุให้ภวินทร์ต้องขายชาติ โดยฝากให้ภวินทร์ดูแลนทีด้วย ภวินทร์บุกเข้าตะลุยกับสมุนเมฆาอย่างดุเดือด แต่เมื่อเขายังเมฆากลับพบว่ากระสุนไม่ระคายผิวเมฆาแม้แต่เนื้อ และแล้วภวินทร์ก็ได้รู้ความจริงว่าที่แท้เมฆาก็ได้พรจากยมทูตเช่นเดียวกับเขา ร้อยปีก่อน เมฆานั้นเคยเป็นตำรวจและถูกลอบสังหารเช่นเดียวกับภวินทร์ เมฆาขอชีวิตเป็นอมตะและยมทูตก็ยินยอม ตั้งแต่นั้น เมฆาก็ต้องประสบแต่ความสูญเสีย ต้องทนเห็นคนรักตายไปต่อหน้า โดนคนทรยศหักหลัง และถูกบีบบังคับจนต้องกลายมาเป็นฝ่ายอธรรม เมื่อเมฆาได้ข่าวภวินทร์จึงแน่ใจว่าภวินทร์คือคนประเภทเดียวกับเขา เขาต้องการให้ ภวินทร์ติดต่อยมทูตให้ได้ เพื่อเขาจะขอจบชีวิตตัวเอง มิเช่นนั้นภวินทร์จะต้องสูญเสียคนที่รักคนสุดท้ายในชีวิตไป ภวินทร์รีบไปที่โรงพยาบาลก็พบว่านทีหายไปแล้ว

ภวินทร์พยายามตามหายมทูตด้วยการไปทุกที่ที่เกิดมีคนตายแต่ก็ไม่พบ จนในที่สุดต้องขอให้อาจารย์ศักดิ์สิทธิ์ หาวิธีให้ อาจารย์แนะนำให้ภวินทร์ใช้วิธีล่อจิดไปรอยยมทูตที่เขตแดนแห่ง

ความตาย ยมทูตปรากฏตัวขึ้นและเตือนว่าหากภวินทร์ไม่ไปเข้าร้างของภวินทร์จะถูกทำลายและจิตของภวินทร์จะต้องลอยพลเนจรตลอดไป แต่ภวินทร์ก็ยื่นกรานขอให้ยมทูตบอกวิธีจบชีวิตเขากับเมฆาเพื่อรักษาความดีของโลกไว้ ในที่สุดยมทูตยอมแพ้ จิตภวินทร์ได้กลับเข้าร้างได้ทันก่อนที่จะถูกคนร้ายบุกมาทำร้าย

ภวินทร์ไปพบเมฆา เขาบอกว่ารู้ความลับของการจบชีวิตที่เป็นอมตะมาแล้ว แต่เขากับเมฆาคนใดคนหนึ่งเท่านั้นที่ทำได้ การตัดสินใจก็อยู่ที่ทั้งคู่ต้องประลองกันด้วยพลังแห่งจิต คนที่พ่ายแพ้คือคนที่ต้องมีชีวิตอมตะตลอดกาล จนที่สุดภวินทร์ก็ชนะ และเมฆาก็ยอมรับผลแห่งกรรมเมื่อรู้ว่าภรรยาของเขาอมแลกชีวิตเพื่อให้เขาเป็นอมตะ เป็นนายตำรวจที่สร้างกรรมดีในโลกมนุษย์^๖

^๖ รัชชญา อัครบรรยง, เรื่องย่อ : เย้ยฟ้าท้าดิน, อ้างอิงจาก, <http://www.ryt9.com/s/iqry/428689/>

กลุ่มผู้ผลิตละครโทรทัศน์เรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน”

คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก ผู้ประพันธ์ (กันตา)

ผู้เขียนบทโทรทัศน์ (โพธิญา) (คุณลลิตา จันทศาสตร์โกศล)

ผู้เขียนบทโทรทัศน์ (โพธิญา) (คุณพาดล บุญมาเลิศ)

ผู้เขียนบทโทรทัศน์ (โพธิญา) (คุณลลิตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร)

คุณเอกภพ ตันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดง (หยง)

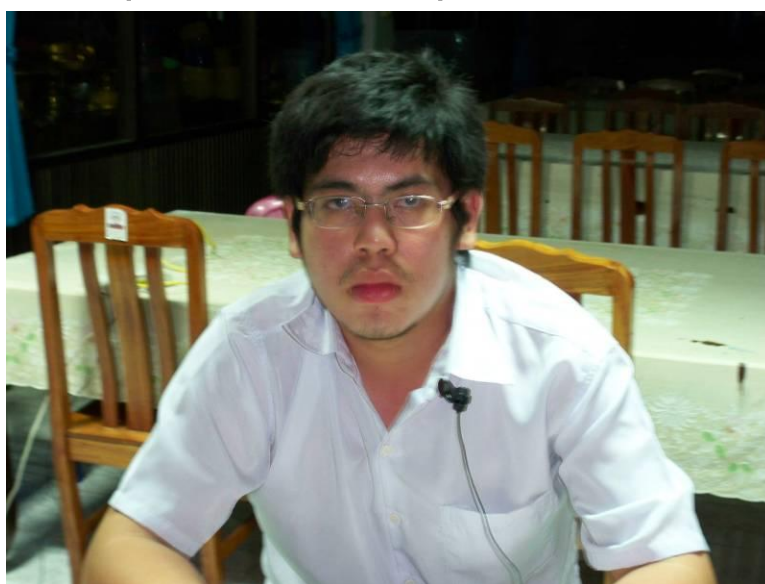
กลุ่ม ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าท้าดิน”

คุณวุฒิชัย จันทร์แสง
(อาชีพ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลคลองโยง)

คุณธนภัทร เสี่ยมพันธุ์ (อาชีพ รับจ้างทั่วไป)

คุณ กิจปณัฐ พิมพดี (อาชีพ นักศึกษา)

คุณอำพัน บุญเที่ยง (อาชีพ แม่ค้า)

คุณแสงรวิ เนียมพูนทอง
(อาชีพ พนักงานเทศบาลตำบลคลองโยง)

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณนิรุตติชัย ภัลย์จาก ผู้ประพันธ์ (กันตา)^๒

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณนิรุตติชัย : ถามว่ารู้จักไหมมันตอบลำบาก คือ รู้จักมันต้องไปเห็นแล้วก็ได้ไปสัมผัส ถ้าไม่รู้จักก็ไม่ได้อีก เพราะว่าเราได้ฟังได้ยินคำสอนมาตั้งแต่สมัยเราเรียนอย่างนี้แล้วก็เราก็ดำเนินตามสายพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว ก็มีการดื่มนั่งสมาธิบ้างมีการทำบุญตลอดเวลาคือไม่มีขาดอยู่แล้วตรงนี้ เพราะฉะนั้นนี่ คือมีการปลูกฝังว่าเราควรจะต้องทำความดีไม่ว่าในรูปแบบไหนก็แล้วแต่ ฉะนั้นสิ่ง นี้ก็เลยกลายเป็นว่า มันเป็นเหมือนคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทำให้เรารู้สึกว่าถ้าเราทำดีแล้วเราจะได้ดี ทำดีแล้วได้ดีเลย ทำชั่วก็ได้ชั่วเลย เพราะฉะนั้นใน สิ่งตรงนี้นี่มันคงจะต้องได้รับรู้มาในเรื่องของกฎแห่งกรรมว่าถ้า สมมุติว่า เราทำอะไรไม่ดีมาเราก็จะเจอ เช่น ถ้าทำในชาตินี้ก็อาจจะไปเจอในชาติหน้าก็แล้วแต่ มันเป็นคำสอนที่ฝังอยู่ในตัว ว่าอย่าทำความชั่วคือ บางทีเราคิดอะไรไม่ดีเราต้องสลัดออก เพราะเราทุกคนต้องมีตัวดี ตัวชั่วอยู่ในตัวไซ้ไหมครับ เพราะฉะนั้นเราก็เลยรู้สึกว่า บางครั้งมันต้องมีการได้ตรองว่าพอทำไปแล้วผิดต้องมีแบบว่ามี ขอบมาหรือโอโหสิกรรมหรืออะไรก็แล้วแต่อะไรพวกนี้ตรงนี้เป็นสิ่งที่เราทำอยู่แล้วเพราะฉะนั้นก็ถามว่ารู้จักหรือไม่รู้จัก ก็คงต้องบอกว่ารู้จัก แต่ไม่ได้สัมผัส ไม่เคยเห็นจริงมากกว่า

ผู้วิจัย : ท่านมีแนวคิดอย่างไรจึงได้นำเสนอละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”

คุณนิรุตติชัย : แนวคิดจริงๆ แล้วมันเป็นแนวคิด ที่ปกติอยู่แล้วคือว่าต้องการให้ทุกคนไม่ เอาเปรียบกัน แล้วก็มันเป็นแนวคิดที่ว่าต้องการให้ทุกคน สมานสามัคคี ต้องการให้ทุกคนรู้สึกว่าการทำความดีการทำบุญหรืออะไรก็แล้วแต่ มันต้องการจะพบในสิ่งจุดที่ทุกคนจะเป็นอย่างไร จุดจบของมันจะเป็นอย่างไร ในเรื่องของ “เขี้ยวฟ้าทำดิน” มันจะเป็นเรื่องที่ จริงๆ ชื่อของมันมันก็คือว่าเราต้องการทำลาย มัจจุราช ต้องการทำลายความอะไรละความที่เรามองไม่เห็นสัมผัส ไม่ได้ประมาณนั้น แต่สิ่งตรงนั้น แล้วมันก็คือ สิ่งที่คุณเขาเรียกอะไร ต่อบุญต่อกรรมต่อเวรต่อกรรมมาชาติที่แล้วมันต้อง มาชดใช้กันจนได้

^๒ สัมภาษณ์ คุณนิรุตติชัย ภัลย์จาก ผู้ประพันธ์ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๒ ที่โรงถ่ายกันตนา ศาลา นครปฐม

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง

คุณนิรุตติชัย : ผมคิดว่าสิ่งตรงนี้ ผมทำมานานแล้วนะ ตั้งแต่กรรมลิขิตตั้งแต่อะไรต่ออะไรพวกนี้ แล้วพอคิดละครแนวแอคชั่นด้วยชายฟายน์หน่อยๆด้วย เราอยากให้มีแนวของพระพุทธศาสนาเข้าไปด้วยเราถึงเลือก คือพูดง่ายๆไม่ใช่ว่าพอคุณแล้วก็เอาแต่สนุกอย่างเดียวหรือว่าเอามันอย่างเดียว มันมีหลักของพระพุทธศาสนาเข้ามาด้วย การที่ทำให้คนได้คิดด้วยว่า เขี้ยวคุณอย่าทำอย่างนี้นะถ้าทำอย่างนี้นะมันจะไม่ดีนะ หรือว่าทำอย่างนี้นะมันจะดีกว่านะ อะไรประมาณนี้นะครับ แล้วคนสมัยนี้ต้องใช้ละครมาเป็นเหมือนกับตัวชี้จุดประกายแล้วก็ตัวสอนให้คน รู้สึกเห็นภาพเลยว่า พอทำอย่างนี้นะมันจะเกิดอย่างนี้ ทำกรรมอย่างนี้นะมันจะได้รับผลกรรมอย่างนี้นะอะไรประมาณนี้นะครับ แล้วมันก็ได้รับผลกรรมตอนนี้ด้วย คนดูค่อนข้างจะสนใจกับการทำบุญมากขึ้น กลัวความเลวมากขึ้นครับ พยายามทำความดีให้มากขึ้นกว่าเดิมด้วยครับ

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณลลิตา ฉันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ (โพธิญา)^๓

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณลลิตา : ตามธรรมดา ก็คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ก็รู้แค่นั้น แล้วก็ตอนไปปฏิบัติ ก็พอจะรู้บ้างว่ากรรมมันแบ่งเป็นหลายประเภท ก็พอจะรู้ แต่ไม่ได้ท่องจำไว้ แล้วก็ไม่สามารถเรียกเป็นภาษาบาลีหรืออะไรได้ ก็คือเหมือนกับว่ามันเร็วว่ามันต้องได้รับผลตอบแทน ถ้าสมมุติว่า ถ้าพูดถึงในลักษณะของการดำเนินชีวิต มันก็เห็นชัด ถ้าเราปาลูกบอลใส่ผนังแรงเท่าไร มันก็สะท้อนกลับมาแรงเท่านั้น เราพูดไม่ดีเราก็ไม่สบายใจเอง แล้วคนที่ฟังก็ไม่สบายใจอย่างนี้เป็นต้น มันก็เป็นพื้นฐานที่เรารู้ เราฆ่าสัตว์ สัตว์มันก็ต้องได้รับความทุกข์เดือดร้อน เราก็รู้ แต่มันคงไม่ได้แบบว่าห้กราไครแล้ว วันรุ่งขึ้นก็โดนรถชน

^๓สัมภาษณ์ คุณลลิตา ฉันทศาสตร์โกศล ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

คงไม่ใช่อย่างนั้น แต่เราเชื่อเพราะว่าเราปฏิบัติแล้วเราเชื่อว่ามันจะไม่ช้าไม่นานเราจะต้องโดน อันนี้เราเชื่ออยู่แล้ว

ผู้วิจัย : ท่านมีแนวคิดอย่างไรจริงได้นำเสนอละครเรื่อง “เข็มนาทำดิน”

คุณลลิตา : เข็มนาทำดิน เป็นเรื่องเดิมของคุณแม่สมสุข กัลย์จาฤก ซึ่งเรื่องเดิมของคุณแม่ ไม่ทราบว่าเป็นเรื่องเดิมเป็นอย่างไร อันนี้ต้องสารภาพเลยเพราะว่า ตอนที่คุณตุ๊กตา เอาเรื่องมาให้เขาขอเฉพาะเอาชื่อเรื่องมา เขาบอกว่า ชื่อเรื่องมันสนุกดีอันนี้พูดถึงทางโลก ทางตลาด เขาบอกเลยว่าชื่อนี้ต้องขายได้ แล้วหนูอยากได้เรื่องตายแล้วฟื้น นี่คือโจทย์แค่นี้เลย คือแบบว่า คิดว่าถ้าพระเอกฆ่าเท่าไรไม่ตาย นี่ต้องสนุกแน่เลย เวลาทำละครเขาจะทำกันแบบนี้ เน้นการตลาดมาเป็นอันดับแรก ที่นี้ก็ไปคิดมาว่าทำไมมันถึงไม่ตาย ทำไมมันถึงฆ่าไม่ตาย เพราะฉะนั้นเราก็ต้องเอาโจทย์นี้มาคิดว่า ทำไมพระเอกถึงฆ่าไม่ตายก็เลย ทำให้มันแตกมาว่า ถ้ามันฆ่าไม่ตายเราต้องมีพรจากมัจจุราชไหม ที่จะทำให้เราได้กลับมาในโลกมนุษย์ใหม่เพื่อจะแก้ไขสิ่งที่ทำไป หรือว่าเพื่อว่าจะทำในสิ่งที่เราอยากจะทำ แต่โจทย์มันก็คือว่าคุณจะต้องไปเป็นฝ่ายไปทำกรรมดี ไปปราบคนชั่วอย่างนี้เป็นต้น เราก็แตกออกมาก็คือเราใช้องค์ประกอบทางการละคร มาคิดทางตัวพระเอก ถ้าตัวพระเอกเป็นตำรวจแล้วโดนฆ่าตายแล้วไปได้พรจากมัจจุราชขึ้นมาโดยที่พระเอกต้องบอกว่าถ้าตราบใดที่ฆ่าผู้ร้ายไม่ตาย จะไม่ยอมตาย มัจจุราชก็บอกว่า ได้ ที่นี้เมื่อลึกลงเข้าไปอีกก็ค่อยๆ กันว่าแค่นั้นมันไม่พอเราต้องให้คนเรียนรู้มากกว่านั้นคือคนดู ก็คือว่าจริงๆ แล้วสิ่งที่เราไปฆ่าจริงๆ แล้วมันไม่ใช่คน ไม่ใช่ชีวิต มันคือกิเลส เพราะฉะนั้นฆ่ากิเลส ฆ่าไม่ได้หรอก เพราะว่ากิเลสอยู่ในใจคน แทนคนตายไป ผู้ร้ายตายไปคนนิ่ง ผู้ร้ายมันก็มีอีกสิบคน คืออยากให้พระเอกไปเรียนรู้ ตรงนี้ว่าสิ่งที่คุณจะฆ่าคุณต้องฆ่ากิเลสก่อน ในขณะที่เราก็ต้องกำหนดตัวผู้ร้ายมาในองค์ประกอบของการละคร ถ้าพระเอกเป็นตำรวจ ผู้ร้ายมันจะเป็นอย่างไร ถ้าผู้ร้ายที่เหมาะสมควรค่าแก่กันก็คือผู้ร้ายที่ฆ่าไม่ตายเหมือนกัน ก็คือเรากำหนดให้ผู้ร้ายเป็นอดีตนายตำรวจ ที่ถูกกลั่นแกล้ง แล้วก็ไปขอพรจากมัจจุราชมาว่าขอไม่ตาย มัจจุราชก็ให้ ให้พรเพื่อจะให้มาเรียนรู้ว่า การไม่ตายนั่น คุณจะต้องทรมานยิ่งกว่าตาย เพราะว่าคุณจะต้องพบกับความสูญเสียตลอดเวลา คือมนุษย์เนี่ยมันเกิดมาเพื่อเผชิญกับทุกข์นั่นเอง คือแบบ เมื่อคุณอยู่นานเท่าไร คุณก็เจอทุกข์เยอะมากขึ้นเท่านั้น แล้วผู้ร้ายมันก็เรียนรู้อันนี้ ว่ามันอยากตายแล้วมันก็ไม่ได้ตายเพราะว่า เสียคนที่รักเสียลูกเสียเมีย อยู่คนเดียวไม่มีเพื่อน แล้วก็ไม่รู้จะทำอะไรไปทำไม พอมันเจอพระเอกที่ได้พรจากมัจจุราชมาก็รู้สึกชีวิตดีขึ้นเรื่อยๆ ฉะนั้นคู่ต่อสู้แบบนี้เป็นต้น ก็ให้สองคนนี้มาต่อสู้กันแล้วเราก็ต้องวางจุดจบเอาไว้ว่า เมื่อไหร่มันถึงจะตายละ ก็เมื่อตัวละครมันสำนึกว่า เรารู้แล้วว่าอะไรที่มันฆ่าไม่ตาย ก็คือกิเลสนั่นเอง เพราะฉะนั้นไปบอกมัจจุราช

ว่าฉันไม่ขึ้นไปแล้ว คือการตายครั้งนี้ขอเป็นครั้งสุดท้าย แล้วก็ขอชดใช้บาปที่เคยทำมา แล้วก็สรุปว่าเรื่องนี้เป็นอย่างนี้ เพื่อจะหวังให้คนดูเข้าใจว่าอย่าอยาก บางคนอยากมีอายุยืนหมื่นปี แบบอยากเป็นอมตะ

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เหยียฟ้าท้าดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง
คุณลลิตา : ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ก็มีตัวละครหลักที่เป็นผู้ร้าย ก็คือเหมือนกับว่ากำหนดให้ว่าลูกเมียเขาถูกฆ่าไปตั้งแต่ช่วงที่เขาตายครั้งแรก แล้วพอเขากลับขึ้นมาอีกทีเขาก็มาทำชั่วเหมือนกับตอนที่เขาค่าคนอื่น เขาก็กลายเป็นตำรวจชั่ว เหมือนกับที่เขาเคยค่า พวกตำรวจชั่วๆ ไว้เพราะมันแพ้กับกิเลส เหมือนกับว่ามาถึงมีอำนาจ วาสนา ไม่ตายแล้วก็อยากจะแก้แค้น ไอ้พวกนายตำรวจที่ทำให้ชีวิตตัวเองตกต่ำ แล้วพอได้ลงไปไปในนรกอีกทีถึงรู้ว่า เฮ้ยลูกเมียตัวเองเนี่ยทั้งที่เป็นคนดี ไม่ได้ขึ้นสวรรค์ แต่ปรากฏว่าโดนพันธนาการอยู่ เพราะลูกเมียบอกว่า จะขอใช้กรรมแทนผัว เพราะรู้ว่าผัวอยู่ดีๆ ก็กลายเป็นชั่วไป ยังเข้าใจว่าผัวเป็นคนดีอยู่ ก็เลยไปขอม โคนทรมาน โคนอะไรแบบมากมาย เพราะว่าขอแลก อย่าให้สามีเขาต้องตายเลย แล้วพอเมฆาไปเห็นก็รู้ว่า ไม่มีอะไรมันได้มาเปล่าๆ คือคุณทำชั่วคุณก็ต้องได้ชั่ว แบบเหมือนตัวเราทำไม่ดีลูกเราก็คงจะได้รับกรรมก็ได้เมียเราอาจจะได้รับกรรมก็ได้ ก็คือสอนทางอ้อม

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ (โพธิญา)^๔

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณพาดล : โดยหลักทั่วไปก็จะเหมือน “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เหมือนกัน มีศีล ๕ ศีลอะไรเหมือนกัน แต่ถ้าโดยนัยยะแล้วอิสลามน่าจะเคร่งกว่า อย่างคนไม่กินเหล้า ไม่เที่ยว ข้อ ๓ ไม่มีเปิดอับอบนวด ถ้ากินเหล้าที่ก็ต้องแอบๆ กิน มันจะกินปากซอยแล้วเรียกคนมากิน เฮ้ยมากินกันไม่มี ต้องแอบ เหมือนกับว่าพิจารณาจิตประเพณีของเขา เป็นที่น่ารังเกียจไม่มีใครคบด้วยอะไรประมาณนี้ครับ

^๔สัมภาษณ์ คุณพาดล บุญมาเลิศ ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย : ท่านมีแนวคิดอย่างไรจึงได้นำเสนอละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”

คุณพาด : ตามงานที่ได้มาก็คือ เมื่อคนที่อยู่อย่างเขี้ยวฟ้าทำดิน คืออยู่อย่างเป็นอมตะแล้วทำดี ถ้าอยู่อย่าง
เป็นอมตะแล้วไม่ทำดีอยู่ไปมันก็ไม่เป็นประโยชน์ แต่ว่าความเป็นอมตะแล้วอยู่มาวันหนึ่งความเป็น
อมตะมันไม่ใช่ความสุข พอเวลาจะละความเป็นอมตะ แล้วมันจะเป็นอย่างไร แล้วกับทศรूपคือความ
เป็นอมตะไม่ดี มันก็คือไม่น่าพิศมัย มันก็คือมันน่าจะเป็นไปตามวาระของมันดีกว่า ตามอายุไขดีกว่า
อย่าไปฝืนกฎของธรรมชาติ

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง

คุณพาด : ตัวละครมันก็จะมีการจำกัดว่า เราเน้นกฎแห่งกรรมมากไม่ได้เท่าไร เราก็แทรกไปตามวาระ
ที่พอจะเป็นกระแสได้ ในเมื่อละครมันก็ต้องมีกับสนุกมาก่อน แล้วตรงนี้ก็คือแทรก แทรกในคน
รอบๆข้าง คนที่เกี่ยวข้องบริบทกับตัวเมนคือตัวพระเอก นางเอก ตัวร้ายที่เวลาใครทำอะไรแล้วได้
ผลกระทบอย่างไร ตัวร้ายอาจจะไม่ได้เอง ลูก เมียอาจจะได้ผลกระทบแทนไป

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณลลิตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ (โพธิญา)^๕

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณลลิตา : ตัวกรรมและกฎแห่งกรรม เป็นสิ่งที่เกิดจากกรรม คือการกระทำ เช่นถ้าเราทำงานเราก็จะเชื่อ
ว่าถ้าเราดีกับพ่อ แม่ เราดูแลท่านพุดดีด้วย ดูแลท่านอย่างดี แล้วผลของการกระทำนี้ก็จะส่งผลให้กับ
ชีวิตการงานอะไร หลายอย่างให้เราเจริญรุ่งเรืองขึ้น อันนี้ก็เท่ากับยึดในหลักการดำเนินชีวิต คือโยมเป็น
ชาวพุทธก็เน้นไว้เลยว่า ชีวิตนี้เราไม่ได้มีชีวิตเพื่อที่จะสะสมให้มากขึ้น ไม่ได้มีชีวิตเพื่อจะสะสมมี
รถยนต์ มีบ้าน มีเงินทอง เราดำเนินชีวิตไปตามจุดมุ่งหมายทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ก็คือเพื่อที่จะ
ไปสู่ทางธรรมเราก็ยังปฏิบัติเพื่อที่จะหลุดพ้น คืออย่างนี้เลย แต่ว่าในทางโลกก็คือเราต้องมีระดับของมัน
ถ้าเทียบของพราหมณ์ ก็จะมีแบ่งเป็น ๔ ระดับที่เราต้อง แบ่งไปถึงระดับสุดท้ายที่เราจะออกบวช แต่
ตอนนี้เราก็เป็นระดับที่คนที่อยู่ในทางโลก ซึ่งจะต้องทำงานไปด้วยปฏิบัติไปด้วย แล้วเรื่องของกฎแห่ง

^๕ สัมภาษณ์ คุณลลิตา พรหมสาขา ณ.สกลนคร ผู้เขียนบทโทรทัศน์ “โพธิญา” เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์
๒๕๕๓ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

กรรมก็เป็นสิ่งที่ยึดไว้เลยละว่า เราอยู่อย่างนี้เราปฏิบัติดีรับรองว่า เราก็จะเชื่อ แต่หลังที่เรามาเรียนแล้ว เราก็จะเข้าใจว่าเออมันยังไม่ถึงเวลา คืออย่างตัวโยม โยมมีโรคประจำก็คือโรคปวดหลัง โยมก็จะเข้าใจ ก็มีผู้ที่ปฏิบัติธรรม ก็เป็นโยมเป็นญาติธรรม ก็ปฏิบัติธรรมจนเป็นเหมือนท่านก็จะพอเห็นอะไรบ้างท่าน ก็จะบอกว่า ก็โยมเคยไปทำอะไรเขาไว้ละ โยมก็เหมือนกับโยมเคยเป็นนักรบมาก่อน แล้วโยมก็เคยไปจี หลังเขามาจีหลังม้าชาตินี้ โยมก็ใช้กรรมเขาไป ไม่เป็นไร โยมก็สวดมนต์ แผ่อุทิศส่วนกุศลไปให้กับเขา แต่เราก็จะเข้าใจว่าของเก่าก็ส่วนของเก่า ของใหม่เราก็ทำส่วนที่ดีของเราไป ของใหม่นี้ตัวกรรมที่เราทำ ในวันนี้ ก็จะได้ในวันหน้าไม่ว่า ชาตินี้หรือว่าชาติหน้าก็แล้วแต่ แต่ว่าทั้งนี้และทั้งนั้นการกระทำคือการ ที่เราทำในแต่ละอย่างคือความเชื่อ เรื่องกรรมในพุทธศาสนาเนี่ยสิ่งสำคัญถ้าเราเข้าใจจริงๆ เราจะรู้ว่า เราไม่ได้ทำเพื่อที่จะหวังผลอะไรถ้าเราเข้าใจจริง คือในโยมหลายๆคนพอศึกษาในเรื่องนี้เสร็จแล้ว จะ คิดว่าทำแล้วเราจะได้หวังผลว่า ถ้าทำตรงนี้แล้วอย่างนี้ ทำดีเท่าไร ก็ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คืออันนี้ถ้า เป็นความชั่ว เป็นความเชื่อพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ว่าที่โยมพูดหมายถึงว่า เมื่อการเชื่ออีกอย่างหนึ่ง เชื่อว่าฉัน ทำดีแบบนี้แล้วฉันจะไปอยู่ที่สวรรค์ฉันจะหวังว่าฉันจะไปอยู่สวรรค์ชั้นนั้นชั้นนี้อะไรอย่างนี้ ซึ่งความ เชื่อแบบนี้ก็ยังเป็นความเชื่อในระดับทางโลกๆ พูดถึงว่าจริงๆมันเป็นความเชื่อในทางที่ผิดเพี้ยนไปจาก จุฬหมาย โดยแท้ของทางพุทธศาสนา ท่านไม่ได้สอนให้เราเชื่อเรื่องกรรม เพื่อให้เราไปวาดหวังว่า เรา จะไปอยู่ที่ไหนที่ไหนเราจะได้อะไรก็คือเพียงเพื่อปฏิบัติ ปฏิบัติไปสัคือทำการกระทำของเราทุกการ กระทำ ท่านแค่เตือนว่าการกระทำทุกการกระทำมันมีผล อย่าคิดว่าทำแล้วมันไม่มีผล คือเหมือนกับว่า คนเราเชื่อว่ามันจะมีในบพของพระเอกที่พระเอกจะพูดว่าคนเราเกิดมามีชีวิตครั้งเดียว คือตั้งใจเลยว่าจะเกิด มาตายหนึ่งเดียว เหมือนไม่เกิดอีกแล้ว โยมตั้งใจเลยใส่ในความคิดของพวกมิจาติฐิ เอาไว้เลยว่าคนที่ เชื่อว่าเกิดหนึ่งเดียวตายหนึ่งเดียว เขาจะไม่เชื่อหรอกว่าชาติหน้ามีจริงอะไรมีจริงเพราะฉะนั้นเนี่ย เขาจะเถียงเขาสามารถจะเถียงกับมัจจุราชได้เลยละว่า เพราะฉะนั้นเนี่ยเราเชื่อว่าเกิดครั้งเดียวตายครั้งเดียว เพราะฉะนั้นฉันก็ต้องกลับขึ้นไป เพื่อจะต้องฆ่าเมฆาให้ได้ คือสมมติว่าพระเอกไม่มีพื้นฐานความเชื่อ ตรงนี้แล้วเนี่ยพระเอกก็ต้องบอกว่าไม่เป็นไรรอชาติหน้าก็ได้เดี๋ยวไปฆ่ามันใหม่ลูกใหม่ละ แต่ว่าอันนี้ พระเอกมิจาติฐิในเรื่องนี้เลยว่าคนเรา เกิดครั้งเดียวตายครั้งเดียว แต่อย่างน้อยมิจาติฐิในอันนี้มันยัง ตั้งอยู่ในพื้นฐานของความตั้งใจดีที่เขาจะฆ่าคนชั่วให้หมดโดยปมด้อยที่ว่าพวกเนี่ยเคยฆ่าพ่อ แม่ เขามา ก่อน ก็คือเขามีแรงจูงใจของตัวละครนี้เป็นหลัก เพราะฉะนั้นตัวความเชื่อเรื่องกรรมของโยมเนี่ยมันก็จะ มีส่วนเอามาใส่ในเรื่องนี้ก็คือ ด้วยๆเขาเรียกด้วยความที่ทำวิชาการมาก่อนในเรื่องทุกข์ เราก็จะมีความรู้สึกว่า ถ้ามีอะไรใส่ได้เราก็จะใส่ลงไป แต่มันต้องใส่ลงไปในส่วนที่พอทำได้ที่ไม่รู้สีกว่ามัน

ยึดเย็ดกันไปนัก มันจะกลืนๆ ไปดูไม่ออกว่าเราใส่ลงไป ถ้าใส่ได้ก็ใส่ แต่ถ้าใส่ไม่ได้ก็ใส่ไม่ได้ก็ต้องยอมรับไป

ผู้วิจัย : ท่านมีแนวคิดอย่างไรจริงได้นำเสนอละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”

คุณลลตา : เรื่องนี้คือว่าข้อ ๑.เลขโยมแก่เขามาอีกทีเพราะฉะนั้น โยมก็ไม่ได้เป็นคนกำเนิดมันมา แล้วก็จริงๆ คนที่กำเนิดมันมาคือ คุณแม่สมสุข กันจากฤษ คือคนที่ เขี้ยวฟ้าทำดินได้ก็ต้องเป็นคนที่คงกระพัน ไม่ตาย ก็เลขต้องหาเหตุว่า ทำอย่างไรถึงจะ เขี้ยวฟ้าทำดิน จะได้อย่างไรหรือว่าจะเลวอย่างไรถึงจะอยู่เป็นอมตะ พอเป็นอมตะแล้วก็ต้องมาบอกว่า ความเป็นอมตะ มันไม่ใช่ว่าอะไร ไม่ใช่ว่าความอมตะมันดีถ้าอมตะแล้วเลวมันก็ไม่สมควรอยู่ แต่ถ้าอมตะแล้วดีมันก็ต้องวิ่งโรยไปตามวัยหรือเปล่า คือโดยศาสตร์ของละครมันต้องมีความขัดแย้ง คือไม่ได้กล่าวว่า เรื่องแบบว่าราบรื่นวันนี้แต่งงานมีความสุขจบ คนมันไม่อยากจะอะไรเลย แต่มันต้องมีเรื่องให้ติดตามค้นหาว่า คือมนุษย์เราจริงแล้วคืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตาแต่ผู้ชายคนนี้นั้นไม่ ทำไม่ถึงไม่เพราะอะไร แล้วคนดูเขาจะตามว่า ทำไมพระเอกถึงไม่ตาย อย่างนี้ มันต้องเริ่มแรกต้องตาย แล้วไปขอมัจจุราชก่อนขอไปแล้วขออีก พอมีจักราชให้มาก็เถียงกันถึง ๓ รอบ รอบที่ ๓ มัจจุราชโมโหแล้วไม่ตาย ไม่ตายแล้วที่นี้เกิดอะไรขึ้นคือเราต้องทำให้เขาตาม แต่เมื่อตายไปแล้วเราต้องคลาย พอคลายเสร็จ เราก็ต้อง คลายกลับไปสู่จุดที่เราต้องบอกคนดู อย่างเรื่องนี้มันก็เหมือนเรื่องทั่วไป ในท้ายที่สุดความดียอมชนะความชั่วเสมอ ก็ถือเป็นคำตอบง่ายๆ แต่เราละวางนั้นมันเป็นการเล่าเพื่อให้นักดูติดตามแล้วเราก็อัดแทรก ข้อมูลอะไรไป ที่นี้ในเรื่องของข้อมูลทั้งหมดนี้ ข้อมูลในการเขียน จะแยกกันของคุณ พาดล จะเป็นในซีนู๊ ซีนดาร์จแล้วก็มีมาช่วยดูมาผสมกันอีกที แต่ว่าส่วนชีวิตหลังความตาย การถอดจิตอะไรอย่างนี้ ต้องค้นจากหนังสือ ซึ่งมันก็จะทำให้เราเห็น และเขียนจากต่างๆ ได้ เราต้องอ่านเยอะมากเพื่อเอามาใส่ แต่เหมือนมันจะมีน้อย ภาพยนตร์ภาพสวรรค์ ก็เนื่องจากว่า พอในด้านโปรดักชั่น การผลิตแล้วจะไม่เหมือนตัวบทที่เราเขียนไปจะถ่ายทอดได้ออกมาไม่เหมือน

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง

คุณลลตา : กรรมที่รับแทนกันที่ตัวเมฆาทำแล้วไปได้กับตัวเมียของเขา เมียเขาทรมานแทนแล้วเกิดไปบึงในตอนสุดท้ายแล้วก็ยอมกลับมาตาย กรรมที่ไม่ได้รับเองเราต้องการสื่อ มาเพื่อให้คนดูรู้ว่า ณ ที่ที่เราไม่ได้รับแต่คนรอบข้างที่ปฏิบัติกับเราเขาได้รับแทน เขาเดือดร้อน อันนั้นเป็นกรรมหรือเปล่า อันนี้ถ้าถือโดยอนุโลมก็เหมือนกับมีกรรมเป็นทายาทมีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มันเหมือนกับว่าการกระทำของเรา

มันไม่ได้ส่งผลถึงเราคนเดียว มันส่งผลถึงลูกถึงหลานถึงคนที่เกี่ยวข้องรอบข้าง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ต้องใช้คำนี้เลย ยังไงความชั่วก็ต้องพ่ายแพ้ความดี เพราะฉะนั้นมันก็จะทำให้เหมือนคนที่ดูเอาใจช่วยภวิ นทร์มาตั้งแต่ต้นพอดอนจบ บุปก็ค่อยยังชั่วในที่สุดสารวัตรภวิ นทร์ก็ชนะ ในที่สุดคนที่ยึดมั่นในความดี ก็ต้องได้รับรางวัลคือชัยชนะของเขา

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณเอกภพ ตันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดง^๖

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณเอกภพ : กรรมหมายถึงการกระทำ ทุกอย่างที่เราทำก็จะมีผลที่จะตอบสนองกลับมาทุกอย่างไม่ว่าจะเป็น ทำดีหรือทำชั่ว ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมเลวที่จะตอบกลับมาจะช้าหรือเร็วเท่านั้น

ผู้วิจัย : ท่านมีแนวคิดอย่างไรจริงได้นำเสนอละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”

คุณเอกภพ : ที่จริงอันนี้จะเป็น โปรเจกต์ของทางบริษัท ซึ่งจะมอบให้ผู้กำกับแต่ละคน ที่เขาทำตอนแรก โครงการนี้จะเป็นของพี่ตะที่จะทำ พอติเขาจัดงานไม่ว่างจึงยกให้ผมทำ จริงๆในแนวคิดเรื่องนี้ก็ คือ บทประพันธ์เรื่องนี้เป็นบทประพันธ์เก่า ของคุณแม่สมสุข กันจาฤกษ นานมากสมัยก่อนละครก็จะมีเรื่อง กรรม เรื่องความดี เรื่องใครทำดีก็ได้ดี ใครทำไม่ดีก็ได้ไม่ดีกลับไป ที่นี้การจะนำเสนอในเรื่องตรงๆ ง่ายๆ ก็จะไม่สนุก ก็พยายามจะใส่ให้มีบู๊ มีแอคชั่น ไซไฟ (Sci-fi) ลงไปในนรก ซึ่งภาพในนรกก็ไม่ มีใครเคยเห็นว่าเป็นอย่างไร ทำไมพระเอกถึงเกิดไม่ตายลงไป เขาเรียก “เขี้ยวฟ้าทำดิน” คำว่า เขี้ยวฟ้าก็ หมายถึงไม่ตาย ซึ่งพระเอกไม่ได้เป็นคนเดียวผู้ร้ายก็เป็นด้วย แต่สุดท้ายเขาเรียกสำนัก สำนักผิดได้แล้ว ก็ขอตายดีกว่า

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง

คุณเอกภพ : ในเนื้อเรื่องนี้มันจะมีเรื่องกฎแห่งกรรมเยอะมาก ตั้งแต่ในอดีตของคนที่เป็นหัวหน้าตัวร้าย

^๖ สัมภาษณ์ คุณเอกภพ ตันหยงมาศกุล ผู้กำกับการแสดง เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๑ ที่โรงถ่ายกันตนา
 ศาลา จ.นครปฐม

ก็จะได้รับคือโดนทำร้ายมาก่อน แล้วเขาก็เอาความร้ายนี้มาสะสมขึ้นมากลายเป็นพลังที่ไม่ดี กลับมาทำร้ายประชาชนอีกด้านหนึ่ง ส่วนพระเอกที่เป็นมือปราบเขาก็พยายามสู้กับเหล่าร้ายกลุ่มนั้น แต่สู้ไม่ได้ แต่สุดท้ายด้วยความมุมานะเขาเรียกความตั้งใจที่อยากจะทำเขาก็ไปขอร้องพญามัจจุราชให้ออกมาเพื่อให้เขาไม่ตายเพื่อให้ปราบคนไม่ดี ล้มล้างความไม่ดี เพื่อล้มล้างแก๊งอินทรีให้ได้คือความไม่ดีจริงๆแล้ว แก๊งอินทรีก็คือเปรียบเหมือนความไม่ดีต่างๆในสังคมต่างๆ

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณวุฒิชัย จันทรแสง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”^๓

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณวุฒิชัย : เถรวาท คือ หลักปฏิบัติในชีวิตที่ทุกคนควรกระทำ คือ อาจทำความดีละเว้นความชั่วถ้าเราทำชั่ว เราก็จะมีกรรมติดตัว ในชีวิตของคนเราทุกคนนั้น ย่อมมีเวรกรรมติดตัวกันมาทุกคน ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะมีมากหรือน้อยแค่ไหน เราเกิดมาในชีวิตภพนี้หรือชาติภพไหน เราก็ควรจะทำแต่สิ่งดีๆ เข้าไว้ เพราะ ถ้าทำสิ่งไม่ดีอีก ก็จะเป็นการเพิ่มกรรมเข้าไปอีก ทำให้ชีวิตไม่มีความสุข ไม่ว่าจะทำอะไรก็มีอุปสรรค นั่นก็เป็นเพราะ ผลของกฎแห่งกรรมที่ทำให้คนเราทุกคนไม่พ้นทุกข์เสียที และการที่จะทำให้เราพ้นทุกข์นั้นก็คือ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทำความเข้าใจ และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง จนมองเห็นเหตุและผล และความเป็นไปตามธรรมชาติซึ่งหมุนเวียนเป็นวัฏจักร จนสามารถนำตนเองออกจากที่ที่ทำให้เกิดทุกข์ได้ และการที่จะปฏิบัติตามพุทธศาสนาเถรวาทได้นั้นจะต้องมี ศีล สมาธิ และ ปัญญา เพราะถ้ามีสิ่งเหล่านี้อยู่มากเท่าไร ก็จะทำให้พ้นจากความทุกข์ที่เกิดจากกรรมได้เร็วเท่านั้น คำสอนของพระพุทธองค์ ไม่ใช่สิ่งเร้นลับที่ยากเกินกว่าจะเข้าใจ

ผู้วิจัย : ละครเรื่องนี้ให้แนวคิดและความสนุกสนานตื่นเต้นอย่างไรบ้าง

คุณวุฒิชัย : แนวความคิดที่ได้จากละครเรื่องนี้คือ ละครเรื่องนี้ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบาปบุญคุณโทษ เพิ่มมากขึ้น อาจจะมีผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านการคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้ที่ชมละครเรื่องนี้ด้วย จะทำให้วิถีชีวิตหลังจากที่ชมละคร เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คือ คิดดี ทำดี

^๓สัมภาษณ์ คุณวุฒิชัย จันทรแสง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๓ ที่ ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

พุดดีและทำความดียิ่งขึ้น ด้วยเพราะความเกรงกลัวต่อบาป ที่เห็นได้ชัดจากละครเรื่องนี้ที่นำเสนอผู้ชม ออกมาว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เพราะไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ในโลกนี้ก็ยังมีที่ให้อภัยอยู่เสมอ ความสนุกที่ได้จากเรื่องนี้ก็คือ ละครเรื่องนี้มีครบทุกรสชาติ มีเนื้อเรื่องที่สนุกชวนติดตาม มีบู๊แอ็คชั่น คอมเมดี้เล็กน้อย คราวนี้จะค่อนข้างเยอะหน่อย เพราะเรื่องนี้จะมียุทธวิธีชีวิตเยอะ เป็นปมที่พระเอกและนางเอกต้องช่วยกันแก้ ทำให้พระเอกนางเอกเกิดความรักต่อกัน ทำให้ละครดูสนุกขึ้นไปอีก และก็ยังตื่นตาตื่นใจไปกับฉากสภาพของดินแดนแห่งความตายหรือนรก ซึ่งเรื่องนี้มีมาให้เห็นกัน ซึ่งแตกต่างจากละครสมัยนี้ที่ไม่ค่อยมีฉากอย่างนี้ให้เห็นกัน

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เขี้ยวไฟทำดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง
คุณวุฒิชัย : ละครเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงอะไรหลายๆ อย่างที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมปัจจุบัน ที่มีแต่คนที่เห็นแก่ตัว ไม่มีความเสียสละเหมือนสังคมสมัยก่อนเช่นการใช้ตำรวจมาเป็นตัวเดินเรื่อง ก็จะเห็นว่าตำรวจที่ซื่อสัตย์สุจริตอย่างแท้จริง กับตำรวจที่โลกเห็นแก่เงินมากกว่าหน้าที่ของตนเอง เป็นสายให้กับ แก๊งอาชญากรรม แต่สุดท้ายก็ต้องจบชีวิตลงด้วยความเห็นแก่ตัวของตนเอง จากเรื่องจะเห็นได้เลยว่า ละครเรื่องนี้นำเสนอให้เห็นว่าเวรกรรมมีจริง ใครทำอะไร ก็ได้รับผลนั้นตอบแทน ละครเรื่องนี้ถือว่าเป็นละครที่ดีมากเรื่องหนึ่ง เพราะถ้าผู้ชมได้ดูแล้วก็จะคิดตามได้ว่า เวรกรรมนั้นมีจริงไม่ใช่แค่เพียงความเชื่อเท่านั้น ทำให้คนตระหนักและคิดมากขึ้นว่า ทำอย่างนี้จะดีหรือไม่ ทำแล้วคนอื่นจะเดือดร้อนด้วยหรือเปล่า แล้วละครที่มีการนำเสนอ เรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมอย่างนี้ ก็หาดูได้ยากมากขึ้นด้วยเพราะละครเดี๋ยวนี้จะเป็นละครแนวชีวิตมากกว่า เป็นละครโทรทัศน์ที่ใช้หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแก่นของเรื่อง ในเรื่องของกฎแห่งกรรม เป็นเรื่องที่ยืนยันในหลักคำสอนที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณธนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน”^๔

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณธนภัทร : ผมเองก็เป็นชาวไทย ซึ่งได้บวชมาแล้ว ก็ได้ศึกษาทางธรรมมาบ้าง แล้วก็เราเองก็เป็นคนพุทธ ได้ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กๆ ว่าให้ทำความดี ความดีจะตอบสนอง ถ้าทำความชั่วลงไปก็จะได้สิ่งที่ไม่ดีกลับมา ตัวอย่างเช่น ถ้าอย่างชีวิตของผมเองแล้ว อย่างสมัยตอนเด็กๆ ผมถูกรถชน แต่ก็ไม่เป็นอะไรมาก ตัวผมเองก็ไม่แน่ใจว่า โชคดีหรือโชคร้าย ถ้าคิดในทางที่ดี ก็อาจเพราะเรา อาจจะเคยไปทำอะไรที่ไม่ดีมาในชาติปางก่อนก็เป็นไปได้ก็เลยถูกรถชน แต่ที่เราไม่เป็นอะไร อาจเพราะเราได้ทำบุญลดล้างกรรมอันนั้นไปแล้วก็เป็นไปได้ แล้วแต่ความคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคลอันนี้นั้นเป็นความเชื่อในส่วนตัวของผม

ผู้วิจัยผู้วิจัย : ละครเรื่องนี้ให้แนวคิดและความสนุกสนานตื่นเต้นอย่างไรบ้าง

คุณธนภัทร : ถ้าเพื่อพูดถึงเรื่องละครแล้วในแนวคิดนี้ต้องแบ่ง ออกเป็นว่าคนที่ดู บางอย่าง อย่างการต่อสู้ ของภวินทร์ ภวินทร์ตายไปได้พบกับมัจจุราชแล้วได้กลับมาต่อสู้กับความชั่ว ในความคิดของผมเองก็คือ ถ้าผมทำความดีอย่างนั้นบ้างแล้วผมตายไป แล้วผมจะมาขอกับมัจจุราชบ้างแต่ในชีวิตจริงมันเป็นไปได้ แต่ในละครสามารถทำได้ คิดได้ว่าเขาต้องการจะสอนว่าถ้าคนเราทำความดีจนถึงจุดๆ หนึ่งที่ไม่สามารถที่จะมีอะไรมาหยุดยั้งความดีนั้นได้ สามารถที่จะขอพรหรือว่าต่อสู้กับความชั่วได้ แต่เมฆาในความเดิมของเขาเคยเป็นตำรวจที่ดีมาก่อนเคยเป็นคนดีมาก่อน แต่เนื่องจากเกิดการหักเหในชีวิต โดนกลั่นแกล้ง แต่ถ้าเราเกิดความท้อแท้ ก็อย่างเช่นยกตัวอย่างของพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงตรัสไว้ว่า ในสังคมย่อมมีทั้งคนดีและคนไม่ดี แต่ถ้าเรายอมให้คนไม่ดีมาควบคุม คนดีในสังคมเราก็จะแย่ลง ถ้าเราท้อถอยก็จะกลายเป็นแบบเมฆาไป ท้อแท้ได้แต่อย่าท้อถอย เพราะว่าในสังคม ความชั่วง่ายมาก ความชั่วทำแป๊บเดียวก็เห็นผลเลย อย่างเช่นไปฉกชิงวิ่งราวคือความชั่ว แต่ผลคืออาจถูกตำรวจจับติดคุก นี่ก็ผลที่ตามมา แต่ความดีที่เราทำเช่นไปทำบุญ ปลูกป่า รักษาสีลหว่า เราไม่ได้เห็นผลตอนนั้นเลยว่ามันจะเกิดอะไรขึ้นกับตัวเรา คือคำนิยามของคนในปัจจุบัน ทำดีแล้วอยากเห็นผลเลย แต่ความจริงมันไม่ใช่

^๔ สัมภาษณ์ คุณธนภัทร เสงี่ยมพันธุ์ ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๒ ที่ ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

อย่างนั้น ในส่วนตัวผมยังเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ยังมีอยู่จริงถึงจะให้ผลนาน แต่ก็ยังมีอยู่จริง ละครตอนนี้ที่มีอยู่ในจอโทรทัศน์ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ความรัก ชิงรักหักสวาท เสียส่วนใหญ่ ละครเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาซึ่งค่อนข้างมีอยู่น้อยมากถ้าเทียบกับละครพวกนั้น ดูอย่างตามหน้าหนังสือพิมพ์ สังคมเราเริ่มแย่ลง จิตใต้สำนึกของแต่ละคนเริ่มตกต่ำลง การฆ่าฟันกัน คดีแปลกๆ มีให้เห็นกันแทบทุกวัน แต่ถ้าเราสามารถที่จะปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นหลัง เป็นคนดีได้ สังคมคงจะน่าอยู่เพิ่มขึ้น แต่ตอนนี้มันมีแต่เรื่องที่ไม่ดี สังคมในทุกวันนี้เสื่อมทรามลงถึงเทคโนโลยีสูงขึ้น แต่จิตใจคนก็ยังเสื่อมลงอยู่

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เหย้าฟ้าท้าดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง

คุณธนภัทร : ในเรื่องนี้ อย่างเช่น ภวินทร์ ที่เป็นตำรวจที่มุ่งมั่นที่จะลบล้างแก๊งอินทรี หรือยาเสพติด หรือความไม่ดีต่างๆ ในสังคมปัจจุบันปัญหายาเสพติดก็เป็นตัวบ่อนทำลายชาติ อย่างหนึ่งทำให้วัยรุ่นต้องเสียเงิน เสียทอง เสียอนาคต ไปก็มีอยู่มาก แต่ก็เป็นการดีถ้ายาเสพติดสามารถที่จะหมดไปได้ มันก็ทำให้เราไม่สูญเสียเงินไปมาก คนที่ติดยาเสพติด ก็ทำให้มีเงินเก็บมากขึ้น นี่ก็สอดคล้องเรื่องยาเสพติด แต่ถ้าเรื่องบาปกรรมแล้วก็ต้องใช้เวลา แนวคิดแต่ว่าคนที่ดูด้วยความบันเทิง เขาก็จะไม่คิดเรื่องบาปบุญคุณโทษ เขาก็จะเน้นความบันเทิงความสนุกสนานอย่างเดียว แต่ถ้าเราอยากให้ละครเรื่องนี้ สอนเรื่องบาปบุญคุณโทษให้ได้ ประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างเช่น เวลาละครจบ แต่ละวัน ควรจะเสริมแทรกว่า ละครตอนนี้นะ มีการกระทำที่ดี ที่ไม่ดีอย่างไร เกี่ยวกับบาปบุญอย่างไร และก็แนะนำ นั่นก็คือการเสนอแนะความคิด ทำให้คนดูสามารถเข้าใจได้ แม้ว่าจะดูแล้ว แต่ก็อาจไม่เข้าใจในเรื่องบาปบุญ มากซักเท่าไร ก็อยากให้แนะนำในตอนจบ ว่าในตอนนี้มีเรื่องบาปบุญอย่างไร มีเรื่องของการกระทำที่ดี ความไม่ดีอย่างไร อันไหนควรทำตามอันไหนไม่ควรทำตาม

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณกิจปณัฐ พิมพดี ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”^๕

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณกิจปณัฐ : กรรมคือการกระทำ ถ้าทำความดีก็จะได้รับผลดีกลับมา แต่ถ้าทำกรรมชั่วก็จะได้รับผล เช่นนั้นกลับไป แต่มันก็จะมีประโยชน์อยู่ที่ว่าคนทำดีไม่เห็นได้ดี คนทำชั่วได้ดีมีถมไป เรื่องนี้ก็สามารถพิสูจน์ได้ อาจเห็นได้ว่า แต่ละคนที่เกิดมาไม่เหมือนกัน บางคนเกิดมาเพียบพร้อมอยู่ในฐานะของคน รวยเกิดมาสบาย แต่บางคนกลับเกิดมาแล้วยากจนขัดสน มีหน้าซ้ำบางครั้งยังเจอแต่เรื่องร้ายๆ เรื่องแยๆ ก็คาดเดากันว่า หน้าจะเกิดมาจาก กรรมที่เขาได้ก่อมาตั้งแต่ชาติปางก่อน ตัวอย่าง ก็มีอย่างแบบคุณแม่ วยรุ่นที่ผมเคยเจอมาน่าสงสารมาก เขาตั้งท้องมีลูก เขาฝันว่าลูกในท้องพิการแล้วพอลูกเกิดมาก็พิการจริงๆ หรือบางคนเกิดมาในเวลา ที่ พ่อ แม่ ไม่พร้อมจึงไปทำแท้งแล้วเอาเด็กไปยัดใส่ถุงบ้าง เอาไปทิ้งตามถังขยะบ้างทำให้เกิดความสงสารความเวทนาอย่างมาก

ผู้วิจัยผู้วิจัย : ละครเรื่องนี้ให้แนวคิดและความสนุกสนานตื่นเต้นอย่างไรบ้าง

คุณกิจปณัฐ : ละครเรื่องนี้ก็ให้ความสนุกตื่นเต้นเร้าใจอยู่แล้วครับ แต่เห็นได้ว่าละครเรื่องนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงการทำความดีและความชั่ว จะเห็นว่าการทำความชั่วนั้นทำได้ง่าย แต่การทำความดีนั้นทำได้ยาก ยากอย่างไร ยากตรงที่ว่าเราต้องคอย ขจัดหรือกำจัดในสิ่งที่ เป็น กิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลง ละครเรื่องนี้กำลังจะบอกให้เห็นว่าความดีนั้น แม้ว่าจะทำยากเพียงใด อาจจะต้องสูญเสียบุคคลที่ตัวเองรักไปไม่ว่ากี่คน ไม่ว่าเป็นคนที่รักมากที่สุดหรือคนในครอบครัว หรือจะเป็นเพื่อนผู้ร่วมงาน เป็นแฟนเป็นคนรัก หรือจะต้องเจออุปสรรคอะไร หนักหนาสาหัสเพียงใด อาจทำให้เราท้อถอยได้ แต่ว่าละครเรื่องนี้สอนให้เราเห็นว่า เราต้องตั้งสติเพื่อรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะถ้าเราขาดสติทุกอย่างก็จะจบ แต่ถ้าเรามีสติเรายึดมั่นในความดี แล้วก็ปฏิบัติในแนวทางของพระพุทธศาสนา ผลสุดท้ายแล้วความดีก็จะทำให้เราพ้นจากความทุกข์ แล้วก็จะประสบผลสำเร็จในชีวิต แล้วในบางครั้ง

^๕ สัมภาษณ์ คุณกิจปณัฐ พิมพดี ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ. นครปฐม

ตัวคนที่ทำความดีก็จะได้ในสิ่งที่ดีกลับคืนมาแม้ว่าจะเข้าไปบ้างแต่อย่างน้อยสิ่งที่กลับมามีตั้งแต่ตอนแรกเลยก็คือ ความสุขที่เกิดจากใจเรา แล้วก็ละครเรื่องนี้ให้ความสนุกตื่นเต้นมากต้องคอยลุ้นอยู่ตลอดเวลาว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับใครบ้าง เพราะละครส่วนใหญ่ก็จะเดากันได้ ส่วนมากสุดท้ายพระเอกชนะแล้วตัวโกงตายตอนจบ แต่ละครเรื่องนี้ต้องลุ้นอยู่ตลอดเวลาว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับพระเอกบ้าง ซึ่งภวิทร์ที่ต่อต้านความชั่วร้าย ของแก๊งอินทรีของเมฆา สุดท้ายก็ชนะถึงแม้ว่าผลนั้นกลับมาแล้วจะสูญเสียอำนาจบางอย่างไปหรือสูญเสียคนที่ตัวเองรักมาก แต่ไหนก็ยังทำให้กลับมาชนะแล้วก็ใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เขี้ยวฟ้าทาดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง
คุณกิจปณัฐ : ละครเรื่องนี้ ต้องการชี้ให้เห็นว่า คนทำดียอมได้ดี คนทำชั่วยอมได้ผลชั่ว ไม่ว่าทำอย่างไร ผลนั้นจะกลับมาไม่ว่าจะในชาตินี้หรือในชาติหน้า การตั้งสติในการแก้ปัญหาใช้สติอย่าใช้อารมณ์ ละจับไม่ให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง อย่างมองว่าเงินนั้นเป็นสิ่งที่สามารถซื้อได้ทุกอย่างมันไม่ใช่เลย เพราะแสดงให้เห็นแล้วว่าต่อให้รวยล้นฟ้าขนาดไหนมีอำนาจมากอย่างไร ก็ยังแพ้กรรมอยู่ดี สำหรับละครเรื่องนี้เป็นละครที่ดีควรให้การสนับสนุนน่าจะทำละครในแนวนี้ออกมาอีก เพื่อให้คนในสังคมได้คิด เพราะสังคมไทยในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่า ก่อนข้างจะแย่มาก เลวทรามลงไปเรื่อยๆ อาจด้วยจากปัญหาหลายๆทาง เขาเรียกเสื่อมทรามลง ก็อยากให้ละครอย่างนี้กลับมาฉายให้ชมอีกจะได้เป็นการเตือนสติของคนให้รู้จักในการแก้ปัญหาไม่ใช้อารมณ์ แล้วก็ให้หมั่นทำความดี ง่ายๆเลยก็คือรักษาศีล ๕ ก็คือศีลของคนทั่วไป แต่ว่าก็อยากให้ข้อเสนอวันใดหนึ่งในเรื่องของการแพร่ภาพในวันหนึ่งในหนึ่งวันที่จบตอน น่าจะสอดแทรกความคิด หรือเป็นการพูดหรือเขียนมาทางหน้าจอให้เป็นข้อความที่ดีๆ ให้เป็นความคิดให้สามารถเตือนสติคนได้เพราะว่าอย่างน้อยคนจะได้รู้ บางคนอาจจะไม่รู้ว่ละครตอนนี้เขาสื่ออะไร จะได้รู้จะได้เข้าใจขึ้น ก็น่าจะทำในลักษณะนี้นะครับ

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน”^{๑๑}

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณอำพัน : ถ้าเราพูดถึงเรื่องของกรรมแล้ว ทุกคนก็คงจะมีความคิดคล้ายกันก็คือ กรรมเป็นสิ่งชั่วร้าย เป็นสิ่งน่ารังเกียจ เป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นเสนียดจัญไร เป็นสิ่งชั่วช้ามีแต่ให้โทษไม่มีอะไรให้คุณกับตัวเราเลย นี่ก็คือ ความคิดของคนทั่วไปส่วนมาก แต่ในความคิดของโยม กรรมนั้นไม่ได้มีแต่สิ่งชั่วร้ายเพียงอย่างเดียว มันขึ้นอยู่กับการกระทำของเรามากกว่า เมื่อเรานั้นคิดดีกระทำแต่สิ่งที่ดีๆแล้วก็จะเรียกว่ากรรมดี แต่ถ้าเมื่อใดที่เรานั้นทำชั่วแล้ว ทำชั่ว แล้ว ผลที่ตามมาคือกรรมชั่วนั่นเองทำให้เรามีแต่ความทุกข์ แล้วกรรมเหล่านั้นก็จะย้อนกลับมาเข้ามาหาตัวเราเอง โยมเองก็เคยประสบกับกฎแห่งกรรมมาเหมือนกัน ก็คือได้ทำร้ายสัตว์โดยการเอามิดไปตัดตรงขามันออก พอกลับเข้าบ้านมาทำกับข้าวหั่นหมูหั่นผัก ทันได้นั้นมิดได้หล่นใส่เท้าเข้าอย่างจัง ทำให้เท้าโดนมิดบาดเป็นแผลลึก ทำให้โยมคิดว่าคงเป็นผลกรรมที่โยมได้ทำไว้กับสัตว์เมื่อกี้นั้นเอง ส่วนเวลาที่โยมให้การช่วยเหลือคนที่กำลังประสบปัญหาที่มีความทุกข์ เมื่อเหตุการณ์ผ่านพ้นไปได้ด้วยดีเราก็มีความสุขกับเขาไปด้วย หรือได้ทำบุญตักบาตรพระแค่นี้ก็ทำให้จิตใจรู้สึกพอใจมีความสุข จึงคิดได้ว่าจะน่าจะเป็นผลมาจากการทำกรรมดีนั่นเอง

ผู้วิจัยผู้วิจัย : ละครเรื่องนี้ให้แนวคิดและความสนุกสนานตื้นตื้นอย่างไรบ้าง

คุณอำพัน : ในเรื่องของการเล่นแนวคิดละครเรื่องนี้ถือว่าเป็นตัวอย่าง และให้แง่คิดที่ดีกับผู้ชมทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะตัวละครภินทรที่สามารถแสดงออกสื่อให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการทำความดี เป็นคนดี มีจิตใจและมีความมุ่งมั่นที่จะทำหน้าที่ของตำรวจในการช่วยเหลือผู้บริสุทธิ์ ให้พ้นจากอำนาจความชั่วร้ายจากเมฆาแม้กระทั่งความตายก็ไม่สามารถทำอะไรเขาได้ ในฐานะของคนดูทำให้รู้สึกและเพิ่มความมั่นใจว่าสุดท้ายแล้วการทำความดีเป็นคนดี ถึงแม้จะต้องฝ่าฟันกับอุปสรรคต้องทนทุกข์ทั้งกายทั้งใจ เราทุกคนก็จะได้รับชัยชนะได้มีความสุขแน่นอน ส่วนตัวละครเมฆาก็มีผลอย่างมากที่ทำให้ละครเรื่องนี้ดู

^{๑๑} สัมภาษณ์ คุณอำพัน บุญเที่ยง ผู้ชมละครเรื่อง “เขี้ยวฟ้าทำดิน” เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

สนุกน่าติดตามชมว่าเขาจะทำความเลวอะไรได้อีก ถึงแม้เขาจะได้รับพรพิเศษในการมีชีวิตเป็นอมตะ แต่เขานำไปใช้ในทางที่ผิด ไม่เห็นคุณค่าของชีวิตคนอื่น เช่นฆ่า อาฆาต ถึงแม้เขาจะไม่ตายยังไม่ได้รับกรรมของตัวเองในเร็ววัน แต่ภรรยาและลูกของเขากลับต้องทนรับโทษรับกรรมแทน ตัวเขาเองก็ไม่เคยพบกับความสุขเลย ถึงแม้จะมีเงิน มีลูกน้องยิ่งใหญ่แค่ไหน ละครเรื่องนี้ให้แง่คิดที่ดีและมีส่วนทำให้คนดูรู้สึกเกรงกลัวตอบามากขึ้น สรุปแล้วละครเรื่องนี้ดูสนุกน่าติดตามให้แง่คิดที่ดีเนื้อเรื่องกระชับ และวางตัวนักแสดงเหมาะสมกับบทบาทน่าติดตามชม

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เหยี่ยวฟ้าท้าดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง

คุณอำพัน : รู้สึกดีใจที่มีละครแนวนี้มาให้ชมบ้างเพราะส่วนใหญ่จะมีแต่ละครแนวก๊ากกิ้ง ชิงรักหักสวาท บางเรื่องไม่มีสาระอะไรเลย ต้องถือว่าผู้ผลิตละครมีความมุ่งมั่นตั้งใจดีที่จะนำเสนอถ่ายทอดในเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อมุ่งเน้นปลูกฝังให้คนดูทุกเพศทุกวัยสามารถทำความดีเหมือนกับ ภูวินทร์ , ทิชา , ดวงใจ ที่มีจิตใจดี คิดดี ทำดีหรือแม้แต่คนที่ประพฤติปฏิบัติตัวไม่ดีเหมือนกับเมฆาและสมุน แต่ทุกคนก็สามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะช้าหรือเร็ว ละครเรื่องนี้ให้แง่คิดสำคัญคือเมื่อคุณทำความดีท้ายสุดแล้วคุณก็จะได้พบกับความสำเร็จความสุขแน่นอน ไม่ว่าจะต้องทนทุกข์ยากลำบากแค่ไหน เพียงแค่คุณมีความยึดมั่นมุ่งมั่นในการทำความดี สวรรค์รอให้คุณไปสัมผัสแน่นอน

บทสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณแสงรวี เนียมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง “เย้ยฟ้าทำดิน”^{๑๑}

ผู้วิจัย : ท่านรู้จักเรื่องกฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเถรวาท อย่างไรบ้าง

คุณแสงรวี : กฎแห่งกรรม คือกฎแห่งการกระทำ หมายถึงการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา หรือความตั้งใจ จงใจ ที่เราทำไว้เอง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แล้วเราก็รับผลแห่งกรรมนั้น เรียกว่า “กฎแห่งกรรม” เรื่องของกรรมเป็นเรื่องลึกซึ้งซับซ้อนมาก ถ้าฟังปุณณคนธรรมคา ไม่อาจที่จะรู้ให้ตลอดสายได้ อย่างว่าแต่กรรมในอดีต ที่ข้ามภพข้ามชาติหลายชาติเลย แม้กรรมในปัจจุบันเรายังรู้ได้ยากเช่น บางคนทำแต่ความดีมาตลอด แต่ก็ได้รับความทุกข์ หรือความเดือดร้อนต่างๆ เป็นต้น บางคนทำแต่ความชั่ว แต่ก็ได้รับยกย่อง มีเกียรติ เป็นต้น การไม่เชื่อกรรม หรือกฎแห่งกรรม มีผลเสียมากที่บางคนท้อใจไม่อยากทำดี ก็เพราะไม่เข้าใจกฎแห่งกรรมอย่างถูกต้อง เมื่อไม่เข้าใจก็ไม่อยากทำความดี เมื่อไม่ทำความดี ชีวิตก็หมดความสุข การเชื่อกฎแห่งกรรมเพียงประการเดียว ทำให้คนเราตั้งหน้าตั้งตาทำแต่ความดี ชีวิตก็ย่อมจะประสบความสำเร็จ ทั้งในชาตินี้และชาติต่อไป

ผู้วิจัยผู้วิจัย : ละครเรื่องนี้ให้แนวคิดและความสนุกสนานตื่นเต้นอย่างไรบ้าง

คุณแสงรวี : จากการดูละครเรื่องเย้ยฟ้าทำดิน ถือว่าเป็นละครที่มีความสนุกสนานมากเนื่องจากเป็นละครต่อสู้ มีทั้งฉากบู๊ฉากรัก และแฝงไปด้วยข้อคิดต่างๆมากมาย อาทิเช่น กฎแห่งกรรม การทำดีได้ดี การทำชั่วได้ชั่ว ตัวอย่างเช่นพระเอกเป็นคนดี ทำความดี ยมบาลยังให้โอกาสในการมีชีวิตอยู่เพื่อต่อสู้กับตัวโกง ซึ่งตัวโงะนั้นก็เคยเป็นคนดีมาก่อนเช่นกัน แต่เมื่อทำดีแล้วครอบครัวเขาต้องถูกฆ่าตาย เขาจึงไม่เชื่อว่าการทำความดีแล้วจะได้รับสิ่งที่ดี จึงคิดทำในสิ่งไม่ดีดูบ้าง เหตุเกิดจากความโลภอยากมีเงินมีอำนาจ ต้องการยิ่งใหญ่

^{๑๑} สัมภาษณ์ คุณแสงรวี เนียมพูนทอง ผู้ชมละครเรื่อง เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่ศาลาการเปรียญวัดมะเกลือ จ.นครปฐม

ผู้วิจัย : ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรละคร “เขี้ยวฟ้าทำดิน” ที่มีการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างไรบ้าง

คุณแสงรวี : ละครเขี้ยวฟ้าทำดินเป็นละครที่มนุษย์คนหนึ่ง (พระเอก) ร้องขอชีวิตอันเป็นนิรันดร์จาก มัจจุราช และได้พรนั้นสมใจ เขาไม่รู้เลยว่าสิ่งที่เขาจะต้องตอบแทนนั้นเต็มไปด้วยความยากลำบาก เพียงใด เหลือเพียงความดีที่เขาเชื่อมั่นเท่านั้นที่เขาจะยอมสูญเสียมันไปไม่ได้ แต่เขาจะรักษามันได้ตลอด เหมือนชีวิตที่เป็นอมตะของเขาได้หรือไม่ ในขณะที่ฝ่ายธรรมเติบโตแข็งแรงขึ้นตลอดเวลา แต่ความดีก็รักษาพิทักษ์คนดีไว้ซึ่งเกิดจากการกระทำดีของพระเอกนั่นเอง ส่วนตัวโง่งก็ต้องพ่ายแพ้และรับกรรมที่เคยได้กระทำไว้เนื่องจากกระทำแต่ความชั่ว เช่นค้ายาบ้า ค้ามนุษย์ ฆ่ามนุษย์ โดยไม่กลัวบาปกรรม เป็นต้น

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว๔๗๒

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตร่วมภาษา

เจริญพร คุณนิรุตติชัย กัลย์จาฤก

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญญาธโร นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขาธรรมนิเทศ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์: เรื่องเย้ยฟ้าท้าดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตร่วมภาษาท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออัญมโทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธานี โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/วศ๗๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
 โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๔๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๘๖
 โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๕๕๐, ๐-๒๒๒๑-๙๘๖๕
 www.mcu.ac.th

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิพนธ์สัมภาษณ์

เจริญพร คุณลลิตา ฉันทศาสตร์โกศล

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญญารโห นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเหยียฟ้าทำดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิพนธ์สัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออัญมิตนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนิ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธานี โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว๔๗๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
 โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๘๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๘๖๗
 โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๙๕๐, ๐-๒๒๒๑-๙๘๖๕
 www.mcu.ac.th

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

เจริญพร คุณพาดล บุญมาเลิศ

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญญาธโร นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขาธรรมนิเทศ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเย้ยฟ้าทำดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธานี โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว๔๗๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
 โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๘๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๐-๑๐
 โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๕๕๐, ๐-๒๒๒๑-๕๘๖๕
 www.mcu.ac.th

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

เจริญพร คุณลลิตา พรหมสาขา ณ สกลนคร

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญญาธโร นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขารัศมีเทศ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเย้ยฟ้าท้าดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอเสนอไมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนิ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธานี โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว๔๗๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
 โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๘๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๐
 โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๙๕๐, ๐-๒๒๒๑-๙๘๖๕
 www.mcu.ac.th

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

เจริญพร คุณเอกภพ ตันหยงมาศกุล

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญญาธโร นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขาธรรมนิเทศ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเย้ยฟ้าทำดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอเสนอไมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนิ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธำนิ โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว๔๗๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๔๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๘๖๗
โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๕๕๐, ๐-๒๒๒๑-๙๘๖๕
www.mcu.ac.th

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

เจริญพร คุณวุฒิชัย จันทรแสง

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญญาธโร นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเย้ยฟ้าทำดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออัญมิตนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนุญ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธานี โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว๔๗๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๘๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๘๖๗

โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๙๕๐, ๐-๒๒๒๑-๙๘๖๕

www.mcu.ac.th

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

เจริญพร คุณธนภัทร เสี่ยมพันธ์

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญฺญารโห นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขาธรรมนิเทศ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเย้ยฟ้าท้าดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออัญมโทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนิ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธานี โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว๔๗๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๔๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๘๖๗
โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๕๕๐, ๐-๒๒๒๑-๙๘๖๕
www.mcu.ac.th

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

เจริญพร คุณกิจปณัฐ พิมพ์ดี

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญฺญารโ นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขาธรรมนิเทศ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเย้ยฟ้าท้าดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนุญ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธานี โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว๔๗๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
 โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๔๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๘๖๗
 โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๕๕๐, ๐-๒๒๒๑-๕๘๖๕
 www.mcu.ac.th

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

เจริญพร คุณอำพัน บุญเที่ยง

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญฺญาธโร นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขาธรรมนิเทศ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเหย้าฟ้าท้าดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออัญมโทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนิ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธานี โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๖๔๗๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
 โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๘๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๘๖๗
 โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๙๕๐, ๐-๒๒๒๑-๙๘๖๕
 www.mcu.ac.th

๓ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์

เจริญพร คุณแสงรวี เนียมพูนทอง

ด้วย พระฤกษ์ดำรงค์ ฉายา ปญญาธโร นามสกุล จันทรแสง เลขประจำตัวนิสิต ๕๐๖๑๔๐๕๑๐๘ นิสิตปริญญาโท สาขาธรรมนิเทศ ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการนำเสนอเรื่องกฎแห่งกรรมที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ : เรื่องเหยียฟ้าทำดิน” ในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>

นายไพศาล เทพธานี โทร.๐๘๖๕๑๓๐๕๓๔

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระฤกษ์ดำรงค์ ปญฺญาโร (จันทรแสง)
- วัน เดือน ปี เกิด : วันพฤหัสบดีที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
- สถานที่เกิด : โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร
- ประวัติการศึกษา : มัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียน ราชวินิตบางแคปานจํา
กรุงเทพมหานคร
: ปริญญาตรี ศิลปะศาสตรบัณฑิต
(วารสาร ศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
: นักรรรมเอก
- ภูมิลำเนา : ๑๐/๑๕๕ หมู่ ๔ ถนนพุทธมณฑลสาย ๓
ซอยศิริเกษม ๑๘ แขวงบางไผ่ เขตบางแค
จังหวัดกรุงเทพมหานคร ๑๐๑๖๐
- อุปสมบท : วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๗
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดมะเกลือ ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๓๐
โทรศัพท์ ๐๘๑-๒๕๒๔๘๕๕
- เข้าศึกษา : ๒ มิถุนายน ๒๕๕๐
- สำเร็จการศึกษา : ๓๑ มกราคม ๒๕๕๔
- ประวัติการทำงาน : เลขานุการเจ้าอาวาสวัดมะเกลือ
: ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมะเกลือ
: ครูสอนพระปริยัติธรรมสำนักเรียนวัดมะเกลือ
: พระวินยธิการประจำอำเภอพุทธมณฑล